

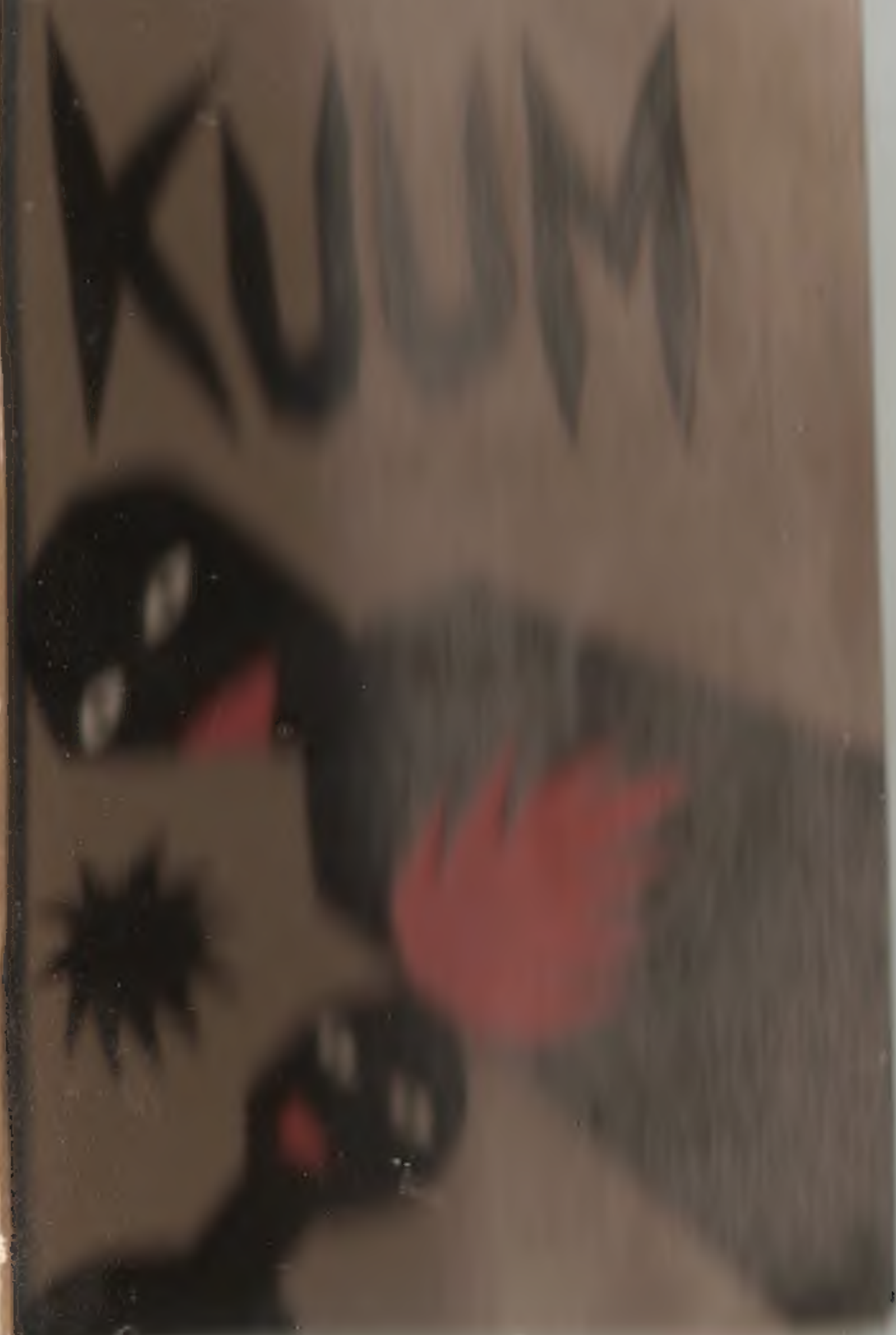
KUUM, OLE EHM!

Kuulsid, kord olid sammud, kord olid
kord oli kuumav trepp, tekkis see ähvi
Hingede aeg kõpuks äratat, andis see
näppudes valutax önn, sõna ei lükkunud

Meil oli koridor linnas, kus talgud olid
needusest taotud kui linn, kordusid saad
Saigi ju õlles Helvestes, murendi sa
Saigi ju paaheli ää, linnas ju sõnades

Murti me lipp ja me sulat, kordusid
veefi me kilgete torn, Rahutax linnas
viljus kui salalik linnas ja linnas
sääli sul nüüd olid k-mas, sõna ei lükkunud

JAAAN UNDUISK KUUM

JAAN UNDUSK

KUUM

LUGU
NOOREST
ARMASTUSEST

TALLINN «EESTI RAAMAT» 1990

E
U 53

Kujundanud MAARIA UNDUSK

Es ist so schwül, so dumpfig hier
Und ist doch eben so warm nicht drauß.
Es wird mir so, ich weiß nicht wie —
Ich wollt, die Mutter käm nach Haus.

Goethe, Faust I, Abend.

Kui lämmata, kui umbne ruum,
kuid väljas praegu polegi kuum.
Nii imelik olla — millest, ei tea!
Kui tuleks ema ometi pea!

(A. Orase tõlge)

U 4702770201--060 TL-11-32-88
901 (15)-90

ISBN 5-450-00649-7

© Kirjastus «Eesti Raamat», 1990

1. SINISED KÄRBSED

Järgmisel päeval oli polss jälle kohal. Tulnud punkti-
pealt sama teed mööda ehitusplokkide vahelt ja eksi-
mata, tulnud nimega sama teed mööda kui eelmisel
korral, et tappa eneses klusajat, mis tühermaad labü-
rindika ja väljapääsu avastamist huupimineku taga-
järjeks pidas. Ta läbis nüüd plokkidevahelised käigud
sujuvas, mõlmede ja katkestusteta joones, kui mitte
tühinat, siis kummatigi absoluutselt apodiktulist tee-
kulgu jälgides — ja näe, ei olnudki ühtegi peibutus-
hargnikku ega tüpikut, ei labürinti. Siiski oli temas
ärgeanud emotsioone, kui ta sattus närvilistele topelt-
ristidele mõnel tallataval pöördel — ta oli neid risti-
keel kingakontsaga ikka tõmmanud, ehkki see aitas
vähem — ning tunnetas tühjadelt tünnidelt kerkiva
afektatsiooni võikust. Ta tuvastas, et tema põhiviga
oli olnud arvestus, mis õhtuväsimuses avaldus välti-
matu valearvestusena. Rõskesse väljapääsukanalisse
suubudes tervitas teda imal hõng millestki intuitiivsest
ja kelmealusest — tema enese läbielamus, verrega poo-
leks valatud, kosutav. Jah, siit oli ta ju paiskunud eile
kui oma teise ellu, kukkunud kivi otsa, leidnud oma
komistuskivi uude paremasse maailma, lamanud lõhu-
tud peaga kahe ehteesti tüdruku ees, kes oma tasku-
rätte tema veres niisutada ei kartnud, olnud ülbe
nende hoolitsuse vastu, mürgistanud nende usku
traumapunktidesse — ja tundnud äkki õhtul, kuidas
üks punapealine naisihakatis temasse juba sisse on
lõudnud pugeda. Nad ei saanud tänagi siia tulemata
jätta. Nende puudumine ei olnud iial tegelik olnud.
Loodus ei sallinud tühja kohta.

Oli pealelõunane aeg, juba lapsepõlvest saadik täis-

kõhutunde ja üksindusmeeleoludega seotud. Samuti ka ärarääkimata võimaluste aeg tühjaksvajunud lasteaia-õuel, kiikedel, mänguautokuuris. Kui sul õnnestus lasteaia lõunauinakust pääseda; muidugi ülivabandavatel põhjustel, mis ei meenu just kergesti, sest mittemagamise õnnis läige katab kõik. Aga ka väga unine aeg oma tagumises järgus, sest juntsuajastu lõunauinakud on kui oopiumisüstid, mille jälgi sa endal läbi elu kannad, millega võitled tööl, kodus, puhkehetkel, millest sind vabastab vaid kõhevil olek, plahvatuse eelaimus, kartus, lahtine kõht. Oma kõige meeleheitlikumais plaanides pidi poiss asuma varitsusse juba kusagil keskhommiku kandis, ent hülgas selle kavatsuse siiski ühe teise mõtte päralejõudmisel: mida suudan ma seal teha aja kiiremaks kulutamiseks, mida suudan ma kärsituse vastu? Ja selles küsimuses peitus veendumus, et tüdrukud ei jõua selgi päeval vareminki eelmisest. Kui ta nüüd pealelõunal kohal oli, rääkisid kõik ended ikka kiirele lahendusele vastu, kogu ümbruskond uneles liiga lahjana tema ees, et elule väljakutset esitada. Tüdrukud sitsisid veel kuskil kaugel-kaugel, arvatavasti üleval raamatukogus, noorkursuslase püha-paigas, lasksid oma silmadel trükimusta kohal närtsida, ei aimanud tühermaa räuskavat üllatust. Aga mina olen juba kohal, mõtles ta, eksperimendi põhitingimus. Traumapunktiga ei olnud ta muidugi algusest peale arvestanud, see oli tüdrukute kinnisidee, millest tema puutumatuks jäi. See oli veel oma isikliku pesata vallas-naiste idee, joosta veritsuste puhul ühiskondlikku abi nõutama. Ta oli palunud end onunaisel pisut rivanooliga kasida ja pea ümber uus puhas pinde kerida. Sidemel oli tagatis. Ta oli muuski suhtes hoolikust üles näidanud, oli seebitanud hommikul ülakeha ning lõiganud küüned lihani tasaseks. Kõike seda ei vajanud mitte niivõrd tüdrukud, kuivõrd tema enese kärsitusega võitlev loomus. Kilekotis oli ta kaasa toonud pepsi, unustamata ka värsked ajalehti, kuigi see oli pelk enesepete. Juua ta ja veel võis, et märkida eneses vesikellana aja kulgu, ent ajalehe heakodanlik maine ei klappinud olukorra eksperimentaalsusega. Kuivõrd ehedalt tajus ta ajuti ajalehe meelelahutuslikku toimet, just siis, kui elu oli jälle kord pingule tõmmatud ja vaim vajumas omaenese sügavustesse, väga ehedalt!

Ajaleht ei käinud tõelise eluga kokku, see oli elust väljaronimise paber. Ja veel oli tal tuutu sees kolm väikest kuklit, kuid esimesest sõi ta vaid poole, lennutas ülejäänud poole plokkide vahele — kindla veendumusega tainast sel päeval rohkem mitte puutuda. Neelus tekkinud umbsuse ületamiseks avas ta pepsi, kuid jõi seda nautimata nagu vett. Seega — oodata, oodata, oodata. Ta võis kihla vedada, et tüdrukud halb olukord juhulikeks olid harjunud pidama ning talle ne süle jooksevad.

See oli üsnagi imeline aas, mis ehitusplatsi ja magistraali vahele jäi, praegu eemal. Ta oli seal tulekumõtetes jalutanud. Rohukorred sahisid rohkem kui maa-kohtades, ilmaelt tolmust. Võililled pakatanud lihal needlaid suured kärbsed hommikust roisku, kuigi võililled aeg pidi ju möödaks olema. Visalt kasvas rohi üha kõrgemale. Seal ei kutsunud pikali viskama, piimalehmade laiskus ei pugenud seal kontidesse.

(Siin ja nüüd, killustikupinnasel kiviktaimla veeres, näis aga kõigelt olevat juba oma pärimus taga. Kas moodne Pastelli, alias Pastel, kes käejoontelt ammu avaramatesse maastikesse on tõusnud ning terveid linnaplaane kui ette- ja tagasivaatepeegleid oskab lahti seletada, tõesti mingeid endeid ehitusplokilabürindist välja ei loe? Kas pruunistunud kujund labürindi sein, mis Ruubenile vere meelde tõi, ei ole mingil määral seoses näiteks punapäise tüdruku defloratsiooniga, mis nii igapäevaselt üle maailma toimub? Kas Ruubeni tegevus ja üksindusse pomisetud sõnad ei ole tõesti mingi esilekutsuva jõuga? Hiromant vaikib uskmatu sarkasmi ees. Ent ta teab: armastuse kaoses ei suudaks meist keegi üle elada ja maailma korraldamine ükskõik kui narril moel on inimsõbralik ajaraiskamine.)

Jah, see oli üsnagi mitmekesine aas. Ta õõtsus terve-nisti tuulehoogudes, kui autod magistraalil mööda vuhisid, nagu nõiutult, ehkki oli paarsada meetrit lai, nagu käsu, kirikuvande all. Ning see piitsjas jäik hein, mis tema kõhust välja turris, ei imanudki oma toitu nagu tavalisest mullamättast; see hein, altpoolt repe-tanud ning õhkõrnalt põlevast plastmassist lehkav, tlišikerlikult läbipaistva kõrrega ülal, tugev, rabe hein. See ei olnudki enam päris tavaline süüdimatu taime-

väli, vaid temast näis tõusvat eriline väljateadvus, jõuline oma esmasuses, sündivana alles toorusest lõhnava, ent ohtlikult ebamäärane. Ruuben oli rohu sees tajunud imelikku efekti: tallad kõrvetasid, kui kõndisid, veel rohkem — kui seisis. Ta katsus käega maapinda ja see oli läbinisti normaalne, jahe, radikuliiti täis. Aga kui kõndisid, kõrvetas talle alt. Mõnikord räägiti, et aasa ja magistraali, samuti kui heinamaid tagapool magistraali läbivad risti ja põiki rongijämedused torud, mis on ümberringi vooderdatud paksu tinakihi, moodustades niiviisi kogu piirkonna all mingi tohutult suure, tabamatult vibreeriva resti ja samas mingi filosoofilise ühtsuse möödakäija jaoks, kes näeb, kuidas kogu väli isekallutajate rataste all võngub, isegi kumiseb, jah. Aga need olid muidugi salapärasevad rahvajutud ning maal sündinud inimeste levitada, nemad nägid igas suuremas torus kahuriõõnt. Kuid rohukõrte karm toime koos ümbruskonna kohal vinetava sirendusega jäi müstifitseerimisväärsaks faktiks.

Ruuben tundis meelisklustest ärganuna jälle, et oli suutnud tubli suutäie aega alla kugistada. Kuid sellele vaatamata säilis tema elu põhitoon sama. Kui seda aega ees ei oleks, küll siis elutseks, kui seda arenemist sündmuste vahel ei oleks, küll siis alles plahvataks. Säärane elutunnetus, õpetati koolis, ei haaku millegi tegelikuga, väänab ja vägistab kõike, mis tuksub, ilusamat elu enese ümber ja sees, sest miski, mis ei ole areng, ei ole õige. Kuid sõpradega omavahel oli kõik teisiti. Kui ainult seda ootamist ei oleks, olid nad läbi-segi õhanud oma varatarkuseaastail, nagu nüüdki, tarvitades mõnikord ka hoopis teistmoodi ütlust: kes kardab suurt pauku? Võib-olla tarvitas ta seda veel mõned aastad tagasi, sel ajal, kui klassijuhataja etteheitvalt lausus: «Ruuben, sa oled oma pead lilla värvi šampooniga pesnud, milleks selline lärm?» «Kes kardab suurt pauku,» oli ta siis küsinud, «mis meist kõigist inimesed tegi?» Sest see ei olnud lärm, vaid eksperiment A-7. See oli seesama eluline vajadus, mille puhul ema teda juba varajastel aastatel sidekriipsuga hüüda armastas: «Ruuben-Ruuben!» Kui ta metsas jalutuskäikude aegu sarapikupõõsasse madu läks otsima, et näha, kas see suudab teda oma pilguga paigale naelutada. Vanatüdrukust inglise keele õpetaja oskas hüüda veel

ühte noodi: «Rubicon!», mis tekitas ülimalt roomaliku ennereväärtustunde; kuid kõige teovõimsamalt kõlas kambameeste lihtne kutse, sisukas kui parool, ühe ühega «Rubi!» Selles peitus, täienduseks hulga eluvõimalustele, ka üks must konks: Jack Ruby, kurikuulne maffioso, kellega presidendimõrva verepitsker seotud oli. Kujutus Jack Rubyst seltsis temas alati pildiga uuematest püstolitüüpide, olgu see siis «Flanagan Super» või hehilitavalt «Golden Bizzie'ks» hüütu, tohutu lähimissuutlusega relv, mida kanti ainult kaenla all. Pisi-kraad püstolid olid rohkem daamirelvad hüsteeriliste armuvalude tarbeks — nende salakaval suitsatus ei mahtunud suutäie alla. Hiljem tuli raamat, millest ta luges eesnimede ja tingreflekside olemuslikust seotusest, eesnimede isiksust kujundavast toimest. Nimi, millega last tema varajasel perioodil kutsutakse, nii oli öeldud, kujundab hilisemas täiskasvanus välja sümpaatia või antipaatia teatavate helikomplekside vastu, mis on alati mingisuguses vastuolus rahva mälu ja keele segel tabamatute häälikuhinnangutega. Mida vähem see vastuolu, seda vähem istutab ta inimesse aotsaalselt vinnu. Tema nimi oli Ruuben, Ruubi, Rubi, kambameeste salakirjavahetuses Rb. Pikk u käis kokku metsas eksleja elamustega, meenutas kuu poole uluvat koera, vähem hunti. R ja b ei toonud sisse midagi hiilgavat: robe, rabe, kröbe, krobe jne., või siis rupskid, rubid (maakeeli rõuged, ütles mõni); võõrsõnad olid vaheldusrikkamad, brutalse, robustse ja barbaarse kõrval ka rubiin, ruupia ja rubaii, mõnikord tuli meelde isegi Leben. Heas meeolus ütles ta mõnuga «rabarber», see viis kaudteid pidi salamandrini, loomani, kes elutses salajasel mandril ja pidas lugu kahepaiksest olemisviisist. Aga üldiselt ei näinud ta oma vanemate nimevälikus erilisi õnnestumisi, ei enne ega pärast tumemeelse käsiraamatu sirvimist, ning antud teema pinnal tekkivatele küsimustele ei olnud ta juba aastaid vastust suutnud välja pigistada, oma vanematelt muidugi; sest need kas tõrkusid ilmses kohmetuses vastamast või küsisid vastu midagi agressiivset, üldfilosoofilist. Nimi ei rikkuvat küll meest, aga mõnede tuttavate inimeste suus kõlas see «Ruuben» pahatihti kui «bubert» — aga see oli midagi eriti läiljat ja munajat ja kutsus esile visioone soustiplekist krimpleenrevääril

või veidi lahtunud näovee lõhnast pugemisvalmil ihul. Pigem juba munder, mõtles ta neil puhkudel, pigem juba munder kui üks oskamatu pugeja maailmas juures.

Ta vahtis taevasse. Seal liikus aeg pilvede turjal, nii selge ja mõõdetav, ent ometi kättesaamatu. Ei aidanud siin raasugi põhjamine, peaaegu vastu maad vajunud eetrikumm, millele unenägudes võis luuavarrega auke sisse torkida — ainult rusuvaid mõtteid kuhjas kokku ja kutsus enesega nii rumalalt kassi-hiirt mängima. Suured madalad pilved, mida ei loetud mitte taeva-, vaid maismaamaastiku osaks. Ka nemad kulusid ja ei olnud näopoolse kumeruse alt välja ilmudes kunagi päris samased selle kujundiga, mis seljapoolse kumeruse taha vajus, ehk ühe ukraina mesiniku sõnadega: öhk oli pitsi ja pilvede raspeel. Kuid Ruuben nägi rohkemat kui pilvede kulumine, mis kannatlikule maaslamajale eriliseks üllatuseks ei saanud olla, ta nägi midagi tõbist ja kärsikut, kõrgemajärgulist. Tema silme all purunes päris keskmise mahuga rümpilve viljakeha ja see toimus nõndamoodi: pilv, tihe nagu supiklimp, hakkas järsku vaevaliselt ümber oma telje pöörlema, eraldades servadest pikki niitjaid ribasid, mis liibusid kiiresti tervikusse mõnes naaberpilves, jätmata taevasse üleliigset ribu. Pilv keris end pööreldes lahti, tekitades vaatlejas mulje oma spiraalsest toimest. Eba-harilik nähtus linna kohal valdas Ruubeni mõneks ajaks täielikult ning tal ei tulnud seda tõllmokakil vaatlust kahetseda, sest enne lõplikku lagunemist tõi pilv esile oma sisemise üllatuse, mis, hajutades salapära, säilitas küll vaatepildi kestva monumentaalsuse: pilvest väljus kaks paaris lendavat helikopterit; nad tiirutasid edasi natuke pilvest allpool, kuni vajusid ära paerinnatise taha. Ei olnud arusaadav, miks raiskasid helikopterid suure rahaga kinnimakstud tööaega sääraسته lõbustuste peale; või siis, uskumatu küll, kuulusid nad mingisse uude valveteenistusse, komandosse, mille olemasolu peeti vältimatuks? Ja ta veenas end jälle, et tema aeg ei jookse tühja, et ta peab selle aja üle elama, et ellu jääda, ja et see ongi elu.

Ruuben istus kivile, väsinud oma fantaasianappusest. Mitte mingeid pingutusi ei valmistanud talle väljumine sellest unelmast, vastupidiselt noorusajale, mil deidriim

lattia suurema osa päevast ning vaid söömised-pese-mised-lakamised selle pidevust killustasid. Kuupvõrandite lahendamise oskus viis selleni, et kuubikud enam merekindlusi meelde ei tuletanud, vaid sundisid järjekorras oma ruumalasi välja arvutama, kaalu, millega nad verisele hingele rõhusid, ja kilokaloreid, mida nende nahkapaneel andis. Ta ärgitas end neelama leiget papait ja tundiski kalorite raskust makku vajumas. Ma ei pea aiti ju passima, mõtles ta, sest tobedustel on mitmeid jaoks mingi piir olemas. Ja ta tundis, et ta saaks loomulikult olla näiteks kirja kirjutades. Jätta jalgrajale kiri, tilgutada paberiservale näpuotsast verd, et Punapea ei kahleks saatja aadressis, äratada temas kirjavahetustarve, mis talle ilgiomane on, muuta kogu pühikond salajasena kirjastiks, kus Punapea õhtuti ja tema hommikul telnetise kirju leiaksid? Panna näiteks viiendasse kirja oma pilt, poolprofiilis ja vanikuga, kuueendasse midagi intiimsemat, näiteks ribake taskurätist, seitsmendasse amulett-žilett (kinnitades punase paelaga juurde sedelikese «Minu hirm ja arm»), kaheksandasse jäljend oma huulemuustrist, retušeeritult muudugi, üheksandasse juba midagi päris naturaalselt: mõned juuksekarvad esimesest äralõigatud salgust, mis kusagil ümbrikus alles pidi olema, või piimahambaid, aga kümnenendasse kõige lähedasemad sõnad, armuavalduse ja enesepiitsutuse, kutse mängule tähenduseta sõnade maailmas, kümnenendas heisata täisvaardis purjed ja sõita ära, hoolimata koolist ja onunaisest? Kahe armunud helikopterina kihutaksid nad piimjasse rümpilve ja ajaksid selle üksteise võidu laiali, jättes oma peade kohale ulmades karastunud helesinise taeva. See oleks siis areng, kombekohane järkjärgulisus, asjade tõelise teostumise tee. Ent kuidas alustada esimest kirja? Kas nii: «Ah, punapää, nüüd tuleb kevade, nüüd sulab jää...» See ei olekski väga nõme, kui Punapea etiketti tunneks ja midagi ridadetagust ei hakkaks oletama, vaid tabaks õndsuse lihtsat tuuma: et tahetakse talle öelda kõigest mää-mää, häälitsema tema puhul nagu arutu lammast — et tema sama traagilis-lõbusalt vastu häälitseks, aga et ta siiski häälitseks ja mööda ei vaataks. Sest sügavus algab häälitsemisest, teretamisest, bonžuuritamisest. Ja edasi: «Tänane hommik sõitis kui troskaga minu ukse ette, voorimees hõikas mind välja

julgustükile ja ma võtsin südame rindu, et sind kirja
 teel sinu rahus heidutada. Ma olen lihtne poiss, kuigi
 mitte päris see, kelleks sa mind esialgu pead, sest ma
 tunnen Arengu Seadust ja hakkan pihta järk-järgult,
 esimesest kirjast nende kirjade seas, mis ma sulle kirju-
 tama pean, ja neid on miinimum kümme, ja ma tahan
 pöörduda sinu poole kord avali näo, kord suletud sil-
 made, kord kukla ja avatud pihkudega, et sa võiksid
 selle põhjal minust endale kipskuju valmistada ja selle
 siis purustada — mind edasi armastades. Ära karda,
 kui ma su plikaea unelmatele mõnikord mustust tulen
 tegema, sest mustuseta me nagunii ei pääse, sest
 armastus ei sünni värssidest, vaid inetust ja võimsast
 äraelamisest selles maailmas, millest me nagunii ei
 pääse. Seetõttu ära pea mind mu esimesest kirjast
 lähtudes täpiks, tindiplekiks sinu kõikvõimsatel naise-
 kätel — ma olen tahes-tahtmata midagi enamat, aga
 mis ma olen, seda sa saad teada alles järk-järgult. Sinu
 vastukirjade läbi tahan ma sind ulatada sõrmeotstega
 puutuma, kuid see ei ole sugugi valus, sa näed, sest
 minu eesmärk ei ole lihalik uudishimu, vaid ainult
 teadatahtmine, et sa tõepoolest olemas oled. See puudu-
 tus saab olema väga ootamatu sinu muude puudutuste
 seas, anna ainult aega. Ära heitu sellest algelisest
 arvust, sellest ühest, sellest ainuüksi esimesest kirjast,
 mis nüüd sinuni on jõudnud, sest ma ei saa alustada
 ju kümnendast kirjast, milleni me nagunii välja jõuame,
 sest ma ei tea, kas sa suudad kujutleda plahvatust. On
 vaja suvatseda, Punapea, häbelikkuse kiuste, et näha:
 minagi olen konkistadoor, kel sulle asumaade kulda
 pakkuda, minussegi võid sa nagu vagel ennast sisse
 süüa ja siin ära elada. Siin üle elada, tüdruk. Ma tahan
 sinuga lobiseda. Ei, mitte sinuga, midagi veelgi enamat,
 sinu auks, ma tahan rääkida sinu auks.»

Tal oli väga raske kirjutades asjani jõuda, kes seda
 siis ei teadnud! Ja kui ta lõpuks asjani jõudiski, selgus,
 et seegi on alles sissejuhatus. Ei olnud kuhugi pageda
 igaveste sissejuhatusete eest. Midagi ei juhtunud järsku.
 Kogu maailm naeris sakslaste seitsmeköitelisi Einfüh-
 rung'eid, ent sakslased olid filosoofiline rahvas, kes
 melanhoolse otsustavusega jätkasid oma tööd, lunasta-
 des inimese pärispattu igikestvates Einführung'ites.
 Koolis kästi joonlauaga mõõta sissejuhatusete ja teema-

arenduse pikkusi, neid võrrelda ja kuldsed proportsioo-
 ni välja arvestada. Ent väljaspool kooli, sellel suve-
 vahelajal, nendel öödel lõmastas sissejuhatus kõik
 järgneva, kui seda üldse oligi; kas oligi seda teema-
 arendust ja kokkuvõtet? Ta teadis, et kõik on veel ees.
 Kuid mitte liial ei teadnud keegi, mis on veel ees. Ja
 ta püüdis olla objektiivne, arutledes, et kui ei ole
 teada kriitpauki sellest, mis on ees, ei saa veel midagi
 seltsa selle kohta, kas on ees. Aga midagi oli ju
 järele lapsepõlv, sündmused? Ta nägi läbi päevase sini-
 taeva palatmas ööde taeva helendavat sõela ja veendus,
 et midagi ei ole järele, vaid kõik on kaasas. Ja kõik, mis
 on ees, mille kohta öeldakse, et on ees, on samuti kaa-
 sas. Kõik on sul juba olemas, Ruuben, nii kümnend kir-
 kud armastus, sa juba eladki. Kuid seda oli liiga raske
 kanda. Ta teadis, et peab mõtlema lihtsamalt, peab
 uskuma suurde pauku. Kõik oli veel ees. Ta ootas seda,
 mis ees oli. Isegi sakslane lootis, et Einführung'ile veel
 midagi võib järgneda.

Ta soris botaseninaga killustikus, hakates seda enese
 ees poolringikujuliselt valli ajama. Siis võttis taskust
 tikutõugu ning torkas tikke kuulipildujatena valli sisse
 kinni. Aga tal oli veel söömata jäänud saia. Saiast vee-
 retas ta kuulikesi, noppides küll rosinad enne välja,
 kinnitas kuulikesed mürskudena kuulipildujatorude
 otsa. Ta seisis nüüd hästi kindlustatult terve pesakonna
 torude kaitse all ja saia jäi muidugi palju üle. See-
 pärast voolis ta edasi, proovides teha saiaist mehikesi.
 Neil kukkusid enamasti peened käed-jalad kohe otsast,
 ent pead jäid alles. Peadele pressis ta küünega joone
 ümber, mis pidi märkima kiivri serva. Ta pani mehi-
 kesed valli taha lamama. Sõi siis veel aegamisi saia
 niisamuti, unustades oma otsuse. Saia, mis lõplikult üle
 jäi, pudistas ta maha. Peagi nägi ta suurt sinist roisu-
 kärbest saiatükile laskumas; mis oli sellel siin tege-
 mist? Neid tuli veelgi, igaüks istus mõnele tükile. Ta
 andis neile mängult kuulipildujast tuld. Kuid siis sai
 aru, et nad ei olegi muud kui taevast alla laskunud
 unistused, mis otsisid kihisevat orgaanikat ja leidsid
 vaid kuiva saia.

«Kui sa viitsid, Punapea, üldse minu pakkumise üle
 mõelda, siis ära piirdu ainult enese arvamusega. Küsi,
 mida Eneken arvab. Pressi talt arvamus välja, kui ta

sulle vaid ebamääraselt vastu kokutab, ütle talle, et ta ei ole nii pika meelega, kui ta seda välja näidata armastab. See järelepärimine on millegipärast vajalik. Tema on puhver ja on meid mõlemat kaitsnud. Minu haava tohterdas ta tol mälestusväärsel päeval täiesti õiglase julmusega, sest mitte kivi, vaid minu enese alpus teiesuguste ees karistas mind. Ta toksis mind küüntega ja näpistas, ehkki me rääkisime leppade all ja ei näidanud midagi välja. Küsi temalt, sest paistis, et ta midagi teab. Ta on üldse imelik tüdruk; miks ta muidu muhameedlikult mõjub? Aga küllalt temast. Tema ei ole mulle iial probleem. Ta paneb mulle alati linad valmis, kui ma vaid näpuga nipsutan. Sina oled see torn, mis mind üles sunnib vaatama, sina oled see aeg, millele ma süütenööri otsin. Hüppa alla, Punapea, sest muidu lähed sa kärssama, sa ei suuda ennast nõnda ära elada...»

Ja sealt nad tulidki. Treppidest alla, üha alla, lähenesid temale, olles unustanud tühermaal varitsevad ohud, teadmata midagi tõelise armastuse ajaloost, riikidest ja sõdadest, arvates, et kõik nende elus kulgebki selle graafiku järgi, mille rektor neile oli kinnitanud, uskudes, et tondid on üksnes kriminaalkurjategijad. Ruuben kükitas maha, jäädes neile nõndamoodi mõne nigela sekundi jooksul veel nähtamatuks, nad ei näinud ju nurga taha, nad ei olnudki nii naised, nagu ta eile oli arvanud, saledate, veel läbiproovimata puusadega, kerged ja võimutud, Eneken oma tänases seelikus justkui lasteaia vanema rühma laps, Punapea natuke jalga liibates (kas tõesti?), verevaeselt tõsine nagu oma lihane õde, kel ei pruugi sulle nägusid teha... Ruuben tõusis ning läks nende poole, kuid nende pimeduse tõttu ei hakanud kõik veel ometi peale; kõik venis, sest nad olid kui pimedad kanad. Nüüd nad nägid. Ruubeni pilk ignoreeris detaile, kui ta neile vastu astus, et tõkestada edasiminemistee. Tema pidi alustama juttu, sest nemad kuradid ei teinud piuksugi, kuigi see polnuks neile raske. Tema suu aga seisis pikast vaikiolekust paks, polnud tunnetki, et hääl sealt välja pääseb.

«Noh?» ütles ta vaid, silmis süü ja käed jopehõlma-des kinni.

Ta seisis midagi nägemata, midagi mälu jaoks talletamata, peale omaenese kõikehõlmava häbi. Ta tundis,

et ei saa mitte millegagi hakkama, ei vägisõnade, ei naljaga, pidi ootama, mis temaga teha suvatsetakse või mida ta ise suvatseb — tal ei olnud oma plaanidest enam mingit abuu.

«Tervist,» ütles neiu Eneken.

«Jah,» vastas Ruuben. Ei muud, ei muud. Hea, et võrutas õhus arutu kärbes, hea, et neid oli mitu, kõik silmeotselt läikivad.

«Te olete siin,»

«Jah,»

Ruuben ei suutnud mingit initsiatiivi üles näidata, tema valmistumine ekaperlmendiks oli küündinud vaid sellesamaani siin. Alult üles käsk võbises tema kohal, ajades näpud jopehõlma-des pehme: ära lase neid minna, pea nad kinni! Löö nad jalust!

«Lasksite end korralikult s-siduda?» küsis Eneken oma valbuva südidusega, lihtsalt käsusõna järgides, sest temagi näis aimavat midagi rohkemat kui pelk tahtmine, midagi rohkemat legendiku üle kummumas.

«Jah, Jah,»

«Siis on nüüd kõik korras?»

«Kõik on korras,» pigistas Ruuben läbi nina, pead nikutades, pigem pead nikutades, kui häält tehes. Kokku oli neid kolm: hääl, mida kutsuti neiu Enekeniks, teine hääl, mis hingitses kuskil tema enese ümber, ja käsk, mida sinised kärbsed õhku laiali kandsid. Oli kohustus mitte vaiki olla, sõnu teha, mitte lasta ajaloolisel hetkel nurjuda, sest selleni oli jõutud pikkade aastate järel ja selleni ei pruukinud üldse enam jõuda. Küll oli seda oodatud, küll ette valmistatud. Lennumasinad tiirlesid huilates kaugel, aga nad paistsid läbi asjade. Nad paistsid siinamaani välja, jõudsid su juurde kärbestena, tõusid üles ja kadusid jälle horisondi taha. Ruubeni pea vajus õlale viltu, et sõnadel oleks kergem välja tulla. Tüdrukud hakkasid tema ees läbi paistma, kärbsed paistsid neist läbi, ja tekkis oht, et neid võidaks pildilt maha kustutada. Ruuben ajas käed jopehõlmadelt laiali.

«Jah,» ütles Eneken ja nad taganesid veidi.

«Ei,» ütles Ruuben, «peaasi on mitte plehku pista. Vaadake, milline ma olen.» Ta osutas oma näole ja turtsatas. «See on ju vaid praegu.»

Nad vaatasid teda altkulmu, mõlemad punaseid

plekke täis, Enekenil jalad pisut kiivas, Punapea niivõrd süinge, et Ruuben huule hammaste vahele tõmbas.

«Nii,» ütles ta, «midagi pole ju katki. See on kõik alguse asi.» Ta sõandas neilt selle sammu, mille nad vahepeal olid teinud, tagasi võita. Nad nägid, kuidas ta neid jälgib, ja jäid paigale. Kuid see vastasseis piinas neid kõiki, ühte hullemini kui teist. See oli siiski tõeline sõda ning tühermaa jaotamine riikideks ei olnudki pelk meenutus õnnistatud lapsepõlve-elust, kui magamise-ike sai korra purustatud ning liivakastid seisis vabana. Ruuben vaatas nende käsi teineteise läheduses, need võisid nii paljudeks võimelised olla. Need käed olid neil sageli kõige ilusamad, need olid kõiksuguseid pärimusi täis. Enekeni käel kumas soon, millest oleks võinud juua. Kokkuliibunud kehade vahelt ei mahtunud mõtegi läbi. Kui saaks oma pihku ühegi neist kätest, mõtles Ruuben, oleks maailm minu, sest nad ei usu midagi enne, kui on seda puudutada saanud. Ruuben astus veel sammu lähemale. Nüüd oli kõik juba viimseni pinges ja ta pidi need käed saama.

«Punapea!» ütles Ruuben, tahtes teda ikka niimoodi kutsuda, ja haaras käe, mis üleõlakotti oli toetanud.

«Ei,» kiunus Punapea kätt tagasi tõmmates. Tema näoilme plahvatas krambist lahti ja valgus metsikut tumepunast täis. Ta oli uueks hoobiks valmis. Tema juustest oli lendu tõusnud kärbes, takerdunud kähara taha ja jäänud sinna sumisema. Sumiseski. Kõik oli kui hull vanal heal esivanemate pinnal.

«Te sidusite mu haava,» ütles Ruuben midagi ka neiu Enekenile, et temaga mingilgi määral arveid tasa teha, ütles, kogumaks end tavapärasteks, mis ei võinud ju tulemata jääda, kui koos seisis kolm normaalset inimest, täies vanematearmus ja koolitarkuses kasvanut. «Ma lasksin end,» rääkis Ruuben, tundes, kuidas pae-rinnatis tema taga kõmiseb ja iidne linn tema kõnelemisõigust toonitab, «nagu pidigi, õhtul uuesti siduda ja mu onunaine oli nii hea, et seda tegi...»

«See on tore,» küüdis ta Enekeni ühtlast sõnumist, «ning sa ei ole meile midagi võlgu, ausalt. Sa... ole rahulik.»

«Ma olen ju rahulik,» vastas Ruuben, «aga teie pabistate. Niimoodi kukub kõik narrilt välja, ja mul on

tuuma, et ma ei tohi teid enam teretada,» lõpetas ta mõttega, ent aliski vaevast.

«Miks ei või,» ütles neiu Eneken.

Aas Punapea pöördus neist aegamisi kõrvale, vajudes külg ees, üha rohkem Enekeni selja taga. Ta oli peale tumepunast lahvatust oma näos, mis hajus sama kaaku, kui oli tekkinud, kuidagi kidunud, käed konksu tõmbunud, ja näis, kuigi see polnud võimalik, omaette vaikse raskuses palvetavat. Ta libistas käe Enekeni käevangust välja. Kärbes ei suutnud tema juustekrussi haardest ikka veel vabaneda, nüüd heitis ka neiu Eneken sellele oma mulgavad silmad. Sedamööda kuidas vias kärbes end järjeat ülespoole sikutas, sedamööda kuidas kõverat kruusi sirgeks kiskus, kasvas tema vihasse jõud ja üha pikalikumaks muutus Punapea, nii et Enekeni mure venis naeratuseks ning Ruuben pani harjunult ühe käe tasku. Kuid Punapea paistis nagu arvavat, et nemad kaks saavutavad meeolukuse millegi punapealise arvel, sest nüüd liikus ta, nõrk ja suudistav, Enekenist paremale lahku, kärbes juustes tegemas viimaseid ponnistusi.

«Ära mine ära!» hüüatas Ruuben. Ta astus ette, et peletada muutusekandjat tüdrukust eemale, ent tüdruk plättis jooksu rohumaa poole, tormas otsejoones mööda teerada sisse Võnkuvasse Aasa. Ruuben ei jäänud temast sammugi maha, ja kui tüdruk korra pilgu üle õla viskas, lootes kõike juba lahendanud olevat, kiljatas ta, sest poiss jooksis nõnda asjalikult ja süvenenult tema jälgedes, nagu ei olekski tegemist üksnes hellaks hõõrutud närvidega, vaid nagu seisaks tujukuste taga terve filosoofia.

Nii nad kahekesi jooksid ja Ruuben ei saanud lahti tundmusest, et ta on ületanud mingi piiri, kuid et ta on teinud seda täie õigusega. Esivanemad noogutasid tema poole heakskiitvalt päid, sest ta võitles selle vihmese eest, mille eest võidelda sai. Ta ei tõstnud tempot, et tüdrukut kiiresti tabada, sest ta lootis ikka veel: tüdruk saab kohe-kohe peatuma ning säilib mingisugune negi mõõt. Punapea vehkis oma punast lakka Ruubeni pesi kahele poole ja tema õhuahmimisse segunes nuuk-satusi. Ruuben tasandas jooksu kõnniks, tüdruk, võib-

olla seda kuuldes, tegi sama Ruuben kalpsas talle lähemale, võttes tema õlast. See oli nüüd kaes. Tüdruk nõksutas end lahti ja poordus. Ta hoidis õlakotti riimapidi peos. Ta virutas sellega poisile vastu vahtimist ning, jälle pöördudes, läks kiirkõnnil edasi, siis natuke joostes, siis natuke kiirkõnnil. Nagu õnnetusele vastu. Ruuben seisis kollaste tedretähnidega kaetud rohuväljas, suutmata oma aistinguid korrastada. Nagu ime tantsis ainult kuskilt malusopist välja kuupäev ja ta pidi pomisema: kahekümne seitsmes. Voilillede aeg oli ju läbi, mis pagana parast nad veel lõomasid? Võilill aitas sapi vastu, rohi ravitses silmi. Magistraalil vedasid masinad telliseid, üha kaugemale ja võimsamatele tühermaadele. Aas võnkus. Ja lihtne, selge mõte naasis ta juurde. Ta tõstis avatud pihu. Selle viieharulise laba kaudu oli ta ühenduses olnud Puna-Punapea õlaga. See oli krumpsus pihk, jooneline nagu linnaplaan, noasäilkudega; seesama linn kus ta nüüd suvitas. Ta otsis üles oma asukoha peo serval ning märkas lõbuga, mis kõige kiuste ei olnud kadunud, et tema asukoha läheduses, jopekätisel, lebab kuldne rõngas. Karv Punapea pleekinud parukast. Ta võttis selle sõrmede vahele ja nuusutas, ent lõhna oodata olnuks ülearu palju. Ta puhus prügi minema. Milleski, Punapea, ollakse ikkagi kellegi teise oma, kuigi see ühtvalu vastu tahtmist käib. Sinu karvu ma koguma ei hakka, ent sellegipoolest. Jah, tallad kuumasid siin ka tuulise ilmaga.

Märkamatult oli Eneken talle järele jooksnud, seisis järsku tema kõrval ning surus hingeldust alla, kuigi see paatost päriselt ei eemaldanud.

Punapea oli kaugel juba maanteetammmini jõudnud ja ronis sellest üles, vinguse reaalsuse kaitse alla, sõnast lahti, telliskiviautode juurde. See paikkond võis temaga hüvasti jätta. Ta polnud siia oma juuri ajanud. Nad läksid siit niisamuti, pikema ringiga koju, peale raamatukogu-palvetunde.

«Tulge siia,» kutsus poiss. Eneken surus esiti põlved kokku, siis astus lähemale. Poiss haaras tema käsi-vartest.

«Te toote ta homme tagasi,» ütles ta.

«Ei too,» vastas Eneken.

Ta hakkas oma käsi poisi pihkudest välja rebima,

kuuldes, et joudnud. Poiss hoidis teda kui klambrite vahel, aga tema, Eneken, oli kõhu alt äkki niivõrd kaitsetu, niivõrd vooldav, et ta sattus paanikasse. Ta hakkas rüütelma, justkui meenuksid talle iidised pildid niinepoolesti meenunud naustest kuskil barbaarsetes laagrites, ta hakkas tõesti enesest välja, kui ta mõtles neile räpalt hõlmatud leedidele, nii et ta randmed lausa lõksusid, kui ta need pead kaest välja püüdis väänata. Siis meenus talle veel midagi. Hambad. Ta tundis, et tal on ole-

«Kui te kogu järele ei jätta, siis ma teile ei ütle,» ütles poiss. Ta oli ülimalt rahulik ning Eneken kaine-
malt hoidis. Ta oli hetkeks poisi täiesti unustanud. Ta tõttis end lohvilt tolle pilkudesse. Poiss käsitles teda kui noorhõnt, pannes tema käed ta külgedele tagasi. Talitas kortsaka üle randmete ning ütles: «Lõhute end ära.» Ta oli küll rahulik, aga sünge. See oli tema tunnus, mis tüdrukute üle oli läinud.

«Miks see oli?» küsis Eneken. Poiss justkui imestas tema häälest üle. Ta vaatas tüdrukut mõtlikult, siis tõlkis tema huulte meelt ja ta ütles: «See oli niisama,

»
Eneken meeldis. Mul on aeg, poiss. Lase mind läbi.»

«Ei,» vastas poiss. «Te toote ta homme tagasi,» ütles ta. Poiss kutsus teda. Proovige seda, see teeks teile au. «Mida teema ees?»

«Ma ei tee seda,» raputas Eneken kindlalt pead. «Te toote ta oma juttu vales seltskonnas. Ma ei tea, mis on teie teema.»

Poiss nikutas hajameelselt peaga, nagu uusi variante libi kuuldes. Siis astus kiiresti vastu tüdrukut. Vastu Enekeni kõhtu. Tüdruk ei teinud piuksugi, tal polnud kavatsustki. Poiss nikutas veel mõnaminuti peaga ja võttis Enekenil õlgade ümbert kinni, suudeldes teda labale. Tüdruku kapriisne lõhn oli meeldiv. Ta libistas oma sidemes haavaga üle tüdruku näo, nii et see valu tekitas, pigistas seda vastu tüdruku lõuga ja voolas katege ümaraid lihaseid kahel pool tüdruku selg-
tooni. Eneken lasi üleõlakoti kukkuda. Ta suudles omakorda seda kohta poisi sidemel, kus all arvas haava lunkavat, sõrmed poisi kõrvades, nagu karedal sidemel, niirend pinguli. Ruuben ei tundnudki tema huulte puudutusi, vaid ainult aimas, kuidas kuiv soojus läbi mar-

likihtide haavani jõudis, natuke kõrvetas, natuke roiu-
tas. Ja kuskil allpool olid veel mingid tähtsamad kol-
ded, kuskil oli midagi liikuvat kui elavhõbe, mis kutsus
pihkudega mängima ja midagi head tegema.

«Kus ta elab?» kuis Ruuben, ja kui Eneken ei vas-
tanud, vaid temasse läbi marli üha uut sooja juurde
puhus, valdas teda äkki spontaanne deidriim, mida ta
oodatagi poleks julgenud, sest olukord oli ju kujunenud
kaunikesti narr.

Ruuben oli helikopterijuht sinise seljaga lendurili-
konnas, astumas parajasti oma masinasse Kabunis-
nuud juba siin, kõrvalistmel, istus samasuguses uhkon-
nas Punapea, ent ilma kõrvaklapimütsita, mis oli küll
Ruubeni peas, juuksed krabisemas uhkelt kombine-
sooni läikival nahal. Nüüd — kolmas kaader — kihu-
tasid nad vilinal kõrguste poole. Ruuben keeras rööli.
Punapea nagistas tema käsu peale mitmesuguseid
kange ja valas aeg-ajalt ämbriga kütust paaki kuskil
allpool. See oli vana ja katkine masin.

«Vala, kuidas jõuad!» käsutas Ruuben tüdrukut läbi
mootori undamise. «Paak olgu ääreni täis, et me tühi-
asjade tõttu sisse ei kukuks.»

Nad jõudsid peagi stepi kohale, kus vasemal läikis
süa-sinna jukerdades voolav läpaveeline Kalka jõgi.
All lainetas kollane tasandik. «Koordinaadid!» kuulis
Ruuben kätust läbi kõrvaklappide. «Seitse-tee-kolm,
suunaga paremale üles,» vastas ta nõuetekohaselt ja
liskas: «Ei tähelda midagi.» Kõrvaklappides ragises
mõnda aega, et siis kosti: «Uurida iga meetrit, tühjus
pole enam peaaegu võimalik. Suund sama.» «Käik alla!»
ütles Ruuben Punapeale. Madallend oli ohtlik, ent
polnud parata: kahte tuhandet õppinud meest ei või-
nud surma roisutada jätta. Nad lebasid kusagil sealsa-
mas all rohu sees, koos hobuste ja toidumoonaga olid
oodanud juba kuid, kaevanud ohvitseride käsul maa
sisse järjest uusi käike ning korraldanud ülepäeviti mas-
keeringut, osalt sõjaliste vajaduste tõttu, osalt aga selle-
pärast, et mitte stagnatsioonile vajuda. Maa oli siin
savine, nätske; kui tungiti mullakihi alla, võttis palju
jõudu. Toidupoolise üle ei võinud nad ilmsesti kurta,
kuid enne, kui oli katkenud raadioside, olid nad mit-
mel korral märku andnud, et meeste näod kipuvad
paiste minema ning kätelt koorub nahka, meeolelu on

tubematult närviline. «Ei midagi,» raakis
mikrofoni «Tagasi!» raiuti klappides «Sama
abi kuhe kvadraadi tagasil Nad ei või olla
Ruuben ütles Punapeale: «Jalgi oma aknast
... masinal puudusid eraldusmärgid, mis-
... oodata märguandeid rohus oliajalt.
... kaarti edasi-tagasi, kuni leiate,» oeldi
... «Tahetama nad ei hakka, neil on kask pro-
... mitte reageerida.» «Just nii,» vastas
Ruuben. «Minu kuskil nad on,» ütles ta Punapeale, «ole
... » «Hoo,» ütles tüdruk talle lihavõileiba. Ta nap-
... tüdrukut meeleheaks ja raputas teda
... «Jalgi, jalgi.» Ja uuesti
... Ruuben tundis, et nõnda
... saada suures õnnetuses.
... Ta ootas veel veidi ja küsis
... oma külgaknast
... «Kas sa selles väeosas kah vanasti
... » «Mis?» küsis klappidest. «Palun kor-
... » Ta vajutas mikrofoni kinni, ehkki seda
... Tüdruk võttis
... ja ütles alandli-
... see on minu tore
... » «Ma käisin palju,
Ruuben. Kul see on kuuekümnene kolmas, siis käisin
küll.» «Ma tean,» vastas Ruuben, «et sa palju käisid,
... » Kiiresti, häbistatult
... tüdruk jälle kukla tema poole, jäädes vahtima
... Ruuben arvas, et vähemalt kolm
... see tüdruk nüüd küll midagi näha ei või, sest
... et ta suutis
... olla armastusest üle.
... niipalju kui seda kabiini
... ja näis midagi arvavat.
... » ütles
... Ta ei näinud midagi
... tüdruk.
... » «See on maskee-
... » ütles Punapea, «ausõna.» «Alla!» käsutas Ruu-
ben. Tüdruk tõmbas kangi. «Niisiis,» ei võinud Ruuben
... » «kuuekümnene
... » «Jaa, ma olin seal,»

vastas ta peaaegu põlglikult. «Tee külgaken lahti, ütles Ruuben. «Ava ometi aken!» Tüdruk hakkas nuppu kallal rabelema, vaatas korra hirmunud silmil poissi, siis aga rabeles otsustavalt edasi, kuni sai akna päris valla. «Pista pea aknast välja!» käskis Ruuben, pisut kiirust vähendades. «Ta rebib ju mind puruks!» man-gus tüdruk istme külge klammerdudes. «Miks ma pean?» «Pista välja,» kordas Ruuben. Tüdruk tõmbas sugavasti hinge ning lukkas end õigadest aknast välja. Ruuben pani helikopteri ringiratast tiirutama. Ta vaatas, kuidas Punapea juuksed õhuvoolustes mässavad, heitis siis pilgu omapoolsesse aknasse. Ei midagi. Ruuben tõusis istmelt ja lukkas tüdruku puusadest. Ta lukkas tüdruku kiljudes tema õlad avausest läbi, lukkas ta kuni nabani pöörisesse kõikumata, hoides ise tema jalgu. Ta vaatas kella, siis alla rohumaale, pigistas tüdruku julgustuseks kõvasti sääremarjast. Ja siis all vilkus nikk. Ent sellest polnud veel küllalt. Ta ootas, kuni märkas rohu vahel mündri smakaid toone, kuni nägi raberohupõõsaid oma asemel liikumas. Siis kiskus ta tüdruku masinasse tagasi ja kruvis akna kinni. Punapea oli näost hall, lõõtsutas kramplikult, kuni hakkas üle keha vabisema. Ruuben viskas talle teki peale. «Sinust saab tubli eit,» ütles Ruuben tüdruku kätt enese pihku jättes, lastes tal omapead toibuda. Põlvedega rooli hoides näppis ta mikrofoniga kallal. «Leidsin märgi,» ütles ta, «olen seitse-aa-kolmes.» «Hästi,» kuulis ta, «kas ülesanne on selge?» «Just nii.» Ta tõmbas Punapea kätt enese pihku jättes kangist tagasi, laskus veel madalamale. Masin jäi õhku ripuma, ta nägi all helikopteri varju peal seisvaid mehi. Ta lülitas sisse puldimikrofoni ja andis läbi võimsate kõlarite edasi käsu: vaenlane seal-seal, valmistuda, rünnata Kalka kaldajäraku poolt. Vaenlane oli vahe-muses, ratsarühmad puudusid.

Siis pööras ta masina tagasi ja see kadus vinasse stepi kohal. Ülesanne oli taidetud. Me oleme vabad, ütles ta Punapeale, visanud kõrvaklapimutsi taga-istmele, ja hammustas pooleli jaanud lihavõileiba. Me võime end stepis rahulikult välja puhata, ütles ta. Ilmselt ei olnud tüdruk veel kangelahte toibunud, sest põrnitses polstrisse vajununa aknaruutu ja ei tundnud vähimatki huvi kütusepaagi seisukorra vastu.

Ja juuksed olid pseudoromantiliselt kibusse kiskunud, ütles Ruuben, ta on ometi antiikne ja uhke, tema on seda alati olen lootnud, tema, väike julgus-lik, ta tegid suure teo, ütles ta Punapeale ja Punapea vastas: mine kannale see mööda maailma. «Mine räägi, et panid litsi aknale lehvima ja et läbi akna mehed urgudest välja. Vait, kätkestas Ruuben, et ta ennast ei hoia, siis jäta vähemalt mehed rahule, et nad ei raska end seal lõbu pärast. Punapea torkas õhust naku, kuigi see oli siin keelatud, ja Ruuben tõmbas helikopteri kasemähilõhnalisse steppi, just sinna, kus ta arvab rohu kõige pehmema olevat. Lähme välja ja rahumehe, ütles ta tüdrukule, ent see demonst-riis oma kangelahtsust ja ei võtnud vedu. Siis kar-ge Ruuben ise kabiinist rohu sisse kummuli ning mehe väikeste näriliste piiksumist. Aga järg-misel pilgul istus Punapea juba tema kõrval rohel, käsi tõmbas rooli luku vahelt tema paljale uneniiskele kohale lukatud, ja rääkis: me peame teda tingimata võitma minema. Kus ta elab, rääkis Ruuben. Ma olen selgitanud Punapeale, et me peame vaatama minema, et me ei läheks lahob, akki on midagi korrast ära. «Tõesti,» ütles ta, «me peame olema ettevaatlikud, me rün-dame ootamatult. Akki on midagi lahti, Ruuben, paita Punapea tema kohta, akki on? Akki ongi, kuulatas Ruuben nüüd suslikute mängu, ja taas istusid nad heli-kopteri, lendasid üle taeva, jõudsid Kalka mudaste vaagude kohale. Ja seal see mürgel käiski. Ja oli arvustustega täies kooskõlas: oma rõhusid vastast ja vaenlane taganes. Nii, möönis Ruuben, meie võit, need potid ei unusta. Sõidame summa kohale, palus tüdruk, ma tahan näha. Ma viin su homme küüliku-tarini verd vaatama, pööras Ruuben tema poole. Ära rohi, see on võib-olla vajalik, ütles Punapea. Eks uha me paaki, tüdruk, saad, mida ihkad. Ruuben juhtis minema kõige suurema madina kohale. Ilmselt oli tüdruk Blum tulirelvade kasutamisest loobunud: lähivõitluse pudrus ei saanudki teistmoodi. Löödi täakide ja vasapussidega, kes langes maha, jäi teiste tallata. See oli tõepoolest räpane lihunikutöö, mida siin tegema polli, isegi oma meeste juhulike hoopide eest ei olnud keegi kaitstud. Siniste ülekaal oli arvuliselt ilmne, ent tundus, et langenuid anti vaid mees mehe vastu, kogu

raha eest, nagu armastas öelda major Blum, kes vanusest hoolimata ise vasakul serval mõõgaga taples, kuigi teda kaks meest eest katta puudsid. Vasakus käes oli majoril püstol, ja kui võimalus avanes, tulistas ta meetri-poolteise pealt, rohkem lõhkudes kui tappes. Blum võiks kaugemale hoida, ütles Ruuben, tema on omad ristid juba teeninud. Nad murravad hobustega küljelt läbi, ütles Punapea. Narritar, ütles Ruuben, hobused tehakse siin hetkega pudiks, neist pole asja. See oli tõsi. Ratsarühmad seisid külgedel peaaegu tegevusetult, headel positsioonidel, ent võimetud taplusse sekkuma. Vasakäärerühma ees lebas hobusekorjus — tarbetu hoogsuse tagajärg. Siis toimus muudatus. Mehed hüppasid sadulaist ja tõmbasid täägid välja, jäi ainult paar ratsanikku, kes galoppisid võitluspaigast kaugemale, viies hobusekarja endaga. Ülejäänud tormasid madinasse. Ja siis juhtus midagi imelikku. Kuskil meestesumma keskpaigas lahvas nagu maa alt välja tuleleek, kogus kiiresti jõudu, süütas riided ja haaras põlemisse üha uusi mehi. Põlesid nii omad kui võõrad. Vähemalt mitmesajapealine meestesalk muutus kiiresti hiiglaslikuks koonlaks, äärepoolsemad pagesid, kes steppi, kes Kalka äärde, esimestele kandsid põlejad, pääsmata kõik vee äärde, tule steppi järele. Sest tuul puhus Kalka poolt. Stepp põles. Ruuben oli masina kõrgemale viinud ja nad jälgisid tüdrukuga kahekesi õudset pilti. Ja midagi ei saa teha, ütles Ruuben. Issand, issand, soigus Punapea ja vahtis vaeveldes aknast välja. Madalamale, Ruuben, hüüdis ta. Kui verejanuline, minu naine, Ing, mõtles poiss. Palvetama peaks ta. Või loodab ta neid päästma hakata? Ja Ruuben lausus talle: me päästame kas iseenda või ei päästa kedagi, sest kui ma redeli rippuma lasen, ronivad nad kahekümnekesi mööda pulki üles sinu poole ja masin ei pea seda raskust vastu, vaid vajub maha ja kõrbe nagu kõrbes leekide kohal. Ei, Ruuben, kiikas tüdruk oma sasis juustetombu alt ja surus kõrgusekangi endale reite vahele, haaras sellest kätega kinni, kükitas tema peale. Teeme nii, poiss, et kui mina palun, siis ei takista sa mul kõrgust vähendamast, sest ma töotan sulle: ma ei ole räpakate afektide meelevallas ja arvestan sinu ihuga samavõrd kui enda omaga. Ja Ruuben vastas: sa ei arvesta enese ihuga kuigivõrd, kallid tüd-

ruk! Ise jätgu praegu nõnda, et mina proovin sinuga kaugelaseks saada, sest kui mul kunagi sind sigitama peaks seljatada tuleb, ei tunneks ma end hästi, oleksid sinuvääriline. Aga mulle jääb vetoõigus, lisas poiss, ütles tüdruk, ma tahan, et me ualgi sigitameid ei jõuaks, sest sigitajaid on kõik ilm täis, aga võitlusest ei ole. Nõnda käis nende jutt, samal ajal kui stepis põles mündrisse mässitud kahuriliha ja kogu tükkahju haies. Kalka jäärakute kohal vahtisid mehed leekide tormi, tehes võib-olla märke ka hõlhopõlele (kisu välja, aita kuidagi!), teadmata muudatust kui vaheseks oli see võimeline. Tulerinne veeres üha sügavamale steppi ning keegi ei osanud aimata, millal poõrdub tuul või jõuab päralt taevatäis vihma. Allatuule-mehed, kes polnud veel tuleroaks saanud, olid suutnud tulest ajutiselt ette joosta ja olid nüüd lõplikult võhmal, langesid rohtu, et uuristada allkõrre plnnsesse auk, kuhu võiks enese peita selleks kahekümneks sekundiks, mil tulemüür neist üle lendab. Kuid neil jäi aega vaheseks, paljud olid endalt tõmbunud ka kogu relvakola ning paljaste küüntega ei saanud nad midagi. Nad nägid ülevalt, kuidas mehed jätkasid alustatud augud pooleli, tormasid veel paarsada meetrit tulest ettepoole, et alustada uusi auke, kuid tulemüür liikus jälle edasi ja jälle ei jõudnud. Ruuben ütles mul on häbi surmaminejate kohal, tüdruk, lendame minema või viskame redeli alla ja sureme koos nendega. Nüüd räägid sa häbist, sisistas tüdruk, ja tahad lihtsamalt pääseda, kui sa tohiksid. Ruuben kuuletus, ta ei oleks suutnudki midagi otsustada. Käsuta, kuhu sõita, ütles ta tüdrukule.

Aja aga ringiratast, ütles see ja torutas enesekindlalt huuli, küll ma ütlen, kui laskuma hakkame. Natukene aja pärast lisas ta: mina olen häbiga harjunud. Naste maailm, mõtles Ruuben, keegi ei tea, kas parem või halvem. Kalka äärest tulistasid neid pääsnud mehed juba püssidest, nii omad kui võõrad. Kõik naise heaks, mõtles Ruuben häbist sulades. Kurat, hüüdis ta siis, ajades oma silmamunad suureks, mingi plika! Kus, kus, kutses Punapea. Allatuult kalpsas läbi kleepuva tõrvehina tüdruk, sitsist kleit tahmane ja juuksed silme ees. Punapea ronis Ruubenile peaaegu süle, et tema poolsest aknast paremini näha, oli hooletu ning terava-

kondiline. Kas sa siis ei tunne, kiljus ta, see on Ene! Rohmakalt kiskus ta seejärel kõrgusekangi ja Ruuben virutas ta jalaga eemale, sest tobedamast tobedam olnuks — liiga naistepärane, nuud juba liiga —, mis kallis punajuukseline plika, naud, nina oes, maad rammida. Ruuben juhtis ise masina põgeneva tüdruku kohale ja lülitas sisse mikrofoni. Jookse tulejoonega rööbiti vasakule, karjus ta alla maa peale, ent heitunud tüdruk tõrvheinas ei teinud teda kuulma. Kas kuuled, raius Ruuben läbi mikrofoni, jookse masina järel, kui sa seasöödaks ei taha saada, raisk! Tüdruk vaatas nüüd üles, läbinisti äraaetud, mõistmata. Punapea lõi lahti oma aknaluugi, pistis pea välja ja vehkis kätega. Jookse masina järel, karjus Ruuben veel kord. Tüdruk all sai lõpuks aru. Nad pidid teistest põgenejatest natuke eemale kihutama, et nood ei ulatuks koos Enega redelipulki haarama ning kogu operatsiooni ei nullistaks. Ühe ühe see vana rauakoli vist ei kandnudki. Punapea sikutas lahti luugi ning viskas redeli alla. Liiga vara, sajatas Ruuben, liiga, liiga, nüüd jõuavad teised kohale. Jah, nad tulid, jooksul vimmas nagu koerad, purustades endale teed läbi rohu, need surmaminejad, omad ja võõrad läbisegi. Nad olid näinud redelt, taevatreppi. Nad jooksid kiiremini kui Eneken. Haara, kähises Ruuben mikrofoni. Masin vajus kiiresti alla, nõõrredel ots puudutas maad. Eneken haaras pulkadest. Masin ei saanud oma vajumisinertsist kohe üle, seda oli Ruuben kartnudki, langes veel, siis pidurdas aeglaselt. Tuli oli juba päris lähedal, aga fnehed jooksid talle otse vastu, lootes jõuda redelini, et kiskuda veel kaks tükki sealt ülalt eneste sekka. Kuid nad, õnnetud, siiski ei jõudnud. Punapeaga kahekesi hoidis Ruuben kangi põhjast, liitsus silmad kinni ja ootas, ning haige masin tõusis kõrgemale meeste käeulatusest, jättes mehed rohtu hüplema, vaatama viimast korda, kuidas noor naisterahvas altpoolt välja paistab, kui Eneken nõõrredelil kiikus, ja uppuma tulemõllu, mille eest juba pageda ei jõudnud.

Nad sõitsid kõrgelt üle voogava tulemuuri, ent igaks juhuks kuis Ruuben veel läbi mikrofoni: ega säära ei kõrveta? Ja nägi luugist alla vaadates, kuidas tüdruk vahib nutetud silmil üles, räputades pead. Helikopter varises üleni ja kippus kohati vajuma — ta oli juba

pendelat mänguasi. Me läheme steppi teispool Kalkat, ütles Ruuben, sest siin ei jää sellest enam midagi järele, nel aastal. Ja Punapea küsis talt, kas nad ei taha vahepeal maanduda, et Ene korralikult kabiini võtta, kuid Ruuben kohmas, et kui üles ei julge ronida, on tippugu pealegi selle soolika otsas, ja et üle jõe on tema meelest küll kõige ohutum. Kas pead, küsis ta seejärel läbi mikrofoni, ning jälle vaatas punajuukseline alt üles, nutuvõru suu ümber, ja kihutas peaga. Tema peab vastu, ütles Ruuben, igatahes ei paha ta end uputama hakata. Mida kuradit tal küll alles välipolgus asja oli? Kas sa siis tõesti ei tea, juba, pilkas teda Punapea, Ene oli kokk, polgu kokk, kuulus oma kotlettide poolest. Poiss imestas selle üle. Tõbedada kahe tuhande mehe seas, küsis ta. Aga muidugi, vastas Punapea, ega ingel sellest hooli, kas kaks või kümme tuhat. Või ingel, pomises poiss omaette, kus ta küll elab? Kus ta küll elab nende kahe tuhande mehe seas, kes on rammusast toidust ja vähesest liikumusest üles punsunud ning kellele vaenlast õigel ajal ette ei anta, et oma savises mullas kasvanud ootamisvõimeliseks tauglihoopides välja taguda?

«Kus ta elab?» nohises Ruuben Enekeni embusse vajumult. Tüdruku põuest tõusev palavus oli talle pähe loonud ja ta tundis end tema külge kleepuvat, nagu ulatuse ja rammu poolest kasvavat, ning see ogaravõitu küsilause, mida ta, suu tüdruku ihul, kogu aeg püüdis korrata, oli tema jaoks juba oma sihtmõtte kaotanud — ta kordas seda vaid mingi illusiooni loomise nimel, et tõestada üleküpsenud võilillenuttidele: femiiniinne kaos ei ole võimeline mind neelama. Ja kes teab, milleni see tardumus oleks võinud viia — sest Ruubenil libises pind jalge alt ning tüdruk ainult naeratas, valired sirged, kõht pingul —, kui Eneken poleks väikese ebakorrektsusega hakkama saanud, nimelt tõstnud hetkeks käe poisi õlalt, et ninasõõrmes tekkivat kõhvitust vaigistada. Poiss nagu ärkas tema liha rüpest, Eneken libistas ülestõstetud käe hoopis suu ette rahulolematust varjama; poiss vahtis magistraali, põsed veel unest lõssis, ning Eneken needis oma andetust, mis poisi kainenemist enam takistada ei suutnud. Poiss tõmbas sõrmedega üle juuste ja mingil määral oli see mõttumatusel isegi seotud peaga võimalik. Ta silmis

oli nüüd eneseteadlik, igapäevane mure, millel veel õpipoisimärgid küljes.

«Niisiis,» lausus ta, «kus ta elab?» Poissile meenusid mingid ähmased katked äsja labipõetud deidriimist ning tal tekkis kahtlusi, kas ta polnud mitte soninud. Võõrais paigus magades kaldus ta tihtipeale unes rääkima ja sonitud sõnadele omistati sageli sügavaid tähendusi — just vallalise naise fantaasia võis siit toitu leida.

«Ma arvan,» jätkas poiss, «et see ei ole üleliigne, kui ma tean, kus see tüdruk elab. Sa ei ole ju nii loll, et sa seda ei ütle. Ütle.»

Eneken taipas nüüd oma koti võilillepesast üles tõsta. Ta oli vahepeal kõvasti punastama hakanud, kõrvuni ja üle kaela, kuid võib-olla ei tulnudki see häbist. Pigem oli ta nõrdinud.

«Aga kui ma ei taha seda öelda?» küsis Eneken väga tüüdatult, pingestatud apaatiaga. «Sa ei suuda mulle tõestada, et see vajalik on.»

Poiss ohkas. «Ja miks siis ometi? Ma saan selle kaudseid teid pidi ikka teada.»

«Ma ei taha,» ütles tüdruk, kuid see ei olnud põhiline, mida ta ütleva pidi. «Võib-olla küsiksid minugi kohta sedasama?»

«Kus sa elad?» küsis Ruuben.

«Me elame koos,» vastas Eneken.

«See on hea,» ütles Ruuben. «Kui sa veel midagi ütleksid.»

Eneken nimetas aadressi, mida poiss peaaegu tähele ei pannud, kuid mis kuhugi ajusoppi kindlalt paigale vajus.

«Te olete hea tüdruk, Eneken. Ma ei tahaks teile meelega halba teha.»

«Miks te mu nime nõnda väänate?»

«See on stuli küsimus,» vastas poiss.

«Laske ma lähen.»

«Oodake,» ütles Ruuben. Tüdruk ootas, pea maas. Kartlikult tõstis ta siis pilgu ja oli nagu suur silm hõmmelgalõnga otsas, kiikumas keset lagendikku.

«Vihmale kisub,» lausus Ruuben.

«Just,» vastas Eneken ja läks temast rohu sees mööda.

Oli ka paras aeg. Asjad olid omasoodu lõpuni veere-

nud. Ruuben laskis tal teerajal paraja edumaa sisse minna, et sus samas suunas järgneda.

Talves rohuvälja keskel pöördus ta ümber. Enne-
olevatu lärm kuuldus ta selja tagant — ja ta nägi, kuidas punastes kaelarättides lapsed treppidest alla jooksisid. Ju olid neil suveajalgi omad üritused, pioneeride parvad või välikoondus, mis temasse enam ei puutunud.

Need rivi oli suuri kärbsed nähes segamini löödud. Talvakiividelt pääsnuina valdas neid kõiki kolumbus-
liku rõõm, ehtne pioneeritunne, avastajahimurus, jooksmine. Nad huilgasid ja vilistasid ning püüdsid rohu
sees jaostes siniseid kärbsed. Nad oskasid neid hästi
joota ja näitasid üksteisele pihu pealt. Näis, et kärbsed
tulid veelgi juurde, et neile isegi meeldis, kui neid
jooti. Need olid siis need sinised unelmad, mis pooles
talveta nii kibedaiks muutusid. Neid oli kogu maailm
otsinud aga pihu sisse neid enam ei saanud. Nii möödus
valge kuu hulgus.

2. ONU LEEMUELI EKSITUS

Onu Leemueli oli juba varasest noorusest peale teistsitimõtlejaks ning lõuapoolikuks peetud, algul puht-perekondlikus ringis, hiljem külainimeste seas laiemalt nii et need lilleõied, mida ta raugaohtu hipinoorukina nõöpnõelaga oma rinnale armastas kinnitada, olid just kui kell pidalitõbise kaelas ja lihapüretusmärk — neid nähes, nagu öeldakse, hoiti kõrvale. Sest ikka oskas onu Leemuuel sõnade sekka poetada mõne okka, mis oma mitmekidalise otsaga meesterahvaid ajukaarude vahelt ja naisterahvaid kaenlakarvade alt kõrvetada tahtis, isegi Ehatähe ning endise... kohta oli tal ütlemist, isegi vana ruuna pehkinud rangide kohta epistel valmis. Tee siis säärase inimesega asja või ole temaga koos, sündmatu lõhn käib ikka üle pea, ja elulust vindub. Kui külamees laudast sõnniku, vedama hakkas ning onu Leemueli jõe äärest muhenenud suuga tulemas nägi viskas ta töö kus see ja teine, torkas pläru näkku ning katsus mõtelda muudelõ asjadele. Sest vaikselt suitõsu ajada oli sellise räuskami ees igatahes kõige ohutum, töö võis küll oodata, aga jäi mõnitusest rikkumata. Ka pikameelne külamees oli lõppude lõpuks inimene. Inimene, kes töö ajal kõrvalise sõnadest küll suuremat ei hoolinud, aga onu Leemueli ropust suust lendava mudakäkisaju all ometi hinge musta nuttu välja ajamas tundis. Äti sõna käis lihtsalt üle jõu, kui ta su särgi vahele puserdama keerati, tee mis tahad, ja jalaga anda ei olnud kombeks. Onu Leemuuel peab jõe ääres magusapoodi, ütles onu Leemuuel ise, aga teadagi, mis

juttu alin jutt käis, eks va viinast ikka. Muidugi. Aga kuidas ta kuram sellest läppeveest niisugust jutu-
 tust oskas sisse juua, see jäi arusaamata. Oli ju kula
 poolt juujaid mehi teisigi, kes onu Leemueli pudelite
 pealt kümme-null võisid ära anda, kes valasid nagu
 peetupulisse eest- ja tagantpoolt sisse, kuid kelle jutt
 oli tubilpaljas lurin onu Leemueli ilukõne kõrval. Sest
 ma teadsin oskas sõnu ka pastoritarkuse järgi ritta seada,
 kui tahtis, ainult et ta sitt ropendas nad lõpupoole ikka
 tavalt ära, justkui kiusu ajas. Jõe ääres pidas ta
 alla mugusapoodi. Jootis näkke. Talle olevat unes ilmu-
 nud taldrik ja käskinud kõik Laeküla näkid viinauimas
 juhtla, nii et uputussurm enam noorpõlvele ohtlik ei
 olnud, sest siis segavat näkid oma võrgutavaid laule
 naistuvastaste vägisõnadega ühte. Kui naised jõe äärde
 jama loputama läksid, võtsid nad ikka paraja malaka
 alla, sest sõnadega onu Leemueli vastu ei saanud. Kip-
 paks telne mõnikord siis oma pilguga kollitama ja ikka
 selja tagant, paha vaim, ikka selja tagant vahtis naisti,
 ja keda üle neljakümne, räägiti, ja alla kuuekümne, ei
 olnud tihti peale vastu, sest kõlvatust küla ei sallinud.
 Jutt jooksis vanamehel kogu aeg, oli siis kedagi kuula-
 mata või mitte, ometi armastas ta eriti naisterahva
 mullid — küllap tal sellest ikka väheks oli jäänud. Minu
 sõna on kui kuld, ütles onu Leemueli mõnikord, et naiste
 mullid võigistada, aga ühtelugu varastatakse ta mult
 ära. Siis hoiab mõni juurikam näkk, kes tubli peataie
 meheks muutunud, minu sõna juuda kombel oma
 lahe tissi vahel ja lükkab mulle kiimalised sajatused
 vastu, millest ma enam muidu ei või vabaks saada, kui
 need naisloomude seltsis kõva häälega välja üteldes.
 Mul on lood siin ilmakamaral, ja üks naisterahvas võiks
 omeli rõõmsameelsem olla, et ta tubli mehe patust
 lüüa lada saab, ütles ta.

Agas teadsid ka kõik külainimesed, et kui üldse, siis alpeit naisterahva suuvärk onu Leemuelile võrdset vastulaulu võib pakkuda, teadis ka Leemuel ise ning taldis end tagasi, oli koguni hellameelne mõne eriti lüpsika linalaka juuresolekul. Sest siin Eestimaa tuletõmmu sees, ütles Leemuel, suudab vaid valge-õlne naisterahvas ülemaailmsele tohuvabohule, mil-ale minu sõna vaibumatult katet otsib, vastu astuda. Peennikam karv on siin ikka ebalev, aga miks on see

nii, ei tea keegi. Räägitakse, et nende sõnade paras hakanud üks umarama kondiga õlgjuus onu Leemuelile isegi kulje alla pugema ja onu Leemuel ei olnud seda mitte pahaks pannud. Eks ta ole. Leemuel käinud tol korral mitu kuud ringi nakilõhn kuljes, hää natuke karusem kui muidu, sõnad ladnama kõlaga.

Aga see oli ka ainus nakiluga, mida tõsisem külarahvas onu Leemueli puhul kuulda võttis, ja põhjust selleks oli naisterahvaga ei vedanud onu Leemuelil mitte üks põim. Mis oli tema üksikule elule suüks olnud, kas ligne jutukus või selle all varjuv nöder liha, kas see ei ta juba noorest peast enda nuigatagustes pudehgi paaritanud oli või hoopis elutarkussõna, mis naiste meeles mõlkus — ega heast paremat ikka tule —, kehtoskab teada... Kuid Leemuel lausus seepeale ikka küla ajud peavad naistest ruvetamata jaama, ja see oligu seadus.

Oli vanamehel veel üks tuju, millest ta juba parmasurma lavepakul naga hammastega kinni hakkas, mis teda külainimeste vaatevaajast ja üleolemisest ikka kaugemale kiskus ja justkui austustki tekitas. Kas teine üha rohkem linna vanet. Jutt püsis tal muidugi sama vana linnanakkegi parema poolisega kostitada. Aga külarahvast ta tühja loriga ei tõmmanud ja vähemalt oma inimestest pidi kula peal ikka selge pilt valitsema. Kes, kellega, kuidas, miks ja kui kaua — seda teati omade kohta tapselt, ning kelle kohta ei teatud, see arvati omade hulgast välja, tõmmati pur rasvaselt vahele, ükskõik siis mis või kes. Mõned sellised olid kulas olnudki, õnnetud inimesed. Nad kangusid sinna üsna kiiresti. Aga onu Leemuel oli oma, mis sest, et lõhvard ja ringiaeleja. Loll ja oma räägiti isekeskis, siis kui Leemuel eemal püsis, loll ja oma — igav oleks temata. Sest nagu korralikus kuningakojas, nõnda peab ka õiges kulas ikka oma loll ringi tatsama. Ja et nüüd Leemuel oma oli, siis nakijuttude kuulamisega purduda ei tohtinud. Vanamees linnas, asja ees, teist taga, konte vasitamas juba ei käi. Pandi Leemuelile poisikesed sappa kirjutati mõni haigustõenduga koolistki lahti, et innukusel kindel põhi all oleks, ja oodati, mis juhtub. Kõik saigi kiiresti klaariks Leemueli pale kooriti rahva ees lahti. Kuid see ei olnud suurt põnevust karvavõrdki vaart: vanamees kais linnas lilli müümas.

... see ilmaelu on — uut nalja tuleb
... vähemalt ätile midagi nina peale
... kiiresti ara kulus. Poisikesed aga,
... pesmas käinud, ei saanud oma kom-
... laurasid ikka Leemueli rohu vahelt
... kraavides. Ja raakisid. Leemuel
... otsides kaunimaid õisi, nuusu-
... neid, hoiatab neid, palub neid, siis
... kimp koos, keerutab õlekõr-
... nad noorideks ja tõmbab kim-
... olevat vanamehel mannijuur-
... arvati, et varastatud, siis tunnistas üks
... andnud. Mitte järele Nuisama,
... katvat onu Leemuel
... ajadehga kinni, ikka esikulg ja
... Kardab, arvati; pole varem ari
... muuismõtetest. Et korralikke
... Leemuelgi saada — korjab
... kopika teise kõrvale. Poisid olid veel
... maski käinud: proovinud kimbu
... Hirmutanud vanamehe
... kops, ent alla kümne kopika
... Leemuel neid küla noore-

... Leemuel tööpoolest äri ajamas. Aga
... selleks, et äri ajada, vaid ajas äri, et
... vaks vahet ja kulas elanud
... Leemuel et kui sind väga kuhugi-
... põhjust võtta ei ole, siis tuleb põhjus
... kunagi kenkadele kom-
... minna ja taha, sest seda kula ei
... tegude tarvis pidi tõsidust hoidma.
... jälle peale tuli, siis sinna minnes
... ostma, vähemalt vikativarre või tühja
... põhjus pärast ette naidata. Ega
... otsa peale saanud, kuigi see lille-
... peas haudus. Tema pidi ju oma
... kaaluma. Eks ta siis kaaluski
... enam ei lubanud, lõi käega, lae-
... korvi ja laskis asjadel minna. Sest
... midagi ei olnud, ainult müüa, ja
... oma. Küla peal ei hakanud ta sellest
... — nagu saavad teada.

Linn oma autohigi kihvtise lõhna ja kõvakooreliste tänavatega, mis luud-kondid õhtuks päris hellaks pöru-
tas, oli onu Leemuelile mitmeski mõttes vastik. Algu-
ei teadnud isegi, kuhu minna ja kas üldse minna. Sest
jaamahoone oli juba ise suur küllalt, üleliia suur, inimp-
vahust rääkimata. Mis linna siin veel, istu maha ja
ära kaupa häbene! Aga miski kutsus ometi edasi. Lee-
muel oli harjunud minema sinna, kuhu külarahvas
läks. Aga kuhu läks linnarahvas? Pea seljas, nagu lum-
mas, magus lõhn jutiga taga — kuhu kuradima urgus-
desse see linnamees küll sisse ei vajunud, mis mustades
sihtides ta, saatan, ei tormanud! Ja kui leidsidki mõne
kes kuskil pingil losutas, siis proovis seegi ajalehele
auku sisse lugeda või vahtis, silm lummas, hullumeel-
selt liiva, näppude vahel tossamas konijupp. Ei siin
saanud nii lihtsalt sõnakesi veeretada, siin vaatasid,
et... aga mis sa ikka vaatasid. Selle eest torgati silm
välja.

Ent Leemuel ei olnud ka mõni Sea-Oskari taoline
matsijuurikas, kes asjade paremal-pahemal poolel
vahet ei tee. Leemuel taipas hästi, et linnavingu sees
peenemaidki lõbusid ringi hulgub. Ja nimelt: kõik oli
linnas nii naisterahvapärane. Alustades juba rõivast,
mis ihulist häbi pidi varjama. Kõik puhas ja pingul,
justkui oleks pikk pidu käimas, kõik viimse võimahu-
seni näki ja puusa järele tõgatud, kõik kumeraks veni-
tatud, üle rasvatatud ja vuukis, iga koht ise värviga
pintseldatud, kõige väljaulatuva küljes mingi nipsi-
näpsi ripnemas. Naisterahvad tegid ühtedes asjades
mehi järele ja mehed tegid teistes asjades naisi järele,
aga ikkagi oli tunne, et ainult naisterahvad siit suure-
mat kasu lõikavad, sest nemad olid ju ometi nii kilkvel,
tõesti-tõesti, justkui kerge kilk kogu aeg peas, justkui
noored plikad enne sauna. Ei selline isekeskis ahvimine
toonud rahu, mida tõsine meesterahvas vajas, ei olnud
siin vabamat kohta, kuhu pageda, aga kihuliselt mõnus
see-eest küll, mis seal salata, ning nagu nakatavgi,
kaitsku issand selle eest. Ei, see oli nagu suur maja,
see linn, maja, kust uks hoovi ei viinud, heinamaale ei
viinud, jõeale ei viinud, lukutatud maja — ja sellest see
naisterahva võimgi siin püsis. Sest siia oli ta nüüd oma
pesa meisterdanud. Siia sulekesi ja pitsikesi kokku
kandnud. Siin tibukollaseid ingleid tornide otsa ripu-

tanud. Aga vanast peast, tundis Leemuel, võib siin
ennast lullutada lasta, hoolimata mürast ning raisku-
tanud õhust. Ja üks asi veel. Onu Leemuel oli harju-
tud et lõualöksutamises ta enesele nii kergesti vääri-
tud va... et ei leia. Aga siin, aga siin! Sõnadega andsid
et naisterahvad nagu karguga tagant üles, kõik järje-
lõuast ja ühest suust. Väga vänge oli linnanaise sõna,
kui ta sind maha rabada tahtis, pealtnäha isegi tava-
luse, aga kui vänge seestpoolt. See täitis rinna nii
lõõgumuse kui heameelepunaga. Vaikse, vaoshoituga.
See oli ju nagu armastus, mis siin rõkkas. See oli ju
tugevam kui surm. Eks seda ta, Leemuel, oli nii tihti
õtsunud, sestap too vaikne äratundmisrõõm, aga kas
ta seda ka leida oli tahtnud ja pealegi nii suurel hul-
gal korraga, see polnud enam üliväga kindel. Sest vana
onu ei olnud ikka veel roostes ja roiutas äti väga ära.
See oli tugevam kui surm, ja surma see ei kartnud ja
... armale rinnaga peale — ja läks temast kauge-
... veel. Aga tema, Leemuel, oli ju lihtne
... ja üldse mitte tugevam kui surm. Tema pel-
... surma.

Kui ta päikesest hingeldades räästaaluseid pidi oma
kondimisi käis, vahtis ta seda imelooma, kividel sündi-
... naisterahvast, vahtis tema siledat liha, tema plas-
... konte, tema väikest mahutavust, tema pahe-
... d (maanase juuksed ei olnud iial sellised),
... ja mõtles, mil määral küll on see naisterahvas
... anud, nii et sa teda kuidagiviisi enam sõna-
... võita ei suuda, ei, ja tema kõrv ei erista enam
... melodiat, mille varal härrasmees vanasti naise
... ootas sõnuda. Kuigi sinul see, Leemuel, lõpuks ikka
... madata jäi. Aga see olgu nii muuseas. Ja hädavares
... reeglist lahus seisma.

Ka lillekauplemine käis Leemuelil ikka nagu kõige
... sekka. Oli eitedelt küsinud, palju nüüd kimbud
... ed, eided vastu, et: täna nii- ja niipalju, nädala
... kumme-viisteist kopikat vähem, kahe nädala
... kumme-viisteist rohkem, vihmaga viis-kumme
... julisa, kõva kuumaga kah samapalju, aga üldiselt
... ilda ikka veidi rohkem, kui paras on, siis saab normi
... tte. Nõnda lasksid eided juttu nagu pehmet sülti tulla
... Leemuelil ajas silme ees virvendama. Ütles, et tema
... mängima ei hakka, paneb kindla hinna, vaatab,

kas tuleb mõni või mitte. Eided jälle vastu, et kui sul õiget lusti põle, müü lilled meile, küll meie kaupleme. Niukat teile, ütles Leemuel ja näitas trääsa, mille peale eided koleda lõbuga hirnuma panid. Küll sulle mängulust kah pikapeale tuleb, kui kauplema hakkad, ütlesid nad. Ja see ütlus näis tükke minevat, sest Leemuel jõudis kiiresti sinnamaale (krutskimehe veri ju), et hinda päris näo järgi tõstis ja langetas. Aga ei tema ega ostjad teinud sellest numbrit — eks ta siis pani hindasid täpselt. Muide, see ei tähendanud üldse, et Leemuelil riigihinnast aimu poleks olnud, ei mitte. Selle, mida ta nimetas riigihinnaks, vaatas ta igal hommikul Lutumäel tõsisemate naiste kauba pealt ära.

Oi, kuidas roiutas päeva lõpuks see linnanaiste sees elamine! Tõesõna, nakkus. Nagu öeldakse, liha ei hoolinud vaimust. Vahtisid ja vahtisid, no lõpuks sai ju küllalt, jumala eest küllalt, aga ei, silm, juba poole-nisti loojas, ei jätnud oma kiusu, muudkui liikus ja rehkendas, kaalus ja aasis, justkui oleks kõik oma. Ega sellele vastu saanud. Tuli vanadusele jarele anda. Sest Leemuel teadis: vanadus on väsimus, ja mida rohkem väsimust, seda enam nokk maa poole kisub ja tujud segasemaks lähevad. Ja linnas valdas teda alati too närviline väsimus, nagu langeks koolulase vari üle tema lauba, aga selle väsimusekoore all tootas mingi tuline tukk, mis nii väga naisterahvaid rehkendada armastas, et väsimus kuidagi uneks ei saanud leebuda. Liha piinas ta hinge põhjani ära.

Ja kuidas kaup läheb? küsisid eided mõne aja pärast, näod naerurõkatuseks valmis, sest ega Leemuel tühje sõnu loopinud — ikka oli tal küüslauguiva kuhugi vahele pikitud, mis lõbule ruumi tahtis jätta. Ent Leemuel paistis hoopiski tüüdatud olevat, nii et kõverusteta vastas: ah, käib mul seal igasuguseid, paremaid ja halvemaid, kõigil pung pihus, mis seal muud tahta, kaup õitseb. Kaup õitseb, ütles Leemuel ja liikus edasi, ikka tolle laia räästaalusega maja ligi, kus ta trepil oma korviga külitada tavatses. Käis tal seal tööpoolest igasuguseid, karvaseid ja sulelisi, mõnikord ka päris õige tunnuseta inimesi.

Aga kord, kui vines põuapäike lämmatas linna, tuli onu Leemueli juurde punapäine tütarlaps. Ja onu

Leemuel mõtles, see on nägus tüdruk. Ehk ma pole küll kunagi tüdrukutundja, sest ainult näki külm saba on ole mu palga käinud, aga see on päris-päris sutitaja-tüdruk. Sest teda nähes tunned sa ikka, kui kena on kott piki jumalast voolitud reit libistada, kui kena vaadata noore tüdruku rinnal, kui ülemeelikult tore on tema järele pihta, mis on nagu kummist ja kummita õhukorraga ja mille sees veel lisaks see masin tootab, mis nii imepärase sujuvusega käike vahetab. Aga ära ometi käega katsu, Leemuel! Sest see masin on ehk maandamata, elekter lööb rindu, halvab su ära ning viimaks muudab su siniseks. Jaa, sa vaata vaid neid õhukõrne sinakaid ringikesi ta silmade varjus, vaata seda üha enam valjapoole koolduvat huultevahet, vaata punetavat laiku tema lõua all — see on elekter, mis temas mängib, see on uhke murdja tunnusmärk. Al kuldus on teda katkutud mehiste kätega, kuidas muudatunud tema kahupead! Ei, mõtles Leemuel, see pihus saab kõik, mis ta tahab, see niksutab vaid jalgu ette tema ette jookseb mehi filmidest, tarzanlikke moodi toetaj pulle. Ta muutub kiiresti sapiseks ja tema suu loob lappuma, kuid pole minu asi tema sappi võtta. See tüdruk ulatub ju taevani minu ees, imes-sonu Leemuel äkki, justkui oleks ta pikkusesse välja venitatud, ma näen, kuidas tema pea kohal seisab val-gead hõõnevahust torn nagu härja kara, mille sees keer-levad laulvad trepid üha üles- ja ülespoole; torni tipus seiseb latern, ja ma tunnen, et olen oma sõnadega kel-legi haiget teinud, kuid neid ei saa enam tagasi võtta. Ja seepärast kordan ma, et mitte sõnaväänaja olla: pole minu asi temale siin elus löbu pakkuda, sest seda saab ta mujaltki.

Ja onu Leemuel ütles tüdrukule, et kimp maksab kolmekümmeend kopikat, kuigi tegelikult maksis viis-kümmeend ja see oli ametlik hind.

Uutis kukrusse toimetanud, mõtles Leemuel sellele, kui raske on päeva lõpul räämata hingega puhkama minna, ja et nii harv on kord, kui see õnnestub. Võib-olla juhtub see täna õhtul, võib-olla homme, võib-olla mitte kunagi enam. Keegi ei osanud öelda, mis juhtuda võis, sest seda asja polnud jumal enese peale võtnud. Juhtumine oli pärispatt, mis Eevast alguse saanud. Juhtumine ei olnud jumala, vaid inimese

mööde. Mõned nimetasid seda vabaduseks. Ent see oli vaid vabadus paaseda paradüüsimisest.

Ja nae, seisiski tema ees teine tüdruk, kes küsis nagu eelminegi, palju lillekimp maksab.

Ja onu Leemuel mõtles: see on nagus tüdruk. Ehk pole ma kull suurem tüdrukutundja, sest ainult nakk külm saba on üle mu palge kaimud, aga ma arvan, et väga lahke on see liha, mis nende pikkade peente kontide peal seisab. Tema läheduses tunned ikka, et taimed kasvavad ka läbi asfaldi ja et see asfalt ja need kivid on õigupoolest inimese kaega laotatud, mida ei olegi nii kerge aimata, kui nendega omavahele jääda. See tüdruk ütleb sulle, et rahutu olek pole teps mitte õilsam olek, vaid et paremad asjad kasvavad targu ja endamisi nagu maed, mis ei purska, ning ainult ümin on nende ümber. Ta ei kutsu sind nii kergesti ennast himustama, et su sõõrmed sellest niuksuma peaksid hakkama, ta nagu ei kutsugi sind patust oma hellemaid kohti puudutama, vaid tuleb ise su juurde ja puudutab sind ise ja see puudutus on justkui sinu enda lihase käega tehtud, ainult natukese tavalisem ning tagamõtteta. Sest niisugune on see tüdruk, kui ta enesel naiseks lubab sirguda, aga teada ju on, et naiseks saamist mitte kõigile antud ei ole. Ning tema häbitunne on pikk kui ta juuksekasv, tema põlved hoiavad kokku ja kaed on keha ligi, et selle kumerusi kinnikatta. Ja kuigi ta sind kaasatundmises puudutama tuleb, siis variseb ta ise seepeale kui haavaleht; tema silmad, mille sara pimedas ei tundugi nagu selle maa tasasusest pärinevat, kipuvad võõra inimese läheduses hanguma — see kõik ei ole mitte väga hea. Tema juuksed langevad kui pisarate kaevu tasane nirk tema kaela pealt alla ning käsi ei julge alati võtta, mida ta võib, aga see, mida kasi võib võtta, ongi see, mida kasi peab võtma, peaaegu nii. See tüdruk ulatub kui vaigeline lina laialt üle linna, imestas onu Leemuel äkki, justkui oleks ta laiusesse välja venitatud, ma näen, kuidas ta looridena tänavate vahel hõljub nagu udu, kunagi päris maha langemata, ja ma tunnen, et olen oma sõnadega kellelegi haiget teinud, kuid neid ei saa enam tagasi võtta, ja selleparast korian ma et mitte sõnavaanaja olla: pole minu asi teda kõrvenõgestest vitstega luua, seda oskavad teisedki.

onu Leemuel ütles, et lillekimp maksab kolmkümne krooni.

Tema mõtles, et ta kaua aega ning ta keha oli nüüd vanad, aga inimesed, märgates tema kõõkus, ütlesid, et ta ei muu head kaupa. Paikegi ei saanud vaid seda, mis tal hommikusest hooletusest üle oli jäänud, ja isegi rohkem kiirgasid need kivid, kui onu Leemueli juurde jõudis, et nad peaga poiss.

Onu eest küsid, ät? tegi poiss viisakuseta.

Onu Leemuel mõtles: see on noor mees. Ta võib tema käsivarsi pole veel rebestanud rasked ja vaananud roostesed rauad, ka ei ole naistele kiskunud välja veel ühtegi juurt tema karkarvast. Selleparast peab talle tema kohtlasele andestama. Teda on peast toorel kombel puudutatud, aga teda on ka kaastundega seotud tema pole minu asi teda arvustada. Võin talle ainult öelda, et õiglane meel ja mõõt mõõdu vastu andma ei ole.

Onu Leemuel ütles, et lillekimp maksab viiskümne krooni, tapseks nii palju, kui tegelik riigihind on, ja õiglane kaup ei riku tema saajat.

Peale tõusis Leemuel jalle pusti, et kodutee jalge võtta, ja haaras oma korvil sangast. Aga vaata imet, kui kerge kui sulg ja täiesti käeparane, kuigi kimp veel asi otsakorral ei tohtinud olla. Ta oli ju üksnes hommikupoolikul, arvata välja need needelõunakimp, mis noortele inimestele saadetakse. Onu Leemuel tahendas, et pool korvi pidi veel täidetud olema. Onu Leemuel rebis korvilt ajalehe; korv oli tühi! Kes, kus, pomises onu Leemuel oma mõtlustades, et on nüüd hullumoodi petta saad, ja torkas kae rahapunga jarele, sest kartis oma suureks kasvanud olevat, aga see tukkus endise paiga peal. Onu Leemuel luges kokku ja vangutas pead: raha oli rohkem kui oli tapselt korvitaie kimpude eest, kui need maha muua. Riik pani lõpuks kõik paika. Riik ka oma arvamise järgi ei talitanud, maksumaksjatele võttes kõik riigihinna järgi. Riik oli nagu mis ajas asjad tasakaalu. Aga miks siis? Kavat-

sedes juba oma kaalutelu jätkata (ja tupikusse oleks see igatahes viinud, sest kõike korralikult järele mõeldes juhtus ikka nii), taipas onu Leemuel äkki, rahunenud ja rõõmus nüüd kojumineku eel, missugune tark iva peitus kogu eelnenud loos: naistele näo ja meeste mõõdu järgi, siis ei jää ka õiglane tasu saamata.

Mõned vanemad inimesed veel mäletavad seda.

3. SALAMANDRI MÄRKMIKUST

Kesknädal, 3. verepüha.

Ma ma lootnudki sealt midagi leida, tollelt ehitus-
pööraselt, kui täna sinna jälle kaapima läksin,
tõttu meeniku-tunne lõi sisse, nagu enne töölemine-
kut ei peab oma kohust täitma ja aja lihtsalt ära
otustama, sest ma tahtsin vist kõiki võimalusi ammendada
loputa valjupääsmatusse jõuda, tegelikult aga välja-
tulnud. Lõppen oli mulle aadressi andnud ja sealt-
siis peab nüüd veel ainus edasipugemistee, aga ma
võin juba loots juhaks oma aja ära, et see kõik
doodlana oleks. Sest nüüd ma pean neile külla
otustama, täp-tšarap, nuga hambus ja automaadikassett
või vahel, nõudma pekki, võid ja mune nagu vägival-
lasega mees kunagi, sest muu enam ei aita, peab
nõudma nende roosiõlisesse pesakesse, istuma nende
tuburetil, kas nad või ise nutavad ümber, kas
nad või ise mu juurest pagevad, — peab seal istuma
ja tilkuma nalukene seda pupelikku õhku, et nad tun-
neta, kuidas adru mere ääres haiseb, ja et see pole
nõu mustus, mida ma kaasa toon, vaid ainult vänge
nõu lõhn, mis nende sõõrmed verele kratsib, mil-
legi nad, tillukesed, pole ju ülepea harjunud. Jah, see
nõu lõhn saab nüüd teoks, ma murrin ukse teie
all, tudrukud, hoidke eest! Aga tänane istumine
nõu platsil pidi ometi toimuma, kas või asjade lõp-
tuks lahiseedimise huvides või et ennast distsipliini
alla nutukenegi, suruda, sest oli ju kindel, et nad
olevad korda nagu muinasjutus sinna ei tule, ja
lõpuks ometi kolmandat korda läksin, siis vaid
kontrolliks, et me oleme end muinasjutust välja

närinud, selle arvumaagia alt vähemalt, muu on kahtlasem, igatahes. See oli väga ilge ootamine, sest oodati ei olnud ju tõepoolest midagi. Mul olid kombekohased ajalehed kaasas ning jumal kiitku pressid — sellise ootamisel kulub ajaleht marjaks ära. Ma lugesin huviga nii sees- kui välispidiseid jutte ning kordasin vana meeste tarkust: tõeline hingepalsam, pealelõunal, peale tööd, peale perekonda. Aga ajaleht oli nii lühike, et teda pidi lugema veel teist korda, ja peale seda võis temaga ainult lõket teha — vümane lõbu maaritud paberist. Ma põletasin ajaviiteks mõlemad kaasavõetud ajalehed.

Nii palju inimesi lukus täna läbi selle mahajäetud platsi, et ma pidin lausa imestama. Nagu oleksime me kolmekesi ta avastanud, nagu oleksime meie kolmekesi seal midagi avastanud. Sest eelmise kahe päeva kogemus ütles mulle: sun ei käi peaaegu keegi, neid maid ei tunta. Sus tulid eile pioneerid, siis, täna, käis juba terve tropp kraadesid. Polnud võimalik, et me neid varem ei märganud. Ent seejärel ma mõtlesin: äkki see plats oli meie reserveeritud, kaheks päevaks meie elus, akki oli kõik Suure Muuriladu ja too? Niisiis, siin edasi, veelgi enam hakkasid minu jaoks kõlama saatuse sõrme motiivid ja veelgi enam suvenes veendumus, et täna nad ei tule. Sest see plats oli teisi täis, meie etendus aga lõppenud. Ja veel, meie maa on saanud riiklikuks asjaks, meie olime vaid rentnikud sellel pinnal ja selles loos, mida me isiklikuks pidasime. Ma tundsin oma tüdrukute vastu pealehoidu: me olime kõik selle suure seaduse all ja pükalik suva ei olnud maarav. Ja siis tuli noorepõlvne abielupaar treppidest alla, mees juba teksastele truudus: mürdina nakkav, naine kiisas abieluruumist juba millessegi naislikumasse pürgivat, tulid alla ja peatusid. Sest mehel tekkis himu sigaretti laita. Nad olid esimesed kes seal peatusid, ja sellepärast kirjutan ma pikemalt. Nad tegid nii: süüdanud sigareti, ei liikunud mees (meti paigalt). Ta nägi ka mind, aga ei hoolenud sellest suuremat. Õige kah — linnaoludes on kümme korda meetrit juba kosmos. «Ma olen kindel, et Tom jatab kõik ostmata,» ütles naine. Mees ei näinud siin nalja ja andes sigaretti edasi. Naine naeris omaette. Kui spetsifiline on nali! «Ta on võimatu tuisupea,» ütles naine. «Idioot, mitte tuisupea,»

— ja nüüd oli ka tema jaoks nalja. «Lähme,» ütles naine. «Luba, ma keskendun sulle,» vastas mees. Mul oli teda hea kuuldav, ma keskendusin, õige jutt, lageda taeva all palju abielupaare, kes mulle nõnda juhuslikult mulje on jätnud. Ei otsi pinki, ei otsi, seisavad. «Tõmba kaies,» lunis naine. «Ma enam suitsetamine, vaid poos,» ütles mees, hakkasid ometi astuma. Siis tuli terve hord turiste, kes pidasid mind ilmselt üheks üheks poisikesed, kes arvasid, et ma olen üheks üheks tavalised inimesed, kes mind niisama üheks üheks pisikeste pesakondade kaupa või paris üheks üheks tundsin end kaamerasilmana ja asjast üheks üheks hakkasin igavusest luksuma nagu alati selliselt, kus normaalsem oleks haigutada, ja mul mees võtta maast üks kivijunn, luua sellesse üheks üheks: «Die Geburtstage treffen und hoffen,» teha rahvale hirmu ning nalja üheks üheks, keset teisi lolle ja elada ülemaailmses üheks üheks. Sest vaatlemist on mulle eluaeg õpetatud, üheks üheks saadik. Ai, juurikas, need olid mehe- üheks üheks hõlled ajad, kui ta vaatama õppis ja isegi sinepi- üheks üheks sigadust näha sai, ja seelikutest läbi õppis üheks üheks ainult seelikutest läbi vaadata tahtiski. Ent üheks üheks hõlled haljas mõök loob maha kaunimad ajad. üheks üheks targad silmad muutuvad pohmellilaikesteks, üheks üheks kasvab tõmbiks, sest ta on asi, hall tapp üheks üheks kadatõelugude looja. Pigem olla juba ise Eesti- üheks üheks loll, Kurva Kala Ruutel, Blaubart-Punapart üheks üheks ja Kohila kui Kummaliselt Vingussilmne üheks üheks konstruootik tuvisulistes pasteldes. Ühest üheks üheks ma end ilmajäetuna, Suurest Mitingust. üheks üheks üksildane veidrik ei maksa midagi, mak- üheks üheks Havanna karneval, mees oma tüdrukute kes- üheks üheks ja selle mürdmine.

Ma olen platsilt, millest mulle villand oli saadik üheks üheks jõuda nii kiiresti majja selles võõras üheks üheks oli mu suviseks residentsiks. Ma olen siin üheks üheks kivist külaline surnud onu majas. Oma üheks üheks tema poja lepitaja. Mul on ju koolivahe- üheks üheks ei ole tunni-vahe-aeg, mul ainult suitsu üheks üheks. Sun jõuab muudki teha. To make love.

. Iaksin siis mööda tanavaid, unustades hetki neid tüdrukuid, kes mulle nii uhke mulje olid jätnud, ületasin ristteid punase, kollase ja rohelise tulega. Ja kolitasin mehi, mehi, mehi, kelest mõned tulid minu kätte raha küsima, aga ükski tudruk ei tulnud, ehkki ma oleksin meeleldi andnud nagu härrasmehed muistsed. Tuli üks mees siis suitsu küsima ja ma vastasin, et see pole Seda parem, ütles tema ja küsis kummet-viitte kopikat. Vaatasin järele, et ainult paber ja mõni vase tükk. Seda parem, ütleb tema, üks paber võiks paastu mu elu. Ütleb, et tunneb sugulasi. Sina väikid, a madki kõige odavam paberi. Siis ütled, et pole tanavaart. Aga nuud vaata, et kaod. Kas siis mina, mina, raha, raha, raha pärast, muutub mees metsikule ja vihapisarad tilguvad talle silmi. Millegi kohutava arusaamatuga oled sa tema hinge riivanud. Ta hakkab eneselt sarki kiskuma, et naadata sulle oma olga, sest on kuulhaav. Usud teda. Aga tema sind mitte. Tule minuga kaasa, nõuab ta, või ütle, kus sa elad. Valeta talle, et oled maalt. Seda parem, vastab tema ja hakkab jälle sarki kiskuma. Pole vaja, rahustad teda, et eda minna. Kurat, ütleb tema, ma võin raepplatsil selle paberile kusta, miilits on minu poolt. Sülitab paberit ja ei pane teda tasku. Ütleb, et on joodikuks saanud, aga raha ei kummarda. Räägime mehejuttu, ütleb, tule kaasa. Tuleb su juurde ja katsub su kätt. Hakka minema. Aga tema hüüab sulle järele roppusi mõne rahvusvahelises keeles. On üksildasi inimesi, kellele tuleb tanavatel tegelda, ilma et see nende üksildust raviks. Ja ilma et see sinu üksildust raviks. Sest tudrukutele võiksid sa anda kas või suurema paberi, kui nad hästi naksu teevad ja solvuda oskavad, aga nad ei tule seda näitama.

Aga siis jõudsin ma oma onu maja juurde, mis mul iseenesest üldsegi vastumeelt polnud, maja mudugi. Huvitav, isepäine maja, alates aia ja lõpetades keldriga, kus mul parajasti varvimistöö pooleli.

Alustagem ahist. Ebatavalisuse allikaiks on seal ka soojamaist puuluki, mille mu kunstnikust onu olevat kord madruste käest vahetanud paari soome püst vastu. Seejuures inestas ta minu kuuldeski nende võimaluste üle, mis kõige labasema spekulatsiooniga mõnikord avanevad. Sest spekulatsioon kui tegevus

... diletantismi, diletantismi ohjeldama...
...salamisi ja juhukaupa kõige...
...tootmateriaali, millele meister õigel het...
...sattuma. Muudugi, taimekasvatuse alal...
...pretendeerida ei saanud, nii...
...tööd teinud halve otsida asjadele ühi...
...selt, kus seda üleliigseks peeti, ent ta...
...meditsusele ka suur lobamokk...
...palju ja luga vaistlikult, et mitte...
...Madrused olid talle oelnud, et nad...
...nimel veel samal õhtul kaubast...
...lõunamaa puud kasvavat kiiresti nagu...
...ja kilikotid on väikesed ja laevad...
...muud. Ka onu ise oli morganud, et...
...on väliselt peenetoimelised ja kuidagi andekad —...
...lõunamaa lapsed. Isenesest mõista oli ta...
...boheemlane, kulutamaks saaraste...
...raha, ja kuigi madrused olid olnud...
...tõukivalt varmad kordama, et istikute, noh, välja...
...harvendamine, levitamine teaduslikust...
...on eriti raske, rõhus onu oma kaubas...
...omelisele päritolule, mis madruseid pika...
...sundis. Kohe oli temas kupsenud ka...
...kasvatamiseks, idiotismist lämbunud...
...ütle, ning see seisnes puude jootmises...
...rustatud kruidiveega. Talveks rullis ta...
...musta plastikaadi, aga enne seda määris...
...puud paksult masuudiga sisse. Ning puud...
...ate asjatundjate kiuste, kandes ka vilja...
...kolm, üks ühest, kaks tukki teisest sor...
...puhul ei teata nende tõelisi nimesid...
...onu kohale kutsuda ei lubanud. Üksikut...
...ahvileivapuuks, kuigi kõik on pildilt...
...on savannide paris ahvileivapuu, ja...
...dite lorellideks, sest nad meenutavad loore...
...lik, lausa põhjendamatult esinduslik on...
...kes hoovi sisseastujat karge aupaklikku...
...nagu vana teener ja majavaim. Ta on...
...olnverand elektriposti ja üldse — temagi...
...amult post, nõtk, kumnesentimeetrise...
...post kergelt lainelise tüvemustriga, pahk...
...le lõhnav. Aga selle posti tipus on võib...
...konna lopsaka lehe elegantne sasipesa,

mõned siiski oma traatjate rootsude otsas kuni ka kolmandikuni tüvepikkusest koolduvad. Mingit tabamatut õilsust lisab puule veel tema pidev vaoshoitu vibreerimine, lõtv ja samas erutav. Ma ei saa hoid tagasi kipitust, noh, oletame, et maksa piirkonnas, k ma seda puud esimest korda sõnadega katta püüan võimalikult pingevabalt, kergelt, teda ainult riivatest ikka see Punapea näib vilksatavat mulle nend ridade tagant vastu, aga mitte vahemal määral ka ne Eneken, loogiliselt võttes isegi tema rohkem. Võib ühte puud joonistada kui tüdrukut, armastada teda kui tüdrukut, armastada teda enne tüdrukut, pärast tüdrukut, tüdruku olemasolemise ajal aga hoida teda varuks ja nii edasi — need on kõik minu pühitsetud mõtted, mida ma mõtlemast ei suuda hoiduda ja mis on nii lollakad, aga eluks vajalikud. Nendele lisan ma siinkohal veel ühe: ahvileivapuud kirjeldades vajub mulle peale tahtmine olla delikaatne; siis vajub mulle peale nägemus, et tema tüvi on nagu tüdruku sääres, siis keeld — ära kirjelda teda rohkem, et teda mitte tappa. Kuid ma ei või jätta kõige tähtsamat ütlemata nimelt seda, miks seda puud üldse ahvileivapuuks kutsutakse, ja seda, mil viisil ta aastate jooksul on kokku on elanud. Asja võti peitub puu viljades. Kui kil juunikuu teisel poolel hakkab roheline kaun, mitte suurem prillikarbist, ülalt lehtede vahelt end välja upitama ning läheneb iga päevaga üha paisudes ja kolletudes maapinnale. Ta ripub algul lõngajämeduse, hiljem aga beežikat kummivoolikut meenutava vaaga otsas, on kahe poolega ning rammus, keskel sügav vaaga. Ning sel päeval, mil vili kogu pikkuses murdub, lõikab onu tema nabanööri pidulikult läbi, ävakauna, roogib ta seestpoolt ollusest puhtaks (ta ei ole küll eriti mahlane, aga jahune, toitev) ja valab boorinõus šampanjaga üle. Ka mina olen seda segu mitu korda söönud, ning söömaaja rahulik väljapeetus, on toretsev kõne ja vihm, tavaline hoovihmaplärakas, mis nagu seaduse järgi end ikka kohale veab, muudava minu meeoleolu lõburikkaks, andes suvele otsekohe õigustuse. Ma jutustan peaaegu olevikus, ehkki on surnud. Muidugi, vilja süüakse siin sellegipoolest vist käimasolevalgi aastal, kuid miski ei korva enam tema endist tähendust: ahvileivapuu lõikamisele järg

sest päeval lõpetas onu oma tingliku suvepuhkuse ning astus taas kivi taguma, tööle, skulptoritööle.

Minu onu oli kiviraidur. Suurte käte ja selge peaga, nagu nagu kunstnik ikka, ei hoolinud tihtipeale selgest peast, klippus hämaruse ja taevataguste korrapärade poole, kas või vägisi, kas või enesealanduse läbi, ühesõnaga — hindas selget mõistust ainult niivõrd, kui- võrd see otsest praktilist kasu tootis, muu koha pealt see pidas teda võimetuks. Mõistus, ütles ta, on kunstnik kõlpsamata fantaasia, ja see lause oli öeldud küll nagu selge peaga, nagu mu onul üldse kombeks oli, kui ta mõistuse vastu rääkis. Ta ei armastanud, et rõhutati ühe või teise asja mõistlikku kenadust, et põhjendati mõtlogi korrektselt seotud lausekimbukeste või sujuva mõttejärelega; suure lugemuse või psühholoogiliste teooriadega. Viha võis teda sel juhul haarata nagu hal- vatus, tekitada isegi kõrikrampe ja lämmatushooge, sest ta oli mõne koha pealt haige, ning ainus asi, mis teda taolistel puhkudel tunni aja piires tasalülitada suutis, oli tema oponendi vastuviha, vihale vihaga vastamine — kui just keegi raatsis tema peale vihastuda. Mõistlikke naisi pidas ta ahvijateks, ehkki ta lisan, et olla pigem juba paheliselt peenendunud ahv kui siiras ahurik, mehi nimetas aga sel puhul lihtsalt degeneran- tideks, sest loogika ei olnud tema meelest muud kui inimese käsikaudu kobamine, asiste asjade pin- nal liikumine. Jah, verbaalse solidsusega võis teda tuuri ajada, aga kui ta üksinda mõistuse vastu rääkida ei, kui näiteks meie Matiga, tema pojaga, teda vaik- eel toanurgas kuulasime, siis vestis ta healoomulise üleolekuga oma õpetlike järelduste poolest lausa kris- talliselgeid lookesi vaistu võidust seaduspärasuste üle. Iunagi ütles keegi seltskonnas, et mu onu ajab segi teepäevase praktilise arunatukese ja mõistuse suure mõistatähega. Seepeale vastas mu onu priskelt, et ta on harjunud sitta ikka ühte patta rookima, olgu see teine inimeselt suure või väikese algustähega. Temaga ei saanud selles asjas vaielda. Ja kui ta vihaseks läks ja noosetult räuskama pistis, siis olen mina ainult korra kuulnud meest, kes temale samaga vastata suutis — see oli õnnelik juhust. Ei, mu onu oli tore mees, kui tema sõnadega kurni ei kipunud mängima; kuigi inim- ebralik vormigümnaastika, lisan ta, ei tegevat iseäranis

kunstnikule liiga. Jah, minu kuldmustriline Jaapani märkmik ei pea vastu seda soju, millega ma teda täidan, ta armastaks pigem kontsentreeritud ja oknoomset inimest, kes oma tudrukuid loendama ei kipu. Aga grafomaania on magus ajaviide, kus mõnu suurust ei sõltu üldse sellest, milliste mõtete tarvis paberit määrata, vaid ainult kergusest, millega lause end lause sees välja kasvatab, — ning ma ütlen: mida segasem on lause, seda kergemini kasvatab ta enesele lisa. Ma olen varemgi proovinud kirjutatud sõnu teha, aga ma ei ole alati niimoodi tundnud. See on viimase eluaasta saak — on see täiskasvanuks saamine või lapsepõlve tipp ja dekadents? Ja on veel teine tunne seoses selle grafoomaanilise perioodiga, mis ütleb, et mitte kunagi ei kirjuta sõnu paberile see, kes neid loeb, ehk teisiti: mitte keegi ei kirjuta iseenele isegi siis, kui ta nagunii kõike põletada kavatseb, vaid ainult teisele iseeneses. Seetõttu arvan ma, et kogu kirjutamine tuleb edevusest, ja ma tunnen ise, kuidas ma muutun edevaks, kui ma kirjutan. Seda sõna, mis ei tule edevusest, tavaliselt ei kirjutata. Minagi kirjutan kellelegi. Ma ei tea, kellele. Ma kirjutan edevusest. Ent ma tunnen, et minus on ometi mingi sügavam salasoov kirjutada niikaua, kuni juhtun kirjutama midagi täiesti ootamatut, midagi sellist, mis järsku ja võib-olla paariks hetkeks ei ole sündinud ainult edevusest, vaid mille puhul ma tõesti võiksin öelda, et ma ei kirjuta mitte kellelegi ja et ma seda kirjutades ainult kirjutades olengi. Kõik ei saa isegi siin olla enesepett. Ja minu Jaapani märkmik ei ole väärt pooltki seda sõna, mida ma äkki kogemata kirjutama juhtun ja mis mu teksti õilistab.

Niisiis, ahvileivapäevast alates lõppes mu skulptorist onu suvine hingetõmbeaeg, mis tähendas nüüd küll vaid seda, et ta meisli jälle pihku haaras, sest muud kunstnikutööd, kõike seda joonistamist ja voolimist polnud ta vahepeal igatahes katkestanud. Praegu, mil ahvileivapuu kaun alumise otsaga juba peaaegu maad ulatub puudutama, poleks mitte kellelegi, ei minule, ei Matile, ei kaunile onunaisele liiaks siduda oma mõtisklusi kadunud onuga, sest surnu nõuab oma osa. Surnu ei vaja ei söömist, ei joomist, aga ta vajab, et talle mõteldakse. Ja sellepärast proovin ma nüüd üldpildi anda ka lorellidest, nondest teistest.

Lorelli nimi, nagu öeldud, on seotud looridega, millel on lisatud tükike itaaliapärasest kehkenpükslikkusest, mis on looride soovite — grazia't. Lorellid on erakordselt loquatunnelised, ehkki ei saa kuidagi vaita, et just see la tuvega, ei, seda mitte; lorellid on madalat kasvu ja oma kasvu juures sugugi mitte kõhnad, samuti mitte ebakindlad; nende tüvi on kõver ja sõlmiline, uuretega, millel siin-seal sinetamas triip sammalt. Tead, sina, tümben, kes sa loed, ma arvan, et lorelli tüve võiks võrrelda rauk Hermann Hesse näoga, sest siis saab selleks tema uurdeline iseloom; omamoodi visa ja vaarik, omamoodi läbikulunud, ühemõtteliselt filosoofiline ja samas lõpmatult nüansseeritud. Selline on lorelli tüvi, mille põhiline omadus on siiski jäänud välja tõmmata: kuivus. Võta endale pihku näiteks suurem tüvi, näiteks viietolline, ja mine koputa vastu lorelli tüve sa kuuled, kui rikkumatult kõbisev on sinuni jõudev heli, kui puhas ja kindlameelne. Lorelli puit on ilmselt väga väärtuslik. Kuid ta ei kannata mitte mingit painutamist, ta murdub igal juhul, heleda plakatiga. Seda aga, mida lorellid üleval pool kasvatavad, ei saa vist küll lehestikuks nimetada, omavahel loetakse seda lorelli peaks. Lorellil ei ole lehti ega okkaid. Lehtede asemel kasvavad lorellid oksatippudest välja nagu hästi peenikesi ölekõrsi, mis koonduvad väga tihedateks ja kaharateks puhmasteks. Ja need puhmad katavad lõpuks kogu lorelli, millest tüvi muutke välja ulatub. Ning siis, õitsemissajal, mis algab paar nädalat peale ahvileivapuupäeva ja kestab umbes nädala, on selle maja aed võrratult pidupäevane. Sest loorist ölekõrrest — ja nende arv on lõpmata suur — puhub välja piimjat vedelikku, mis õhu kätte jõudes hakkab hangub, moodustades imepeeni ämblikuniite ja viisteist-kakskümmend sentimeetrit. Ja ei oleks sugugi arvata, et igast kõrrest ainult üks niit välja ripub, neid võib olla mitukümmend. Lorellipuud kasvavad võrdlemisi lähestikku, seetõttu moodustavad need oma looridest ühe suure, kahe külmuga loori, niitid segunevad üksteisesse. Loor ise on suurepärane, loori pleomide jarele lõhnav paikesevari, mille sisse kihiseb linnuhäältest. Aga kui tuleb vihma, siis muutub loor nagu sulalumeks, kuigi kuivab veest vahem kui veerand tunni jooksul ja on pärast veelgi

käharam. Lorellikiud on juuksekarva tugevused ning tädi Helen, Mati ema, on nendest paar väikest linikut kudunud, mis on vähemalt omapärased, kui mitte enam nendele ei jää nimelt plekke peale.

Nüüd on sul teada, Ruuben, mis selle aia nii tähelepanuväärseks muudab. Edasi tuleb juba maja ise, tavaline, ilus, kahekorruseline, pruunikaspunastest tellistest puhta vuugiga laotud maja. Tavaline on ta muudugi ainult kolmest küljest, neljas on ebatavaline. Selguseks niipalju. Minu onu armastas endast, nagu toeline kunstnik kunagi, märke maha jätta, tahtis võimalikult kõike, mis tema voli alla sattus, nii-oelda loojasumbolitega tahistada, või veelgi parem, neid tervikuna puuslikeks moondada. Kui talle mõni puujunn pisut pikemalt kätte jai, siis lennutas ta selle muidugi lõpuks kõigi seitsme kaare poole, aga ta ei teinud seda enne, kui oli puujunnile naosid lõiganud või teda lihtsalt umaramaks vestnud või oma nimetähed temasse kraapinud. Ja alles seejärel viskas ta pilpa rahumeeles minema. Nõnda suhtles ta kogu maailmaga. Ta ise ütles: inimene on ikka koera moodi, kes siia-sinna kõndides endast lõhna maha jätab, et asju omaseks teha. Aga ma ütlen sulle, Ruuben, kes sa kuulad, midagi veel tähtsamat oma onu kohta. Arvatakse ju sageli, et kunstnik on see, kes maailmas liikudes asju üldhüveliseks ja villaseks teeb, neid soojaks ja koduseks muudab. Ma olen seda palju kuulnud: andekas kunstnik teeb meile pai. Kuuslaugulehk ei kaivatki nagu kunstniku jarel. Minu onu jarel käis küll.

Jah, see salaparane neljas sein. Iga kivikese peale on seal kulumiskindla väljamaa värviga joonistatud mõni morda või figuurike või midagi lihtsalt vaatamisväärsust, näiteks tallamuster, ja igal pintseldusel on kuupaev koos nimetahtedega kõrval. Loomulikult ei kainud onu seal iga päev seina määrimas. Käis nii, nagu tuju tuli, aga eeldusel, et pilt võtaks paeva kokku. Muide, ta piinles selle naljategemise juures mõnikord ohtlikult kaua, kui õiget ideed ei leidnud, või kujundit, kurat seda teab, ja tema eesmärgiks oli mitte ainult üks sein, vaid kõik välisseina tellised joonistustega katta. Oh, jumal, tädi Helen oli hüsteerika äärel, kui see neljas sein täis hakkas saama, kuid siis lõppes veelgi varem onu jaks ning paar kivi seinas jäid oma

loomulikkuses rikkumata. Kas polnud siin tegemist hoopiski ajaviitega? Ega ta oma jõudu säärase veidlaste juures säästnud. Meisterdas mitu paari pukkegi, erinevas suuruses, et kõrgemate telliseridadeni ulatuda, need ta hakkas pihta alumiste kividega, tõustes järk-järgult ülespoole. Sobivad pukid pidid tal alati seinale valmis seisma, masajad, hõõveldamata laudadest, või teravmeelsed pukid, igaühele ookruga initsiaalid peale tommatud, justkui kardaks ta varastamist. Tädi Helenile mõjusid nad igatahes nagu punane palakas nägu: isegi seltskonna ees ei suvatsenud ta selles olukorras end taltsutada; aga võisid mõjuda hullemaht, viies ta sõnatusse apaatiasse, enamasti teisipäeviti ja reedeti, mil tädi oli oma dentstitööst kõige laisem. Aja jooksul hakkas onu kividele üha peenema, üha pedantsemalt väljatöötatud pildikesi joonistama, ning nendest võis õiget aimu saada ainult lähedalt, seega, kõrgemate ridade puhul, pukidele lähedalt. Ta hälbis oma pildikestel üha kaugemale selles, mida ta esialgu oli kavatsenud. Tema neljas sein, mis toomis, ütleme, kümnel esimesel real tähtsamat, jäädvustades «nägelikke setteid mõnest ehtsamast perioodist» ja — siit leidis onu trumbid oma abikaasa vastu — sageli olulisemat perekondlikust elust, see neljas sein muutus oma ülemises järgus millekski üha isiklikuks, sest ma tean, et mõnda sealsetest oopustest onu isegi pelgas, saamata siiski lõplikult koju edevusest, mis teda kõike omaloodut võimalust muuta eksponeerima kihutas. Mingi salapärase põimimise, pugemise, väänlemise, suubumise ja muserdamise tingimustel nendelt pildikestelt vastu, ent nad ei kujutanud üldi midagi üleliia konkreetset, nad olid liiga infernaalsed, et võimaldada konkreetsemat seletust. Tädi Helen ei meeldinud, teda häiris ilmselt ka onu fanaatiline sisseelamine tema poolt tehtavasse, sest kuigi see oli alati olnud väsimatu töömees ning hajameelne loovaline vastu, ei töötanud ta ateljees kunagi sellise ühele tunglemspüüuga, mis talle siin omaseks sai. Sellest oli närvipalavik teda seni ikka ainult siis mõrganud, kui ta töötada ei saanud. Ausalt öelda, minust meenilset inetust oli onu ülemäärasesse indu segatud ainult just seetõttu, et ta end väliselt ohjeldada ei kärsinud ja oma joonistustes mitte niivõrd joonistusi, kui-

võrd midagi palju naturaalsemat näis aistivat. Ma mäletan üht muljet suvest umbes aastapäevad tagasi. Me kolmekesi, mina, Mati ja tädi Helen, väljusime millegipärast kõik koos rõduuksest aeda, et kutsuda onu õhtusööma. Ta töötas parajasti oma pukkidel, täiesti ära olev, higistav, omaette susisev, ega pannud meie juuresolekut küünevõrdki tähele. Ta ajas suure mõnuga keele suust välja, matsutas ja lutsutas huuli, mõnise pühkis higi õhetavalt näolt, neelatas tihtipeale kooohkega — justkui puges kellegi ees —, ning siit tekkiski too ebameeldiv tunne teda vaadates. Ometi pats mind see lause, mis nüüd tädi Heleni suust kuuldavalt tuli, punastama, sest olgu mis oli, aga töötavale inimesele võib teha mõningaid mõõndusi. «Sa võiksid ennast natukenegi häbeneda, isa.» Onu ärkas kui luulust, vahtis meid ümmarguste, sombuste silmadega, mille põhjades kilasid väikesed valged kolmnurgad, kahvatas — ja näis meid vihkavat, meid kõiki. «Kasi,» ütles ta puhtaks kõhatamata häälel. Siin lõpeb minu mälestus, kuna ta mõju on siamaani erakordselt võimas. Vaata nüüd Ruuben, kes sa kuulad, mis pärast ma arvan, et minu onu külvas enda ümber küll alati tugevat omapära, ent väga harva seda üldhüvelist ilu, mis kunstnikega justkui kaasas käivat. Nimelt: temas oli väga vähe ornamenti. Onu ei korrastanud sedasinast maailma, vaid keeras teda lausa maitsetu viljakusega segamini. Jah, minu onu oli erakordselt maitsetu inimene. Kui tema esindustöödes peeti jõulisust ja sisemist virtuositeeti nende teguriteks, mille nimel kõik muu andestati, siis põhimõttelises plaanis ei tahtud tema maitsetusega küll leppida. Ta oli liiga ahne kõike endasarnasele tegema, et see meeldivana paista oleks võinud. Ta armastas näiteks kohutavalt voolida. Tema ateljee nurkgas seisis puust tünn, mis oli plastiliini täis. Plastiliin oli tema armuke, nagu ta ütles, kivi oli ta naine, pronks milles ta harvemini töötas, tema Batseba, valitsejanna. Aga plastiliin oli armuke. Temaga ta veetis omi vabu hetki, mõtiskles, samal ajal kui käed käisid, lõbustas kodust seltskonda ja mõnikord kohvikunukkegi, vedades plastiliini portfelliga kohvikusse kaasa, hoolimata põrmugi sellest, et tee- või konjakiklaas rasvase näpujälgi paksult täis sai. Ent tädi Heleni arvates ei olnud plastiliin kohustuslik. Ta hävitas vaibumatu

kuigi mis oli plastiliinist, sest plastiliin oli ju minu armuke. Ning isegi kires oskas see naine kultuurita jaada. Ta viskas lõputuid plastiliinkujukest tolmipuhjatusse eespool nimetatud tünni minu onu tühjaks, kust need muidugi peatselt uuele ümbernäppimisele läksid. Plastiliini hulk seega selles majas ei vähenenud. Trotsiga voolis minu onu plastiliinist kujudest tõesti trotsiga, ja ta tegi seda üldiselt tädi Helenit silmas pidades, määris mööblit väljaspool ateljeed ja nii edasi, ent mis kõige tähtsam: kuna ta lihtsalt ei suutnud elada oma kujukest eksponeerimata ja kuna ta tädi Helenile neid tihtilugu heaga näidata ei saanud, siis toppis ta neid salaja kõige pöörasematesse kohtadesse, et naist õrritada ja kas või seeläbi tema tähelepanu koida. Ta jättis neid lebama vaibakarvadesse, kinni aknaklaasidele, pistis vaasi lillede sekka, kooki gaasikraani külge, peitis voodisse linade vahel, sinna küll siis, kui tropp kurgus vististi väga tühjama hakkas. Ma saan aru: see võis ju isegi liigutada inimesele, kes onu majas ajutiselt peatus ja nagu mina, onuga suurt sõprust pidas, ent tuleb tunnistada, et pikemaks talumiseks oli tema elustiil natuke kobrutav.

Nüüd on onu surnud. Me oleme asunud tema maha jätetud likvideerima. Me oleme juba palju koristanud. Me ei jääd, kui arvata välja skulptuurid — neljas tükk. Kõik paberid, katsekujukesed, kritseldused kapiidist sisekülgedel ja peldiku laefantaasiad on juba hävitatud, plastiliinitünnigi põletasime pidulikult ära. Tema valitseb enneolematu kord ja puhtus. Aga mõned meenuvad tagasi kutsus tädi Helen mu endaga kaasa. Nüüd algab teema uus variatsioon!

Õhtupoolikus oli üldse midagi kõhevile ajavat, nagu ju suviti saaraseid narripaevi, et süda ei taha selle allakäiguga maha rahuneda ja valgus tõi õhtupöördel, nagu ihu ja hinge proovile, et oled nagu suure magneti jõujoontega läbi läinud ja õhk hakkab hingamise jaoks liiga pudelaks; ei ole küll midagi kõrvetavat, aga ometi on see pahalikust energiast küllastatud, paksult vedeldunud diumi täis, ja isegi high on paks nagu lima tavalisemal soomustel. Siis tunned mõnikord lagedal maal tundu selle ees, et nii kaugele kõik näha on, et kõik

on nagu liiga teatris, ning kui rohkem kannatust ja
 kub, siis võib isegi tähele panna, kuidas kuskil silma
 piiri serval on püsti aetud hiiglaslik peegel, milles
 endale kaduvväikese kriipsuna prohvetlikult vast-
 vahid. Just nondesamade meeleolude aegu tuli minu
 juurde tädi Helen ja ulatas mulle kolmeharulise vask-
 küünlajala, imelike ettevõtmiste tunnuse, ja ütles, et
 ma hoiaksin seda, sest meil on ees üks keldriskand-
 Keldris käidi vist üldiselt taskulambiga — aga olg-
 Matile ei maksa rääkida, ütles ta, see jääb eelduseks.
 Ma ei hakanud küsima, mida, sest ma sain aru, et
 kõike. Sellistel keldriskäikudel on kasulik vähem sõn-
 teha, hoida südant tema tuksumises tagasi ja last-
 teejuhil ees minna. Tädi Helen suutas kuunlad põlema
 me läksime ning ma olin tema ettevõtmisega täielikult
 pari. Ma tundsin, et sinna keldrisse on mind juba
 ammugi kiskunud. Hea jahe on suviti maa alla minna.
 Ma polnud oma onu keldris varem käinud, minu mee-
 lest käisid siin teisedki vaid erandjuhul, ent keldri
 trepil — tädi Helen ees, mina küünlaga tema taga, see
 oli tegelikult ebaloogiline —, kihvatas minus üks aru-
 saamatu äratundmine: siin käiakse rohkem, kui võiks
 eeldada, siin on seintel inimese hais juures. Ja veel
 meenus mulle üks juhtum onu elusatest päevadest, kui
 onu ei olnud kodus ja mina Matilt tema kohta aru
 pärisin ja Mati vastas, et isa ei ole kodus, aga ei ole
 ka väljas. Ja ma küsisin traditsiooniliselt didaktilises
 vaimus, et mida see peaks tähendama, ja Mati, see
 varaküpselt blaseerunud marakratt, vastas, et kas ma
 siis tõesti ei tea, kus on, ahi, mis pole ei väljas ega sees.
 Loomulikult ei hakanud ma tookord temaga rohkem
 mängima, kuid nüüd sähvatas mul sellel trepil ornat-
 pähe, et asi, mis pole ei sees ega väljas, on ilmsesti all.
 Ma ei teadnud veel, mida see tähendab. Kelder oli
 igatahes suur, väikese eeskoja ning seejärel ruumiga,
 mis ei jäänud maha keskmisest toast ning mõjus algul
 isegi saalina, sest maa-alustes ruumides kipun ma üldse
 mahuga liialdama. Ta oli absoluutselt tühi, ja kujuta-
 ette — põrand parketiga üle loodud. Ta paistis üldse
 olevat hästi topitud pesake, ei mingit rõskust ega sat-
 kaid seintel. Aga need seinad. Erkpunašel alusel vonk-
 levad mustad ja väga põhjamaised inimkehad nagu
 näljapalavikus paisunud mõtete viljad — kõik seinad

olles maalitud ja tundus, et lõpuks oli ruu-
 ki tulnud ja igale vabamaks jäänud seina-
 tendusi tehtud. Jah, kelder oli joonistus-
 Kuunla vabisev leek elustas figuuride
 Siia oli häbematu avameelsusega pint-
 letud kõikvõimalikku lihalikku gümnaastikat, ini-
 kandel käed, jalad ja suud kosmiliseks ahhetuseks
 kistud, siin-seal võtmedetailidele sinakasvalgeid
 peale tupsutatud. Siin olid pornograafilise eks-
 piirid küll üles leitud ja vähemalt minu
 ei osanud siit enam kaugemale minna. Ma
 üldse uskunud, et on olemas selliseid võimalusi
 seks rõvetsemiseks, aga kõige tähtsam: ma
 kunud, et on võimalik rõvetseda sellise
 et viha rõvedusele enam ruumi ei jäta. Ma
 uskunud, et rõvetsemises niivõrd tillas isane
 võib peituda. Ma tundsin, kuidas mind kõigest
 muna oli suudetud ära kasvatada, hellitada
 kenakese televisioonimaailma jaoks, valmistatud
 püüdisteks ja uleaisaloomisteks ja seksfilmide
 jaoks. See siin oli aga võimas ja puhas elamise
 Kuidas meeldib, küsis onunaine, võttes mult
 ala ja seinale lähemale minnes, ning ma ei tea,
 ma pidin salatsema, kui ütlesin: päris tiirane.
 tädi Helen seepeale vaikis, sain ma aru, et
 filmakirjalik otsus polnud talle meelehead tei-
 Ta tõmbas näpuga üle kükkis figuurikese selja-
 nagu materjali toimet proovides, ja ütles kergelt,
 et, mind justkui arvestamata: see on parim, mida
 teen. Nii see vist oligi, mis parata. Ma tundsin
 avalaväärsust mitte ainult oma maitsetu onu,
 ka oma maitseka onunaise ees. Mind oli ühe paari-
 intiimsusi vaatama lubatud ja mina irvitasin nagu
 lõpp. Mulle meeldib see, ütlesin ma. Tädi vist
 kusagil küünlaleegi varjus. Sa ei pea kiitma,
 ta. Mulle meeldib see, kordasin mina. Kas see
 i meeldida, pööras tädi ennast järsku ümber,
 ja sa võid selle ees ütelda, et see sulle meeldib,
 on ju su oma onu purukspekstud hing? Mulle meel-
 ski, kordasin ma kangekaelselt. Ära räägi
 Ruuben, ütles tädi nüüd paluvalt, ära räägi
 Ta läks küünaldega minu selja taha ja seisis
 jannes mulle oma kääre õlale. Sellised asjad ei saa

ju meeldida, nad tapavad, ütles ta. Ükskõik, kuidas sa
 öelda, laususin mina, las siis tapavad, aga mee-
 ikka. Nii ta siin kais, ütles tädi, tootas küünlavale-
 lukustatud ukse taga. Matil pole seda vaja teada,
 ta. See oli ju Mati isa, ütlesin mina, Matil on tema
 rohkem õigusi kui meil kahe peale kokku, sest tema
 ei ole temast, vaid üksnes temaga, Mati on aga tema.
 Sinna nurka joonistas ta üksikuid silmi, ütles
 Helen, ja me läksime diagonaalis üle toa selle kau-
 masse nurka, mis oli üksikuid suuri ja väikesi ripsm-
 teta silmi täis joonistatud. Mind ei lasknud ta siia ü-
 rääkis tädi, ja see sai meie tulide tegelikuks põhjuseks.
 Ta ütles, et abielunaine ei suutvat seda mõista.
 arvas, et on olemas abielunaisi kui erilisi elukaid. Abi-
 elu teeb mehed pimedaks, Ruuben, arvesta selle-
 Ära ial arva, et on olemas abielunaisi. On ainult ne-
 sed, kes mõistavad absoluutselt kõike, mida naine
 mees teeb. Mees ei suuda midagi sellist välja mõelda
 mida tema naine ei mõistaks. Kõige lapsikum on u-
 naise eest varjata pornograafilisi hialdusi arvestuse-
 et need teda šokeerida võiksid. Sinu onu oli laps.
 häbenes, ütlesin mina. Ära sina, Ruuben, ütles ta
 ial häbene oma naise ees mitte midagi, mis sulle pa-
 võib tulla. Sest see solvab meid rohkem kui miski muu.
 Me oleme juba ammu enne seda, kui teie veel midagi
 välja mõelda jõuate, kõigiks teie ekstravagantsuste
 valmis ja me tunneme rõõmu neid ekstravagantsu-
 taludes, ehkki see rõõm võib tulla läbi valu. Me
 olemegi selleks, et asju häbenema ei peaks, ütles tä-
 sinagi võtad naise ju selleks ja sa oleksid rumal, k-
 sa neid võimalusi ei kasutaks, mida üks armas naine
 sulle pakub. See kõik ei ole praegu tähtis, arvas
 mina, siin keldris ma ei õpi naisi tundma. Nüüd võt-
 tädi käe minu õlalt ja lausus: selle kõige me hävitame.
 Ma ei saanud temast alguses aru: mis tähendab hävi-
 tame? Sa oskad nii tühje lauseid öelda, Ruuben, üt-
 tädi, et mul kaob sinusse usk. Me hävitame ta, täps-
 malt, seda teed sina, Ruuben. See sigadus lend-
 minust moõda, vastasin ma, ikka veel aru saamata, mis
 siin silmas peeti. Ta vaatas mind v ä g a üleoleva les-
 prouamuigega ja minul tekkis patune, tahtmine an-
 endast kaks korda vanemale naisterahvale mõõ-
 kõrvu, sest niipalju meest oli minus juba küll, et seda

...tunda. Aga ta hoidis põlevaid küünlaid meie vahel
 ...vastastikusest põlgusest põles ära. Ta ütles:
 ...Ruuben, siin on isegi parkett, selle sa võtad kõige-
 ...selle sa võtad kõigepealt üles, et ennast ette
 ...enamaks, ja siis varvid sa seinad üle, eks?
 ...mul, ütlesin mina, ma olin tema sugulane ja teie
 ...ainult abikaasa, ärge seda unustage. Just nii,
 ...sus ta, ma ei unusta seda. Ja lisas: mina
 ...tööpoolest kõrvaline ja sind ta armastas, aga
 ...ei ole asja. Kelleks te ennast peate, tädi, küsisin
 ...Ma pean ennast kõrvaliseks, Ruuben, kui sugu-
 ...omavahelisi asju ajavad, vastas tema, see oli sinu
 ...võime soov. Mul oli juba ilusaid sõnu keelel
 ...ent kui ta seda oli öelnud, siis teadsin ma vähe-
 ...tut: ta ei valeta. Ma teadsin, et ta pidas valeta-
 ...lühaseks ja armastas tõdesid mõnikord küüniliselt
 ...mängida. Ja pealegi oli kõik nii väga loogiline,
 ...arvestada minu onu iseloomu. Ma arvan, et minu
 ...võime soov jääb täitmata, ütlesin mina, sest tema
 ...ei kuulunud enam temale. See ei ole enam tema
 ...kõik, täpsustasin ma. Ma arvan, et me teeme selle
 ...tõelikuks asjaks, muigas tädi nii kaunilt, hooli-
 ...minu teoreetilisest tarkusest. Ma arvan, et mitte,
 ...minu tädi tooni jälgendades, vastavalt teie
 ...teoreendusele tema patoloogilisest ja põhjendamata
 ...Ma rääkisin ainult naisest, Ruuben, lausus tema,
 ...ei raakinud ei sugulastest ega kellestki muust. Ma
 ...olen ja ta võis vabalt jätkata ning tema hääletoon
 ...keldris olnud algusest peale väga meeldiv, ehkki
 ...seal karvavõrd ei sallinud: naist ei võeta just
 ...otlu veresugulaste seast, et oma häbist jagu saada,
 ...kui rääkida asjast, mida sa vist väga soovid,
 ...sini kallil onul tahtmine seda kaunidust juba
 ...omane kättega hävitama hakata, kuid ta lihtsalt
 ...pöörnud kõike. Mina ei pea tema elu pikendajaks
 ...ütlesin mina. Väga hästi öeldud, Ruuben, lau-
 ...ainult valesti. Ja siis pani ta asjale kiire
 ...enades: mõtle järele, Ruuben, ja mõtle järele,
 ...vaidled minuga või temaga. Ja ma mõtlesin. Ja
 ...olen ma parketi üles võtnud ja segan juba mit-
 ...dot päeva mingis kahtlases lootuses seinavärvi,
 ...aru, kumb on kõvem, vere või kultuuri haal.
 ...mu onu lõppude lõpuks kartis? See kõik lisab

vaid tema oreoolile sära ja salapära juurde. Kuid see on see, et ta kartis midagi päris õigesti. Kultuur pea kõike õgima. Veresaladus peab kestma. Tädi Helenis on midagi ürgselt tugevat, kui ta sunnib mind tuuri vereasjaks tegema. Ent minu käed on kultuuririkutud. Mulle on õpetatud, et vandalism on üks vandalism. Tädi Helen suudab sellest koolitarkusest olla. Ja minagi pean suutma, ehkki ma ei tahaks ta kuulekas olla.

Järgmise päeva elasin ma joostes: jooksin tänava selle asemel et käia. Poodi läksin joostes, poest it joostes, joostes ma isegi jalutasin. Kõik oli parem kunagi enne, ainult jook hakkas õudselt meeldima. Jooksin mooda magistraali suurele tulevasele ehk platsile ja leidsin sealt imelise rohuvälja, milles ringiratast jooksin. Tõepoolest, ma pean seda õige liikuks kunstiks, mis nõnda jooksmat paneb. Siis jook ma suurte ehitusplokivirnade vahel, aga see osu jooksuks labürindis, millest mind punapäise na lähedalolu päästis.

See oli siis minu onunaise esimene vallatus, keldriskauk, mis mind põhimõtteliste kultuuriküsimuste oli seadnud. Kuid igatahes ei jäänud see tema maseks vallatuseks. Ta oskas seda suurepäraselt eda arendada. Tema geniaalne jonn mõnes asjas ja loodlik anne muuta kõike enesele meeldivat järjepidevaks, ei oleks nagunii lubanud jätta stseeni keldris üks jantumiks. Sest midagi talle seal meeldis. See ei olnud ainult kohustuslik ettevõtte onu viimase tahte asi. See oli meeldiv võimalus millegi elusama jaoks. Võib-olla sai ta seal midagi ära öelda. Võib-olla sain ma seal üht-teist kuulda. Sest minulegi oli seal midagi meeldinud. Ja tema hästiaretatud nina fikseeris tema uusi uuteks üliarmsateks vägivallaaktideks. 2. veebruar, püha, päev, mil minu ellu oli toonud siniste kärbe tähenduslikkuse, kanti ilmselt ka tädi Heleni ajatamatusse. Sest temas on süsteemi. Ehkki ma mõõnan, naisterahva süsteemikindlus, rippudes loomupärase elegantsiga Kuu ja mulla küljes, ületab meesterahva mõistusliku ersastsu igas punktis juba nagunii.

Tal puudub nüüd võrdväärne vastasjõud, artistikaos, ta töötab pooleldi tühikäigu. Temas on jõud, mida peaks rakendama mujal. Tal on tekkinud juur

te juurumusi ja nende pinnalt kasvatab end kibedat vaikus, mille olemasolu piinab teda ennastki. Tema on avalduma hakanud kalduvus hüsteeriasse ja sellest saab peamiselt vaene hädavares Mati. Hüsteeriliselt delikaatsusest süsteemsusest on eraldumas mingi ühik kest, sunnitades isegi teatavat rapakust nende konventsioonide suhtes. Tal on praegu puhkus. Ta käib täpselt kolm korda päevas duši all, justkui ta kuningas Taaveti ihusoojendaja, ja see dušit on siin majas ajakontrolliks, täpsetel aegadel nauget ret napus, muusikat à la Orff, täpsetel aegadel ihualasti õlilaigulise trümoo ees (kust ma seda ma küll ei ütle), masseerib peanahka, lihtselt oeldes, isegi naeratab. See kõik ei kedagi, kuid ebameeldivused algavad mujal. Tädi Helen on tädi Helen jõudnud ülimalt labasele veenitavusele, et tema poeg Mati ei tohi näpuga isegi mitte ninaselga kompida, rääkimata nina sisemusest — kogu järgneb käratus. See on üleliigne. Ja samas tabab ta kord tema enda, kui ta verandal aeglaselt ja aeglaselt näpuga nina sisemust koukis. Ja ta ometi teadab mind siis ja teadis, et ma seda ninanäppimise asja tema majas tunnen. Mis uudist, küsis ta tookord familiarselt, kerge õhetusega silmis. Uus kord siin riigis, olin ma visanud, juhtides tähelepanu tädi enese seadusandlusele, mida ta ei teinud küll kuulmagi. Onu tädi Heleni juures olid sellised äärmused välisatud, onuaegne tädi oli... vähem jõuline.

Nüüd, teisel verepühal, lamaskledes oma kadunud onu majas diivanil ja pidades eelõhtust vaheaega, mitte kull kelles toas, mille tädi Helen mulle oli eraldanud, olin suuremas, ühes nendest, mida purjelikeeles elutundeks hüütakse, pea ümber tädikese kätega voolitud ja muserdatud pinde, tundes vereliblesid oma laubal kott all minu kehalikku tervikut taastamas, tundes elu hütubinud verekorra all, tuli minu juurde onu poeg Mati, selle maja kirjatark, ja ütles muigamisi, et min laseb paluda. Ja jälle küsisin ma seepeale midagi muutaarset ja ei suutnud olla oma eluaastatele vastuseks: mis kurat laseb paluda, mida see tähendab alati, kui tal mind viimasel ajal vaja oli, oli see tulnud mind puudutama, peaaegu niksu ja vega mesise võimukusega. Aga Mati oli, vastu-

pidiselt minule, oma eluaastatest kõvasti üle, nagu l
 jem selgus, kui ta väga peenelt sõnas vanema me
 eesoiguse. Ja seejärel ta, murjan, tapsustas, et ei
 palub selga pesema. Õige kull, ma viskasin pilgu k
 lale, just praegu oli ta kolmas veesolgutuspöoltund,
 mingi uudse kogemuse embruo hakkas minus pe
 tõstma, hakkas kull alles pead tõstma, aga oli sellise
 juba end nagu puuk suurt hirmu tais imenud. Ma tun
 sin, et mind tahetakse kiskuda mingisse süsteem
 Ta on vannitoas, ütles Mati, veel paar üleliigset sõ
 noh, selge see et paafrumis paafitamas ja tahab min
 paffiks teha, poiss andis oma lausega mulle natuker
 aega enese kogumiseks. Ja nii ma laksin, juba peaaeg
 taiskasvanud mees, vanuse poolest vaid paar aast
 puudu sellest east, mil romantilised poeedid ja mate
 maatikud oma šedoovritega pihta hakkavad, laksin j
 koputasin vannitoa uksele. Sisse, kuulsin ma küpse
 kelmikat häält. Ma olen sin, ütlesin mina. Kuulsin
 väga ja väga emalikku naerukulinat, siis jälle: üks o
 ju ometi lahti, Ruuben. Vaikselt hõõruti seepi nuust
 kule. Imal soojus immitses uksepragude vahelt. Raba
 sin ukse pärani, astusin sisse nagu tööhoos eksitatu
 See oli siis tadi Heleni teine vallatus. Leitsak võtti
 otsekohe ninaaluselt piisad välja, vannivee roheline
 supis hulpis keha, selg minu poole Selja tagant o
 vesi selge kõhupoolses osas üsna seebist hagune —
 mind mitte liialt segi lüüa. Kas aitad mul selga pest
 naeratas tadi Helen ja ulatas, teine käsi rinnanibu
 ecs, mulle vahuse nuustiku. Aga miks ka mitte, ikk
 peab vanemaid aitama — hõõrusin teda hoolega nagu
 oma leivaema kunagi. Tõstsin vahepeal nao ulés —
 seinapeegel higistas mälukaotuseni, higi voolas mu
 endagi sidemesse. Tadi Helen tõusis istest põlvili, o
 ma ka alaseljani ulatuksin, kumeruseni lopsakate tuha
 rate kohal. Seejärel ma loputasin talt seebi maha, oli
 meheteoga hakkama saanud. Täna, ütles tema väga
 lihtsalt, nagu mind veranda püüdes, see ei olnud j
 midagi, Ruuben, seda võib ju kunagi korrata? Nag
 ma tõepoolest oleksin midagi ennastuletavat teinud
 Mida küll pime keskaeg sellest oleks arvanud, see pim
 aeg, mil keha oli eimiski ja naise ihul ei veigelnud
 hõbedast soomust? Ma kandsin vist kogu öhtu kahel
 susmaski ja olin lõpuni silmakirjalik.

... aeg ei jookse nii järjepanu ühte kuhja,
 ... monikord kirjutada tavatsetakse, ja kuigi
 ... võimalik hingetõmbeauke leida, on ta
 ... pragetega liigendatud ja mitte üksainus
 ... pealesunnikogemuse joon, ja on võimalik
 ... mehilt teisele üleminek, unustades ajutiselt
 ... mille sa eelmistel oled omandanud, ja sa
 ... jaldumisi erinevatel paralleelidel, mõnel
 ... aegemale, mõnel oled peaaegu punkt, mõnel
 ... aks, mõnel jaad suutuks, ja see ei ole kom-
 ... tikaabas, mis meist maha jaab, vaid takt
 ... teise meloodiasse suures mitmehaalses lugu-
 ... polufooniassa võib ainult uskuda. Sest
 ... da see tähendab tänase päeva õntu ja hom-
 ... le jaavas ajas ei olnud mul enam vähimatki
 ... jutisest paafrumiskist, vaid leidsin oma
 ... üksnes sellest, mis mind kahe plikatirtsuga
 ... angitest maluvinastest tornidest, kummalisest
 ... t, mille lõpus taevaserval pulbitses mitmeharu-
 ... t mõnest koolipeost, puhaste linade lõhnast.
 ... lhis õhtu. Siis haistsin õhus vedelat raadiumi,
 ... miskipärast oli segunenud šampoonilõhna.
 ... seisid minu ees tadi Heleni kaks vallatust
 ... in aru, et olen sisenenud ohtlikku tsooni. Me
 ... õhtust kolmekesi, nagu nüüd tavaliselt, ma ei
 ... jälle midagi punasest ja tema Enekenist, mul
 ... et tadi Helenist on saanud Great American
 ... no 92 ja tema suu on minu ootel lahti. Sõime
 ... hiliselt suitsukalast. Imehea. Ent vaike lohu-
 ... Suurt Reedet. Mati õgis hajameelse kiirusega,
 ... ates sellele, et tema tervislik seisund püsis nor-
 ... tadi Helen, mis ka tavaline, taitis end peami-
 ... uloluga. Ta on väga armas, kui tema tehtud
 ... hetkiti muutub ta siis isegi madonnaks. Puru
 ... us, lahkus Mati, nagu alati, meid ennetades.
 ... ta meiegi põhjakaabe otsa sai, ei tõusnud me
 ... sest mina olin naise ees, kes mulle oma paljast
 ... nandanud, justkui võlglane, ja tadi Helen tea-
 ... ti mis hinda usaldus maksab. Ma ei tea, mis
 ... roha, alustas tadi siis juttu, ma ei saa teda ju
 ... al jalutama viia, ta on liiga suur poiss, ja tema
 ... käi isegi enam sõbrad, paistab, et kõik on
 ... Tadi jätkas muudugi olen ma talle ema,

ükskõik mis temast ka saaks, aga ma tean, et ema p
aeg-ajalt oma poega ka kõrvalt vaatama, mitte-
likult, nagu tulevast meest, ja ta peab isegi vägivald
oma poega niimoodi vaatama, kui tal vastutustunne
puudu. See kõik käis muidugi vaese Mati pihta ja
tundsin, et mind tahetakse mingisse isakogem
pühitseda, millessegi igavesest ajast õilsasse, ning se
pärast püüdsin ma säilitada rangust, olla täielikult
isase lohutaja rollis, sõnades: asi ei ole ju nii hull, p
on üldiselt kiire taibuga, kuigi temperament on t
kui kadunud onul. Ema Helen muidugi muigas, m
oleks linn tema püünistes juba sees, ja püüdis m
hõlvata nüüd uue tiraadiga: kas mina, Ruuben, ole
tõesti seda meelt, et pidada tema pojakest geenius
puhtalt seetõttu, et too vaene kesksuvised looduse pu
söömade aegu toanurgas konutab ja matemaatika
andeid nokitseb lahendada, kas ma tõesti arvan,
temast niimoodi asja võiks saada? Liiga hajuvana p
mulle see valang armastava lese suust, ma vastasin
ole iial tõestatud, et töö- ja puhkelaagrid ühiskondl
hüve seisukohalt progressiivsemad oleksid kui ma
matikaülesanded. Aga siis tema: ma ei usu nohku
tulevikku, ehkki ma ei ütle midagi matemaatika koh
vaid ainult seda, et ma ei näe temas jonnika ma
matikaga tegeldes, ma näen ainult vindumist tolma
mööbli keskel, kus matemaatika on vaid ettekäänd
et hoida oma abitud pilku vastu maad. Kui mõnel
õigus kolm korda päevas duši all käia, ütlesin m
siis on teisel õigus ka tugitoolinurgas konutada. E
õhutas tädi Helen. Ma jätkasin, vaevumata seek
esitada mingeid selgitavaid küsimusi: selle maja
laad on peale onu surma niivõrd muutunud, et mid
ei tohi enam vana malli järgi võtta, sest teie, u
Helen, ei õilista enam boheemlasi, vaid küürite om
enese ihu, kuigi teil üksiolemiseks annet ei ole, ja M
lahendab ülesandeid... Siin ta katkestas mind,
ütles: mul on annet üksiolemise peale. Heakene k
Ei, hakkas ta parandama, me ei räägi praegu min
me räägime Matist, ta on mu ainus laps. Ei, ütles
siis, ka seda mitte, ainult mina võin ta meheks t
ja sina ei pruugi sellest ei mõelda ega rääkida. Pa
mulle kordki tuld, ütles ta, selle eest, et ma sind s
linnas toidan, Ruuben. Ma tean, et selle eest, ütle

Maapüüsin tikust tuld ja külmkapp hakkas just
ema ja just samal hetkel lasti linna
keegi mefisto pistis tänaval hobu-aäl-
ma; ma ulatasin põleva tiku tema nina alla,
mu randmest, sest see pidi värisema, ja imes
tulele otsa. Mitte kunagi ei hakka ma,
majja alfonsit muretsema, sest ma teen
lase mehe, ja kui vaja, siis kas või vägival-
ma tunnistan, et siinkohal põlesid minu närvid
mul oli nüüd juba raske sõna suust saada, kui mu
Helen seda oleks nõudnud. Aga ta nõudis. Ta vah-
nõudis otsa ja nõudis mult sõna, lumivalges trikoo-
naine, kes endalt kolm korda päevas roojust
kes ükskord ammuste mesinädalate aegu
ole oli öelnud, et ta armastab udust maastikku
kui iseenese armastust ja et tal on inglase
Ruuben, palus ta nüüd kuidagi heitlikult, räägi
midagi. Aga mina ei ole prantslane, kes ennast
elutada oskab, mina ei ole ometi prants-
oli ainus lause, mille ma oleksin võinud
mis mul suus seistes ära sulas, nii et ma
ei mäletanudki: Kui sina ei räägi, siis räägin
alivardas tema ja ma imestasin, et selliste asja-
aluse ähvardada saab. Ma painutasin oma näp-
võhvel väikest kalaluud, mille ma taldrikuservalt
leitud. Võlg rõhus hingel, aga tagasi maksta ei
Ma ei taha sind millegagi siduda, ütles tema,
laksin vaid, et sa mulle jõudu annaksid minu
beheks tegemisel, sest mul ei ole seda enam
ei ütle midagi? Räägi lõpuni, naine, mõtle-
ma olen su võlgnik. Ma lähen edasi, ütles
küll, mõtlesin mina nagu alati. Ta võttis
iti korruga pakist välja ja tahtis need võib-
uhu toppida. Ta süütas siiski kombekalt
Kas sa võiksid, küsis ta, kas sa võiksid
majas niimoodi, et sa ilma kartuseta tulek-
juurde vannituppa, kui ma seal oma meele-
kesi olen, nagu sa tead (ta muigas), nii-
vaid muigaksid nagu mina, kui sa sinna
pa tuled, Ruuben? Ma suutsin nüüd vastata
selga ei pea ju nii tihti pesema, tädi. See
lapsik protest. Siin ei ole ühtegi tädi, ütles
akki vihaga, just seda pea meeles. Ei ühtegi tädi

ega onunaist, need on ainult vaikese poisi sõnad. Onunaine on samasugune sõna nagu onunaiseõe, naine, mis tähendab vaid seda, et me kõik oleme Aadamast ja Eevast, kas sa seda siis aru ei saa, koolipois? Ma ei ole su tädi, aga onunaine ei puutu enam asja. Sa ei pruugi ju vananaistetarkust päriselt omaks võtta, sest sa oled veel nõndapalju noor, et me ei asja omal nahal läbi proovida, kas pole see siis tõsi? Sa usu ju oneti minu alatusse, mida pole olemas, mul pole ialgi vaja olnud oma mehele katte maksmist, ial ei taha ma sind ara rikkuda, poiss, ja sulle vaid ühe toetuspunkti juurde anda millest võib-olla kunagi ka aru saad. Su onu on surnud, Ruuben, ja mina olen maailmas täiesti samasugune naine enne su onuga abiellumist. Sest surm on võimsam, need sõnad ja sa oled sellest isegi aru saanud. Ma tahaksin vaba, ja ma tahaksin, et sa saaksid peale ei naera, ma tahaksin väga, et meie vahel oleks saladus, mis meid teistest tugevamaks teeks, see saladus tulla ja proovi mind lõpuni usaldada, ja oma elu hetkeks teise katte, ja sa näed, et me jääme puhtaks. Kas sa usud, kui ma ütlen, et minu ja minuga ka pärast surma nõus on, nagu ta seda elu oli, ehkki ta mõnikord virises, kui mina tema mõttest välja pidin ütleva? Sa usu, usu, usu, see oleks tore, ja pea meeles, et ta minu üle alati natuke ühles. Ma ei ole ju mingi lehtsabaline, vaid eluaeg meid jarelt kasinud ja sellest midagi õppinud. Ara võid minu juttu liiga tõsiselt, kui ma nüüd vaimustusse o sattunud, vaid usu mind, usu, et ma mõtlen ka sulle emale ja Matile ja oskan su nende karide vahelt, ma sa kardad, tervena välja tuua. Usu, et midagi on, mis sa veel ei tea. Nõnda ta seal rääkis. Ja et tema sõnad vahele mitte päris ära kaduda, pidin ma nüüd olemasolust millegagi marku andma, sest sõnu tõesti palju ja nad näisid mind kuristiku servale lüüvat. Aga mul oli raske õiget pidet kätte saada ja ma siis ütlesin kõige halvema, kõige ararikutuma lause imestades ise, et kõik peale seda veel koos pusis, ütlesin: ma ei saa aru, millest te raägite, tädi. Te silmad kilasid nagu suured mustad seibid läbi su minu poole, me asusime nagu põlevas metsas ja ütles: ah, issand, kuidas ma enda täis teen. Kuid

Ma ei saa, kiskus pakist korraka kolm sigaretit, suutas neist ühe. Ta suutis veel muia-
 minna ei vaja romantilisi meelelahu-
 Ruuben, mina ei vaja, et mind kolm korda
 karmas kaiakse, minuga võib olla karm ja
 ole sinusugusele üldse raske, seda sa
 ei osad? Sa jääd alati peale. Ütle jah või
 ei, või mitte, ja siis on lõpp. Ütle, nõudis ta,
 nõusid pesema hakata. Aga mina vaata-
 mind lakke, nagu oleks kõik minust mööda läinud,
 et olen millegagi rahul, araastuja teisel
 ta seisin suures soos, mingil kõrgemal mät-
 ta paakunud tiigrinahk, minu ees laul's
 valangistiülilonnas tudruk, punakad juuk-
 alt valjas, ja tema kõrval mängis teine
 nad naersid muusika sekka, kui vaatasid
 lebavale kuldkuuhle, õunast suuremale,
 väksemale. Näis, nagu peetaks siin vide-
 rahulikult õhtule minna. Aga siis oli minu
 toidulõhn, sest mind tõmmati juukseidpidi
 tagasi, algul mitte sugugi valusalt, aga seejärel
 ja kui ma lõua jälle ristloodi lõin, sain ma aru, et
 olen sakutab mind lakast ja räägib: oi, sa oled
 Ruuben, oi, sa oled arg, sa ei julge mulle isegi
 ühles. Siis lükkas ta mu pea kõrgilt eemale, punas-
 te ja põlastas — see lõi mus nagu pussiga
 läbi. Ma lasksin oma vihal koguda, polnud
 et ta ära aurab. Ma kosusin oma vihast nii
 et polnud enam mingit koogi tunnet. Tädi
 polle ümber valge rüpe, kolistas nõudega
 see oligi kõik, ütles ta, sa võid nüüd ära
 la tunds, kuidas uhmer kapil ootab tampi.
 ad ara minna, Ruuben, ütles ta, ma hakkan
 tama. Ma tõusin. Ma ei ole enam nii noor,
 nõnda raägitakse, ütlesin ma. Aga tema
 ara, kõik on korras. Ta keeras kraani ja
 u poole seljaga jaada. Isegi loomad ei tee
 laksin ta juurde ja pöörasin ta õlust ümber.
 kerra välja, et ütelda sinu pintimusi mina
 kassa. Olin kuratlikult pime, et midagi naha.
 lebek, nüüd — ta oskas. Sa oled rumal,
 ütles ta väga mahedalt. Aga minul läks kõik
 samamoodi oli ka Punapea rohuvalja sees

...ku ahminud samamoodi — nagu Põhjanaan ei
 saanud kohas, kõik nõudis kättemaksu. Ma vist p
 sin teda kõvasti õlast, kui ütlesin: kus on see rum
 uue, sest ta ootas ja lõi mulle teise kaega vastu k
 Ja siis, kui olin nagu soolasammal selle naise ees
 ta äkki minuga midagi ebalooslikku, vastupand
 tut: ta haaras mul margade kateka kōrist ja imes
 minu suu külge kinni. Võib-olla ma puhatasin, v
 olla oli see kraan, mis jäeti järelevalveta. Öhtune
 tuli aknast meie jalgade peale ja hiired kasut
 hetke, igatahes surusin ma oma suud vastu teda
 teda eemale lükata, aga tema mälus nagu selle
 naerdes minu huuli, nagu tahaks ta viimsepäeva
 päevaks sealt midagi kaasa võtta. Ma jäin talle lüh
 alla. Ta kattis mu kinni. Ootasin vaid, kuni ta v
 Siis näppis ta mu huulte vahelt mõned oma
 juuksekarvad. Me vaikisime. Said nüüd, ütles ta
 aegu hoolitsevalt, see oli sulle paras. Mul ei o
 midagi vastata, ma olin kui läbi pekstud. Ta võttis
 käe oma pihkude vahele. Mine Mati juurde, ütles
 ma pesen nõud mine vaata, mida ta teeb. Mine, n
 Ogu, ma laksin, kuuned peopesades, aga läksin.
 tahes mitte Mati juurde. Laksin aeda, et mõelda
 maksab siin majas veel ööd olla. See kuradiauk.
 mitte midagi aru ei saa ja mõista ei või ja plaane
 ei oska, sest ma nägin, et siin enam tõesti midagi v
 malli järgi ei käi ja ahvileivapuu vili on tervik
 vastu maad ja lorellid õitsevad ja nii üks kui te
 ühekorraga. Sest nad õitsesid tõesti, need lorellid
 ahvileivapuu vili oli vastu maad. Võib-olla haaras
 hauas täna õhtul meisli järele.

4. VÕORAS LINNAS

...ta Mati oli roomanud vastu õhtut, kevade poole,
 ...ade aegu, siis kui limaussid asfalti libedaks
 ...labi trepikäigu keldrisse, pihus taskulamp ja
 ...lilist varastatud võtmed, kael kange rotihirmust,
 ...isest sinud. Ta ei teadnud veel midagi.
 ...ikka tundnud, et selle maja all mingi tuli
 ...seal kord õhutanas ja taltsutamise k
 ...on kui soojaveetorud, raudsest nantlist
 ...Ta ei teadnud muud, kui et siin peab
 ...asi pugema, ükskutti, manuliste eest var-
 ...a munaakuub üle õgade, sest ta oli rai-
 ...lendas isa ema ees tsirkust legi; haigusest juba
 ...ent mõnes asjas siiski veel kindlameelne; kui-
 ...emale suud andis, nagu veenmaks, et kõik on
 ...ema võib ülatubadesse õhtut veetma minna —
 ...vaiksel, kuulates lõpuni ema sammude
 ...il, põrandaluuk avada, sisse ronida, luuk
 ...imbrisse panna ja allmaailma vajuda. Ta
 ...mõluseid probleeme isa endale nendest alla-
 ...legi, sest isa arvas millegipärast, et peab
 ...ega enne keldriku tekkimist nende ees
 ...ülijoviaalset perekonnapead mängima,
 ...na ja naeru turtsuma, muutudes seeläbi
 ...aks nagu Suur Tola ise, rikkudes nagu
 ...andja õhku enese ümber. Ta teadis, et ema
 ...juhuse tõttu sellest allmaailmast aimu oli saa-
 ...d isa oli kusagil konspiratsioonireeglitest üle
 ...teadis, et ema pidas kõike rohkem silmas, kui
 ...mõistus; et isa laskis nii mõnegi kohvikutunni tühja
 ...tühjast istus pigem kodus — valvas oma koobast.
 ...tegelikult ei teadnud ta midagi. *Kõik see, mis

päris oli, see avanes alles all. Ta hoidis lambivihk-
taismaalitud seintel ja mõtles, mida kõike isa oli olnud.
Ta oli pidanud isa lapsemeelsemaks, puhtamaks
nendes asjades, mida ta seal nägi. Ta ei olnud usku-
nud neid jutte, kui isa rääkis, et kurat teda köitnud
kaib, või ei, ta oli uskunud kuradisse küll, sellesse
kuradisse, kes viinapudelite põhjades pidi elutsema
vaikesesse rāpasesse näpistajasse. See kurat oli laab
dajamees külsaja, mitte rohkem. Temal võeti ta
kätt ja visati välja, kui ta liiga segama hakkas, tema
põletati ära, kui tuhin otsa sai. Siin aga, siin keldris
siin oli kurat ilma kapjadeta, siin oli ta fanaatiline ja
halastamatu nagu närijakari, kes endale labi põu-
teed linna poole murrab. Siin oli ta ilane, silmitu larve.
Ta ei vaadanud seda kunsti palju, tal sai kiiresti kül-
lalt. Ta tahtis isegi natuke nutta, et ta sellest lõpu-
aru ei saanud ja omaks ei pidanud võtma, kergendu-
sest. Sest ta leidis siit ka midagi, mis talle lõpu-
arusaadav oli — ta leidis ruumi kõige kaugemast nur-
gast ühe heleda ja siia täiesti sobimatu naisenao, nagu
pildiraamatust võetu, selle mõju oli lahe ja õige, ei
pannud midagi pahaks, mida tema, Mati, teha kavatses
või kavatsema hakkas, ei üleüldse. Siin, tundis ta, pol-
nud isa ennast rebestanud, kui maalis, polnud suitsuga
kolle välja meelitanud, et mitte-isa olla, polnud min-
geid kahtlasi jutte kuulnud. Seda nagu vaadates tek-
kis tal tahtmine jälle üles elutuppa minna, et istuda
tooli pehmusse ja lahendada matemaatilisi ülesandeid,
siis pärast süüa, kui uni peale tuleb, siis magada. Na
ta tookord tegigi. Ta ei olnud enda meelest mitte
sugugi nigelam teistest poistest, sest kui midagi huvit-
tavat ees, teadis ta, võib ta kõigiga sõber olla ja keegi
ei tule tema peale näpuga näitama. Kui midagi huvit-
tavat ees oleks.

Nüüd, kesksuvel, sai ta veel üht-teist teada. Ema ja
Ruuben olid kahekesi kampa löönud, et ühiselt isa üle
naermas käia. Esimest korda oli keelatud allmaailm
vastu võtnud kaks inimest üheskoos, mis tähendas, et
tema võimu võis hakata juba maha suruma, mis poleks
sugugi halb olnud, kui tegemist poleks olnud isa all-
maailmaga. Nad olid isa sisikonda rüvetamas käinud,
ükskõik kui vägivaldne see oma iseloomult poleks ka
olnud, nad olid seal naernud, kaks inimest oma kokku-

hoidumisel inimesejõus, mille abil julm pühalik-
tada maha suruti. Hävitada oleksid nad võinud, ent
tõesti hävitada. Nad olid seljataga kõigeks valmis. Ta
oli tügitooli, süles Rubensi reproduktorigumik, kust
ta ajatult otsis figuure, mida nende siivutuses võiks
tõesti loominguga võrrelda. Siis lahendas ta ülesan-
deid. Nad olid nad paljud sõna-sõnalt pähe kulunud,
kui ta ise enese jaoks välja valis, ja kõik nad
tõesti temalt pikka aega lahenduseni jõudmiseks,
kui ta sinna üldse omal käel jõudis — ta ei olnud nen-
de asjades just väga kiire taibuga. Ta armastas neid
asju rohkem, proovis neis avastada isiksuslikke
omadusi, avas nagu uusi käike, kust enese jaoks armu-
tunde võis oodata. Ja aeg ei kulunud ainuüksi arvude
peale. Need olid ülesanded, mis tegelikult arve ei
hõlmanudki, ehk ainult niipalju, et oma ülesande-
dega koos hoida. Nad olid rohkem meenutused,
kust millesse mõistatus vaid seejaoks sisse lukusta-
di et nendega kaua-kaua tegelda võiks. Nad olid nagu
mõnema kippuva viisijupi otsimine. Nad olid lihtsad,
matemaatilised viisijupid. Aga mis õndsus end nende
kõikalt välja upitama hakkas, kui paar nooti juba sel-
geks sai; kui oli selge, et mõni vana kuradirattalugu
tulemas on, kolmekordne rõõm, nagu võõra linna
lõppargis! Siis pidi ainult kõike kordama, muutes
tempot ja helikõrgusi. Niikaua, kuni kõik oma olemas-
oleva õigustuse sai ja tema, Mati, võis end toolikorjul
mõnema ringutada, sest hindu vilespill mängis akna
peal. Ja siis kargas suust-silmist vana lõbu välja, võttis
õrvale ja viis suurde linna, kus nad isaga kahe-
t olid elanud, üks, kaks ja kolm päeva kolmesaja
kümne viiest, nagu mihklid, nagu kuninga kassid,
sõndes kõigega hakkama. See oli suur park, isegi metsa
mõeldi, siin oli kümneid koldeid, kus rōkatati naeru, sa
võisid nad üksteise järel läbi sõeluda, andes omalt
pooled vaid raha — ja seda puru oleks jätkunud kas
või kaua aja peale. Värviline kuppel lõkendas taevas,
tallid käisid ringi, peeglid moonutasid asju, mis siia
mõeldi sobida ei tahtnud, nokkmütsiga vanamehed kor-
mante, mis taskus sugelesid. Nad olid lesinud
suure põõsa all, põõsa sisemus oli täis tikitud
kollaseid ja punaseid elektrilampe. Isa tõlkis tahe
jutte, mida lunapargi tola rahva keskel ajas, tola oli

neid märganud ja nende vahele paukpähkleid va
maad puruks löönud. «Mandžuuria sopkad» laineti
õhus, aga tola karjus neist üle, keegi ei saanud
oli ta purjus või muidu artist. Kõik naersid just
paradiisihullud. Isa tõlkis temale. Tola jutus ei o
ühtegi mõtet, see oli sõnavahet, mis end pööras
keerutas ja päid segi ajas. Tola rääkis: täna ol
sureb maailm naerust koolerasse, päike loojub sol
pange ja vaid klouni hää jäab lehvima tühjuse koha
Keeled kurku ja hambad keelde, hambad üheks sa
reks hambaks ja hambasse plomm nagu kivi Kriste
silma ja kivi nagu rakett konstellatsioonide udu sa
ja udu nagu toltn Pegasuse kabja all ja toltn nagu
tühjas ruumis ja veri nagu valgus enne pauku! Ja p
nagu plisk, mis korbaks kuivab, ja korp nagu kera, m
maad kasvatab, ja maa nagu puu, kust hambad kuh
vad, ja hambad nagu naised, kes kiljuvad, ja kilj
nagu kuradid, kes sünnitavad, ja naised on verd t
ja sünnitavad suure-suure tola, ja tola hää on va
hää, sest udu on kõige algus ja lõpp! Need olid t
jutud, mis meelde ei jäänud. «Kui suur armastu
mõtles Mati, iseenesest aru saamata, «kui kaunis li
täis armastust.» Siis oli isa murult tõusnud ja m
teise pealtvaatava mehega tola õhku pildunud, kus
oma karjumist ei katkestanud. Kõrvalt hüüti «ho
juurde», kõik tahtsid oma kätt tolale külge panna, k
ei saanud, ka miilits oli juurde tulnud ja naeratas
ütles, et see on keelatud, et tola teeb pargis tööd
tödinimene on puutumatu. Ka sportlased, kes olid dr
sides, naersid, keegi ütles, et kõik, kes pole vormis,
sõbrad. Tola prooviti suudelda, mõned jõudsidki, to
oli ninaalune huulemäärdega koos, miilits võttis ta k
kõrvale, tegi temaga eemal suitsu; enne veel oli ra
ees ütelnud: kallid mees, ära üle pinguta. Pärast
tola tagasi tulnud, oli teinud, nagu nutaks, kõik na
sid jälle ja üks ütles: kurat, see on Raikin. Seepe
viskas tola hundiratast, veeres üha kaugemale põõsa
vahele, miilits tuli jälle rahva sekka ja tuletas mee
et lunapark jääb pankrotti, kui ainult tola kuulatak

See kõik oli õige. Ei tohtinud midagi lasta ka
minna. Mati oli vingunud suurest rõõmusest oma aia
isakese kõrval, näidanud näpuga, et lähme siia ja s
kõik proovime järele, kuni okse peale tuleb, sõida

oli vasemale-paremale, niuh-näuh, pliks-plaks,
... ei jätta vahele, kuni nutt peale tuleb. Isa,
... suitsuahi, süutas aina paberosse, tähniliste
... taustal, punaste täiskuuirvete taustal, seebi-
... taustal, iseenese taustal isegi siis, kui nad ei
... ruumides, omaenese suure kibeda suu
... sonas: kui me siit kõike proovime võtta,
... me läheme lõhki; saame meie siis maailma-
... louparki ühe õhtuga tühjaks pumbata. Purn-
... pumpame, ütles Mati, algame otsast pihta. Siis
... talle öelnud: seisa siin, ja kadunud ise järsku
... pileteid ostma. Ümber vaadates imestas
... hüljatuks jääb mõni koht isegi kõva lärmi
... heksiks ja üksikuks nagu hiiglase kaenlaauk,
... masamas heki taga kümme tuhat inimest kaela-
... hopakki tallasid, nii et ägas kanalisatsioonigi muru
... juba hilisvidevik, tihkelt pikitud pilved varja-
... taevaid. Matist mitte kaugel, hekiõnaruses
... pingil vestlesid kaks vanemat naisterahvast. Neil
... pulituid ega kübaraid, nagu oleksid nad vargsi
... lõuparki pugenud; väravast tulnutel,
... õnnemel oli hoopis teine stiil, hoolimata vanusest.
... Isa oli aimanud sama, kui ta tema kahe vana-
... silma alla jättis. Kuid need kaks ei istunudki
... Tõusid ja luukasid surnud jalgu, õhkasid, vaata-
... Mati poole, tulid lähemale, ühel oli kõrge valge
... sõrmus sõrmes, ta sirutas oma pika käe Matile
... ja moondus naeratades äkki kohutavalt
... Mati lausa uskusi, et osa vanainimesi
... on olnud. Siis nad kadusid, Mati läks valgele
... päris lähedale, peaaegu põlvedega vastu, sest
... et sellel on veel natukeseks ajaks inimese
... kulges ja muudel asjadel seda ei olnud. Isa oli ta
... unustanudki vana heki keerdude vahele, siit möö-
... rajal ei liikunud ühtegi inimest, läbi heki nägi
... kaugemal hämarate kujukeste segaputru. Pingi kõr-
... kavas suur roheline koonus — elupuu, eemalt oli
... tunuka moodi paistnud, lähedalt oli hea. Lühikeste
... atega hakkas tal peagi vilu, ta istus pingile ja surus
... te vahele, jäi ootama, kuni laud all soojeneb.
... tõmbas igaks juhuks veel lontivajunud põlvikud
... et pärast, kui isa tuleb, selle peale enam aega ei
... . Kiigutas jalgu, ootas, ootas, heki all käisid sii-

lid. Jumala eest, kui käristati ja naerdi ja põmmu-
trevasse tuldsulitavaid rakette — kui kurb see kõn-
lhtsa paevavalguse kõrval, olgugi et rõõm kurbu-
ol veelgi suurem, kui ainult isaga koos sai kaia. Na-
asa, paris ükski, ajas keegi oma kuivad sõrmed
näha vahele ja koputas kuunega vastu luid — see
olnudki väga valus, see oli tahtmine olla seal, kus pa-
isid üheskoos. Korraga laks kogu taevast fosfori-
valgeks ja elupuu kattus hõbedase kastega ning hõ-
oli nagu külma lupja tais pritsitud. Valge seljaga
lendas heki seest välja, kaugemal platsil huilgas in-
lev rahvahulk, unustanud naeru pooleli. Valge rõn-
ja ual pilvede külge kinni, siis vajus pimedus uue-
peale ning oli valgusest pimestunud silmade ja
täiesti must. Nüüd võis kuritegusid teha, keegi ei
nud midagi. Siis hakkasid haaled jälle aegamisi ri-
kima, tundus, et inimesi on vähemaks jäänud. Vihm-
tilkus, nad olid taeva oma paugutamise ära rikkun-
Igal pool oli siin jõetähtsusi kelli ja mitte ühtegi se-
pool jõge, kus sa ise parajasti asusid. See oli vee-
linna saladus. Tal hakkas kõht valutama, nutuisu
üle. Ta undas omaette — nii näis kõik, mis ta se-
sooja saavat. Allee sügavikust lähenesid kiirustav-
sammud, see oli jumalik rõõm, ta tõusis püsti ning na-
pis erutusest elupuu lehti, hoidis end natuke puu va-
ning kargas otsustaval hetkel sealt välja — ahhh. Ei
ei ehmatanud üldse, see polnud ka vajalik.

Nad läksid kanalile kanuuga sõitma; sissekäigu ju-
res ulatati neile piletite vastu kaks mõla. Isa võ-
paadis kohe kentuki lõvi asendi, ei pooranud peadki.
kusis ainult, kas valmis, kas valmis, sest Mati ei tul-
nagu tavaliselt nii kergesti toime. Siis andis nõu-
mütsiga piletikontroll neile stardi, nad pistsid ve-
lema (kohe näha, et võõras linnas, ütles isa parast)
rääkis pingutusest ägisedes. teeme ruttu selle so-
ära, varsti läheb sajule. Mati randmed hakkasid kol-
tõmbe jarel valutama, ka isa ei pidanud kaua vas-
teised mehed kihutasid neist mooda, pead vaata-
tukkapidi vees, ja vuhkisid kooris rass i rass i rass.
Vaat on hoogu, mõmises isa ja torkas paberossi ette,
kohe ol. kanalivaht platsis ja ütles, et laske, me-
edasi, seisajaamist trahvitakse, ummikuid ei tohi o-
Isa vastas, et me tõstame paadi siin veest välja.

l lõpp-punkti, aga valvuri nagu moondus
punapeediks, ta sai veel öelda, et see on
oma tooaastate jooksul; mis edasi tuli,
sajatamine, nad kuulasid selle lõpuni,
ilale ja vajutas atile viiekunnese mündi
me Eestist, ütles isa, ja paeva jooksul
nud, pole seda õiget siaavi hoogu se-
nem niusama unustama. Isa võttis tas-
plekkmärgi, millele draakon peale joo-
veel teise, millel tornid ja kiri «Tallinn»,
mab malestuseks, küllap lapselapsed ikka
sist rahast, lõi kanalivaht nuud käega,
ks, siis malestuseks, miks nad ei loogu Ta-
anese Mati kampsunitaskusse ja nimetas
a, kui neil hotellidega raskusi peaks tek-
lostis ta näpu pusti, kui tulete ja mind
ol parajasti kodus, siis oelge, et Jegor Sem-
las tee hakkama panna. Nad naersid isaga
sa tõlkis talle ja vanamees koputas põidlagi
du. Siis ütles vanamees, et las kanuu jäada
am, kus ta oli.

te vihm pladinal tuligi. Nad pistsid jooksu
poole, kuid muudugi ei olnud nemad ainsad,
ol ainult eestlased kõigi nende indoeurooplaste
niste seas ja semiitide seas ja paari baski seas,
ad pealleepi kokku ja sealt suure ussina
e Mati pea lehvisid joped ja keebid, vihma
stahes küll tunda ei olnud, inimesed olid päris
Kui nad värava juurde jõudsid, seisis seal
adul kättega tola vastas, see karjus, et käsk on
anna, kohe tõmmatakse vihmale udarad kokku,
tõmmatigi, pilved hajusid marsihelide saatel
nur osa inimesi hakkas tagasi jooksma. Meie
tuli sääred, ütles isa ja nad läksid tänavate
ammipeatusse, sest trolli- ja laevapeatustes
alu mehi, kõigil kaised käaritud ning nende
lsid naised. Tramm aga kolises rõõbasel
tühjalt. Trammis sõites ütles isa äkki: lähme
varem maha, mul ajab iiveldama, ja nad välju-
me õiget peatust, otse pimedate majade vahel,
kas eksimata jõe äärde pöörata. Jõgi haises
müst, kalda lähedal kihises. Seisa siin, ütles isa
jõgis ja läks eemale väikese kaldakooa ette

oksendama. See on see harjumatu karussellisõit, sel-
ta sealsamas suud puhkides, aga Matile ei tulnud
kord üldse meelde, et karusselli peal polnud nad
nudki, ainult peeglitesaalis ja kanuu peal, sest ta
mulje oli sääranen kõik, kõik sai läbi katsutud, vi-
kui tilgani, kogu see kaadervärk, üles-alla. Ma ei
ka veel väga vaimunud, oli Mati olnud, ootame, kuni
hoog mööda läheb. Isa istus tambitud mättale, p-
suitsu. Sa ara suitseta, kui liiveldama ajab, ütles M-
mille peale isa vastas: las kuivatab südant. Kuid
pidi ikkagi paberossi Mati kätte andma, et uuesti k-
juurde minna. Mati viskas suitsu vette, kuulis suitsu
ja ootas. Naud peaks küll tühi olema, tuli isa tag-
lähme otsime teed.

Ei mina enam trammiga taha jukerdada, raakis
kuidas sinuga lood on, jalad rakkus, pea segane?
Mati vastas, et tema küll trammist ei hooli, ka su-
linnas võib mõnikord jalga ruunata. See oli naeruk-
nad teadsid mõlemad, isa vana ütlus. Mati hoidis
käest kinni, isa kippus võbisema ning tema king-
astuma, ei jälginud ilmselt üldse, kuhu nad läksid.
surusid lihtsalt sammu juurde ning läksid otse
sinna, kuhu jumal juhatab, kõik oli hästi, ainult koha-
jundusega oli na, nappi ta oli. Isa sai ka ise va-
sellest aru. Tema kõrisõlmes luksatas aga see
meetri järel. Pöte siin boheemitseda midagi, ütles
pöte teed kaskad, sõis jätka vakka, selge ei
geand suud laulda -- ta mis sealt tulla võis. Sa
had, ütles. Pöte mõnigi mõnigi vana kum-
teed, pöte Mati ei ole. Isa ainult mainitas tema
mõne aia kingi pöte. Mati astus sisse, kätt ei
ise jätka, ka pöte. Ootame, vana kum-
ikka, pöte. Pöte mõnigi mõnigi vana kum-
tubli rabe ega. Kui jätustan, h'kas. Mati ei
talle viskati vana naine lõpetas kontse-
asfal. Vahkles katega, vanguard pead. Isa ainult
satas kontas õngu, naine naitas veel kaid kaega
ja soovis head teed. Ochiha, mõnises isa mõne sa-
jarel üks ära ning ek andes avatud kontse-
mingi klubi hoovil. Sealt tulles oli ta lõplikult re-
Oh, nüüd on kerge, hüüdis ta üle tühja tanava, n-
ometi on kerge. Ta kustis: said aru, mida naine rää-
Mati vastas, et palju jäi segaseks. No näed, rõõmu-

ed olnud, oleksid sa ära eksinud. Ta olnud
mehikult ara kuulunud, naise jutu järgi
palju patte olema. Aga meie läheme mooda
d tühjalt, natuke ringi küll, lõpetas ta, siin on
see see naisterahvas peta. See oli pikk tee,
alla, alla nad süski ei andnud. Vahetult
tulid hoopis Matile luksatused peale, isa
aparast, et nad on rändlindude sugu, kes
ei talu.

Hotelis, söid nad korpe teeveega. Nii, nii,
aragi, kui magu rasvast rikutud pole, tervis
vaid vaimust. Nende kahetoaline number
punasest puust moobel, klaaside taga
vigorparkett, kõrged laed, kanapee. Siin
isa ütles isa diivanile lõsakile vajudes, ei kuhjatust,
antse. Küll oleks, kui sa siin elaksid, tegi Mati
muheles: ega elu tühja kohta salli. Nii see
Portselan kilises rõõmsalt klaaside taga, kui
tammus.

Matil söömaajaga valmis said, hakkas jälle sadama.
tont, ütles isa, näe, veetolm juba kardinates.
lõkkasid aknaid koomale. Mati mõtles, et küll
tõnne une, aga isa ütles selle mõtte koguni välja.
laks isa duši alla päevast soppa maha loputama.
ei hoolinud ei jalgadest, kätest ega hammastest.
tõukas oma korpidest punnis kerega voodisse, viskus
patjadele, kiskus tekiserva üles ja vajus linade
ainult nohises mõnust. Upitas enese siiski
võrks üle voodiääre, kiskus ka isa voodil teki-
kavatses veel roosa öolambigi välja plöksu-
oli juba liiast -- uni surus ta selili.

Matil, kui ootamatult võib mõnikord surmaunestki
-- ja miski ei reeda ometi ärkamise põhjust,
sabistab ruutudel, aken on irtakil, läppunud
juttugi, muhe tekk hoiab varbaid soojas,
ummistab suure padja kohin. Ainult maga.
on omad teed -- mõnikord läheb ta minema.
esialgu sein, arvab tundvat, kuidas vihma
arvab nägevat niresid tapeedi all liiku-
Heldab pilgu kõrvalvoodile -- see on segi puser-
tuli. Kuulatab: ei miskit peale vihma. Keerab
-- kõrvaltoa uks on praakil, seal põleb tuli.
on mahajäetud tuli, selge, et täiesti mittevaja-

lik. Mati läheb aluspesu väel lävele. Isa pole kusa. Avatud rõduuksest valgub rõskus üle parketi ja t... dub, et pragude vahel idanevad juba seemned. Ta lä... edasi, vannituppa, WC-sse — ei, ta on ainus inim... selles hotellinumbris. Tuules õõtsuvad kardinad, m... midagi ei saa teha, mitte kelleltki ei saa küsida. O... midagi juhtunud? Hirmus sõna, mille peab lõm... vajutama. Aga see ei aita, uued sõnad lendavad tu... lega tuppa, jäävad diivanile ootama, poevad selja ta... Ma ei taha, seda, ei taha, palvetab Mati, minge a... Ma tahan magada. Kardin tõstab end pörandast la... ja annab teed sellele, keda näha pole. Kuid kõige hirm... sam jääb akna taha, ta ei tule ilalgi sisse, ta vahib la... klaasi. Mati astub ometi aknale lähemale, ta teeb see... oma isa nimel. Ta vajutab laualambi põlema, suuna... valguse otse aknasse. Samas lööb kupli jälle alla... tohi teha rumalusi. Peab olema vagusi, et suudaks a... olla. Ta tõmbab jalad toolile enese alla kõverasse. Nä... äkki midagi tuttavat: «Armas Helen!» on kirjutatu... trükitähtedega, nendel ilustused küljes. Ta tirib pabe... enese ette ja loeb:

«Armas Helen!

Jään veel mõneks päevaks kodunt eemale. Saada... Mati rongile, millega me pidime saabuma. Kõik... kõige paremas korras. Ma lihtsalt ei jõudnud käia ig... pool, kus tahtsin, mõne mehe juures. Aeg läks kiirest... pidin ka poissi lõbustama. Ta on nüüd tüdinud, saada... ta Sulle tagasi. Kunstniku elu — tead ise. Kodus r... gime kõigest pikemalt.»

On veel teinegi leht, väike, soditud äärtega, see... lebanud esimese all.

«Helen.

Nagu näed, ei saabunud ma koos Matiga. On... üht-teist ees, mitte miski-ei kisu praegu Sinu juurde. Mul ei ole ju kuhugi kiiret, kas pole tõi? Mind ta... ajama hakata on mõttetu, see oleks väga silmakirjal... kapriis, mitte vajadus. Ära helista. Kui mind val... kutsutakse, panen toru hargile. Ole mõistlik, siis too... ehk kingitusi.

... üksi viina, et Sa teaksid. Piiritus on oma... kodunt kaasa võetud. Vaatan suurlinna koha... ta ei t... end rõgutada. See on minu vaba õnn... me koos Sinuga jagama peame. Tahan... lihtsatele kätte ei anna. Nii et ole rahu... lukkumata.

... on see, et tahan siin üksinda olla ja viina... kirja poleks vajagi, sest mul on siin õigus

Abikaasa. (Ära muretse, täitsa abikaasa.)»

... lirm. Ta läheb tagasi voodite juurde, suu... Paneb end kiiresti riidesse. Aga riided ei... on kalgid, elutud — näha, et pole... kõlba pimeduse jaoks. Püksid lõhnavad... sark on asjalik, nad nõuavad millegi tege... minemist, kellelegi teatamist. Kisuvad... üheskoos koridori, kus on tundmatud käigud ja... võõristamine aeglases tõmbetuules. Ta ootab... ukse tagant, et suur valgus võiks laekrohvi jälle... süüdata, ootab puhastustuld. Tahab, et miski... kulvataks, enne kui ta laiali voolab. Ei võinud... kunagi tulemata jääda sõnad: kebime voodisse, ... meil on pikk sõit ees. Portselan väriseb klaaside... tassid on kohvilõhna juba ammuilma unustanud. ... nad küll meie une on viinud?

... laheneb avatud rõduuksele, lükkab kardinatavahe... ja murrab end vastutuult välja. Tuhatoos ning... klaus käeulatuses, lõug särgikaelusest sisse vaju... magab tsementpörandal isa. Ripakil näpud hoia... kustunud koni, nagu on ebaloomulikult mossis. ... loeldub nägemast isa sellisena, nagu ta on, ja sus... talle nagu kõrvale pöörates näpu nina alla. Isa... näpp muutub soojemaks. Üle maantee on teatri... vihmast laiguline. Mati koputab isa õlale, enese... remal, siis hiilib rõdult tuppa tagasi. Ta ei taha, ... nähes ärkaks. Ta võibse, ei oska oma mul... t... kiiret seedita.

... utab magamistoas tuled, riietub lahti ja poeb... Kõik võib veel korda minna. Ta oskab tee... ajat, kui isa teda peaks vaatama tulema, ... hommikul olla täitsa tavaline Mati ning isa ei

pea häbenema, kui ta vaid ise oskab tavaline olla. Ta tegi halvasti, mõtleb ta, ei oleks raske olnud linn vahele pugeda, sest nii järsku see uni nüüd ei murra. Kelleks ta mind ometi peab?! Miks ta mind vähem arvestab kui mõne teisega? Siis tulevad uued mõtted. Talle meenuvad kirjaread, kus isa ütleb, et tema, Mati, on linnast juba tudinud. Isa tahab end tema kohta salaja valetada! See on inetu, alandav selline omavaheline kampaloõmine teise arvel. Ta ei ole mingi paberinutsakas, mille võib oma tahtmise järgi rongile visata. Ta ei ole viletsam kui teised poisid, kelle peale ei valetata. Isast poleks ta seda uskunud. Tavaliselt kasutas ikka ema tema olemasolu aru et isa oma arvamus alla painutada; tema oli siis teinud poolt, alati, ükskõik kui hästi ka ema tema soovidele oskas mõistatada, sest talle ei meeldinud, kui teda tahistati mingi ebamaarase «lapsega». Ta on poeet. «Lapsel on karm», «lapsele ei tohi» — mitte ühegi teise kaga ei saanud sundida teda omaks võtma lauset, milles lapse-element seos. Ema oskas kavalalt mängida asjadega, mida Mati ihkas, aga Mati loobus neist igal juhul kui ema oma sõnu ei valinud. Nüüd näitas ema, nuda ta emalt oli õppinud, ehkki ta paris lapse laimant ei laskunud. Nii lihtne oleks ju aumehe mõeldud sõida ära, Mati tahan sinu üksinda vana juurde, ära sellest omaie räägi. See oleks kurb, aga igatahes õige. Kas tema siis ei olegi mees, et talle vana ei võiks rääkida? Kullap ta harjuks. Nagunii midagi sellesse juurde ei jäänud. Nii on asjad. Nuud ta seal kullap ja arutama muina ei saa. Sest siis oleks olnud kõik labi ja nad ei julgeks teineteisele isegi silma vaadata. See võib veel korda minna, mõtleb ta, kui is enne hommikut ärkab ja mina magajat oskan teeselda. Mina talle pahaks ei pane, sest ta pettus mind purjus peaga. Just nii peab mõtlema.

Mati leiab vaikselt voodis ja pöörab igaks juhiks oma pea poole. Niimoodi on lihtsam magajat teeselda kui kõik lahti läheb. Ja siis mõtleb ta äkki: aga kui ei lähegi, ja talle tuleb nutuisu peale. Ta teeb suu lahti ja närib hammastega järjest kõik oma parema käe sõrmed labi. See on valus, kuid teeb meele tugevamaks. Talle meenub ema ütlus: osta ometi lapsele jalgratast, las ajab end natuke higisekski. Ja tema ütleb: ma ei

pea jalgadest, see rikub mu südame ära. Kuigi ta on ümmuulma plaane pidanud. Ta arkab kindlasti, et Mati ennast mõttes, ja tal ei ole ühtegi muud kui peaaajupõletikku ega murgitust. Sest oo, see on karastunud mees. Ei põiepõletikku ega murgitust ega songa ega radikuluti ega maovahki ega pehmenemist. Ega veresoone purunemist. Aga talle ei saa ta nagunii.

Siis mõeldes ta tukastabki. Ei, jalgratast ta ei saa, see on väga hästi, et ta tukastab, ainult tukastab pisut, et siis pärani silmil seina vahtida, et ees, ta vahib seda ripsmete vahelt ja labi kobra, kes und ei nae. Sest see ei ole ühtegi tapetsceritud sein nägemise ees püsib, see on muundumme, vale. Sein on siiski valvel. Öme vahikord. Viimne vahikord. Kõige vaevalisem, ent hadavajalik. Nii on nuud raske, vaenlase meel argas. Nii puramindis, mehed magavad, kahekordsed magavad norskamise all. Aga koiduolne vahikord, et vali on tuhi, midagi pole veel alanud, nad ei lugu põrsaste taga. Pole tarvidust midagi. Linnud arkavad enne mehi, see on vana mees tukastab avatud laugega, see on Nakaua kui vaenlase lipp ei paista, jääb kelmaks. Ussid arkavad enne mehi ja lahke-arkadena konnapüüa õuna. Ussid vonk-akakiline must. Ah see muster loob, see on peab vala rabelema, see on uni, nuud on ta sein. Mehed norskavad koidu-õn mis sein. Aga ta on lõtv nagu kile. Maha alla kiskuda! Mehed, üles! Aga pasun ei tööta. See on vaenlase pettosein! Häire! Surume peale, lüügem laskem ennast uinutada! Sein on ees. Põrsad. Nii hoida, et seda ööd üle elada. Ja Tema hämmastuseks on äkki suur valge toa. See on arkvel omaenese pahameeleks. Sest ta on alles arkvel. Ta on ikka veel poisike, kes ei suuda ööd

See voodi on tühi. Suur valge on toas. Ta keskendub. Voodist välja. Läheb eestuppa. Suur valge. Lehed on laual. Ta nihutab pea kardinale, vaatab end rõdule vaatama. Isa magab, ka ei

ümber põlvede, pea põlvedel. Sileda näoga, rahva-
 Aa märiseb linn, sõidavad autod, õhk on elujõudu.
 See asi lõpeb hasti, mõtlen Mati. Ta hiilib kollase
 koti juurde ja õngitseb paberite vanelt korbi. Kori-
 nuskas õhus hasti sailinud mahlakas Ruttab ta
 voodisse. Tõmbab teki kõrvadeni et saaks oma
 nosida, vahetevahel kuulatab. Seile korbiga asja aru-
 aja otsustab ta, kui natuke veel korbist soõmata. Pe-
 muud tegevust leidma. Ta jälleb inimeste häält a-
 tuga tonaal. Aguses on kõik segapuder, võõra k-
 kõvalaadne jobutus millest sinu ei erista. Ent kan-
 tades laheb asi paremaks. Üksikud tuttavad sõnad ka-
 gavad esle, siis tulevad sõnad, mille tähendust ei t-
 aga mis pidevalt korduvad. Lopuks näib taale, et k-
 jutt aetakse ära paarikümne sõnaga ja et elamine
 lihtsam, kui raamatutest paistab. Rõdu poolt ei kõ-
 tagi. Ta hiilib jälle voodist välja ja toob kollasest koti-
 raamatu. Nuud, kus elu lihtne, võib seda luge-
 Mõodaminnas heidab ta pilgu rõdule: isa nokutab un-
 peaga. Ta loeb teki varjus raamatut. See on p-
 põnev, aga tema lehekülgi peab kaua lugema, sest lo-
 duskirjeldusi ei ole ja vahele jätta ei saa. Kõige ol-
 likum on lugeda kahekõnesid, siis võib kõik, mis rõdu-
 tuleb, tahele panemata jääda. Ta mõtleb: nüüd ootab
 ma su ära, isa, sest see raamat on paks ja ma loen te-
 kannatlikult. Mõnda aega on tal isegi mugav olla ja
 ta arutleb mõttes, kuhu peita raamat, kui kõik lah-
 laheb. Siis kuulebki kobinat. Veri loob talle pähe, pa-
 nat on rohkem kui eeldatud, raamat takerdub kuhu-
 padjapüüri õmbluse vahele, ta poörab ennast poolele
 kõhu, et kaitstud olla. Ta hingab nüüd rahulikult tee-
 seldes pesumajalõhnu, laseb suu lonti vajuda ja proo-
 vib silmi laugude all pahempidi poörata, et loomuli-
 kum oleks. Kobin kordub. Ta ei arvanud, et se-
 nimoodi saab kõlama. Jälle. Midagi on vaariti. Vale-
 heli, varest kohast. Keegi oleks nagu numbri ukse taga
 Issand. Kogu araõpitud mäng ja kerge elamine lõhu-
 takse ära. Kao, kao, laseme isadel magada, manat
 Mati. Ja kobin ei lõpe. Nüüd terve seeria, tead-
 seeria, kolmas. Olgu neetud see räpakas vene tempera-
 ment. See ei jäta. Lõdisedes tõuseb Mati voodist, astu-
 pukstesse ja nõtkub valisukse poole. Mingu kõik, mõt-
 leb ta, nad tahavad mult isa ära võtta. Ja nad ei saa

... on kõike, ma suudan seda. Kas tõesti
 ... igale poole, kas tõesti on nad juba
 ... helikopterite ja salakuulamisega välja
 ... nafeerinud katuselt purjus isa, kandnud
 ... tundemärgid ja saatnud tursked mehed
 ... uskuuridesse viima? Ta võib isa veel
 ... et tabata kuriteopaigalt. Kuid siis saab
 ... nurašoki, kui too seal jalle kange vihaga
 ... mutsatab ja libistab käed külma võtme-
 ... Ta laseb paha tuppa — saagu mis saab.
 ... asab pool tüdrukut, pool naist Pahur,
 ... litliga. Seal on suur võimas tolmuimeja ja
 ... Olevus väljendab oma nordinust. Mati ei
 ... libib vaikselt tagasi. Teed, kohvi? mõtleb ta
 ... nii nagu teda on harjutatud. Olevus tun-
 ... viskab nartsu tugitooli ja paneb oma lõõtsa
 ... seisab keset vaipa, sõandamata ümber kee-
 ... nalle naha isa häbi. Kui olevus isa avastab,
 ... teda pihkudega nakku ja läheb koridori kar-
 ... Abiagi mõtlemata naaseb Mati magamistuppa,
 ... ad alla ja poeb linade vahele tagasi. Kõige-
 ... tatub teki all. Me oleme kahekesi, mõtleb ta,
 ... midagi teha selle tühipalja koristaja vastu,
 ... maailmavalitsejaks. Nad võtavad mult isa
 ... loet päeva, et lõbustada ennast tolmuuimemise
 ... kaaluvad minu isa kilogrammides. Siis muu-
 ... steeriliselt meelekindlaks, kavatseb midagi
 ... ent suigub oma meelekindluse kulminatsioo-
 ... onatult unne. Tema keha ei pea vastu, hing aga
 ... vanade raamatute kanglastegusid. «Kipro-
 ... millele jupp tõrvakoit ümber keritud, ees,
 ... karule. Loom vahib tema melhist kuju julma
 ... lmadest kiiskamas punane vedelik. Ta teab,
 ... tema ette koetatud kasi ilmuvad, ta on
 ... puruks rebinud. Tema vastu kõis ei aita,
 ... skab ka küünistega surmata. Mees roõgatab
 ... talle vastu, ta tunneb, kuidas sõlmiline kasi
 ... un lõugade vahele lukatakse, ja ta teab, et
 ... kab ta rebima. Ta teab, et kohe-kohe peab
 ... pistet kuhu all, see on ohutu ja puss ei tungi
 ... sest tema murrab mehe enne, kui see tais-
 ... ma saab hakata. Aga Kiproset on pikad käed
 ... jass. Ta kisub enesestmõistetava kiirusega

Kui vana sa õige oled, poiss, küsis Sakkeus. Priidik näitas hambaid. Noh, atskoo tuleb ära. Ja abielus olnud?

Just nii, kapten. Lahutatud.

Ja mida sinusugune p...e siis üldse abielust teinud? küsis Sakkeus. Tutti proovida saab ilma hosiannatagi.

Enne hosiannat elad ühe, pärast teise naisega.

Ootamatult hakkas Sakkeus naerma, naeris oma haleda lõbuga, luksudes ning jumalavallatult.

Ära haletse ennast midagi, sõnas Priidik, kannusehuulte vahele lukatud.

Kurat, ma sul haletsen, virutas Sakkeus talle vastu õlga, nii et Priidikul hambad vastu klaasi klõbisesid ja õlu ninaaukudesse loksus. Noh, poiss, laksatas ta Ruubeni käele, oi-jah, see on hea, mehed! Tema suure kere vääksutas lauda, pika lõvilaka all näis veel peitvat kasutamata väärtusi, moraalseid, isalikke. Priidik pea oli nääpsuke Sakkeuse oma kõrval, siililõike tasaseks aetud, habras, ent tugeva kuklaga. Priidiku silmade kohal liikusid väga sirged ja targad kulmused, millega pidi igal juhul arvestama, hoolimata mõnest teisest tunnusest, mis viitas justkui lodevusele. Sakkeuse naer vaibus maha, ta hakkas kõhima ja kohas oma kirepunase lipsu viltu, see soonis ta jämedat kaela, kuid lõdvemaks ta seda ei lasknud — üleeile oli ta paari pandud. Priidik tegi Ruubenile märke: joo, joo, Ruuben osutas peasidemele haav, pole kasulik. See aga jõi. Sakkeus rääkis, sellepärast ta siia oli tulnud ülehommest sõidame Türgi piiri äärde, oleme seal nädal. See oli minu idee, ma ei tahtnud mesinädalaid nälga sama maha vesistada. Las naine nuusutab ka soojust, õhku ja kuulab üle piiri tamburiini kõrinat. Vol mehed, tuleme tagasi, mustad kui piprad. Sa ei usalda Priidikut?

Lase edasi, mulle läheb kõik, ütles Priidik. Ta taksu põlema ja läitis sigaretti. Mina sinu üle irvitama ei tule, mul omad mured.

Kuskohal nad sul on, praelis Sakkeus, püksis võt. Kurat, seadus peaks olema, et te värske naisemehe kõiki kulpi lööksite. See on riiklik asi, armas Priidik, riiklik asi, abielumees hoiab riiki.

Skool, löi Priidik nende kannud kokku. Skool, per-

...nad jõid kolmekesi ahnete söömudega ja Ruuben ei ole juba tundma, kuidas see õhtu haiseb meeldi-... ja hõlberite järele.

Kas mees oled, Priidik, rääkis Sakkeus, ... muvanuselt olin ma hullem nähvits. Aga sõbra-... tuli ei norinud. Tõmbasin ülemustega pulka, ... rüvetasin peldikuid. Omad hoidku kokku. ... karta, et üks teise paarikümne penni eest ... Selle terviseks joomegi. Sakkeus oli vii- ... aegselt aegu tõsiselt muutunud, Ruuben naera- ... nad jõid. Priidik rüüpas mõnevõrra hiljem, tal olid ... hoidis kätt nüüd pidevalt ... Ta avastas, et selle hämuses vees ujusid ... Ta võttis kotist lilled ja libistas need vette. ... oli oma vaartus, nad olid spontaanselt ostetud ja ... pidi hoidma. Priidik nägi ta lilli ja muigas: ... saavad õllemürgituse. Ruuben ei mõistnud. ... valab sellesse õlut, et kaladki midagi ... Marienburg? Jaa, uksehoidja, vastas Priidik, ... asutuse õlleekspert.

Priidik, ütles nüüd Ruuben, ma räägin sulle pärast ...

... hakkas Sakkeus jälle oma jutuga pihta, ta rää- ... Türgimaast ja tekitas mulje, et oli naise see- ... võtnudki, et sõita Türgimaa taevast vaatama, ... härg. Ai-jah, Türgimaa! Salakavalus ... meel mestis. Just Türgimaa taevas oli Sakkeuse ... ilmutanud kord paljulubava ende, siis, kui nad, ... Plevnat piirasid, ise üles köetud öösistest ... mis nii kiusakalt Võhandu jõe äärde tagasi ... ja ei hoolinud sellest, et koduigatsus kaas ... paragrahvi alla. Ja ikkagi oli see Türgi tae- ... olgugi et kõik toimus Plevna all, olgugi et türk ... mitte sõber, vaid vaenlane, just kagupoolne ... oli see, mis Sakkeuse esiisale rukkikol- ... oli lasknud paista, kust võis nagu maakeel- ... lugeda, et sina, mees, pääsed, kui sa oma ... kovaks teed ja elamise vihal ei lase kaduda.

Türgimaa taevatriipu tahtis nüüd Sakkeuski ... Ta kulistas viimase kannupooliku kõrisse ja vah- ... vaheldumisi otsa, algul Ruubenile, siis Priidi-

... arvate, küsis ta.

Las käia, ütles Priidik, ainult ära kogemata Flo poole vahi.

Sakkeus viskas paar kagardunud rublalist laua ning kõndis õlesaalist välja.

Sellest mehest saab asja, ütles Priidik, kui ta naisukesele rohkem järele annab. Nad neelasid vades õlut, mõlemad lonkshaaval, sest Priidikul ei paanud olevat kiiret ja Ruuben pidi end koguma: ta tal Priidikule uht ettepanekut teha. Priidiku silmad kaalipidi, ta tundis sun paljusid, siin oli oma tuu ja oma perifeeria, Priidik kuulus kõigi eelduste kol selt vahekihti. Priidik muigas, sirutas käe välja ja atas peo kahele Sakkeuse poolt visatud rublalisele. nihtutas rahad enese ette, puhus neile, justkui olek nad tulised, ja lausus: tervelt viis kannu veel. Ruuben istus. Ja Sakkeus, kallid, ei kannata seelabi karvrdki, lisas tema naaber. Priidik tegi istmel vund. hõikas kelnerit. Ilmselt oli see oma poiss — ta reageris kohe. Kogu raha eest, sõnas Priidik, ulatades Sakkeuse rahad ja lisades omalt poolt veel mõned — ju joodu eest. Ja muusikat, premees, muusikat, kas ma ei tööta või? Kelner vastas, et siin asutuses saab kõik ja küsis tühjasid kannusid näppides Sakkeuse kohta kus see on? Priidik viipas ukse poole. Ilmselt tähendab see WC-d või midagi muud tavalist. Kelner ei pärinud pikemalt.

Ühed joomased siin kõik, ütles Priidik, kui kelner oli läinud.

Ruuben otsustas veel natuke oodata (las tuleb muusika, las tulevad kannud), aga kindlasti pidi jälgima asja ülemäärase venitamise tõttu käest ei lase. Ta nägukuidas aknaristi vari laual lukus — see oli ohtlik märk. Päike ei seisnud, hoolimata kõigest. Ta hakkas kartma, et minetab ajataju, trummeldas sõrmedel laual, ajas segamini nägusid. Nad istusid Priidiku kahekesi lauas, seda ei tohtinud maha magada, uumehi võis iga hetk juurde tulla. Priidik lõi rusikata trummeldavatele nappudele, ta solvus, punastas. Sest toodi kannud, siis pandi muusikamasinad tööle. Ta hakkas rääkima, ei kuulnud suure lärmi tõttu enda omaenese sõnu, kuulis küll oma pingutusest kalki hääli kuid mitte mõtteid, esitas nagu lauluteksti, mille täpset tähendus talle enesele kaduma läks ja jäi vaid ähmas

...mida ta saavutada püüab. Tal olevat... Ta arvab, et asju sõbrameestega seltsis... saata kui üksinda. Tal on üks maja, ta teab suunda. Ta pole kulla kutsutud, ...mine on vajalik, võib-olla temale võib-olla Priidikule, eks ju, Priidik? Tal... Ja Priidik mõistab. Tuleb kaasa, joob... naltu, naljatleb. Nisama. Sest kaks meest... ja kahe tüdruku kindlust üksinda ei... kokku, nad on tugev kui kivi, nad... lolliks, ise taipamata, milleks see hea... Priidik on rahulik, Priidik ei kohku. Ja kui tal aega... kampa.

...Tõepoolest, milleks see pikk jutt. ...aega küllalt. Ta on vabakutseline univ... laulda, joonistada, juua, kõike, mida elu... võtab alati küllakutse vastu, kui kulas ei... asjadega. Nii elati suurtel aegadel. Aga... kiirusta, Priidik teab, et suur kiire tuleb... ta, kui asjadest üle tahetakse olla. Priidikul... kannu õlut juua, millest ta vähemalt kaks... kingib. Ja pealelõunane aeg on üldse liiga... midagi armastusest ette võtta. See pole... parandas Ruuben kiiresti. See on asjadest... naeris Priidik teab mida eriti naljakat. ...nii, nõustus Ruuben. Siis on see armastus, ütles... armastus, see neetud kõriloikaja.

...pidi järele andma. Tegelikult ei olnud ju... kiiret. Nüüd, mil Priidik oma nõusoleku oli... vois jälle rahulikult juua. Juua, hoolimata... haavast. Lärmist üle karjumine oli neid mõle... blisti väsitanud Ruuben pistis käe tagasi vee... nad jõid pikkamisi ja mõtlikult. Kui kelner... oodus, sirutas Priidik käed tema püksivärvli... ja käskis muusika vaiksemaks panna. Seejärel... ta ja hakkas laulujoru ajama. See ullatas... Ta teadis, et avalikus kohas laulmine käis... hvi alla ja et ohutult laulda võis ainult varem... programmi alusel selleks ettenähtud kohta... kullap oli siin riike riigis, nagu räägiti. Prii... kolas üha valjemini, kõrvallauas toetati... muusikamasin lülitati välja. Ukseorva ilmus kolm... poissi. Priidik tõusis püsti, vehkis kätega.

takti ja laulis Mehed ukse all võtsid valvele ja rōkkasid temaga kaasa. Nad laulsid üle keskmise L. lõppedes marssisid nad kõik Priidiku lauda istuma. Nad olid elavad poisid puhtalt riietatud, väljakul nad võisid olla naiteks lavakad. Kannud rōhku ja tühjendati hoolalt. Kohe telliti ka uued. Jatkus, millest raakida. Priidik noogutas neile auhaku isana kõrvalt. Kasikaudu õngitses Ruuben neid veest välja ja poetas nad kotti. Priidiku ja tema vaheline leping ei tundunud enam kindel olevat. Nii nad läksid tulla aega. Nad laulsid vahetevahel.

Priidik ei vedanud siiski alt. Ta tõusis äkki poole sõnalt ning Ruubenile viidates vabandas lahkumist. Teda hoiti tagasi. Nad seisid kõik viiekesi pusti. Poiss veensid Priidikut käega looma, Priidik tõrjus osavalt nende otteheiteid. Siis sosistas ta nendega. Ruuben kuulnud midagi. Poisid ohhootasid ja naersid. Vastisid Ruubeni poole. Kui nad Priidikuga minema hakkasid, nägi ta, et poisid astuvad nende kannul. Priidik viga, ütles Priidik, pealetukkevad, aga pole pahad. Nad said meist valesti aru, jatkas ta, aga see ei riku Ruubeni vandus. Nii lihtsalt see päheäärimine käinud. Ta jäi koridoris seisma ja pöördus ümber. Priidik komistasid ta otsa. Uks on ikkagi teisel pool, hirmusid nad ülemeelikult. Priidik tõmbas Ruubeni edasi, keegi ei viitsinud jagelda. Nad valjusid valguse kaudu. See oli küps suvepäev. Neid juhtus siiski harva. Poiss ja prao vahel. Toim ja lapsed segamini. Pargipinkil puhusid isad tütreile päpist pasunaid. Keegi ei labanud viha pidada. Ruuben vaatas oma seltskonna üle, imetlitiiv pidi tulema tema poolt. Ta võis keerata hoopis tekkanti, sukelduda kõrvaltänavasse, maski ei sidunud teda selle kambaga. Tal oli võim pihus. Lahme, ütles ta, teeme tudrukutele tuule alla. Nüüd oli ta peaaegu. Nüüd juba võis minna. Neile anti teed, sest nad lõhkasid õlest ja olid enijõudu silmini tais.

Iga oma narvikuuga aitas Ruuben, kuidas raskemad suse koorik tema umbert jalle maha vajub, see kaalati nii kahku, elu tuli ja läks justkui lennuk pilve vahel. Ta tundis miilegiparast, et ta õn maitselt mugavasti rudes. Ning see oli jumalikult algupärane tundmus. Ta tundis end peaaegu naisena. Ruuben ajas käed kulgedele ja lehvitas neid. Ma olen nüüd va-

tal, puudis ta poistele selgeks teha, aga nad aru ning haarasid tal neljakesi kaela. Nad olid õhku, vedasid nagu puhapilti keset tänavat. Oli ta paikese kuumusele veelgi katusel taoti triangleid ja plekk kettid. See kõik tõesti ainult armastuse gaas. Ta, ja tšuudi kõledus elab edasi ja ta ei alanud. Nad testsid ta mingile tänavale ja kussid moodaminejailt tema vaata. Ta jalgis sealt ülevalt tänavaelu ning kuidas nad temaga nõnda mängida saavad. Ta testeti ta alla. Ta kuuls, kuidas nad rääkisid. Aga tema meelest ei saanud see. Ta arvas, et nooredmehed lüaldavad. Ta, hoiame nuud sinnapoole, kus majad on, sest seal ootab meid soomaag. Priidik ütles: tema jarel, sammu marss. Nad astusid kahekaupa paaris nagu lapsed, aga vastasid tõesti natuke tontsiks jaanud, sest vaisti kõik ise ette ja juhtis teisi. Kust teadis Priidikut, kuidas, kui ta ei olnud seda õelnud? Või oli ta välja lobisenud? Siis oli nüüd kurat pudelist lahti ja nad võisid tema tudrukud ära narrida. Priidik paistis igatahes õigel teel olevat, ta virutas kätt ja sammuga ees minna, et Ruubenil tekkisid küsimused, ta õhutas eneses häbenemata rõhatusi. Ta tund talle ei antud aega piisavalt keskenduda. Nad läksid parki. Kaks inimlast magas pingil loius. Poiss ja tudruk, nende poos mõjus läanemaitset. Priidik tegi paar jooksusammu, trügis Priidiku järel, et ta ei puudis kavaldata: kuhu nüüd õige minek? Ta tundis, et ta oli laipkaine, mõtetest rusutud, põlastav. Ta kavatsenud head, see oli selge. Ruuben jooksis kogu seltskonnast kummekond sammu ettepoole teele seisma ja ajas käed laiali, hõigates: "Küll, poisid!" Kuid see oli vaid õhatuse, mille ta teele tuua, ja lahenedes purustas Priidik tema järel tuiskasid edasi, hoolimata temast, püksid ta kaela lippudena lehvitas. Ta jäi neist maha, ta ei olnud, tema, ainus, kel oli õigus nende tudrukute puhul larmata. See oli nüüd õudne, kuidas ta teele meeleolu talle pähe lõi, kurbus valgete pinnetel, kurbus idaeuroopa hõredate muruplatside

vahel, kurbus oma hoolimatust põlvkonnast. Ta nendele kõikevaid selgi ja samas iseendast võõrandu-
 ideed. Ta jooksis neile järele, sest midagi võis ju
 moodi päästa. Nendega uhte jalga sammudes oli
 ilm vähemalt talutav kui mitte täidetud. Ta k
 kõrvalsammujalt tolle nime, poiss vastas, et Viirak
 oodatud eesnime, kuid käis ka Viirak, vähemalt u
 tus. Poiss küsis vastu, miks Prüdik neid kaasa
 Ruuben ehmatas ja pidi paar järelevõtusammu teg
 Prüdiku rikutus hakkas end niisils uha uute k
 pealt näitama. Te ei pruugi ju temaga kaasa jo
 kogeles Ruuben, ent poiss vangutas pead, siis pilgu
 oma vesist silma: ega sinagi pruugi temaga ka
 minna, eks ju? See oli Ruubeni jaoks jälle üllat
 nõme, hirmuäratavalt lapsik. Ruuben tahtis nüüd te
 saada, mis selle kõige taga peitub, kas on see ühe
 kutselise kaabaka künism või elamise absurdsus ü
 selt. Sa ei saa seda teada, vangutas Viirak pead, ju
 kui oleks tema käest midagi küsitud. Kust im
 informatsiooni, asetask Ruuben küsimuse nüüd teist
 pidades silmas seda, et tema polnud Punapea aadi
 kuul olnud. Teda ei imbu, ütles poiss, vaid teda la
 voolab igast kuradima kohast ja peaaegu kõikjalt sa
 sa teada peaaegu kõige kohta siin väikesel maal. S
 plika ei ela ju suurel sinise sildiga litsimajas, h
 Ruuben et tema kohta kõikjalt teada võib saada
 e ka hal naiste kohta, kus nad tõeliselt elavad va
 Varrd, nende unistuste hõredad on toepoolest sin
 Nad valjusid neanurksele platsile, mis oli kivis
 püüga üle pu statud. Paremat kätt platsi serval k
 t kolm hõrgelikkudega, kuid muudugi ei ho
 nais lemmikud muudugi mitte, need olid kaubalaod
 maagpuhked. Siin olid poisikeste parimad rattak
 rajad, siin asus linna termiline tsentrum: suviti lõõ
 sin pake erise vihaa, nii et kuu susi oli sattin
 ääre, ja sudamehaiged käisid temast kaarega me
 Somjus imadega oli siin midagi vahemerelist, pa
 dushikur angaarde hõrkõlaritest kostis muusika
 sed larmasid, mahedas vedelas õhus näisid rõivad
 komulikult varvilistena, peaaegu mürgistena. K
 tõeliselt armastati seda kohta ikkagi detsembris
 kui plats oli täis sooja vulisevat vett ja angaari
 ümber haljendas rohi. Seda ei peetud stulituks na

lana, see ei hainud silma. Ja enne naare
 de muujatarid jalle oma armsamad lin
 otanidele, angaardes korralditi naarlaad,
 lapsed puristasid soojas vees, unase
 õitseval rohil. Kuni plats akki jaatus
 kabus rohi. Vinge tuul puhus nüüd kogu
 lalve platsi kohal idast laande, puhus oh
 puhus karnadesse nina ja põsed neil, kes
 kasid. Ei olnud kõledamat paika terves lin
 duse poolt antud luua seiss kasutamata,
 hõrgu ukerdas mõni koerahulgas ne ja Anga
 olid sel ajal suletud, ustel seisid papist silad
 mis kadusid kiiresti jaskorvella

Ruuben teadis sel päeval üht: siin on jaetud v
 bensinivang ujub kassoe kohal, angaari
 ohkub tulise metalli lõhna, plaastrite indi
 klaas on lainetseks sulanud. Ja kohutav
 milles sammud näisid otse taevast vastu ka
 Kuhu oli jäänud see sajapaine leemendav rahva
 kes sind igal meetril püüdis üle kavaldada, sinust
 tormata, sinu rada sulgeda? Kuhu lipud ja lennu
 ragin ja sooguine, kõik need haised, mis
 kaisid ja mis isegi läbi vineugats enesele
 Ei midagi enam. Vaid kivise raske kru
 kolmes, kolm metalset kukalt kõikumask silma
 nende vahel, jah, nende vahelt vilkumas ne
 luk üle katuste, just seal, kuhu nad minema
 just maeveerul, just sellesama maja katus võs
 Võib-olla oli see toepoolest uksnes armasti s
 see lämmatav põletusainete lõhn, millel polnud
 õngit seost igapäevase elamisega, kogu see
 põlgus pehme, sooja liha vastu? See vaikus,
 mis ainult ühte valgulööki, punapaise tudruku
 kullust. Ruuben rabas Viirakul käest: kuhu sa tor
 hull, selles katlas, keegi ei oota sind, see ei ole
 armastus, mis sult mõistuse võtab. Kuid Viirak
 onmu jälle õigeks ja kihutas edasi. Ruuben
 pianikasse. See viiemehepomm, mis sockiviplatsi
 ühe tudruku hõbedase katuse poole lendas, laks
 tema enese pesa. Ehkki lihalikkus hakkas
 oma mõtet, pidi punapaine tudruk jääma ter
 veks ka kehaliselt. Nad suundusid kahe angaari
 kaiku, otsejoones kuumusevoole vastu, ühte

sammu luues nagu paratamatus ise — ja polnud ühtegi tüdrukut, Ruuben, kelle poole sa üksinda oleksid saanud joosta —, kasvavas heleduses ei näinud silmad enam katuseid angaaride taga, ent seda võimaks paisus ohutunne. Ruuben surus end Priidiku kätte, võttis nagu laps tema käest kinni — tal hakkas võhmast puudu tulema. Ta proovis midagi öelda, kallavat, ähvardavat, paluvat, aga ta ainult vingus kõnninud mohe kaevangus. See siin Priidik ignoreeris tema fanatismiga, milles tuli ilmsiks sirgete kulmude potentsiaal. Ma ei ole selle plikakese kojamees ega eunuch, pigistas Ruuben läbi luksatuste sõnad siiski välja, aga ta ei ole mingi masstüdruk, kelle poole tasub kamajooosta, ta ei ole vahtimiseks siin maailmas valjas, vaid ainult... ainult, ja ainult mina olen see mees... Ta ei jõudnud rohkem ja tõmbas Priidikut kaisest taga poole. Priidikule see ei mõjunud. Kuula, mees, ütles Ruuben, kui ta jälle raakida sai, sina ei tule taga siiski mitte sinna majja, kuhu ma su kutsusin, koos oma kutsikategagi mitte! Priidik peatus ja tõstis käe. Üks oli vähemalt selge: ta lööb. Teinekord jätis vahem, kui elada tahad kuulis ta Priidiku sõnu. Jätku dikularhvi, ütles üks puhastest poistest, temaga ei maksa käsi määrada. Nii süutu ta nüüd küll ei ole, aga teda luua ei tasu, ütles Priidik, ja Ruuben vist ise naeratas selle peale. Tema meelest oli kõik siiski lihtne, et rusikaid kas või enesekaitseks üles tõsta. Kakluseks valmistumine oli ju alati poos, agressiivne jõust mõjus labaselt. Ta oli rüütel, kes kaitses daami, ja pidi tegutsema nõnda, et daam puutumatuks jääks. Ta tundis, et peab laskma ennast peksta, sest peale pekstmist oli Punapea kaitsnud. Sõs hakkas Priidiku kätt tema näo suunas liikuma, see ei olnudki rusikas, vaid avatud pihk, ja see, mis nüüd tuli, oli kõrvakiil, mis süutu sõna, peaaegu poputamise, ent Priidiku sunnitud pärane virtuositeet ullatas jälle, sest kõrvakiilul, nagu selgus, oli selline jõud taga, mis Ruubeni lödva keha süte peale kummuli virutas ja mõneks hetkeks teinud suhted asjade reaalsusega katkestas. Siis olid tema sõnad jälle lahti, ta lamas hõõguvatel sütel, pinde kaitses kukalt teravuste eest, suu oli tolmu täis. Tema räägiti jälle inimkeeli, see ei olnudki veel armastuspõrgu, ei, pidi veel siinsamas edasi rassima, ikka ja

... ja rusikond gaase täis. Ta liigutas pead küljele, nveok oli läheduses peatunud. See oli... hmeid toole, millest teda tühjaks laad... räägiti teise külje pealt. Ta pöördus... aheti. Suured tolmuksid püksid kasvasid kõrgusse ja kuskil üleval kõikus ka... kohe selle kõrval leekis päike ja pimes... nii et võis öelda: Priidik oli ülekuulamise...

... nii väga tahad, rääkis Priidik, jätame selle... katki. Aga naistega minu ees ärbelda ei

... oli tuhm, kui ta mõnuga vastas, larm... teeme neile plikakestele tükki alla, õhtu... tuleb minu kulul.

... armardus nuud veidi allapoole ja oli oma... ldunud sa ei kahetse oma sõnu, poiss kas

... Ruuben. Nuud on see plika minu oma. sa... Priidik.

... purjus ei oleks, poiss, ütles Priidik, saaksid... kõva nahatäie.

... pekske mind, ütles Ruuben, neli nurjunut... päev laheb taie ette.

... kasi, ütles Priidik, aitab sulle seal vedele-... poist

... Ruuben ei kuuletunud. Nad tõstsid ta väevõimuga... poist

... lasi, kuis Ruuben. On teil ettepanekuid?

... sa mulle kätte maksad, poiss, kuis omakorda... ja mürgine muie mangles ta huultel. See oli... hoop ja see tuli sulle kasuks, nagu paistab.

... võib võlgu, mees, ütles Ruuben, sest sind ei ole... poistest lüüa.

... larda kohe sugugi enam, ütles Priidik, okay, ... laksid jube jasku oma suure ulbuse kohta. ... võidukana, olles uhke sellele paigale, kus ... sai tagasi löödud, ja oli kindel, et tal on kusa- ... märki oodata. Tema teeneid võis õige naine juba ... lugeda. Suurest rõõmust unustas ta platsi kohal ... kivisööpalavuse, pühkis aina higi, justkui otsiks ... löbu, ei pööranud sugugi mäeveerul helkivate ... poole, läks hoopis ja uuris, mida mööblifurgooni

juures paistab. Kullap oli ta peaside parajalt rapa, kullap lenti tema valmusest ülekohtu jalgi. Igatahes andsid laadijad suurest kollasest hännikust ühe talle istumiseks ja naitasid veel kaega: istu, istu. Kullap ta siis istunud selle tolmu sees, keset suurt platsi, karts pea umber, jalg põlvel, mõtted roosilised, Huckberry Finn. Angaaride ette kogunes inimesi tänavakuumusest hoolimata himustati näha uut kaupa, me peeti defitsiidiks. Ohk värises platsi kohal. Lahenduseks individuaalmajade aknad olid kuumusest vikerkaasvärvilised. Ta nuuskas üle kollase tugitooli käsitoet, avaldada tänu laadijatele, kes tegid samamoodi, isegi rätita ja väga sageli. Värske õhu vaegus üha kasvav, ent samal ajal ka ootamisrõõm. Ta nägi, kuidas paarkümmend meetrit eemal, keskmise angaari juures seisid juba soliidne inimegrupp.

Ta jäi tukkuma, teda ei seganud. See oli kõik pärasteluseadust. Ta kuulis mingit muusikat, lüüdis ootamisest inimeste maailmas. Püüdis ta mõelda, ent ta on hingelt armastus ja selle ei ole siin ausat tegevust. Sin haiseb. Sin lehkab. Sin on maapõue inimvaenulik lõhn. Kõik see, mis metalli sees ei olnud poulane. See oli terviku lahutamine osadest. Sin haiseb armastuse järele. Siin haiseb armastuse järele.

See oli armastuse lehk. Vahetult kõrvale minna. Ja keegi platil tõusis lõhnu, mis talle meeldis. See oli voodi, milles inimesed teavad. Ja armastusest poolvoodi, milles teadetakse, et armastus on. Ja kõik oli nagu tule. Ja kõik oli nagu tule. Mitte ühte neist, mis pole armastus. Nõnda, nad olid kui riiklik armastus. Ja Ruuben tõusis kollasest tolmust ja läks voodi.

Ing, hõikas ta poolihääli, et magage. Ta ei maganud. Sel tüdrukul oli halb komme pealelööda. Ta oli ärajooksmine päeva eest, sinna maale poolpöial kahele kahele saada.

Tõuse üles, Ing, hüüdis Ruuben, ela magad maha.

Lugar liigutas ennast teki all, ajas käed serva vahet. ja. Tal oli seljas luitunud kodukittel. Ruuben ootavalt: ärkav inimene on alati natukene uus selle

alustada. Siis avas tüdruk silmad ja nägi Ruubenit. Tema põlvili ja tõmbas teki sulle. Tema nägu oli armastus. juuksed sassis. Poolsõõris rahvahulk mulises. Punapea näost oli näha, et rahvahulk on talle meeldinud. Kurat ei varjanud end seal. Rahvahulk oli kuumus ja ohutu. Ta näis omaette palvetavat. Ta näis, taatan, tagane, kuulis Ruuben neid sõnu. See oli on oletatav, mõtles ta. Karga aga plikale takka, mille ta rahva seast. Libu roll õnnestub sel alati, hõikab ta.

Ma ei tahad, sosistas Punapea. Ene, hüüdis ta selja tagant.

Tule ei ole, ütles Ruuben, mitte kedagi ei ole tegevat peale minu, sest nad keegi ei suuda sind välja toa.

Ma ei mindki, ütles Punapea.

Enõnda räägid, küsis Ruuben.

Tüdruk, kes on ainult sinu jaoks, kahupea, ei ole armastus.

Ma ei põski mööda voolasid higitilgad, see oli eba-

Sest pilved olid juba ammu paikese ees ja

hõistama suvi on end paari päevaga läbi põle-

Ma ei ole ju midagi nii ebardlikku, ütles Ruuben.

Ta ei ole armastus, vaid tapmine, lausus Punapea.

Ruuben puudutas madratsit ja heitis pilgu voodi

Ma ei ole risu täis nagu ühiselamutoas. Siin oli

«Ainult jalgadele», mingi kolmnurkne liik-

restoranidest varastatud kahvleid ja nuge,

milles oli kord loksunud soe taksoviin —

need poisid kokku vedasid, kui külla tulid. Ta

ol kummargil olles üles. Punapea küünitas

pead serva, et näha, mida ta teeb; nüüd tabati ta

ta niutsatas ja pillas ülalt higitilksku. Ruuben

«unavanni voodi alt välja, astus sinna jalgu-

, pani käe kõrva äärde ja manas näole idioot-

Rahvas sai aru, et see pole ainult loll nali,

monopoliseeritud seksi allegooria. Poolsõõr

käsi ja naeris.

Ma ei arima sa ei ulatu, poiss, ütles Punapea ülalt,

Ma tunnen end mõnikord nagu liha pannil, mil-

lusugused vaid uut õli peale valavad. Tule ja

tapa mind, kui sa suudad, aga sina teed märke
 lita nagu kass minu ümber oma armastusega, aga
 e. aita enam meid kumbagi, sest ta on juba mo.
 Tule ja tapa mind soida nagu autoga minust üle,
 jaab meist midagi ka maailma jarele.

Ja Ruuben astus vannist välja, võttis selle sang
 pinku ja lennutas rahva sekka. Lavastaja pakub
 selt üle, kuuldus rahva seast. Rahvas vaikus. Ta va
 ues ja nagi nagu tuhaneid lapsenagusid paistmas
 teki, labi kili, labi tuduku kõhunaha

Ei, sind maarina ma ei ulatu, motles Ruuben, ei
 ka parimad naised võetakse viiekordselt, aga sind su
 lema küll.

Ta arkas ja asus silmituna jooksuma. Ta pidi
 jooksuma, sest see ei olnud tema linn.

See oli teine linn, nais, et asjalikum, tõsisem, p
 tam, ja ometi võõras. Siin võidi sind tüh asja pa
 läbi soimata, kõrvakuile jagati lahtise kaega. Siin
 eputatud raskemeelsusega. Siin oli üdsest aegaa
 soolaga kaubeldud sun tundis tööline end paremeh
 Siin ei olnud noorus puha, vaid talle vaadati kui
 guseajale. Ent isegi sun elas veel erakorterites tu
 kuid. Ja seetõttu jäi lootustki üle: akki on nad
 kolm ühest linnast, need tüdrukud ja tema. N
 nemadki olid võõras linnas, kui elasid erakortere
 Akki on nad kaugest keskajast, nemad, kes peale en
 ka teisi usuvad. Akki oskavad nad naerda nagu na
 nad. Kui ta napud vastu hoovivärava puitu surus, n
 neile pigiplekid peale, väravakaart läbides ei olnud
 veel jõudnud keskenduda, hoovis seistes tabas ta
 äkki korrastamata aistingute virvarr: kivid, kas
 aknad. Ta oli liimist lahti, varaõhtune aeg oli liige
 lahti; see ei olnud vallutaja hoiak, mis end peale sur
 Ta seisatas, puüdes eneses midagi koondada. «Su ri
 on lahti kui kesksuve taevas, mu süda on tinast, m
 huuled on vaevas: mind oota»

Vana elegantne punnlaud, kõvasti pehkinud, ha
 daselt kerge ja inimlik. Kõrge kolmekorraline
 ainult pisikese põõninguaknaga katuse all. Õuel k
 pesuköök, akende asemel vineerid. Siin pori sisse
 vanud kassijäljed, pori igal pool segunenud briket
 muga. Rauga kohatused läbi majaseinte. Siin nad
 elasid. Kaisid igal hommikul põlvni poris ja korj

olt tuberkuloosipisikuid. Ent öitsead
 kampsunitel ei olnud haalituslõhna kulj-s.
 paistnud agulit enesega kaasa tariv t.
 ruba jõudnud valistrepist üles ja siser s
 ne auk. Anult teisele korrusele viival
 paistmas sõõr. Kortermuunbri jargi clasi
 orusel. Ta hakkas mõõda treppi tõusma,
 amooda esimese korruse malast peldiku
 oodata kobanemisraskusi, mida ei saanud
 old runnanud mimest vaid valjaspool tema
 lakute ja tuhermaade avaras hinges. Priid k
 ta mangu, kahekesi oleksid nad siit lauldes
 Triepastmed olid tundlikud kui trummin -
 ta kõikus ja vaaksus, sentse korterit klat is
 Ta jõudis üles platvormile ning jai masen -
 duses seisma. Ta ei tajunud siin majas min -
 lone, ainult kas lõputu nagin või surmav. i -
 daarmused. Ta kordas mõttes valmismõeldud
 ou. See ei kindlustanud küll kogelem-se
 Ta pobises midagi tervitusetaolist nina alla. Ei,
 oud. Kuid minnatahtmine kadus nagu ära. Ta
 siski kaeda veel igaks juhuks viljapuuaeda.
 teadlikult keerdrepi kasipuud. Neil pidi olema
 keegi ei kavatsegi siin hiilida. Ta raputas ja
 lundas kukuvad vaasid võbisevas majas, kuidas
 viigilehed ja vajuvad kokku Potjomkini küla d,
 varikalt trepist alla.

lõi talle vastu see vaba soe õhk, mida oli
 ks nädalaks kesk Eestimaa suve. Kalasuutsu -
 hi korstnad varjutasid aeda, kuigi asusid te s -
 last planku, mille peal jooksis neljas reas ok s -
 bi traadi lendles vaid kärkseid. Õhus tundus
 la lõhna, ent ka tahma oli omajagu. Ta murdis
 tikripõõsaste, põõsad olid vanad ja kaest les -
 adel oli kae peal. Õunapabulad andsid ehk
 otust. Aga lilli, lilli, lilli. Neid oli siia kirega
 iga vabama platsi peale, nad öitseid kollaselt
 mselt ja samettraagiliselt ja ebainimlikult ja
 vilus isegi ebainimlikult mõõdutundelise
 sega, puhtalt ja jahedalt, justkui ei olekski
 peibutusakt, vaid tarkus, mida meie ei tea.
 et see oli äärelinna filosoofia, millest nii
 vaadata. Ja siis tuli liigutus. See võis

tulla siitsamast tikripöõsa tagant, aga ka kaugemal. See oli kindla peale hoiduda puudev liigutus, nõrgemale olendile kuuluv: loomale, naisele, lapsele. Kõik hoiduvus ei tähendanud veel ohutust. Pigem hoiatava nõi. Ja nõrgemas peitus ju alati fanatismi, ta austanud võrdsete reegleid. Ruuben lukkas õunapoksi kõrvale, kuulatas. Kuulis kalakombinaadi koonate vuhinat. Läks kukesammul edasi. Ei teadnud mida vaadata. Ja siis silmas ta tüdruku koolutal selga. Tüdruk tegi tood, ilmselt rohis, ei näinud midagi. Tal olid jalas lühikesed puksid ja kuklas krunnikeeritud juuksed. Oh, kuidas ta vihkas neid krunne, neid paiseid naiste kuklas! Talle oli nii palju raagitud, ta arenenud on naise maitsemeel, kuid ta teadis juba oma tarkusest, et see kehtib vaid niivõrd, kui võrd mõnais naisel kantsikuga taga käib, ja et oma sooüksindus kaob naisel igasugune vajadus olla maitsekas. Ja see see siis oli. See oli ju Eneken. See oli ju seesama tüdruk, kes seal parajasti lühikeste pükstega kukkis mulda kaapis. Mingi niidiots oli nüsus käes. Ruuben naeratas omaette, katsus millegipärast kõik taskist igaks juhuks läbi, vaatas taevasse. Pilvede püha. Ta rabistas läbi põõsaste lähemale, jäi okastesse kindla hõikas pisut enneaegselt «päevast». Eneken jõnksas ja tõusis püsti. Seisis ta ees, käed-jalad kummaltki laiali, põsed vöbisemas.

Tere päevast, kordas Ruuben, tuln külla.

Läks nagu läks. Ta tahtis esimese hooga alati palju ära öelda ja oli seetõttu ebasümpaatne.

Kas mulle, küsis Eneken tasa ja nii võimatult koduselt, et Ruubenil käis külma viirg üle selja. Ta tundis, et see ei ole tema element, ja ta tundis, kui võrd seda vajab — ja kui ohtlik see talle on. Eneken kõnend veelgi, punastas, näis aru saavat, jah, näis aru saavat, et poisile ei meeldi krunnikeeratud juuksed. Ruuben sisendas kull juua endale, et see on tuhi, et vaatenurk peab pusima eetilise.

Ma tuln teie üldse, ütles Ruuben, teie korteris. Kõrgile. Kui teil just mahti on. Kui just väga külm ei ole.

Meil ei ole kunagi väga kiire, ütles Eneken naerades ja Ruuben ei saanud aru, mis võim seda tüdruk üleväl hoiab. Neil oli alati kas midagi puudu

...nad olid alati kas all või peal ja sa teadnudki hetke, mil sa ei pidanud end pingutama. Tüdruku käed ja põlved olid mullased, laia lühikesed puksid kiskusid kuigedelt üles. Tal olid nii paljad saared, et ei tahtnud puksiaukudessagi astuda. Ta proovis end mullase käega koha n-est ei tulnud midagi välja. Ta naeratas ben tundis, et kui see tüdruk praegu ka alasti oleks seisnud — ikka oleks ta naeratanud. ... ja võmukat oli neis mõnikord. ... üldsegi valmis, nagu sa näed, sõnas tüd-ksin end veidi pesema.

...ta minu pärast, ütles Ruuben, sa ei pruugi

...da üldse

Aga kui kraan siinsamas plangu ääres on, ütles tüd- ja naeratas üha julgemalt.

...oleksid mind nagu oodanudki, ütles Ruuben tera- et tüdrukut natukenegi häirida. Eneken langetas ...ent see ei olnud kokkumus, mida ta varjas. See ...dudurõõm. Ta pöördus, et minna end pesema. Ta ...juba oma mullakriimudestki reitel lõbu tundvat. ...mängis naist ja seda ei oleks Ruuben temast küll ...oodanud oodata.

...üle, Eneken, püüdis Ruuben taas alustada.

...ja ju kuulen, Ruuben, ma ju kuulengi.

...ma oled üksinda, küsis Ruuben otsustavalt. Tüd- ...lus

...sinuga ju, sõnas ta ja punastas seekord jälle.

...mapea on kodus, küsis Ruuben mornilt, mul

...kahele. Ja teda tahaksin ma kõigepealt

...Ma olen tema ees süüdi.

...tüdruk vaikis. See ei ole mingi põhjendus, ütles ta

...ja see ei ole üldsegi sündsusetu, kui sa näed, kui-

...ma oma jalgu pesen.

...mullasti mitte, vastas Ruuben tigidalt, sellepärast

...tahagi seda vaadata.

...oleks nii toores, ütles Eneken.

...oh, rõve, vastas Ruuben.

...roove, vaid toores. Vett täis, ütles Eneken.

...kõik ei ole ju lõppude lõpuks sinu asi, sõnas

...nen peale pausi, kui ma seda tüdrukut nelja silma

...naha.

...mine siis, ütles Eneken nüüd juba varjamatu

irooniaga. Võib-olla veel kahetsed seda, millest sa jaid.

Millest ma jain, küsis Ruuben halba aimates.

Tudruk naeratas. Ruuben tundis õudust. Ta ei uskunud oma kõrvu.

Mine, mine, ütles tudruk. Ta magab. Ja ta ei ole lahke kui mina.

Ruuben ei teadnud, mida teha. Ta tahtis äkki ära koju, sooja ahju ette, soojade tekkide vahele, mangasjade juurde. Kuid seda ei võinud ju pooleli jätta. Huvitust ei oleks hiljem leidunud.

Võin ma sulle vähemalt lilledki anda, küsis ta tudrukult, kes nüüd ei olnudki enam justkui tudruk.

Sun aias, küsis Eneken omakorda pilkava tooniga, aga kummalisel kombel taastunud emalikkusega. See aed on ju lilli pilgemi tais.

Ma tahaksin teada, milline sa üksinduses oled, ja kas Ruuben peaaegu iseenesele ning tajus, et selle spontaansusel oli mingit üllatavat mõju. Ta astus tudruku juurde ja suudles teda laubale peaaegu kinnisilmselt ta kartis talle otsa vaadata. Seejarel eemaldus ta kiiresti ja jooksis maja välistrepist ules. Kaks tudruku oli juba terve maailm, ent üksainuski oli hirmus, kuna ta enam äkki ei habenenud.

Ta seisis ukse taga, koputas närviliselt ja nõrgalt. Ära ärka, palus ta mõttes. Miks ta koputas, oli raske seletada, vahest seetõttu, et liiga palju oli kaalul, et mitte koputada. See kummaline elu. Vastust ei tulnud. Vaikimine tähendas nõusolekut. Nagu pimedus ood. Sisse. Sees. Soojuses. Lõhnades. Magusas. Pluit ja kummutuskapp. Seinal Soomemaa kell: mees tagumas kumvega puupakku iga veerandtunni järel. Vasimatu mees. Sus poolpaakil üks järgmisse tuppa. Suur randevuud alanud.

Ta tõmbas kingad jalast ja liikus edasi. Sokkides tundis ta end üllatavalt mannetuna, peaaegu püksata. Kingad tähendasid tema jaoks palju. Teda hõlmas korteri kuivus. Ta ise oli üle kere muske, tema suu pahisev nina sügeles. Kõik oli nii kuiv, et ei julgenud puudutada, võisid asjad ära ligastada, neile halba lõhna kulge jätta tapeedile, lambialutile, uksele. Ta tonksas poolpaakil ust õlaga. Puhkis taskurätik sõrmi ja astus tuppa. See magas seal. Suurratid

mbunult, selg Ruubeni poole. Vaid ahm nais olvat arkve ja upitas end valja. Ruuben vihkas oma loemendavat

te madratsiga voodi vinkumnendatest või adatest (ta ei teadnud nal) kapitaalne voodi, kuhu ka kolmekesi võis lähedalt arastipidi isegi neljakesi. Punapea keha se nagu merre. Teda ei ulatunud misama voodi polvi voodi peale ronima, see aga ei tiku. Kui sellest üldse hoolida. Sest tal oli hure, kui ta ei tahtnud oma elu tippheiki ajarele suureks tunda. Pidi naistest ees-Need ei kahelnud nal. Ja nad ei olnud. Neis ei olnud seda ainetki, mis nalja sun-

nis voodisse. Tema oli küll naljakas. Muud ei oitsalt üle. Ta ei uskunud, et teda võidakse naha: penina tudengisängis, tagumik mad kilavad. Aga muidu ei ulatunud ta seda vaatama. Too näis nii sugavalt magavat, et vist isegi oma unenaos. Ruuben ajas kõrvad. Enekeni pikameelsem olema ja laskis pilatada tudruku kenadusse. Ta ahmis vaadata tunda vaadata andis raseduskogemusega kena amust ja leegitsevate juukseüttide segadikku, haprust ja hoolimatust nende une-olekus, ta rikas pingetest on see tudruk — ja üldsegi. Kuid midagi jai puudu. Ta ei näinud lapi-oma nahka. Ei silmi ega suud. Ja niimoodi ei talle tudrukuga siiski veel suhelda. Ilusaid oli ta lapsest saati armastanud, nüüd võis lubada ehk rohkemat. Ta võis lubada endale suhelda inimesega. Tal oli pass juba mitu asatilis valmis, nüüd võttis ta selle sealt alja ja palus luba vaadata naisterahvast — ta oma konstitutsiooniseks õiguseks. Nagunii selleks hiljem enam pusavalt aega; ta teadis, peimad mehed on seda oma elus vähe saad. see element oli elavhõbe. Ta tõstis käe. Ei lubada mitte midagi peale armastuse, aga seda saanud. Tõstis käe ja eemaldas ettevaatlik-erva tudruku näolt. Allapoole suud ta siiski

tõmmata ei söandanud, kartis unenäo katkemist. Näha olid kulmud, ripsmed, laud, silmaalused, nukid, nina ka natukene kõrva juuste varjust. See voodid silmade all olid metafüüsiliselt uhked, kuid olid selle tüdruku kõige kaitsetum koht. Nad olid kuskus, neist tuli alustadagi, ent veel ei olnud teada nörkuse iseloom. Veel pusis saladus.

Märkamatuult vajus ta mõtiskellu. Märkamatuult hooilt uuesti alla. Vahtus, käed puusas, läbi akna peid vaid kalama ja korstnaid. Kajakad ootasid ka varske kala tulekut, julged linnud, kõige julgemad linnas, ülbed nokkijad. Rohelised õunavissid paotse akna taga, nad olid kulmad laskuvas paigas. Kuskil all kõndis neiu Eneken ja ei tulnud miski. Üles Ta oli taktitundeline tutarlaps. Taktitundekuid pagan. Ent Ing magas üha sügavamalt; unen vajusid koormatena tema peale, üha enam muutama nägu erinevaks sellest, mille järgi teda tähtsunt, ta magas surmaund, aga Ruubenist ei olnud printsi. Ta võttis oma kilekotist ükshaaval lilli ja pis neid laual seisvasse vaasi teiste lillede vahele, nad olid kõik topitud ja arukal tegevusel ots peal. Nüüd konspekte, mis lebasid madalas virnas, ka kaaned vastu laudu karvaseks hõõrutud, kõigil lehtkarvased. Siin seisis suur-suur kõrgkoolitarkus, laetus tulevasse ellu, viietuhanderublaalse diplomi. Ta lehitses neid kaustikuid, puudes mõistatada, tahendusriikas on siin iga sõna, olgu see «sündikaliik» või «anarhistlik», «kabalistlik» või «illusionistlik» või «progress». Siin-seal leidis ta laadäartel rosette ja miniportreid, mõnes kohas igapäevsed tüdrukulikke mõttesähvatusi: «täna õhtul see Tipp kuradile», «naib, nagu oleks mul vesi kingas». Millegiparast oli lehenunkades väga palju huud kõigil huumärk taga: «ahhoi!», «ohhoo!», «nunnajälle «ohhoo!», siis «uiit!», «plumps!», «kikerikijälle «ohhoo!». Võis arvata, et loenguteemad ei saanud neid pariselt rahuldada. Mõnes kohas teksti vigurdatud kaekirjaga, surudes seda vasemale või kirjutades imevaikeste tahtedega ja tahtedepikkade sabadega või tehes hoopis infantilseid tähti või lisades eestikeelsete lausete vahele väga vaselt toonitatud võörkeelseid sõnu, nagu «persecu-

tion». Ruuben mõistis neid täiesti. Miks ei pida neid kõrges koolis sodima, kui olid seda keskkoolis olnud. Sest kogu keskkool sodis. Tagaõpetused lehed olid kõigil räpased, hoolika kaustikute vahel lahtisi lehti ning sel juhul ohutult ka roppusteni langeda. Ta korras mõttes «daddy», «Prunk», «persecution». Vaatas neid kaustikuid, mis lõhnasid ja vahuuse järel. Nagi kajakaid korstnate otsas, kuskil kala. Ära ärka, Ing, ütles ta. Lünki läbi ruutude. Kõik aknad olid kinni. Toas ei olnudki tuba. See oli suletud ruum. See puhakoda. Siin lõhnas kõdu ja lihapatu. Ei olnud see tüdruk kurb. Ometi ei olnud see kurb. Siin lõhnas suve järel, kui isegi saadi. Siin oli nii vänget reaalsuse puudumist, seda ei talunud. Ta kuulis vaid aguli kohal. See oli nukker ja mehine laul. Ta tuhmulub talle, on liha tema lihast ja luu tema luust. Siis keset templit, tema ümber oli suvi, seda ei olnud, sest tema oli vaheaste, ja oli vaheaste, ja naer oli vaheaste. Suvi, mida ta kahtlustanud kuskil olevat, ent mitte siin, agulis — tema ümber oli suvi, kuid ta ise ei tundunud. Ta kütündis vaid templi eeskojani, kuni aleni, romanssideni. Kuhugi kaugemale jäi veel. Igavene müürladuja asetas kivi kivi agil lehis ütle mata kaunis ütle mata sõna. Ta oli tulnud vaid, et rikkuda selle toa õhku. Ta tundis määrada puuderdatud pindasid ja maksta, et ei olnud, mille eest maksta. Ta tundis, et andestavad talle pigem viha kui harduse. Ta rääkides ei oleks ta tohtinud mõttes mõelda.

Seal end ümber. Seal lamas see lihalik meistri- linn ja tupehoidja. Ta laks jälle lähe- proovides võtta veel viimast. Oli selge, et Eneken laskis neid olla kahekesi, se- kahekesi olema. Kuid ei saanud olla, vga, millel ei olnud otsa ega äärt. See oli ja midagi sellest ulegi. Siin ei olnud võit. Siit ei saanud varastada midagi kahekesi- tarbeks. Siin oli see, mis kuulus kõigile. Ta

haigutas ning teadis, et saab seda veelgi teha. Vaimne kõrgepinge avaldus ikka labaselt. Läbi rüti õitses imeline aas. Tema serval kasvasid kulased pöösad. Ja mitte romansse ei lauldud selles, mida need naised oma kõhuga maailma kandsid alguseta ja lõputa, valge ja melodiseerimata hõkumises kusagil aasade all, olles sisukam oma misosast.

Ta sai peagi karistuse. See ei üllatanud teda. Seda isegi oodanud. Kogemata ei saanud teha. Kell raamaturiiulil hakkas äkki nagu kõikaga metalli taguma, konspektide lehed süttisid ja vastu hõõrdudes. Punapea nahk võbeles, nagu kui temas mõte ärkamisest. Tüdruku heledus pimestas täiesti.

Ta vankus üle toa. Ta otsis eset, mida varastada. Surus näo kleiti, mis lebas toolitsal. Ta lehitses tult konspekte, puudes mingit aistingut eneses. Tada. Ta leidis konspekti vahelt kirjaumbriku. Natas ümbriku, jäi rahule, pistis selle taskusse. Seda midagi säilivat, mingi tekst. Ta ei julgenud enam ei tohtinud julgeda enam. Naitaks Punapead vana Enam. See oli siis lõpp. Kõike võis häbiks muuta.

Aega läks üha kiiremini raisku, aega laks üha raisku. Ta ei pannudki kingi jalga, vaid haaras nappu. Ta lipsas koridori ning sulges end peldik. Sungi oli peldik valmis, see kurbade varjupaal sidus siin oma noorid ja tõmbas hinge. Suur rande pomises ta, toetades jalga lumivalgele, meloodiavõrtil. Naljategemisega ei tekkinud tal kunagi ra. Muu oli nüüd läbi. Naljakas oli isegi see, et ta elas. Peldik oli naljakas ja kindel. Ta vajutas votsaga oma käsivartele naelajäljed. Mõnutes veel kene selles kindlas kohas.

6. KIRI PROVINTSIST

Ta luges seda kirja nagu piiblit, eest tahapoole ja tagantpoole, uuris temas esinevaid paatosetüüpe, et määrata sõnade täpseid tähendusmahte ning et teha ettevaatlikult moondumise võimalusi; ta jättis endale lausemalle, mida kohates oli tundnud, et ta on tundmatu moodi elus poiss ning et peale õiseks muudaks mõeldud deodorantide läila auru on elul pakkuda veel mingit ülemeelikust, mille üldiselt ta sageli tõusvat kõrgemale traditsioonilisest tasemest. Kõigest võis endale teha piibli, et ka kõige nirusem piibel koosnes sõnadest, milles nadu inimpõlv vanad ning sisaldasid terveid meeste ja naiste, riikide ja rahvaste tõusust ja langust; aga kui mõned sõnad olidki uuemad, siis vaid keda nende varjusurmaaju tagasoppides olema-olud olid võtnud, taipamata seda, et sõnad väsi- ja kestel nagu mõttedki, ehkki ei kao, ja et mõne vanaisa poolt hüljatud helijärgnevus kerkib plannale moodsa lööksõnana, üllatades oma ootust isegi kultuuri ennast. Jah, kõigest võis teha selles polnud kahtlust. Kõik sõltus siin tõlgen-dest.

Ruuben tegi endale piibli eespool nimetatud kir- Muidugi mõjusid siin kaasa aeg ja koht, kuigi vahenda üldsegi Ruubeni saavutust. Sest Ruuben oli enam seda linna ära. Ta luges kirja, mille oli ta puudutanud ja mille adressaati ainult ette-oleksid soandanud, ent peale lugemist ei tundnud ta seda linna ära. Muidugi, see oli võõras linn, mis oli salakavalalt flegmaatiline ja öösel kül-

Tere, mu suur, vana ja tark!

Mix sa mulle enam ei kirjuta, kas sa arvad, et nüüd kõva ülikoolier. ja ei hakka lapsega aega kama? Pole viga, üx provints kõik tuhat kilome ümberringi, ega sa sellest ikka ei pääse. Ära unusta teil seal ei teata pooli asjugi sellest, mis meil te sun tehaxe nüüd selliseid asju, millest sina omal ei osanud undki naha, ma ei hakka parem rääk Rikun su ära, tahad ehk proovida. Suur sõbrake m kateadlane. Ega sul seal ühikas peale kärbeste ja kide muud ole. Söõte kohupiima ja loete teki pornot. Mõnd «Mäeküla piimameest» või? Mul sõbramees ütles, et kõngete seal ära nagu kuiviku enne peab teid soojas vees leotama, kui hammust tahad. Õpid sitasitika jalajälgi tundma, kogu sinu dus. Kes su last hakkab toitma, kui mõnel kurval h kel suurele-suurele maailmaroppusele järele anna. Siin juba küsitaxe selliseid küsimusi. Et kui sa väga nukrutsed, ega sa siis leivaametit küll ära Kas sa ikka tikid veel ka või? See olex nii armas, kiv mardikateadlane. Vaata, et sa nõela näppu ei to mõned lollid on sellest ära surnud. Kui sa mulle kirjuta, siis ma saadan sulle paar sõbrameest si kolli tegema, ega sa siis ei pääse. Nax-nax ja vah Kui sa veel päris hullux pole läinud, siis sa saad a mis ma mõtlen. Kirjuta ometi mõnest professori tohmanist, nendega pidavat ülepäeva pulli saama. Ma mulle midagi, õeke, tiki, tiki, tiki. Nagu kell.

Aga ma ei tea, mida sulle kirjutada, jama on palju. Mul on tekkinud peavalud. Võib-olla et suit tamisest, kuigi ma end nii nõrgax ei pidanud. ütles, et see on igavene pohmell, nii nagu mõni üt et on igavene suvi või igavene armastus. Või see vene siga. Tead sa üldse, mis on pohmell? Või oled aasta jooksul natuke inimesex saanud ja teadki äh Või on templites kõik vanad sõnadki ununenud? P mell see igatahes ei ole. Ma arvan, et see on suitse misest, sest seda ei ole veel keelatud. Väsitab mu muud midagi. Vanadus. Tulex ka õige peale kooli m dicateadlasex, ühes linnas läheb pikapeale läilax, is kõht venib välja nagu neegrilastel jne., jne. Tead, ropult mu pea praegu lõhub. Sa ei suudax seda üll

ju oled ju meil karske pupe, ehkki nii sexa- Ma tahax teada, mis vembu sulle see imeloom kord re sexapiil, ega sa nii lihtsalt pääse. Mina n panna pea, mul pole midagi karta. Pole liiga palju Peavalust saab ka üle, kui tahta. Suitseta ise ma küll maha jätta, võib-olla hakkab n puma jooma. See olex muidugi naljakas. Pigem n mungid pulbrid. Või punktmassaaž. See on iidne Apollod kipuvad hellusi käppima. Mõni räägib iselt, näitex tantsimise ajal. Püüab veenda, n meilekul õppinud. Vanad võtted. Et lähme, ravime n hula. Nii lolle ma enam ei seedi. Arvavad, et n riekümnendatel. Et enne kui kätt vahele pista, n provintsisoojase häälega kodu mängima.

mul, kuidas see peavalu tegelikult on? Nagu uss. Ta it lugub üles- ja allapoole, paremale-vasemale, püüab alla jõuab, siis hakkab iiveldama ajama. n nariis niisamuti ja sunnib vanduma. Sõimu- n parim rohi peavalu vastu. Ma tahaxin ene- n, kes mind tervex sõimata oskab. See olex n suur armastus. Selles ma isegi elaxin. Aga n on selliseid klutte. Oskavad noa ja kahvliga n nannikut süüa, ja kui hirm nahka poeb, siis n karad ka, aga õiget prisket armastuses sõnuvat n pole kuulda. Nii on lood. Nüüd sa tead tõde. Aga n valutab pea edasi. Sunnitaxe «Mäeküla piima- n lugema. Pole vigagi. Ainult pealkiri on veidi nudi-naa, rohkem mõne tädikese jaoks. Sellise peal- n asjakese võtab ainult üx ürgneitsi ilma sundi- n ette. Aga sees pole viga, vabanda kordamise eest. n ka mõni talutav naine romaani juhtunud. Ei n ingel, kujuta ette, ei päris nii ega naq — võib n arm, kui vaja. Mul on võimatu midagi tunnis n ometi üx võimalus ausalt vaikida. Ma tahan n kuidas nad analüüsima hakkavad. Naeran n küsitaxe, ütlen, et esimene öö ei rikkunud n ti naist. Et oli üx väheseid saxa rööme, n peab oskama näha. Aga äitab haridusest. See n nannu kohustuslik ja kõigile ühtemoodi.

ul kirjutad, kirjuta mõnest professorist, sellest, n ühe vildiga loengusse tulevad või kuidas n e löövad. Kas on õige, et mõnega saab enne n hm-hm, kui läbi tahad ja õppida pole tuju? Ma

usun, et seal on igasuguseid, ehkki see kõik kokku provints ja fantaasia on hea. Kas soovivad midagi tulla? Aga ma ei tea, kelleks tulla. Postpunk noortele, mida tahta. See on iga nurga peal kirjas ja ei pea teadmise võtma. Tõesti ei tea, mida tahta. Ma sa issake tahad. Sest midagi ju nagunii ei juhtu, ma ei ole loll, ma siiski tahan, usud, sinusukk? Ma tahan. Ma ütlesin, mida ma tahan. Ühte suurt naist, kes sõimata oskar. See on peamine, mida ma tahan. Ülejäänud asjade seast ma enam tõesti tahta ei ootaks. Meie emakesed tahtsid kõik poetesside ja tohtrite saada, oli see siis õilsam? Ja nüüd on vähe emasid palju sinusukki, kogu meie eluke pulbitseb potisis. Kas siis sina ei tunne, kuida sulle sinusuka hing on kasvatatud? Mina küll tunnen. Ja kui sina ei tunne, siis vaata ette. Sest ta on sul nagunii sees. Ma arvan, meie emakestel oli lihtsalt vahem huumorimeelt. Ma mõtlen sellele, et tahan poetessix või tohtrix saada, siis tuleb mul, vabanda väga, ox peale. Ja selle poolest võin ma ju päris kena tohter olla, ma arvan. Kui ma oma Tahtmise kätte olen saanud. Ma loodan, sina ei taha saada mardikateadlasex, ehkki sa oled lex nagunii saad, ma tunnen sind. Kui sa tõepoolest ei taha, siis marab sulle reel kirjutadagi. Ütle, et ei taha. Ütle. Ütle. Ma veenan su nagunii ära, sest olen punasema peaga ja parema peaga ja noorem. Ütle, et sa ei taha. Meie saame nagunii, kui saame. Kas pole tore filosoofia?

Me oleme tüdrukutega koos olnud. Palju, rohkem kui vaja. Ma ei tea, mida teete teie oma ühiselamutookes. Vab-olla mangute kabet. Meie rõtame viina. Proovige hallus. Viin on valge, aga vajalik. Ära arva, et see on lihtsikut järele. Pole vajadust. Kõik ongi nii. Pea kirjutas ju meist. Vanad tüdrukud mäisad, vanad igasugused mõisandod, vana vedel mõisand, kolkalik puhastatav, vähe rahvusrahelist intelligentsi. Need on isa sinu lõbus. Sa austad ju kõike isalikku? Sah siis sinu sinusukk on ainult alipoolt perset sinivereline. Pea meeles. Moni mees oskabki ainult sinna alla vaadata. Ära siis õnge mine. Kuula nooremad õde Nuisis võtab Viina küll mitte, pole seda õiget hirmu, ei lähe see. Konjakit kah kohritassi ei vaja. Joome selget valget veini. Ja teeme kõike, mida üx plikadeseltskond lubab.

Ma ju teud, ta lubab kõike. Meil ei ole midagi poist, aga otsi neid. Otsi, otsi! Ainult sportlased ja intelligendid. Musklimehed ja primaadud. Olex mõni, midas sulle öelda, sa ehk taipad. Mõni selline, kes ei taha naha vahele ei vahi. Kes ei omista tähelepanu, ei taha. Võib-olla mõni küürakas või ühekäeline — see on ka rahest midagi. Aga pole võita Me oleme meesgrupeering.

Ma tahan veini. Mees nagu alkohol — see olex ongi. See olex juba midagi tapsenat. See tõesti on talumatult kõrgex. Lõu ja põhmelas, lõu, las, jumalik rutm, ja nal ei teki seda lollak, et mlm on imede aed või laude org, millest hõlplikal on kohutavalt raske üle saada. Ma olen tahtnud õppida seadust, et mlm on vaid tegu kuttemax, aga pole suutnud. Kujuta ette meest, kellel on võimalus end surnux juua! Aga see on nüüd juba all, neil on kriips peal, joon all ja kriips peal. Me tegime lollusi, nagu kombex. Keerutasime ja proovisime alastitantsu. Sellest see jama on. Ma ei tea, mida sinu mard-kamargusid taks. Ma peanupp sellest arrab, aga mina isiklikult ei taha isiklikult kui radikaalse bloki esindaja, et asjas on uhel naisterahval pii-ra-ma-tud vabadus. Ma ei tea midagi loomulikumat kui tüdrukute tants. Kujuta ette, see on moraalselt terve ühiselamus. See mõte on niivõrd suur, et ma ei tea, mahubki vaikesesse sinisesse postkasti, aga kui isikult mahub, siis saad sa ta teada. Rahune, me ei lähe millegagi liiale, me oleneme lihtsalt naisekud tüdod. Ma veenan su nagunii ära, et see on õudsalt radikaalselt naiselik palja mõõda mlma ringi lasta, ja mul on kuradima kahju, et seda peab tegema salakambas akendeta ruum ja 3 korda lukutatud uste taga. Sest ma tunnen, et need kaovad need kurnavad tahtmised saada poetessix või peaministrix — siis, kui ma tantsin, minu meelest, sest siis ma olen nii üht kui teist nagunii ja igasuguse tahtmiseta. Ja ma ei ole enam selle sexi ja patrikandmisega ära rikutud poeetiline hing, kes nii kohutavalt jumaldab seda igavest x-tähte, seda igavest x-tähte, et selle peaaegu igasse hardalt eestikeelsesse meesse sisse tahab toppida. Me oleme x-põlvkond,

notsu. Aga ma ei karda seda. Me saame sellest üle, me oleme avangard. Ma ei karda x-i.

Aga kui ma tantsin, tibu, siis tunnen ma, kuidas tükil minu kehamahla on nagu ravim, kõvem kui koerila rõi sipelgahape, iga minu higipiisk on kullast, ainult siis tõesti, kui me üksteise seltsis ennast natuke solgutada oleme saanud. Me peame mõnikord kõike hoidma ja üksteist üle keha imetlema, mülegipärast on see vajalik, ma tunnen, võib-olla selleparast, et me kadetus milna vastu saab alguse teise tudraku kehast. Me tantsisime valssi ja hopakki ja tangot ja tšingit. Rahe sellest, me tantsisime menuetti. Kuulad põlised ja meie nahk lõi helkimu, usud! Me olime kui suud, halustamatult ilusad, silmad murkilusad. Ma olen rõõmud sinnitada ühel neist õhtutest, ma olin loomsest lõkendav! Ma olin hea, armulik, rahulolev ja kaunis. Ja ma olin tuhat korda vajalikum sellele riigile kui mõni ülekolletanud poetess-tahtja. Aga üx õo oli veelgi rõõmsam. See oli peaaegu esimene cõ.

Poikad olid valja nuhknud, et me Lilli isa garaaži end üles seame. Algul nad lõhkusid n- sama ja pistid rohukõrrekesi ukse vahelt sisse, siis aga hakkasid lolulust tegema. Trampisid katusel ja tagusid suuri niela läbi lae. Siis proovisid ukse vahelt tuletuki c sisse pista. Me karjusime, et nad jatarid tulega soperdamise, cõhki see pole keelatud, aga nemad nõudsid meist ühte enestest sekka, ühte ohvrit, lunastajat, oi, kõvad poisid! Nad ei osanud arvatagi, millised me olime, alasti kui suud, kõigist neist verejanulistest nõrgukestest üle. Me ootasime, et nad heaga lahexid, sportlased. Nad olid ka g-kaelsed ning see tulõga mangimine ldx paris lapsikalt. Me lõime oma pladimangija kinni ja peitsime oma ainsa vemipudelikesse kaugele-kaugele. Et nad kallale ei pääsex. Kustutasime kuulad ja panime need kolm kahesajavatist, mis seal laes rippusid, põlema. Lill ja Rebekka avasid uxed, meie teised seisme keset garaaži kahes kolonnis, käed puusas ja juld harkis, ise higisid nagu vanakuradid. Oh, see oli alles pilt, kui uxed valla said! Nad vahtisid meid, suud ammuli, ja need tosin paljast habet võtsid neilt viimase, mis võtta oli, nad vajusid isegi kühmu ja tõmbusid kokku nagu lambad. Siis hakkas Lill kõva häälega naerma ja meie teised samuti. Nad ei õelnud enam ühtegi sõna, klassikaas-

a koolivennad puha, suure suuga härras-

olime võitnud. Ja me võidame. Nad ei õelnud, see oli erakordne. See aaski meil t... ei pusanud nende kohkumusest. Lul... aama. Me hakkasime demonst... alust valja lukuma, keez, ei meelunud selli... poisikeste on ulms veel muudki inim... pealekaebajad. Poisid lisasid sammu, r... sis proovisid markamavalt kõrrale sõlkida. ei suutnud end meie eest peita - sellest... rupp pidu mitte just kõige p... Eest... lina tänavail. Meid oli karteist, karteist alasti nanna, sa kujutad seda! Müüts ei püüdnudki meid lobistada, nad on selliste asjadega kohutavalt va'e hõõrunud, vaesed poisid. Aga me ei rikkunud tihti i... ei purustanud ega lagastanud midagi igapäe... meste kombel, isegi korablusseadust mitte, sest... e nu õudsalt ilusad, et sellest rääkimine, i absurd. Mida olex tulnud meiesugustega peale hakata? Ei midagi, me ei osanud iseendagagi midagi -ale hakata, me olime juba kõik võimaliku ära teinud. Mulle tundub, et kogu mlm oli meie ees nõutu, ja seda halvem talle. Kui tosin püxata plikat mlma... võib ajada, siis on see küll nigel mlm. Kuidas see juhtuda võis, küsiti meilt hiljem. Aga nad küsisid tege-likult: kuidas juhtuda võis? Ei võinud ju midagi juhtuda. Kõik ainult toimus ja arenes. Juhtumine — on tulnukas viiendast dimensioonist, 19. sajand. Ju ei juhtunudki midagi, ma arvan, sest ma ei suuda... uskuda, et äkki midagi juhtub — minu elus pole... midagi juhtunud, ka see asi ei juhtunud. Ta are- nagu hiljem selgus. Ei mingit plahvatust. Ei kus-oke. Näis, nagu võix midagi juhtuda. Aga ei... me päev pugex lihtsalt eelmise tupest välja, aeg edasi. Kuda juhtuda võis? küsisid nad. Ei juh- nudki ju, ütlesin mina, hoolimata hirmsast ootami-... Võib-olla et aeg haigutas korra ajaviitex. Ma käitumishinne tõmmati nulli peale, vestlesin dire-ktiste intelligentidega. Me olime kõik nii kuradima... ed, et nad leidsid end peagi taas vanas heas kus tõepoolest midagi ei juhtu. Maakera käib... ikka ümber Päikese, ütles õpetaja Kamõskin. Käiski.

Aga oli aegu, kus ta ei käinud. Mul on seda võim
mõista, ehkki ma tean, et see on imeline tõde. Sa
ülikoolinäss, säärase nostalgiani vist ei küüni.

Aga see pillerkaar ei olnud siiski veel lõppenud. A
sulgesime end uuesti garaaži, ehkki oli teada, et m
kõigi nimede taha on kuskil juba linnukene tehtud. A
kardan, õe, et sinu nime ei kaunistata veel ühe
nimekirjas see ülitähtis märk. See käib umbes
moodi: V. Sellega võetigi meid hiljem konxu otsa. A
poikad olid muidugi puhtad kui pesukarud. Neid
tunnistatud süüdi selle eest, et nad võõraste pliki
ellu kappima tulid, heideti ainult ette, et ei teatan
Kuid uldiselt, kaitumine viis. Oli aegu — ja ma ol
kindel, et juhtus aegu —, kus selle eest kivid
visati. Või on seegi udu? Mõnikord on mul himu
kivi, mis praegu kuskil sinu jalge ees vedeleb või me
ühises haiges sapis või kusagil majaseinas. Et näha
oodata ja uskuda, et kunagi midagi juhtub. Olla k
või kilpkonn, kes 300 aastat elab, ja näha tõesti kalle
kestki millestki, mis juhtub. Olgu. Poisid ei saanud
midagi ja muide meie ei saanud ka midagi selle e
et me tänaval alasti lulli löime. Me suutsime veen
põhjendada, et see oli enesekaitse. See on muid
jama. Midagi me ei suutnud neile põhjendada, sest n
pole õppinud veel kuulamagi. Ma ju ütlesin sulle, p
les oli asi: nad ei võinud seda, mida nad nägid, val
susvastaseks pidada. Sest nad imetlesid meid. Me
mõisteti süüdi selle eest, et me Lilli isa garaažis orgia
korraldame. Vaat kuhu oli koer maetud. Sest me
ainukese pooliku jutipudeli leidsid nad ometi üles. A
nad olid ise purjus. Nad olid purjus keeluseaduste
Meie ei olnud purjus. Meie olime ausalt joobunud s
lest naiselikult igikestvast mhmst, kus mitte midagi
juhtu. Sest kui meis oligi midagi maisest alkoholist,
oli see juba ammu välja higistatud, me higistasime k
kuradid. Nad kartsid midagi, saad aru. Kõige hull
oli see, et nad ise ei teadnud, mida nad kartsid. N
olid lausa paanikas sellest, et nad ei teadnud. Kart
lihtsalt, et äkki juhtub midagi. Äkki juhtub
midagi. Äkki juhtub vabadus. Vabadust juhtub il
Vabadust ikka juhtubki. Issake — säärases lauses o
tõesti midagi halbaennustavat.

Lill ütles parast, et jätkame veel. Istusime seda

amandis nagu langenud inglid. Uxed kinni. Nagu por-
t enamikul suitsud ees. Polnud mingit tuju end
sõda panna ja koju kõmpida. Elu oli nassus. Lilli isa
et teadnud veel midagi ja sellepärast püsis esialgu rahu.
Aga nüüd on garaažil juba pulk ees. Istusime siis seal
keegi ei olnud meie kohta veel paha sõna öelnud,
ollusi enam teha ei tahtnud. Rääkisime anekdoote.
tõuguseid. Selliseid, kus kolm või neli eri rahvusest
tegelastex. Need on parimad anekdoodid. Ma olen
õppinud neist rohkem kui mõnest targast raamatust,
mida olen kogemata lugema jäänud. Kummalised asjad
anekdoodid. Kes neid teeb, kust nad tulerad.
tee, kusagilt ei tule. Ja ometi on raju terret
klubi, et mõnda vaimukamat välja maelda, ah?
Nad tekivad tõepoolest nagu tolm kõigest sellest ela-
vusest, lihtsalt kogunevad aja jooksul. Mida sina
arvad, tarkusesammas? Mida professorid arvavad? Kas
õppinud isegi anekdoote keegi ei tee ja nad tekivad
st, arenevad? Kusagil peab ju ometi olema
mees, sa ei usu? Kui ma kohtan kunagi seda meest,
anekdoote teeb — ma ei taha enam muud.

Vursti hakkas meil jahe. Aga polnud mingit himu
mõnne panna. Ootasime nagu vangistamist. Keegi ei
andnud meie vastu huvi, kuskil ei kolisenud rauad.
ollal ööl. Kellelgi ei olnud vist protokollibanketti
t. Aga jurgmine päev oli paberit täis. Igale
kus pitsat peal, kirjutati midagi meie vastu. Tol-
sai palju vaimukust kuulda, see tegerdas meid.
ta, mis meie vanemad neid ei oisunud. Või
See oli amuke vaba õõ minu elus, kuhugi pol-
t, polnud kuret välja magada, sisse magada,
da, üle magada. Ainult jube hakkas pikapeale.
c pilli sisse. Aga muusika oli meie juurest
d. Me olime nüüd täiesti kasutatud nar-
seetõttu hakkasid ma oma luuletusi lugema.
gi hasti, sest nagu sa tead, ma toodan põhi-
mõtteliselt ainult lihtsat ja lollakat luuletust.

Päevad lähevad
nagu laevad,
kaovad uttu,
ruttu, ruttu.

Me kordasime seda salmi kõik üheskoos palju kordi. Võib-olla mõni väljas kuulas. Aga kui kaua kuulas, see sai ehk aru. Lõpuks tahtsime kõik nutta. Ma ei tea, mida meil veel vaja oli. Kõik oli ju olemas. Kõik, kõik. Schwüle Tage, ütles Rebekka. Lihtsalt švüüle thaage, mis olid kätte jõudnud, arenenud, eluroinamise švüüle thaage. Võib-olla oligi kõige õigem sellega piirduda. Kes aru sai, sai aru. Ma ei tea, kas ma sain. Aga midagi selles oli. Mlm oli meie oma, hoolimata käitumishindest.

Lõpuks panime siski halbud selga ja arasime uued. Uus koolipäev oli algamas, õeke. Öö oli juba tinti täis. Kuskil silmapiiri taga helises juba koolikell. Me ei proovinudki seda päeva ignoreerida. Aga esialgu püüdi öö. Öö oli meie oma. Ööpimedust ei saanud keegi võita. Laxime järve äärde. Sinna on meiesugused end ikka visanud, maa on meil vana ja õilis, iga mätas vere peal kasvanud. Kõik järved surma omad. Ma ei talletanud sinu jaoks ühtegi jaanimardikat sellest ööst, ainult taevast oli valgeid kirpe täis ja hing sügeles. Kõige esimene ja õndsaim idee, mis meile tuli, oli minna koos riidevõtte vette — igavene suvi. Võib-olla sa tõesti ei mõista, kuidas peab kõik olema à rebours. Võib-olla sa arvad, et me loeme provintsis brošüürike, mida salajane lennuk öösel alla pillab. Me ei loe. Me oleme ju põhjamaa neegrid, meie, KKK — see armas saxa murre. Kui sa end mõnes asjas petmata jätad, siis sa tead, mida tähendavad need švüüle thaage. Meie elus on ju palju thaagesid. Ma olen meie armsa emakese pealt õppinud, et peaaegu iga päev on mingi thaage. Isakesel on ainult töö ja kuupäevad. Me teame väga hästi, et me oleme lollakad, aga me ei hooli sellest, sest meil on švüüle thaage. Panjatna? Manitsused siin ei aita. Meie elu on thaagesid täis ja pool mlma siunab meid selle eest, et me isegi siuname, kui säärane thaage juhtub olema. Sellepärast me tahtsimegi end riidetega vette kukutada. Aga vist oli meid liiga ära hirmutatud. Me tahtsime vist kõik lõpuaktusele nixu minna tegema. Sa võid näppudel üles lugeda, mitu korda sa peale passi saad mist nixu oled teinud. Seda lõbu ei saa teistele jätta. Hakkasime laulma. Hommik oli juba peaaegu paratav. See oli see igavene peaaegu. See igavene venitamine. See arenemine. Me kogunesime puntrasse nagu noored ämblikud. Olex võinud kas või lund tulla, kliima meid

ei vaevanud. Et seda igavest venitamist võita, hakkasime pihta päris algusest. Ühest kümneni püüsi-
me ringes. Näis, nagu võix iga hetk esimene kiir-
püü ait välja tulla. Justkui plahvatus. Nagu algus.
Aga me oleme kodanlikud kaunishinged, mu armas.
Aga ju lugedes tuttu. Me väsime päevast. Me ei
võime vastu. Pole midagi õudsemat. Kes meid valvab?
Aga tulin ma esimene. Nad magasid nagu nunnad,
ilma lahti tegin. Tundus, et midagi on juhtu-
ma. Ainult valgus, ei taevast, ei maad. Ainult mingi
valgus mulle õõtsudes peale, tungis kõigist mu
mõtetest sisse, ainult mesilassumin. Miljon, biljar-
dard. See oli antiik, õde, abrakadabra. See olex või-
mata jääda. Me ei kannata seda nagunii välja.
Aga kadus kohe, nagu polex olnudki. Kohe löödi kõik
ühel, valgus ja vari, taevas ja vesi. Plikadepundar
koolipäeva eel. Magus jörin ja kriidimaitse. Ma tegin
koolikella häält. See äratas nad kohe, otsemaid.
Aga arenes taevalael, vesi oli väga karastav ja tuju
oli nagu plikadel üheskoos alati — pääsemise tunne.
Aga jõudsimme kõik kooli. Suure kohtumõistmise vahel
oli mõni viiegi saada. Meie võimalused on lõputud,
nii Raidreet, me oskame isegi absoluutsest null-
ist viie välja teenida. Kirjadeni. Hingekateni.
Lõpuni.

ng.

P. S. Öpi.

P. P. S. Ah, öpi. Me võidame. Venceremos.

7.
ONU
LEEMUELI
IMESININE
PÄEV

Kõrkjastiku müha on tähtis tumepunaste lindude kisast, peopesa hakkab väsimas, kämba haare vettinud palgi krobelisel pinnal annab aegamisi järele.

Oi, rõske suvepäeva roppust, oi, seda pensionipõlve muretut joovet! Mõnus norin kaigub vastu vanamõistlik õõnsas keres, käsi ei tõuse enam sellekski, et öelda jõe aidale. Pabeross jääb nõrkuse tõttu tegemata. Leemuel, Laeküla viimase paruni poeg, on saanud lõplikult maameheks, maganud oma õõ rahvale kuuluvat põndakul, suu võilillede kibedast piimast kõver, pead maakeelsed pühadus- ja teotussõnad segamini. Kõik maakeelsed sõnad on nüüd viimaks olemas, aga need on üheskoos ja segamini, justkui oleks elu paabel torni ehitamine, milles lõpuks uhkus saab karistada ja sõna saab mulinaks, hingerahustavaks, aga mõistetu matuks. Ta teadis nüüd selgesti: siin ta on olnud, seal teisiti pole ta saanud. Maameeste pojad liiguvad paabel male-vasemale ära, silmad reostatud võõraste värvide kokkukõlast, aga sina, sajatatud parun, vereimeja kann läbi seitsmesaja aasta, ei kahetse seda maad. Ehkki sa oled ninapidi mullas, tõelisem maamees, kui maamees ise kunagi olnud. Aga just nüüd võid sa täie õigusel poetada tärkava kaera vahele juba vahepeal ärakulunud sõnu: see on minu maa ja mina olen tema tröös vaim. See on Maarjamaa.

Jumaliku tolmuimeja lõugade vahele on kui

Laulud, nõnda vaibumatult kumiseb tema taevasse
 üv hungeõhk, ülendades meelt, ja otse küla kohal,
 mändesamade pilvede tagant tilgub vanajumala
 pöötku maise õnnevalaja higimaskis näole. Juuksed
 taval adruga segamini nagu sõnad, kui ta seal küli-
 la ta ei tee väljagi neist pähe tuiskavaist liivatera-
 lina temasse kinni kleepuvad. Äga ta tunneb sel-
 quolest, et tahab miskipärast kammeljaks ja et tahab
 teha kährsed käivad teda juba lakkumas, sõbrad.
 Kik naisterahvas ei kao tema meelist. Miski
 et kord olid olnud ajad. Olid olnud ajad, kui
 al parunipojad käisid oositi talupoisse järele
 naber küünide ja läbi lakkade, unustasid oma
 ja kaisid aitade all päristudrukuid varitse-
 ja neid tunti isegi pimedas ära nende kangest
 ning pehmetest käelabadest, ja neid ära tundes
 pugad ühe keelatud rõõmu, kuid võib-olla just
 ast ei andnudki katte. Hiljem, tanutatuna, käidi
 ollaga kõik järgemööda läbi Maarjamaa iidse sea-
 laselt, siis kui maamehed juba neis aastates
 nad mõistsid, et naise humude kaev selle jaoks liiga
 en, et seda paari poritilgaga rikkuda võiks, ning
 vastsed naised oskasid juba rõõmu tunda
 vere kangusest sudame all. Ja nõnda nahutas
 dea kidaline roosk kõige soolase kõrval ka imalat
 manaise valgesse nahka, mida naised aga vargsi
 teda hoidsid, sest see oli nagu salaleping nende
 uraste vahel, mis peale keelatud lõbu midagi veel
 tatumat sisaldas, nimelt lootust siledanäoliste poisi-
 ore järele.

« kõik oli olnud ja on otsas. Otsa hakkas lõppema
mottetihe päev, kadus sinise kuulina kuhugi üles
ole taha, jättes sinu, Leemuel, kõrkjastiku veerde
Kas suudad sa veel, vana aju, reastada ritta
... neist mõte välja kooruks? See polegi enam
... kui unenäod vrg. si tõelisemaks saavad hom-
... tu kulist Lapseks, tagasi lapseks, Leemuel.
... räägi rõmsa lallamise manu, tahad sa või

11 ärgates oli ta kõmpinud üle jõeäärse luha, olgu vuhiseva heina vahel. Vastu juhtunud 12 aevul oli ta kustutanud janu, mida tuuline isegi küll leevendas. Seejärel oli vantsinud

kaugemalegi, suurele maanteele, seisnud, jalad keset tahedat asfaldi ja küünitanud kaela hinge linna poole. Ent ei kõrgemad koistnad ega tinnatrip lihakombinaadi kona. olnud end nant andnud.

Maantee oli nagu meri. Maagi võis sooja asfaldi seest või teekaasest kruusast ikka leida, lindikesi või noobi või raudrohus kasvava ka mugula, mille ümbert murenes lahti kunagi mu vajutatud sõrmejälgi. Linna poolt lähetatuna p aeg-ajalt mööda sisemaale tungivaid veoautosid, lõgiseva raua müra eraldas ta katkeid temale või ent imelikult nakatavast elektrilisest muusikast, ta oli hakanud just siin, maanteel, omamoodi ootama. Ja just siin, maanteel, ta ainult kuuliski killukesi lest nagu lunastuse poole kiljuvast kokkukõlast, ja kem kui killukesi ta sellest välja ei kannatanudki kus linna hää ja peenikesed preilid, arutas ta siis, järele mened nagu neegrid kõrbes nuuavad. Ta te nuud juba isegi natuke, kuidas roosaks võitnud va küus ja vasikaripsmed seest siplema võivad a. Mõnikord unes astusid säravapaigelisid pugad t, tapsi tema nägemustest läbi, rupp seeliku all sil pingul, ning ta oli õnnelik, kui annas lõhnaveepilv tagant noore naiseihu janutavat lehka. Ta teadis, on pubertect, ehkki ta oskas öelda ainult bubert mäletas seda kui oma elu kurnavat põbe, seostas rohekashallide plekkidega kasvua väljaveninud metel ja oli tundnud kõik need hilisemad päevad üleolekut metsikute poiste vastu. Talupoiss on no palju väärt, kuipalju on tas looma, oli talle juba a sisse sõnutud, ja ta oli ka oma silmaga ära vaad et see mitte ainult talupoiste puhul paika ei pea. nüüd viimati, oma pool aastakest või rohkemgi, ei nud ta enam lahti hädalisest tundmusest, et va ja visalt punnitavaid murdeea paised jälle ta h välja — tee, mis tahad. Jälle kord oli maailm on lõhna pilgeni täis, nürilt kriipis vaim vastu kivi otsis vaid üht — Eestimaa Linalakka Naist. Mitte ei jää siin ilmas viimaseks, mõtles onu Leemuel t likult, lastehaigused peab veel kord enne surma pödema. Ole jälle nagu kompassinõel, mis kange selt kõige kõvema magneti poole kisub. Vanadus

stõnnimine, nohises ta, ei vanadus ole lakkumine. unimees ei saa enam maanase lakaski kõikidest Linalaka lakaski.

Kuum lint hairis ta jalgu ketsitaldade all. d sisemaa kullamägede poole. Mingi aki- otsustas ta järele katsuda, kas maailm disse võetav. Astus mõned sammud maantee d, jai seisma ja pani käe tõstuks valmis. Teigi näo, nagu oleks kõik muugi ootamine selle a laga. Mõtles: ma ootan. Aga seda oli nii raske. Ju siis ei olnudki see kõik ainult ootamine. ta oli sõnadest segamini.

onu peatas ta hiiglasliku lsekallutaja, jättes tähele outa juhi viiped, hoiatavad paugud mootoris ja tte, millele ta ilmselt vastu astus.

või? kisas juht kabiniust lahti lüües.

Leemuel tatsas lähemale, otsides jutut algust.

and? Sutt? Margariini? küsis ta.

ch ka või? käristas noor juht millegipärast

di. Tal oli suur auto, aga paistis, et teda oli otudega hirmutatud.

palu sult midagi, noormees, lausus onu Lee-

laselt, tahtsin vaid noore inimese häält kuulda.

kurat oled lolliks joonud või? sisistas juht.

mbas kabiiniukse kinni.

oud, pea! hüüdis onu Leemuel, kuulatades

kostva muusika käike. Ta hakkas aimama,

tembutamine vajalik oli. Kes sul seal lau-

juht silus pahaselt rooliratast, ei pidanud aga

ch vastu, muigas esiotsa hapult, siis aga kiskus

matu kuu-naeratus tema näo laiaks. Ta pis-

hast välja.

unda, sõnas ta. Teda on praegu kogu maailm täis.

hah enne ja peale tööd ja töö-ajalgi, aga temast

et haa. Ta on meie kõigi ühine naine. Sellist on ka

ts ju?

on meeldiv, naiselik hääl, ütles onu Leemuel.

juba teab, mis enne paabelit oli.

ch? küsis juht, aga unustas selle kohe: teab

na nagu sooja saiaga tõmbab üle kõhu. Ta

as. Huppa nüüd eest ära, onu.

Juua ma sinult parem ei hakka küsimagi, ütles I
muel.

No küsida ikka võib, ütles juht ja kummardus kulissemusse. Ta ulatas kinnikorgitud pudeli. Kara jook, bezalkogolnõi, luges onu Leemuel. Seegi on belist, mõtles ta, üks ei mõista teist. Kas tõesti on algoll see ainus tõeline, ja kõik, mis temast üle jääb, bezalkogoll, nimetu, olematu, värvitu? See on suhtus, Leemuel.

Jah, ta on võrratu, rääkis juht. Ma võtaks ta
või mitme peale, kuradima tüdruk. Kust nad
tulevad?

Sa räägid Amandast? küsis onu Leemuel nuku

Juht lõi ainult käega. Onu Leemuelgi tõstis hää-
jätuks kae: hüvasti, hüvasti.

Kui lähedal olid tegelikult suvepäeva kobru-
pilved! Onu Leemuul vantsis mööda maanteelinti.

Temas oli mingi sädemeke oma isa meelelaadist linud. Isa oskas seletada põhjamaa inimese pilv armastust: see on vihmaootus, mu poiss, see on sügavusse vaibuva mõtte ootus laia, horisontaalse ilma järele. Kuid vihm ei ole ju horisontaalne, oli öelnud väike Leemuel. Isa oli naernud: ei, vihm ei mu poiss, aga vihmaootus on küll. Külarahvas rääkis et sa olevat hullumeelne, sõnas nüüd noor Leemuel ettevaatamatult. Ent isa ei hakanudki paukuma, tormibus mossi. Mis teab külarahvas mõisamehest, ta. Külarahvas räägib, et mõis ja küla on üks, arvu pesu on teine, sõnas noor Leemuel. Meie märk on kühööpäike, ütles isa, siis süngelt, ja kui sa seda mõist hakkad, siis saad sa ka aru, kes sa ise oled. Miks nii on, küsis noor Leemuel tasa. Isa vaikis. Siis ütles see peab nii olema, et ainult meie sest aru saaks. Ma õpin selle selgeks, oli Leemuel lubanud. Ja ta midagi aja jooksul selgeks. Sai selgeks, et isa meelelaad elas temas edasi. Ta elas oma isa kõõl.

Üllatus sundis teda sammu poolitama. Maanteev
kruusa sees märkas ta päikesetähni vilksatust. Ta k
mardus alla ja kobas käega kruusaterade seas. Kla
muna, tillukese helesinise klaaskuuli oli ta leidnud
õhkas kuulile peale, pühkis rõivaservaga laikud
Imesinise esmaspäeva tunnismärk oli tema käes!

viist head. Sai vähemalt ühe päeva vestitaskus
 Vanainimesel oli ju vaja mitmesuguseid
 adavaid märke, et kulgemises pidet leida. Kui
 kõik juba selgeks õpitud ja segamini läinud,
 asju, et olemist korraldada. Aga nae, klaas-
 talletanud mitte üksnes ainoolevat päeva.
 et saanud kuidagi lahti. Nad olid kõik sõnu
 väiksem kui liivatera, iga tühipaljas klaas-
 mas vabrikuvärava alt välja veeres. Ei saanud
 muudelda sõnadeta ja seetõttu oli maailm sassis.
 oli juba lapsepõlves armastanud ümmargusi, labi-
 vande vorme, mida tema põhjamaalasehing harul-
 pidas. Kord sattus ta ema ehetekarbikeses tuu-
 nägema tillukest safiiri. Ta ei teadnud, mida sel-
 nin majas tehti. Siin ei olnudki sellega midagi
 lünnas käis isegi vööriees paikades, kus oli
 ik endale mõni kivikene rinda riputada. Iidsel
 aprooval polnud selliseid paiku. Ta oli mõnes mõt-
 hulge lihtlabasem maanaine. Nõnda jõudis Lee-
 järelatuseni, et ainus, kellel siin safiiritilka vaja
 minna, on tema ise. Ta otsustas helesinise küberne
 laka lihvida, temasse augu uuristada ja siis ta oma
 hoopuvakuue ülemiseks nõõbiks õmmelda. Miks oli
 kõike tarvis, tollal? Aga miks oli üldse mõisat
 in? Mõisamehel olid omad hullud teod, millest
 aru ei saanud, aga milleta maailm oli poolik.
 olla oli siin tegemist lihtsalt kutsika looduslähe-
 m, mis kõike emarüpe siledust meenutavat heaks
 in? Või oli see hoopis sirguva mehehakatise jonn,
 in? Tahtis lihtsalt ühest asjast teist teha, saagu
 in, nagu öeldi? Juba almates oma teo mõningat
 abunulisust, hiilis ta videviku eel töötuppa, kinni-
 in? Oli leiu kruustangimokkade vahele ja hak-
 aeglaselt viilima, summutades müra õlise
 Mõne aja pärast tööd hinnates tuvastas ta, et
 in? End veel kaua oodata. Jälle viilis ta. Ja
 selgemini, kui mõttetult võib kuluda aeg.
 aeg selle kõige halvemas mõttes. See oli
 in? See oli häbi: viiliga safiiritera hõõruda. Ta
 välja. Küla magas. Tal hakkas nutt kurku
 in? Mida ei saanud ta tookord aru, ainult
 ku sellest tobedast viilimisest, mida trots
 in? Tahtnud. See oli kummaline üksindus vil-

jaka maa ja piimalehmade keskel: nagu oleks ta Ameerika lennanud. Kõik katkes ootamatult.

Mille peal sa seda viili nürid? kuulis ta järk-järgult võimukat häält oma selja taga.

Nööpi, piiksus ta saamatult hirmu varjates, vaale käändega.

Isa rebis vililt kaltsu

See poiss ei tea vist küll, mida tema teeb, ütles ängstava rahuga. Ja siis peale vaikust, selle poisi justkui ei olekski... meid teisi. Sunnikunahk.

Märinal vabastas isa kivikese kruustangade vahelt, kuid unustas talle koe alla panemast. Kukkus põrandale ja kadus hamaras sooniliste laevade vahele.

Kas ei ole see kõik hirmus poiss? küsis isa aiasadade jooksul sissejuurdunud poosiga, mis paistis ennastki nutma ajavat. Leemuel mõistis, et mitte tema ei teadnud, miks ta safiiritilgakest oli võtnud, vaid et ka tema härraslik isa ei teadnud, miks ta võtnud oma poega noomima ja miks ei võinud safiiritükike põrandalaudade vahele jääda. Isa lausles aeglaselt käpukile, öeldes: kui ma seda nuudleia, siis... siis langeb... Ja Leemuel tajus nii seltskondliku omaenese lihase isa mõttetust, et vajus isa kõrvale põrandale ja hakkas põrandalaudu kobama, ajas käed isa kättega segamini, tegi, nagu ei näeks ta, kuidas tema rüütellik isa nutab, ja tegi, nagu ei näeks ta safiiritilgakest omaenese isa põlve all.

Sääraseid asju ei ole sunn majas veel tehtud, ütles isa mõne aja pärast läbi tagasihoidliku tihkumise peale seda puges Leemuel hirmust töölauda alla ja seal seni, kuni isa oli ruumist lahkunud. Sellega peski loo esimene vaatus.

Teine vaatus mängiti läbi sama aasta talvel. Kauni ja Leemuelist pisut vanema talututrega sunn nad paksus kooriklumes taevaserval vinduva päiket ketta poole. Nad läksid metsa sobivaid jõulukuulide valima. Aga ilusaid kuuski leidsid nad seda enam, sügavamale metsa tungisid, ja nende nõutus kasvas.

Hea küll, Lemmi, ütles talutüdruk siis ühe meeslegendiku valguses, siin kasvab kaks kena puud, kumagi vuti, margime nad ara. Markide järgi pidi tüdruk

meelval koos vennaga kuused üles leidma ja ära

meelval vist homme jälgi mööda siia tulla, arvas Leemuel.

Meeldest jääb nüüd küll väheks, need võivad kaduda, ütles talutüdruk. Kuidagi teisiti on vaja. Oskad sa leida ta Leemuelile uudishimulikult otsa vaadates, kui ta puudis oma tarkusvara vargida.

Leemuel naabritüdruk.

Leemuel.

Leemuel ei midagi vaja mõelda, kuid metsa raias segas teda. Ta seisis mornili nagu lume-tema umber mõne samme, kellelt küsiti, miks, muna tean, naeratas talutüdruk. Ta tõmbas kotsa rudekakra.

Leemuel pooleks ja paneme mõlemale kutsu. Kuidas? küsis ta nagu meelitades. Ja Leemuel ei olnud see ju üldse talutüdrukute asi, talutüdrukud pooleks rebida. See oli mõisasaksa või mõne jõukama taluperemehe kapriis, aga tüdrukute jaoks oli see midagi päris võõrast, midagi oma roosat unistust käristada.

Leemuel ütles ühest, vastas Leemuel siira alalhoidlikku-

Leemuel.

Leemuel imestas jälle: riidetüki sees vilksatas tüdruk kiviterake, mida talutüdruk natuke peopesal hoidis, mille siis kasuka alla tagasi pistis. Leemuel ei olnud veel küsima hakatagi, kui tüdruk juba lehvi alla valmis oli ja teda emalikult õlgade ümber kerkis. Ongi kõik korras, oli talutüdruk naernud. Leemuel kindlasti sama, mõtles Leemuel tusaga. Ja Leemuel kudas tahab sellest emale rääkida. Aga selles Leemuel jaurus tegigi ta ettevaatlikuks. Talutüdruku ei olnud naer veel metsaservalgi tegi ta täiesti haistis mingit naistes peituvat mõistatust — tüdrukutina.

Leemuel asjad olid läinud.

Leemuel laskus maanteepervelt alla. Ta ihkas tüdrukut istuma seadida ja pisut hinge tõmmata. Leemuel otsustanud temaga tegemist teha, ja mis vana-tema tagi. Koigil oli ju kiire. Ainult kui mõne tüdruki peale sattusid ja kui see parajasti ratta-

putitamise ga ametis ei olnud või, nuga hambus, kaldal spioone taga ei ajanud, võis loota inimseitsi. Tudrukud, need kaisid tavaliselt pundis ja naersid su üle, onu Leemuel! Juba vaikesest naersid. Ei aidanud siin kivikesed ega midagi.

Leemuel käänas metsatuka taha, Juhkumite poole. Kui väike Art õue peal mängib, siis võib ju vuks maha istuda, mõtles ta.

Talu oli hästi hoitud, jasmiini- ja saunalõhn ei oleda hüljanud. Ainult liiga pidupäevaselt, justkui tult kohisesid kased. See oli ühe mõisamehe ja ikka veel harjumatu... Ta ei osanud öelda. Raha romantika oli vist see sõna.

Ah, seal see väike poiss oma liivakünkas kohmits. Imesinine päev tõesti, Leemuel.

Tere, Art-poiss! hõikas onu Leemuel juba väravast.

Tere, onu Leemuel, vastas poisike asjalikult ja siis külanalja: kas sul juba hommikune viin joo?

Kus sa sellega, osatas onu Leemuel. Igasugu sõnad väikesele lapsele külge pookinud. Juba teist korda võtab Art ta totaka küsimusega vastu.

Noh, Art-poiss ehivad jälle oma maju? Onu Leemuel laskis liivahunnikus kulili.

Mä teen kaitsekraavi ja torni, ütles poiss. Paljast vast ei saa see on kuiv. Mul on vesi ja see on maa kauss. Liiva peab veega segama, et torn vastu peab. Kaitsekraav vajub ka sisse, kui liiv kuiv on. Kõigepealt torni ma tee, et auto saaks mõni kohale vedada.

See on õige teguviis, nii peabki, kinnitas onu Leemuel. Uimasus hakkas tema pead vaevama kohe jalgade lõdvestamist.

See on piibeli torn, kus keeled segamini läksid, ütles poiss.

Ei, paabeli, paabeli ikka. Piibel on muu, piibel raamat, kus paabeli tornist kirjutatakse.

Võiksime poisiga koos limonaadile päkapad ajada, mõtles onu Leemuel. Majas mürab keegi pöörane oma pottidega. Vihastanud või?

See on piibeli torn, ütles poisike trotslikult, mis kus vanaema käest.

Ah, mis vanaema. Olgu siis piibeli. Su vanaema ise üks paras piibeli eit, mõtles onu Leemuel, kuidas vaid teaks. Jumal, jumal, kes mu siit liivahunnikast

sikutab? Poisikesena hakkad oma paabeli ma, vanas eas oled sassis nagu nooripundar. Min on võtta naine enne mõistuse tulekut.

olustas liigutada veidi oma kätt, et see ära ei oleks ja tundis ise seda nagu liikuvatki... kuid ei, pole mängib su arunatukesega, onu Leemuel.

Kaitsekraav on vajalik, et halvad juurde ei pääseks. Oleks hea, kui saaks vett sisse lasta, siis oleks lihtsam. Aga ta imbub ära, liiva. Neil ei olnud niigi kindel, kui nad arvasid. Nad oleksid pidanud eesriided ette tõmbama. Minul on aiavõrku. Leemuel, sa saad päikesepiste.

Minul, ümises Leemuel, kõik need tornid ja tallerid ja veelaskmised, ah, issand... See poisikesepõli on kibe, Art-poiss.

Torn on kõige tähtsam, ütles Art, kaitsetorni tuleb armastuse auto.

Ma mida? venitaski onu Leemuel.

Armastuse auto, kordas poiss. See on üks asi, millele ma mulle annab. Ma ei tea veel, milline. Aga see

on auto, mõtles Leemuel, saarase totruse ja ainult mõisarahvas tutla. Ta jõudis arusaama, et peab oma ketsidest vabanema. Mureu haudunud ära nagu kapsad. Ta nihutas end suurte kettide ja mingisse idanaa kogarasendusse ja kiskus kaks teise ketsipaela sõlmest lahti. Vajunud peale, hingeldas ta tülk aega ometuna, puhunud, lakkas ketsid kandadega jalast. Arvad sukeldusid sooja liiva. Hõikas mind sooma, sõnas väike Art.

Min ei kuulnud midagi.

Ma oma ketsidega. Ta hõikas mind kõrgelt. Min ei saa minna. Torn pole veel valmis. Kui see ruud õige piibeli-paabeli torn on, is poolt ja arvas onu Leemuel, mõeldes sellest.

Tõh, ütles Art.

Ma nii noorena tohiks jah, nõustus onu Leemuel. Proovi juba lõpuni teha. Mis see noorus väärt on. Las see vanaema hõigub oma supi

See oli hea naer Vanamees ja poisike taipasid mad konksuga nalja tuuma. Onu Leemuel ei su oma tuntud rõõmurõhksusestki hoiduda.

Oi, poiss, anna mulle mõni rauast rüst, ma limonaadi lahti, on sul?

An sul on limonaadi?

Minul on limonaadi

Mul on naaskel, aga see on nüri.

Ojeh, see on huva rüst, lase aga tulla. Juker mõnda aega korgi kallal, sai onu Leemuel ta le pealt ja niusutas oma kuivaksnaerdud suulage. Sinis ka Art sõõmu, nii et vesi tuli silmist.

Kull on ikka maitse joogil, imestas onu Leemuel suutais oli terve lutri eest — ei enam taha. Onu muel jätkas mõtiskledes: kargas meelde üks juht kui uht kuradima leovett sai joodud — pool elu ära. Oli kah mingi karastusjook, aga alumise leiva pani lippama. Ei, parem olla juba joodik, aga edasi.

Võib-olla on see hapuks lainud, arvas Art.

Ai, kuram, raakis onu Leemuel, nüüd võtab päris kõhedaks. Ära joo, poiss, kui naist tahad ära parem joo.

Onu Leemuel tundis äkki, nagu lamaks ta kõik kaitsetorni viltusel kätusel, kust ta iga hetk võib libiseda. Tema kõrval murises armastuse auto, aga oma igavest vingu. Pole enam vanamehe asjad, ma onu Leemuel, need igavesed asjad? see igavese igavese armastuse igavene jant. Üsna tema pea k lendasid sametvestides paasukesed, tirides üle sinise taeva vikerkaarvärvihihi lõngajuppe. Nii asi veel halvasti lõppeda, mõtles onu Leemuel. see sodi, kogu rägu, on ju mestis unenägu. Peaks elu-olemist natukene uutmoodi seadma, muidu näotult kuhugi kraavinurka vedelema jäädagi.

Ära joo ometi seda kuradima laket, prahvata äkki, tea, mis juhtuda võib. See kuradi bessalkogel kivisõest aetud. Vala ta oma mõrdi sekka või vii kurat tahes, kas või piibeli torni juurde.

Ta hingeldas. Või kuta seda kuradi armast autot... Mingi jama, mis nad lapsele õpetavad.

Ta kuulis nõrka solinat laugude tagant. Art limonaadi kaitsekraavi. See laps ei olnud veel pä-

...d pääsukesed võiksid kord oma tiirutamise ole ju ometi nii vajalik, et maailma pare-

Oh, jumal, kurat, kuidas võib üks vana- teeva ära vajuda.

...utanud oma silmi ka selle peale, mis jarg- hakkas vaikselt raakima.

...n varsti valmis, nurus ta lepitava häälega, natukene.

...e siin teeb, kuulis onu Leemuel tuttavat

...d münd vaatama, raakis Art ilmselt kiiruga

...atama? Nüüd vaatab ta oma unenagusid. Sa ...võinud mulle ütelda, Art.

...aanud ju, vanaema.

Oll Oled sa nüüd valmis?

...ab.

Leemuel ajas laisalt käe rinnataskusse.

...d lugud, Leemuel, kuulis ta.

...d sind austama, vanaema. Pääsukesed töid ...d kõvasti võõralt maalt. Hinnaga kolmteist san- ...d mõisa kaup.

...d palju joonud, Leemuel.

...d veel silmi avamata viskas onu Leemuel hele- ...d kuulikese hääle suunas. See potsatas kaugemal

...d luse auto, irvitas vanamees läbi hammaste ja ...d mäletad veel, peretütar, olid kaunid jõulud. ...d mõisa jõulud.

...d emene oled sa, Leemuel.

...d kuulis vihast podinat pääsude siutsumise ...d sai aru, kui tahtsusetu see kõik on.

...d oled nüüd valmis. Ma ei kannata poisikese ...d lata Võib-olla toimus veel vahe sõnelus ...d ja lapselapse vahel, kes sellest enam aru sai. ...d vist poiss tupp

...d oli nüüd korras, Leemuel. Sinu amus prob- ...d oli liivahunnikult püsti saada

...d päev

...d kõrkjastik murenemas tumepunaste lindude ...d avas suljepeisku tilgub vanamehe higimas-

Kas kisub vihmale? Kuskilt eemalt kostab ...d usika, mis justkui laheneks. Onu Leemuel

tõstab pead. Arusaamatu meloodia tüssab teda oma kõikudega, kuid saab lõpuks selgeks.

Amanda, lausub vanamees üllatunult. See Amanda.

See päev ei ole veel lõppenud. Viimane päev pikk.

See on hull maa.

8. SÕNADE OOTEL

*Kas tõesti 4. verepüha,
kalapäev?*

Olles ühe aknapoole avanud, põlvitab Ruuben aknalaua ja kehastab suurte tunnete kõlvatust. Ta on suubunud täielikku hingelisse äraolekusse, armastus on temast üle käinud nagu marutuul ja ta on tõult deburžuaseerinud. Asjade maailma ei ole ta Värvi ja vormi ilu on saanud mõttetute eluotsinguks, kohviveški, gepardi jooks, eelajaloolised veed — neid ei olnudki ju, ei olnud olemas miskit. Asjade maailma, ei viiskust, ei komplimentu, ei puutöömeistrit, ei nikerdusi, ei garnituuri; oli tung end hingeliselt laiali laotada, lehvida avaruse tingu. See enne oma suurt seitsmepäevast edevust, millest asjade mõnususe alguse sai. Ta vajub aknalaua lõsakile, niiskunud nagu liigub alla, kannab sama suur kui armastus naise vastu, keda ei ole kauged helid, rongi vastupandamatu huige, sireeni hää, see imeline helifragment, tungib mispiirkonda — milline intensiivne, ületatud see on, millesse ta vaibub. Inetus poosis tõesti mõne kohta, nagu kott, nagu munajoodik röötsu- la laial aknalaua, inimene, kes veel ainult mingi sõna kaudu elab ja ainult nii inimesena elabki. Lõhnanud Ruubenile ette heita hüsteeriahooge või tühikatoorset eneseteostust tema eelnevas elus; nagu teisedki analüütilised ja eetiliselt koolita- pilsid, need iroonilised murdeea psühholoogid, oli kristanud sisu ja vormi, sõna ja tegu, kaalukat ja

tühja fraasi, oli näinud silmakirjalikkust teravasti ja imestanud inimekonna psühholoogilise naiivsuse. Sõnad, ainult sõnad — see oli temagi kõnedes nii esinev hinnang, millele vastandati asjade olemust külge, varjatud ja justkui ainus tegelik. Seejuures jättis tähele panemata see kergus, millega sõnaliste hinnangute abil maailma tegelikult loodi. See oli halb, reageerivalt loodud maailm. Eakaaslase suust pillatud «järele» võis moonutada viimseni objekti, millest algul oli siirast tunnetuslikku rõõmu tuntud, kui võtta kogu see lihtsam naide. Aga nuud punase tüdruku kootud armastuse, peaaegu surres, selgus akki, kuidas sõna, sõna, mini, kusagil võimalik ja nii lootusetult oodatav sõna saigi eluks eneseks, kuidas sõna leidmise vaev ulataski elamise vaevaga, kuidas sisust ei aidanud ja sisu ei saadki ei olnudki olemas ilma kummahise glossolalia, ihata, mis tema sisemusest väljapoolse teed otsis, mille ärasünnitamisega ta hakkama ei saanud — mille sünnitamisega ta näis lämbuvat. Sest sõna võim on kasvanud tõesti piiramatuks. Ta tahtis seda tüdrukut, ta tahtis. Ta ainult tahtis ja tahtis. Aga liha himu selle tahtmise sees väiksem vaev. Ja soov tüdrukuga koos olla, temaga seltsida, teda jalutada — kõik see on olemas, aga see oli väiksem vaev. See meeleheitlikkus millega ta ühe saleda introverdi ümber tiirles, ei olnud tingitud üksnes võimetusest meeldima hakanud tüdrukut endale saades magatada ja see ei olnud lihtne naise-hinge-nälg, mis tema pea segamini ajas, ehkki ta just seda kõige loetu ja kuuldu põljal oli kartnud. Hüllem oli hoopis muu: ta teadis, et kui tüdruk tuleks, ette ka ise ilmuks, leivad valgel linal, kumimardade ja rääkides: siin on see ihu ja hing, mida mul pakutakse, — et isegi siis ei oleks miski olemuslik veel loomunud, kuigi pinge maanduks ja tekiks uus omapärane kogemusalus. Probleem ei olnud buržuaasset pärnenud, olgugi et kõik, mis liitus armastusega, näis sealtpool tulevat. Ei. See oli midagi hoopis muud: ta tahtis seda tüdrukuga seoses sõnuda. See oli väga segaselt ja olnud nii täpselt oeldud. Ta pidi leidma mingid sõnalised raudklambrid, millega oma andumust koos hoida ühes sellega iseennast, ta pidi leidma sõnad, millega oma andumust talutavaks või isegi väärrikaks elada. Ta pidi looma iseenesele palve. Ja see palve ihkamise va

kasvanud maailma koos selle tüdrukuga ja see oligi tema armuvaev. Kõik muu oli möga selle ümber ja see oli...
Ta teadis, et palve ei või olla kirjandus. Kõik kirjandus ei kõlvanud palve jaoks. Tema kaebelaul pidi olema rahuline ning lopetamata, tapne lõpmatus, nagu ta oli närviline ja kuuldav. Kuuldav, mitte mõistetav, midagi sellist, mida nal ei voiks nautida puhas ja mis üksinda olles jaaks auklikuks, igavesteks fragmendiks. See pidi olema ainult selles fragmendis oleks ta saanud elada, ainult fragmendis oleks end hingetõhujaks lõotsutada. Fragment oli midagi nagu koskas hinnata mõnd maksumi, mis sundinud sellest naise vastu. Ta teadis, et parimad neist ei olnud mõtteterad, vaid palved armastuse kutkes, kirjanduslik edevus ei olnud oneti kohitsemata. Ent monest mõtteterast õhkus veel palvetaja õhku. Naiteks. Sa ei saa olla liiga õrn uhe naise vastu. Naiteks. Maailm Annast teab mitut lugu, aga ei olegi maailmast lugu. Naiteks. You lonely girl, lonely world without day-dreams. Imeliselt taitunud fragmente oli temasse tulunud suurtest ja väikesemadest, mida ta põlvkond enesega kaasa vedas. Kui ju kunagi oli, mis oli... Oo lõhnab, vihma on kevad Tartu peal... Head ood, Rebecca, heledad... Kuu paistab, igavene suvi lõhub hinge... Et sur la ville, comme il pleut sur la ville... Ensmittag, fererliche Zeit, o Sommerschwüle... If you've done to my world... See what they've done to my song... Kummaline, kuulas meloodiakatkest sisse ära kadusid, kui ahistus suureks kasvatelanhoolia jaoks enam jõudu ei jätunud, kui üksnes kuuldav lausutus sinu eluhoidjaks, muusika ei olekski sõnadest üle. Sõna võttis e kõik, ka muusika. Ta võttis armastusegi enese jaoks. Ja kes sõna ei otsinud seda püüas sõnatu olla — surm.
Armastuses on mingi tabamatu sõnaline tuum — mõte ei olnud Ruubenile veel kunagi varem pähe tulnud. Ta ei oleks sellest arugi saanud. Niikaua kui see oli ühe mõistatusena ikkagi päralt jõudis. Siis oli see ehkki see oli absurdne — aga ta oli käes.

Mitte tüdrukut ei olnud talle vaja, vaid sõna, fragmenti selle tüdruku puhul. Ta mängis tola tüd-
 ümber, mõõtis tema jalajärgi, nuhkis tema mahat-
 tud asjakeste vahel — see kõik käis armumise-
 sas. See kõik oli tuntud kirjandusest. See kõik oli
 ammu välja naerdud. Kuid nagu ta nüüd adus
 ta oli kindel, et ta ei olnud esimene —, ei peitu-
 nende kaudsete füüsiliste kontaktide taga mitte lõp-
 füüsilise läheduse ihalus, ehkki sinnamaani ena-
 nagunii välja jõutu, vaid armastava hinge vabanemise
 sõnalisse enesevaljendusse. Ta oli kindel, et see lõp-
 füüsiline lähedus osutub mingiks vaga eemaletõu-
 vaks lihasorkimiseks, kui teda ei toesta hinge õn-
 mulin, see arusaamatult sügav sõnaline mana. Ta us-
 et isegi don Juan võib jääda puhtaks. Ta oli ju
 uinuva kaunitari juurest pagunud — miks küll, ol-
 möelnud. Oli see tõesti lihtne kartus jääda tobuke-
 uhke emase ees? Seda ei saanud salata. Tal puudus
 rokokookavaleride üllas elegants, mis lubaks arma-
 tud daami rüppe alati ja asjaoludest hoolimata su-
 buda, ta häbenes anduvat armastust ning ei tund-
 toreda mängu reegleid. Ja et neid ka teised ei tund-
 siis ei saanud seda nimetada ebaküpsuseks. Aga tal
 teisi võimalusi. Jõhkramaid ja ajastuomasemaid
 oleks võinud tüdrukut une pealt huulde hammust-
 või süngelt ja vaikides tema ärkamist tervitada, n-
 ta oleks end õnnestanud. Sest ajastu reeglid ei võim-
 danud kiljumist. Ta oleks seadnud tüdruku julma f-
 ette, et teda armastatakse kogu selle viha jõuga, n-
 ühes keskkoolipoisis elab, ning et armastuse eest p-
 pääsu, — ta oleks end õnnestanud igal juhul, sest
 arvas teadvat, et isegi nii noor naine nii vägeva arm-
 tuse eest tõepoolest ei pääse. Ometi jäi ettevõtte t-
 pama väga olulise puudujaagi tõttu. Selleni ta püü-
 jõuda hiljem. Nimelt, kusis ta eneselt, mis pära-
 oleks ta pidanud üldse nõndamoodi käituma, nagu
 nüüd mõelnud oli, ja mis pärast kaldis ta üldse on-
 pagemist nurjumiseks pidama? Kas siis tõesti ei saa-
 olla õnnelikku pagemist? Ja ta leidis, et saab, ehkki
 ei olnud kindel, et ta seda ise kogenud oli. Ja p-
 enesetuulamise järel jõudis ta veel ühe üllatava tõ-
 museni: kui ta tookord olekski tüdruku ärkvele suud-
 nud või mõnel muul moel teda vägisi enese oma-

olnud teha, siis ei oleks seda paljukiidetud armas-
 t, mille all ta end nüüd vankuvat tundis, üldse
 olnudki ja temast ei oleks saanud nii suuri
 teha. See mõte suurtest sõnadest vallandas temas
 ki nokkuse. Ta oli kogemata puudutanud asjade
 muu ja end kõrvetanud. Elu ei võinud olla nii
 tühine, nagu ta hetkeks paistis. Õnneliku hinge mula
 võinud olla lihtsate asjade tuumaks. Sõnade eel ja
 kõrgus ju olemuslikumaid asju. Ta keskendus
 kord, et oma haiguses veenduda. Ja veendus
 endavi põsi, et armastus on siiski lallamine keset
 elu ja et ta ei saa algust ei naisekurnamisest ega
 t ja et sellega ta ei lõpe. Armastus on kuula-
 tüdruku puhul. Armastus on rääkimine ühe
 tüdruku puhul. Teda ei ole enne ütlemist selle tüdruku
 tul. Ja teda pole pärast. Ja Sõna ei ole öeldav, ehkki
 öeldav sõnumise seast. Sõna on milleski ära kõnel-
 kui õnnelik põgenemine on võimalik, siis küll
 kaotada sõnumise võimet.
 oli aknalaua kokku vajunud nagu kott, võib-olla
 lagi tema huulte vahele ja püksipõlve, millele
 oli loetanud suu. Kõlvatu Ruuben, inetu poiss, kes
 armastuse häält eneses palveks tõusvat. Raske
 vata, milliseks võiks kujuneda tema armastus oma
 vates faasides, armunud olek, armastuse tule-
 aeg oli igatahes hirmus. Hea, et kestis pikk mitme-
 ne koolivaheaeg. Hea, et ei ilmunud keemia- või
 looõpetaja. Sest tema elu üks kellalöömisetunde ei
 tunniplaanidesse mingil juhul ära mahtunud ning
 ei oleks ühestki võrrandist või ajaloo fakti ümber-
 tusest leidnud seda maagilist sõnade kombinat-
 ni, mille artikuleerimine talle inimväärikuse pidi
 ma. Ta oleks seisnud klassi ees, võib-olla kohus-
 lik kriit, võib-olla taskurätt pihus, ja oleks oma
 tnamade vahele suutnud ehk pomiseda mõne
 olemise lõpplause, umbes kas «koju tahaksin»
 teha», ning oleks siis kriiti hoidva käega
 nud grimassi, mis mõjunuks nagu haigutus, kui
 oleks saatnud iseeneslik lalin. Ja võib-olla
 matemaatikaõpetaja Kamõškin joonistanud klassi-
 vahel seisvale kuivatuspaberile rooma riisti
 olnud, et integreerimisreeglite mittetundjale
 järglaste saamise ära keelama, mille peale tema,

armastuse küttesse jõudnu ja suurte tunnete kõlva kehas, oleks ehk õpetaja öla kohale kummanud ja temale otse kõrva lalisenud, «Ma elan veel.» Ja taja Kamõskin oleks ehk esialgu vaevu nõksatades tõusnud püsti, haaranud tahvli servalt vabakriiti, tõmmanud Ruubeni seljale, nurgast nurka, x-i ja olnud «kasi». Ning tema, Ruuben, oleks vabandust seda irvitustest heledaks põlenud klassi armastamise pärast järglaste saamine ära keelatud tal oleks hakanud õudne selle klassi tarkuse eest oleks vedanud end direktori juurde, oleks kirjutanud talle lehekesele mõne tähe armastusest, kuid vabanduseks direktor neid kõverikke oleks mõistnud.

Ta teadis, et säärasena on ta uhiskonnale ohtlik, oli vääratum veel kui pätiõanded, kes parginud vaikeste, viilist valmistatud nugaalga alaealisi talle ja valurahaks neile münte peale pildusid. Ta oli vabanduse veel kui avaik naine, kelle blasfeemiline vabandus võis igas riigis marjaks ara kuluda. Hea, et talle eraldati varjupaik ühes deklassecrunud majas, kus ta olid natuke tema moodi hullud. Ta oli inimväärne madaldaja — oma nõrkusega suuri tundeid loomõelda. Kuhu jäi see roosa, magus, helge armastus paljudele ta sõpradele oli naeratanud ja talle nõnda kadedaks teinud, et ta kontrolltoode ajal talle lide ja njuutonite asemel oli kritseldanud paljude olematute tüdrukute olematuid nimesid, mille eest talle halastamatult kaks pandi, ehkki kõik muu oli talle numbreid oli ta ju suutnud reastada? Või ei olnud talle kadedus, vaid armuotsingute kurb algus? Sest kadedus oli ehk ebaproduktiivsem, kui nende fantastiliste rukunimede kõlavus lubas eeldada, kadedus ei ole ehk osanud sääraseid nimesid välja mõelda. Jah, talle ta, kadedus kestis vaid niikaua, kuni algas see hää söövitav sõnademula. Armastus tegi oma halastamatuid tööd. Temap see õhutas koolivihikuid sodima, talle kesi joonistama, kirjakesi saatma, võõrkeelseid pluusidele maalima. Aga ta ei õhutanud, see oli rohkemalt öeldud. Temap need sõnad ise oligi. Tõepoolest kogu kool sodis. Kõik otsisid armastust, kõiki kutsus armastus, kõik elasid armastuses, need maitsevad koolijütsid. Aga njuutoni asemele rebekiina oli kutsutanud tema, Ruuben, ainsana. Sest paljud olid

«leheksandagi klassi lõppu hakanud maa sisse oma oma roosade buržuua-telkide vaiu ja jätnud «õnnumulina» tema, Ruubeni hooleks. Nad sodisid, talle piiri. Neil polnud enam piisavalt aegagi talle alal munajoodikut mängida, nagu tema talle linnas tegi. Võõras linn oli tema monehinge talle rebinud. Encepett kisti kate vahelt, margi-korvpallimang ja videoshow'd haihtusid, talle neid olnudki, naiseihugi hakkas ta pilgu talle dama. Apollolik joon tema valimuses, mida talle oli margatud, ahmastus paari elulise žesti talle tottu. Võis jalle oelda: samm inetusest ilusse talle onatult väike ning ilu ja inetus ei ole fusio-talle terminid, vaid eetilised nüansid.

Talle võinud küll oelda: jah, mungad ja kerjused armastuses olnud. Ehkki iga kristlik palve üksikuna talle olnud talle põrmugi, ta oli proovinud. Ja poeedid talle armastanud. Ehkki ta ei oleks osanud nimetada talle talle, mis talle palveks oleks kõlvanud. Ta leidis talle fragmente, nagu öeldud, ja talle näis, et tõelist talle ei saagi luuletuseks kirjutada, sest tõeline palve talle lõputu fragment, milles armastus ennast tühjaks talle. Diboora-panaatša-finelli-ormeeke... nunnadi talle paagi ülim forell...

Talle talle kuuliski. Aken oli lahti, oli öö, justkui pime, talle talle kõndijale valge. Ta tõstis kaginal pea ja vah-talle linn. See oli armastuse luulust täidetud. Ta talle talle sõnu, mis sarasid poodide, baaride, kinode talle talle mida kiiremini ta neid lugeda ahmis, seda talle talle mes ta neist kummalist jõudu, sest ta hakkas talle talle kuulma. Ja sun-seal kuulduski mõne õosse talle talle haal või naisterahva kingaklõbin, mille vah-talle talle kps-kõpsu segunes hooletumate sammude hõör-talle talle säärasest sammukajast võis õppida rohkem talle talle naise magatamisest. Ja ajuti põles mõni vana talle talle kvartali servas ning lendas tulest välja talle talle kass, kes kandis sademeid laiali. Kassid tapeti talle talle talle ja tuli veega, ei leitud ainult neid armas-talle talle talle, kes olid tahtnud sõnuda tule puhul. Sest talle talle otsisid armastust, aga kui nad kätte saadi, siis talle talle talle neilki võtta järglaste saamise õigus. Ja Ruu-talle talle napea ei olnud mitte juhuslikult leegikarva talle talle lagipeas, reite tipus, käenalde all. Seegi oli

põlev tüdruk, nagu neid vajati, armastus aatom-
vastu, millest maailm end tappa laskis. Põlev
naitas end jälle. Punapaiseid tüdrukuid oli ha-
juba ohverdama, nad hoidsid end eemale oma
tundes; ja osa naisi, kellele punast karva ei o-
antud, värvis tutte, et armastuse poolt tapetud sa-
Ema Helengi värvis. Vaevumärgatavalt lisandus
juustele päevade kuludes punakamat tooni, ja ka-
tutid riiete varjus punasid, ta muutus üha hõõ-
maks ja salapärasemaks, üha enam õppis ta kõnele-
kunsti, tund-tunnilt vähem vajab ta käsi, ja
Ruuben tundis, pani tema, Ruubeni oma sõnade va-
alla — just samamoodi, nagu Ruuben seda ise
ühe sündinud punapealise puhul

Ei olnud teada, milleni see võis viia. Seal, kus
asfalt, sääl ootas meid Jeefa, sinisukad pungi nii
kult täis... Ta tundis tarvidust vägivalla järele
data, lõhkuda, kutsuda esile karjatusi, toota frag-
mentaarseid ülitõelisust. Linn oli hakanud
ümber laulma. Restoranid, baarid ja avalikud kor-
levitasid hingematvat sõnamula, naised vindusid ko-
kordsete majade avaustes, ent lihalik pillerkaar ei
kunud seda, kes elas kõigi armunute kaunimale
vikule. Või kuidas? Ruuben tõusis põlvili. Õpe-
Kamõškin, hüüdis ta lahtisel aknal, kas tõesti ei
tõeline armunu loota enam kui kastratsioon ja
nii paljutootaval päeval? Õpetaja Kamõškin ku-
silmaad maas, siis nuusutas oma nahkset pitsakure-
Tõeline armastus, ei ole parandatav, venitas ta ju-
hajali olles, ent ilmse ähvardusega. Aga mis pu-
see siia, hüüdis Ruuben, miks nõuab see kõik ähva-
mist, miks torgite te paranduseasju, kui suur arm-
mulle peale on langenud? Kas ei ole ma õnneli-
austusväärne oma piinades, mina, deburžuaseeritu-
oled näotu ja kõlvatu, ütles õpetaja Kamõškin, sa
enese arust hõivatud puhasse asja, kuid sa ju
kuidas sa maailma lõhud, fragmentide otsija. Kuid
on ju ülm, õpetaja Kamõškin, hüüdis Ruuben vai-
tuses, kui ma leiän selle fragmentide seeria, milles
armastus end vastupaandamatult kiheville ajab, ja
võib tahta veel üks poisike! Aga millest me siis el-
hakkame, poisike! karjatas õpetaja Kamõškin ist-
karates. Millest me siis elama hakkame, kui isegi sa

üksed leiavad endale lõpu ühepäevastes fragmenti-
al. Mitte ühepäevastes, protesteeris Ruuben, nen-
nab kogu olemise paatos, nad on igavesti
sonad! Vale, karjus õpetaja Kamõškin, SUUR
ASTUS EI OLE PARANDATAV! Pea see meeles,
pea see meeles, kui sa maailma paastmisest osa
lõhuda! Fragment on küll lõpmatult täituv, aga
üksiku jaoks, ja üksiku jaokski mitte alati.
on luga sugav, et kanda kogemust edasi, ta
hõlgu. Palved ei toeta jarjepidevust, suur luule-
ja armastuse sisse, sest sus ei suudaks ta maa-
midagi anda peale anonuumsete tuletukkide,
vaid mõni üksik oma uhkust taidab Fragment
ilm, õndsas sõnamulina peab lõpetama exodus
orjameelsesse ja piiratud maailma, hinne kaks
upma suure armastuse pretensioonid, sest me ehi-
mimest ja mitte tühipaljast sõna! Armastusest
saama kunstiteos, vaid siis parandab ta midagi
tulevikule! Armastusest tuleb targana välja tulla!
Mu armastus! karjatas Ruuben. Mu punapäine seen!
Ta kargas püsti ja virutas peaga vastu aknaorva üle-
tasapinda. Vaene pea ei olnud oma mõõtu veel
anud. Ruuben varises oise maja põrandale, tõm-
enesega kaasa raamatuid, nende seas Lutsu
lühis «Kevade». Kohe saab läbi, mõtles Ruuben hetk
vaikuse teket. Siis saabus valulik vaikus, milles
elasi mõtles: mu armastus. Mu armastus, Niutsatu-
sa ometi ei lahku. Sa lõõmad, ma tunnen seda.
lõhul põlevad su käes. Suur suvi lõhub me ümber.
hakkame uude paremasse maailma.

2. KASSIMÄNG

Paljaste säärttega hakkas Enekenil peale vihma ja Asjatult kiskus ta allapoole oma lühikeste pukste se mitte ainult selleks, et külmatunnet vahendada, v ka seletamatu habi tõttu. Niiskus hiilis ta püksisaan sisse, imbus pesusse, jättis mulje, et püksid aina lü nevad ja lühenevad ning et tema riietuse nappus lausa katastroofiline. Mitte ühtegi inimest ei silman ta kõnniteil lukumas, ehkki avatud akende taga kostvad siksakilised, katkestatud helid märkisid igav eluolu vaibumatut kulgu. Ainult kasse käis üle tate, neid oli siin palju ja nad ei olnud sugugi us sugused kui neid vaatama sai jääda. nagu oleks aga seltskond kassinahkadesse varjunult oma hämaraid n ajanud. Ripsmetel kibelev pisaraseel sundis teda ots üksindust, ta tahtis ära sellelt tänavalt, ei soovin endal tunda enam ühtegi pilku, eriti labi aknakla heidetud häbituid kitsisid pilke. Ta pages juhushoovi, olles määranud enne umbkaudselt kodu koha kusagil viljapuu-aedade taga. Äärelinna majas puhmas peab olema tagahooviteid, mis viivad al sinna, kuhu tahetakse, peab olema, proovis ta võib- uskuda.

Hoovis, kuhu ta sisenes, leidis ta kuuride ja vahelt porise jalgraja. Ta ei hoolinud briketisodst halvast lehast, vaid justkui vajas praegu põlist elam mustust enese ümber. Teerada vis otse, siis po paremale. Seejärel tuli lahk. Tekkis küsimus minna vasemalt poolt, pugeda kiurutades piki pl kasvavate sirelvõlyide aida või jätkata teerada, jooksis algayate puurutade ja kuuride tagaseinte va paremal pool. Ta valis esimese võimaluse, sest see olevat kodupoolsem, pealegi oli see soojem ja pime uskus, et sirelite all on mõnikord ohutum. Kallutat end ettepoole, hakkas ta ettevaatlikult oksa tõstma

avanevasse kaiku kuidagi sisse libistada. Sel võis lõppeda ummikuga plangunurgas, kuid end vahvalt, seega isegi rõõmsalt nuncodi. Vihmapudemaid kukkus lehtedest krae vahele, oma jaheda, rahustava teate. Öhtuhakk, a veel noorus. Lõppude lõpuks võib ma ju er poorata, mõtles tüdruk. Rõskus pani ta it kihelema, käsivartele jai marke oksakua-

mek oli nagu peitsemang. Oli ju teinagi la se- ohnud hekk ja aed. Ja kõik peitmiskohad mui- ada, parimad hingeradamiskohad laatspuuheki kõik kohad olid teada, aga kummalisel kombel see tõelise mangumonu. Just siis, kui oli puhas mang ja poisid oma ekstravagantsete otsin- asjasse rabeledust ei toonud. Üks jai muidugi oma aarde lugema. Aga ulejäänud peitsid end kokkuleppel sellesama parima laatspuuheki monemeetriste vahedega, igauhel oma poos val- vahetati ainult kohti eri peitmiste aegu, aga koh- valik jai samaks. Niipea kui lugeja oli kümneni alustas ta peiduurgastest, kuhu keegi end ei peitnud. «Tuhh!» huudis ta õhinal iga uue või nurgataguse järel. Heki tagant kostis juba must, mis segunes suuremate turtsatustega, kui umaks hekile lahenes, näol ebaharilik muie. Ta kasikaudu hekki labi kompama, lastes end juh- katustest ning naerust. Heki taga laks lahti tavaks rabelemiseks roniti uksteisele otsa ja selja et pääseda otsija käe puudutustest, käristati rõi- puruks. Kelle käest või jalast või juuksetutist kõige enne kinni sai, see pidi järgmine kord minema. Aga loomulikult mitte varem, kui solijad kinni olid võetud, kõik käed-jalad ära tatud. Taoline mäng kuttis tüdrukud alati jube- s, nad muutusid mõnikord metsikuiks ja jook- koduaiast välja. Nuudki veel, sirelite all oma a võideldes, aimas Eneken salaparaseid raudu umber.

logi avastuse. plank vasemal pool lõppes äkki atult, isegi toetava postita ära, ees vohas aga tihnik. Võis minna suvalises suunas — aina vaatepiiri ees ja kohal, Jäädagi sirelite sisse.

Hetkeks pidi ta nüüd hinge tõmbama, sest kükk-
oli vaevanud ta jalad Istunud maha, tupsutas ta
kuga niiskuses vesiseks tõmmanud nina. Plank ja
tinkt lubasid tal veel kord tapsustada kodu asukad
NW. Issand, kui tore oleks sirelite all koju jõuda.
Ainult keegi ei tohtinud seda teada.

Ta jätkas teekonda suunas, mida pidas õigeaks, p
vides aeg-ajalt siiski oma liikumisjoonisesse h
teha, sest otse minna ei oleks nägunii õnnestunud,
teadlikud kõverad võisid säilitada lõppkokkuvõ
tasakaalu. Ent ei paizenud ka kohustuslikest kurvi
Suure põõsaaluse valvel seisis tema ees äkki karnk
maigutas raskelt ja fanaatiliselt. Uksindus m
jahatahtlikult kõike inimesest konnagi. Otsekui
elavat pidalitõbe hingeldas põõsa all tema ees. M
rohkem ta ennast julgustas, seda enam nais talle
konn valmistub loevaks, vastutustandetuks hüpp
Jäestanud neid koomi elureg tajus Eneken alles m
seda pulbitseva elu rikkust, mis vika karnases o
gas peitus ja tema psüühilise suretuse viis. Ja
loges ta, et sellest, mida sa pole kartnud, oled sa
vaadanud. Ta sisistas tasakesi konna poole, lootes sel
ussihirmule. Siis hakkas taganema Tasa tasa Ko
nad teineteist enam ei näinud.

Üha palavamaks muutus ta keha sirelite all eksel
des. Vaim hakkas jälle üliõpilaseks tahtma, või üks
kuhu, kus sai lageda taeva all seista. Ja ettevaat
kadus sedamööda, kuidas tõusis kärsitus. Sirelitu
kriipisid nimelt tema käsi ja jalgu. Siiski ol
kindel, et pole kaotanud õiget sihti, ehkki kohtun
konnaga oli jätnud halva maigu suhu.

Aga siiski ühnik pidi olema erakordselt suur, abs
seda suur ühe vahele talle oovi jaoks. Et appi hõik
selleks ja tal omelisele... puu... Ühes sireli
sinas ta kinnas, kõigest mangukõrvalt, se
mis tiivikuna tiireldes õhus lendas; miks polnud p
kesed helikopterile järele tulnud? Kas peeti sirelit
kui selleks, kust otsida enam ei tasu? Sirelit
olid kohati suured nagu seened, mahlakad ja paras
dega täidetud. Kuhu ma küll jõudnud olen, m
tüdruk ja surus käed hetkeks reite vahele. Aga see
oli nii pikk ja ängistav, et ta liigutas end kohe. M
kord arvas ta kuulvat, nagu astuks kellegi kuradinal

relipõõsaste vahel. Veelgi enam kartis ta paari
rdi, mida hirm talle alati kõrvu manas. Siis
valt sinibeeze pilvetagumikke vahtides mõni
seisma. Ta higistas, ent ta higi oli kulm.
s, Eneken, sa oled näinud nii palju päikst
nd nii palju sireliõisi — ja nüüd kardad sa
s relipõõsaste vahel, küsis ta eneselt. Ei tohi
valguse äraminekut — see toimub vähemalt
jaevas. Kuldsete kirjadega teetassid sinu
ikka sama tolmunud, sinu lilleline kleit ei
sugisvihmade aegu. Ja kõik see on täna
nde ning sünitusvalu seisukohalt. See ei
matrakilis ansatki hinnet ega jata sunnimarke
selgadele. Tegelikult ei talu sa üksnes vanu
ust. Tegelikult vuhisevad nende maitsetult
pavede taja terasest lennukid, ja lennukite s
õhkud mehed, ja lennukites on Kaukaasia
adruneid ja tubakat, millest jahtub kõigile
te, naistele ja lastele. Ka sina võid juba
tul apelsinikoori majoneetsipurkidesse. Ei
koogi vurtsainet teha. Keegi ei võta sinu li
herglast vabadust.

agus sõna — vabadus. Vabadus teha kooli,
tõpimakooke, õunakooke, vahukoorekooke, kreem-
... Vabadus keeta seljankat, neerusuppi ja kis
selt kestendavat nahka, vabadus nutta ette
hole, vabadus värvida kaenlakarvu, vabadus
tähtitud paberit... Seda vabadust oli selles
porikuus nüüd nii palju, et kramp hakkas
noorima. Ja vabadust jätkus sellessegi sireli-

teespool huilgas vabanemislagedik. Seal ei kas
teht-uite-uite i sirelipõõsast. Tudruk ei
enam oksa tõsta, tungis neljakapukil vaim
est lani. Need olid kui nime eriti siike
mots riskitlikukujulisele rohupatsile, mida
piiras sirelvõsa. Kuid see ei lugenud
nuud oli tal vähemalt koht paikese all.
ad keset lagendikku pikali ning tõstis vahel-
jalga teise jarel põlve peale, et vercpaisud
ada. Ah, tema, Eneken Raidreet, oli siiski
pisteks valmis, ja siis naiseorjuseks valmis, ja
siks valmis, ja siis... Ta otsustas end sireli-

valli vahel nüüd ometi püsti ajada, et naerda geograafilise kohmakuse üle.

Mingi džungel see ei olnud. Aga too järele puhtnegatiivseks, peaaegu informatsioonitühjaks. Korra võis küll natuke sooja saada. Mingit dšun olla ei saa, olla ei saa. Eneken tõusis sirelivalli ääres kikivarvule ja proovis midagi peale taeva ta ei näinud, ja veelgi enam pildes ainult tükikest taevast rohkem. Sus huppo pikkusele mõnekümned sentimeetrid juurde, see jai samuti asjatult katseks tarkust saada. Eneken mingit kindlat suunda, kust linnavõngu haasta, haastumist ei andnud orientiire. Hirm tuli tagasi samuti mõttega: kui see urgast tekkida oli lastud, siis pidid sellel tõsisel põhjusel olema. Tõsisel põhjusel, tõe põhjusel. Jah, sun haistes saladuse järele ja ma jai varju. Midagi jai varju. Paanika tuli kiiresti. Ma tahan sind siia, hakkas ta manguma. Ma tahan tahta, et sina tahad, et mina sind tahaksin tahta. Ma tahan labast lõppu, ma tahan labast lõppu. Ema, ema, mul on nii švuul, mul on nii švuul.

Ta tormas neljakäpakil tagasi sirelitesse, tundis edasi senikaua, kuni laup vastu planku kopsatas. Hakkas siis piki plangu äärt liikuma. Plank oli n. osa sellest varjatud eest, millest ta aru ei saanud. Oli nii ligidalt agendikule ja nii kõrge. Kus oli varem olnud? Esimene nurk saabus varsti, siis teine. Tüdruk jai põlvedele istuma ja nuuksus. Polnud midagi kahtlust — ta oli sisse piiratud. Suured sinibad pilved lasti kõitõega hästi madalale sinelite kohale. Elektriseeritult võnkus rohi põõsaste taga.

End kainusele sundides arvas ta, et saab planku kõigele vaatamata hakkama. Proovis isegi ette kanda, kuidas ta üle aia ronib. Heldeke, ta oli mardikas: käed konksu, jalg peale ja ainult natuke ähkimist. Ta pidi tegema vaid parima hüppe oma ja oma elu kõige ramedamad liigutused ja kõige tumad hääletsused. Seda oli nii vähe nõutud videv. Eneken Raidreet, olla vaid korra lehm ja kõik korda.

Kuid teda heidutas mõte sellele, mis oli tore planku. Äkki seal oli midagi. Äkki seal juhtus midagi. Äkki seal juhtus midagi. Ta mõtles ja

hakkas talle üle jõu. Ema, ema, mõtles ta. Ta ronis agendikule ja heitis kõhuli rohtu. Ta tundis, et ta ole enesetapuks veel valmis. Ei ole valmis end korra päevas magatada laskma. Ei ole valmis sünnima. Milline ebaküpsushoog võis mõnikord peale hakkasid kartma oma kõhu pärast. Tahtsid teda tugevasti vastu kaitsvat maad suruda ja lasta mul minna. Sest kõht oli naisterahvas ise.

Kõhul sirelivõlvide alt libises rohule hatune kollane kõuts. Tema raske karv tundus kubisevakuist, oli kohati turris, kohati nahahaigusest. Enekenil jooksid kulmavärinad üle ihu. Ta oli Samal ajal väljus areenile teinegi kass, tuum ja ei teinud esimest tähele panemagi. Kollane kukub jai seisma, oigas haledalt, inises suguvõtta. Kondine istus temast mõne meetri kaugusel suurele, pöörates selja. Küllastunud kiretu piik helilehti. Eneken surus silmad kinni, siis avas. Kondine lähenes teisele alandlikult selja tagant. Kollane kuuldavalt ja tilgutas rohtu ila. Ta lakkas saba. See pooras end väkkiirelt ümber ning muutus kollase ees hambaid. Kollane põikas tagasi, hõõrusest värisemas. Ta hakkas lähenema poolvõngerdas peaaegu maad mööda uuesti kondisema. Siis peatus ta ja kiunus rohukõrte vahel. Kondine istus olevat ükskõik, kes ta sugutab. Kollane hakkas katkendlikult, nagu rohu sisse peides pikalt ega püüdnudki enam lõpetada. Kondine tuues haigutuse lõpul kuuldavale jörina, alaraseolgutatud emase kalkust. Kollane inises, siis kargas ules ja lõi kondisele käpaga selga, hõõrmatusest kraunus. Kondine pöördus väkk-kollase poole ning teravnurkne kiur pinnakuju. Haaramisvalmis hambad näost esile kilas ta kollasele pikalt otse silme vahele. Kollane seekordki. Tukk aega oli kosta ainult talle sahnat. Kondine kass lakkus luiseid

soi rohtu ja oksendas läbinätsutatud pudi välja. Siis lakkus ta karvutuid kohti oma keha, lõppkade mõnulevate keeletõmmetega. Kondine muutus rahutuks: algul hõõritas ta keha ja näugus ületud suuga sinibeežide pilvede poole, mõne aja

pärast hakkas selja taha pilke heitma; kuid kollane näitsatas, oksendas ja lakkus luga suvenenult. Kass paistis olevat seda tougu, kes teeb kõike järjekindluse ja unustusvoimega. Kondine näis korra, teise, kolmanda. Kollane tardus hetkeks, lakkas, ja seejärel, nähes teist endast mõne meetri kaugusel ootamas, otsekui kohkus. Ta silmad pöörlesid kiim temasse tagasi tuli. Kondine niutsatas kassale ning kollane unustas ettevaatuse. Ta jooksis unustusest kehalt kidurama poole, kaotades karvatutte, ning lõi talle parajal hetkel hambad ninna. Südantlohe karjatusega koos sülitas suur haige kass idealismikud rohule. Ta hõõrus oma haavatud nina vastu maad niikaua, kuni muld valja tuli. Samal ajal alustas kondine uuesti ootav-kärsitatut niulsumist, ja kui kollane selle peale ainult vagusi urises, tegi ta midagi ülima armastusväärset: tõusis istest, läks haavatu juurde ja pissis tema ette. Seejärel naasis ta oma kohale ja kondise kassi kulaskäigu aegu oli kollane kull silmad sulgenud ja kergealt võpatanud, aga nüüd näis ta otsustanud teadvat, mida talt nõutakse. Ta tõusis samuti peale nagu kondine kass. Too kütis leebe peapoõrdega kassale asendi heaks. Ja siis hakkas tüse kollane koopa ülepaisutatud sentimendi ning lõputu orjameelse voolas kassi kõne. Ta tegi oma tööd hoolsalt, silmitses vees. Tema haal väljendas andumust, mis ei jätaks üksiku initsiaalile enam mingeid võimalusi ning tulevat ürgkõutsi enese suust.

See oli Enekeni jaoks vastik. Tal hakkas vastik suur räpane kass tema tulevaste laste häälega oma väljendas. Aga ta surus kõhtu hoolega vastu maad püsis vagusi.

Oma halinasse süvenenud, püüdis kollane end pidevalt kondisele lähemale nihutada. Tema haardumist muutunud laulvamaks, ta lukus vaheldumisi parema ja vasemale, tegi haake, ikka aeglaselt, justkui tahtes. Kondine kass oli end nailise tuimusega ümber rännanud ja pesi jalgevahet. Mõnikord ajas ta pea ümber ähvardades ettepoole ja püüdis kollase kassi pilkuga siis taganes kollane veerandsammukese, mitte rohkem. Mängureeglites oldi kokkuleppele jõutud. Kollane ahendas poolringi kondise ümber, mõlema kassi silmad tilkusid ohtralt erituvast ilast. Pinge oli haripunkti jõudnud.

...a temeteisest kapaloogi kaugusel. Kollane pei-
...mumilise não üha sugavamalt rohtu, kondine
...nevil hambakestega suud tema kaelale ikka
... nende kehad võbisid kollase kassi ramp-
...teed hõlalevoos.

... lõusis neljakapakile, huüdes kõtt-kõtte ja pesaga vastu maad. Oma tulevaste laste mõneldes kordas ta kummalist sõnapaari peaaegu meelise veenvusega. Nad jälgisid tüdruku sõnade mõtlikuvat pead. Kõtt-kõtt-kõtt... Ta tahtis ära, meemale kõigest.

... Võib-olla oli see midagi
... Võib-olla oli see midagi noorusest. Võib-olla
... Ta hakkas rohu sees tudruku poole hii-

11. lott, karjus Eneken ja vehkis kaega. Talle näis
parpursed karvutud laigud kassi kehal väljen-
nugi rohkemat kui pelk nahahaigus, midagi
marutobisemat. Ülcoleva rahuga libises
lass loorberist lõhnavate sireliokste alla. Tal
oma arvamus kujunenud, seda ilmestas suur-
t lott vonkleva saba poolprofiil.

en ei teadnud, kuidas end kaitsta. Tema anuvad
 ühisid kassi vaid innustavat. Aga ta ei saanud
 mees olukorras vaikida. Ta eritas sõnu niisama hoo-
 lile kui kass ila, sest ta oli lõplikult tüdinud sellest
 elust, sellest maast, tahtis seda enesest eemale kar-
 n. Ta isegi haukus inimese moodi, lootes, et kass
 lah. Siis hakkas ta nutma ja taganes kassi ees. Aga
 ei jäänud ta taganeda, sest vaeas oli vaeas-
 maatseis. Ma vihkan teid, mõtles ta, nu-
 t. 'Eks va' suutma ole kogu seda molkuste
 l. i. g. ja suid, tatpea. Te olete sitemast puust
 Ma ei tohi teid lasta. Seda maailma ara rik-
 teaksin ta pa 1. Seda maailma ja oina
 ja ara minna Issand, mida ma pean teie
 ma!

istast sõrmed mättasse ja paljastas hambad —
 linud midagi, ei arvestanud kedagi. Ta urises
 kurgupõhjast ja aimas vaistlikult, et see on hea.
 tas, pisarais, siis silmad kinni, ja urises veel.
 see pidi olema. Isegi päris lähedale jõudnud
 ja jätkus ei nõrgestanud enam tema tahet. Nüüd

oli ta kõutsist üle. Ta liikus natuke selle poole ja see raibe, ta taganes jõnksutades küljelt küljele. Iken urises ja näitas hambaid, kass taganes jälle laks hästi, paremini ei võinud minnagi.

Siis hakkas kass laulma, alguj värinaga hääles, üha enam kõlapuhtuse kosudes. Tema kollane ripendas üle platsi uhkavates tuulehoogudes, naalad tõusid mõned tordid pealael ja kõrvade taga püsti oli vaeste armastajate serenaad.

Ma vajan rahu, mõtles Eneken urisemist katkestama. Ta ei näinud midagi, sest tema pikad juuksed olid talle silmade ette langenud ja silmad nendest suletud ja kogu tema ihu võnkus, ent kassi laulu ja orienteerudes liikus ta rahus aegamoõda edasi. Tema vaenlane taganes tema ees. Kuidas see kõik võimalik on, mõtles ta, kuidas ma neid exameid teha pean, mida ma üldse enesega peale hakkan. Ta raputas juuksed silmade eest ja vaatas kassi. See oli otsustav pöörane. Armastuse hääli täitis rohu, ajades kogu tema ilma iiveldama. Eneken tõusis oma koera-asendist nutma puhkedes püsti ja viskas kassi kingaga. Ta rüüsatas, kadudes põõsasse.

Eneken vaatas ringi. Vähe, mida näha oli. Aga ta teadis, et kui veel natukene nutab, siis ta hätta ei lähe. Sest kõik oli veel ees: õõ, Eesti, naiseea orjapõli. See kõik ei pruukinud olla nii iiveldama ajav kui enne armastust.

10. BOKSER

Siis hakkas vana Prantsusmaa uhke kuningas ühe ise naiste peale väga maias, kuningannast vastu kiivust tundma. Enne seda sammu oli ta arutanud oma kõige truuma nõunikuga, ning kellel paleeintrigide viimsete keermeotsteni kõige ülevaade oli, leidis, et armastava mehe kiivus on igati põhjendatud, kuigi ei ütelnud kuningale, mida teadis. Ta soovitas majesteedil mitte oma meelt tuju ja ühes sellega kergelt jalga kaotada ning teha kõrgestisündinud prouale etteheiteid tema talavate üleastumiste pärast, mida ju kuningakojas, kuigi lisas nõunik nii muu seas, esiisade kogemustest teatavate reservatsioonidega tuleb võtta. Et seda tagasihoidlikku vihjet ilmestas nõunik oma kõige pegasoslike kujunditega ja ülistas prantsuse loomade loomulikkust sundsustunnet, ajades kogu — aga mis süüd saab olla üldse kuningannal! — krahvihakatiste kahjuliku mõju kaela. Edasi nõunik, et asja saab lahendada kuninglikult, see on endab — teravmeelselt ja märkamatuks, kasutades kuninganna enese «moraalse ihu» (see väljend ei ole kuningale!) varusid. Kuninga tuju oli nõuniku kõige kõne tõttu tublisti paranenud, ta ütles nõuniku, et riik, milles nii hästi osatakse rääkida südamest, ei püsib maailmas veel kaua, ning ulatas talle usalduse margiks ühe oma briljantsõrmuse, mis kujunenud olukorda kuningriiki vaarivalt aidata. Nõunik omalt poolt lubas mitte säästa vaimu, töötades usaldust kuritarvitamata... Siinkohal mees küll komistas oma jutus ja kuninga naeratavad laulud tardusid hetkeks, sest olemata just targaks lav, oli kuningas ometi ja peaaegu ebateadlikult mees, ehkki ta sellest ise suurt ei hoolinud. Kuid

nounik alustas juba uut lauset ja lubas mesisel lähemate päevade jooksul midagi välja moelda.

Asjaugu ise oli jargmine. Nimeleht lihtsõuline juba monda aega ringi laulik Bruno von Wilpert saksa rüütliauhauk jareltulija. Kuigi tema nimisaksa jätkuses prantslase kõrvale esiotsa ebameeldiv mõjus, harjuti sellega peagi, arvestades veel asjaolu, et ema poolt pärines Bruno galli soost, raakis õukonnas kõige puhtamat prantsuse keelt ning sajatas harva viisi saksa armetust, kui vaid anzuu vein ta keelt lad vala oli paastnud. «Prantslaselt prantslasest armastas ta ise kirjutada oma sonetipuhutandil lõhna pealdisele, saamata aru, et solvab sedavisi raskes kuningliku perekonna rahvusvahelist verd. Kuningas hindas tema häbenemata teatraalsust sellegipoolest narrivabadust paldas ta ka poeetide privilegiumi kuninganna aga tema silmade heledat vaadet, mis paldas meelelist mõõdukust suuremal määral kui tema värsiridadest ning tootas õndsaid randevuimeelises maailmas (kui tahtede seis soodsaks kujunemõõnis kuninganna). Labase lihaliikkusega ei olnud see kaunis daam eales silma paistnud ja tema hispaaniaalik rangus näis isegi liialdatuna õukonna elegantsa sagimise taustal, kuid sõnaosavatele austajatele ometi näppu suu peale panema ei tulnud. Ei. Ta tunneil tiirelda kui mesilastel kaktuseõie ümber, kinkimisingi tabamatu loogika alusel harva naeratusi kootamatumail hetkil ja ajades nende hinna seot kõrgemaks kui kümme tuhat eküud. Ei tasu varjata tõsiasi, et Bruno von Wilpert kuningannale tööpoole meeldiva mulje oli suutnud jätta. Kuninganna aga Brunos isegi teatavat vaimusugulust, annet, mis sõbralikkusest hoolimata ei suutnud loobuda üksinda kosutavast hingepuhastusest. Üllatusega leidis ta mõnuid mõnikord kordamas Bruno värsiridu: «Les enfants de la lune, désolés par les nuages etc.» Jah, see saklane teadis midagi, millest edvistavad juhuluuletid vorpijad undki ei osanud naha. Ent kuningannat ahvles kuramaažile veel teinegi põhjus: palees sosistati kuningas viimasel ajal mõnede daamide suhtes liialavalikku heasoovlikkust on ules näitama hakanud. Kuninganna ise ei olnud küll midagi märganud, olnudki see ju tema ülesanne märgata, pealegi, kun

...erisest piiras talle taiesti ning kuninga abil... huvitas teda tegelikult vähe kuid millegi... teadis kuninganna just nüüd, et kättemaksja... jaoks tema peale sugugi haivasti, et aeg on... vaim on valmis — uhesõnaga, ta tundis kut... õukonnas öeldi, ja ta usaldas selle kutse... tahtsust.»

...hulkumist oli Mati ikka eimiskiks pidanud. ... oma klassivendi sellega jarjekindlalt tegele... peale kooli, küll pausipäevade ajal, kuid teda... oldud kampadesse ial kutsutud. Ta ei oaks... nudki. Tema meelest valitsesid kampades kur... mktid ja bossikutus. Kaidi lihtsalt irvitades... hast teise, sigaretid ja nukid näpus, kujutati... lastes suuri tegusid ette ja tungiti siis tagaukse... kinodesse või kohvikutesse, kust lahkuti... tratiivselt peeretades üsna pea. See ei olnud... monu, see ei olnud isegi kurb, see oli avangar... peeretus, nagu isa seda nimetas. Ta oli näinud... majakatustel hullamas ja liivakastides joomas,... tudrukud veeretamas ja vabaõhukohvikuid... merimas. Ta kartis ka tuttavaid poisse, kui need... talle vastu tulid ja oma karjateadvusega ta... mast justkui välja tõukasid.

...juttude järgi teadis Mati, et temagi oli nooruses... lonbaskarja olnud. Aga vist oli tol ajal teistsugu... ompugi, kes tegelesid näiteks sellega, et kõiki... oma maju üles joonistada või kommunistlikke... mudeleid välja mõelda. Ehkki pasatskeid oli igal... jagu. Hiljem, sellest ajast, kui Mati ise mäletama... meeldisid isale rohkem kohvikud, mille imalat... ta enesega sageli koju tõi. Kohvikust tulles oli... rahulik, tegi temaga juttu ja ei mõõtnud, käed... oma töötoa tolmuseid nurki nagu vanaks ela... t. Hoer, kes enam silitamist ei salli. Neil puhku... isa mõnikord ettepaneku linna peal jalutada... ei keeldunud kunagi, võttis ainult tüki leiba... näsimiseks kaasa.

...tuulise platsi serval istus isa siis otse kõnni... le ja tegi suitsu «põlvekõrgusel», mis oli ta... kurg. Ning rääkis mõnest rauatükist, mille siit... platsilt pealesõja-aastail leidnud. Mõnest «Sonja... ladu lastud padrunikestast, millel kirjale lisaks

ka süda sisse kraabitud, või tilgakujulisest nuiast. Tol ajal oli kogu linn leidusid täis, masin oli siit täiskäigul üle veerenud ja väng oli veel majade kohal. Või ütles hoopis mõne inimese lause, näiteks, kuidas ta Pika jala tõusul telliseid deldes ühte vana ja rumalat mõtet enam nii ei kartnudki. Et telliskivi võib mõjutada mõtteid selle ettevaatlikuks. See tõendas, kui vana ja mõjul kättemaksuhimuline oli see linn, milles ta elas. Võimukas ja énesesse tõmbunud see linn, mida sageli lihtsalt kalasadamaks nimetati. Või näitas talle ajalehekioski müüja kätt, mis sirutus luugist kopikaid võtma ja mille eripärasusest Mati kohe ei saanud, kuigi ta märkas, et tumedad karvad jopeaegu kandiliste soonte peal ebaharilikult hoidsid. Aga kui käsi ostjale mündipaari vastu ajulatas, nägi ta, et käel puudub pool põialt ja et Peetri luine küüs surub trükimustast paherivolt tugevasti põidlakõndi vastu. Just säärased enimes vananenud käekõndid, rääkis isa, olid talle kord taluslikuks saanud, võõrutanud ta lahti eelarvamu jumaldada saledat ja pikka vormi.

Nüüd oli suvine õhtu ja Mati liikus üksinda vanade kättemaksuhimulistel tänavatel. Üksinda hulkudes. Võib-olla oli see imelik Ruuben temas rahutust kütnud. See imelik poiss, keda nimetati sugulasel millegipärast andekaks. Kes ainult tuli ja läks ja midagi ei teinud, ning kui ta parajasti kodus oli, kuusetil rohtas, ehkki ila ei maganud, sest tema mad käisid kogu aeg ringi ja tema jalad värisesid gis närvilises ootuses. Kuid Mati ei kahetsenudki hulkumist, sest oli oma armsast ülesannetekogust nud teksti, mis lihtne ja naljakas, matemaatika lase elutarkusega ühte segav, ja ärritav, milleski loomulik ja ometi vale, ilusa taidruku punaseid hirsukki meenutav, ja vastumeelne, ja ikka õnnestav ta sünnitas kättemaksu mõtte oma armsa ema vastu.

Õhk töötas vihma. Mati liibus uue pandimaja alla ja jai süütundega vaatama, kuidas betoonist kastid servale asetatud mahajääatise-poolik aeg sulades prügikasti küljele valge, justkui ebamõeld nire jättis. Mida oleks võinud selle kohta öelda? Langetas pea. Elu oli nõme. Temas ei olnud enam

midagi, mis oleks takistanud häbitutele asjadele vaatama. Isa tema kõrval hakkas lõpuks ometi ära minema. Ta oli arvanud, et füüsiline surm ei tähenda midagi, et isa surm isegi õilistab maailma poja. Kõikide matuseid oli maailm valge. Kuid nüüd ei olnud enam isalikkus võidelda ema tungide vastu. Ta oli emast sündinud. Aga isa surm ei olnud midagi. Mati süü. See oli isa enese süü. Ta oli emale alla minnud. Ta oli põranda all emaseid maalimas käinud. Oli surnud juba enne oma füüsilist surma. Midagi ei olnud enam teha ema vastu. Kuid kätte maksta oli ka see või iseenesega. Temas oli tekkinud mõte kättemaksust armsa ema vastu. Mida oleks võinud kohta öelda? Niimoodi oli isa teda sundinud maailma jaoks mõtlema. Tema aga oskas nüüd mõtteis sõltendada või palvetada, ainult ägas veel, ja ei olnud aru, kelle jaoks elas ta oma tavalist, võõrast elu. Ta vaatas üles ja nägi pandimaja räästast voolivat valge vedeliku niret. Ta vaatas vihmavee- ja siniseid, lülilisi ja kuumuses pundunuid, ja loots neist valgus välja valge kleepuv nire. Inimesed muunurkades rippusid valge, veniv nire ja nende all olid punnis. Isegi naer, see hea, ajas huuled valge vedelikust kleepuvaks. Kunagi lapsepõlves oli Mati olnud jäätis, lemmikroog, mida ei söödud söögi- ega lapsepõlve hapnik hakkas otsa lõppema. Oli ema kätte maksta.

Õnneks küll isa oli võinud naerda mõne poja tähelepanu juures. See oli hea naer, ehkki mõnikord ka halb. Isa tundis Mati lükatavat end kitsasse poisilõunisse ja isa naerus olid mingid seltskondlikud loomad, mis hoiatasid Matit, et isa ei ole ainuüksi oma, et isaski on kurjust, mis sunnib teda elama. Isa jaoks, mõnikord ema jaoks, mõnikord päris võõra jaoks. Oli väga haavav tunda, et isa ei olnud kunagi isa. Kuid sageli võis naerda teistmoodi, vastuselt, semulikult, teistega arvestamata, võis olla õndsast «me oleme ju naljamehed»-naeru. Üliharva võis naerda isegi perekonnanaeru — see oli meheki-naer, see oli ime tänaseni —, aga sellele oli ema põhjusi leida, sest otsides need ei tulnud. Oli veel üks kolmekesi-naer, mis justkui õndsuse ootel hukkas, aga milles n e m a d kaks nii ohjeldama-

tuks läksid, et Mati aias inetute tagamõtete olemasolu, — ja siis naerdi tegelikult tema üle, tõttu! Siiski jai isa isaks isegi nõnda veel meheks seadused olid teada. Aga ema cskas end imekauga ruga kaugetesse ruumidesse sügeda, panajale vate taimede taha peita, uss na kaduda. Ja siin enam ei olnud kui ema, aga ta ei kadunud hoopis, muutus lihtsalt pahaks ning ükski seadus ei kehtenud enam. Siis ilmus lauale kisselliklaas, mille kõrval kiri: «Armas poeg! Sinu isa laks tana ohtul küll. Sinu emagi laks külla. Mine õigel ajal magama. Karda ju rumalaid jutte punasest kättest, mis nadavad klaverit, Ema.» Ema eest seadused ei kaitsnud.

Ta kuulis selja tagant koera haukumist. Ei, ei tuli ülevalt, pilvedest see oli inimkocra enese haukumine, mis pilvedelt tagasi põrkas. Ma võin haigeks mõtles ta. Pake oli taevast veel noor, linn alles hõlju oli õltu, aga kõik oli veel nii noor, tundus et lausa elada, isegi na rumalalt noore mõneda lele ju iga päev elukottist ei antud. Tema nägemine oli viimisel ajal langenud, see oli toas konutav tagajärg. Ta oli end siiski suutnud milleski kultuuridagi oli temagi elule tagasi andnud. Tema taga oli guti Sina, inimesed, mõtles ta kannata are neelavad. Kannata ära see vihkimine, mille jaoks on ju kasvatatud. Ah ema, ema isegi pake taevast vaageti kleepjat vedelikku, sa oled mind hõõgema katanud!

Ent nüüd sundis toore haugatus ta rihet peale. Teda ei jaks tal silmi vaid tuiaka bokseri jaoks, mis tahtvat teda rõhuda — Mati taandus. Ta oli tusevna oaldis ta sus keelivendade irvitusest nõudnud nagu d, naerulussõnused tagisid vastu ta kletti. Blond-Antsu ja Joosepi pead näisid larmis nagu pehmed pun d, ninnõd kuumusest punasid. Tõnmatappe tais. Pusktaev nende selja taga vedis vääril omandas äkki absurdse tähenduse.

Kuidas koer meeldib, Peti, kuulis ta. Teda hõõ Petiks, sest ta oli mõnes mõttes ju tõesti tarkpea mitte ainult prillid ei olnud siin peapõhjus. Blond-Antis bokserit paelast ja käsutas teda suitsima. Kas tore kutsu, ah? Kas lõepoolest oli kogu elu nii tal naljakas, et nad pidid hirnuma nagu hobused?

... ja, tuse poiss, kah prillidega nagu Matigi, ... is teistsuguste prillidega, näitlejaprillidega ... la isegi suurte raskuste popivennaprillidega, talle õlale ja Mati tundis kauslangust, ... vaba, joomapunkrinuanssidega. Joosepi ... päde vahel paberessi, temas paistis ikka min ... intelligendihoiaku taotlust, ikka veel omasuguste ... us tema mangurlus filosoofi žestina. Noh, ei ... kah? pillas Joosepi akkumissõna, odav mark, aga ... labab. Ta tantsis alati blaseerunult paberisse ... sama maitse, aga serveeris seda alati nii, otse ... ta tänavanurgalt moodamattes esimese ette ... tubakapaki ostnud; tema üks teemasid oli ... hooletult, peaaegu nordinult sesse igaves ... anekusse, millega ta nii tihti tegeles ja tegelema ... nutud, et see enam poosina ei mõjunudki. Mis ... ah? Bokser jõnksus noori otsas, see oli midagi ... looraga kamp. Blond-Ants lõhverdas niisamuti, ... ollatavalt laialivalguv poiss, ta ei andnud endale ... aru, temas ei olnud isegi tärkamas veel sellist ... must, et kordaläinud elu peab olema kui poim ... valjavalitud punkti — aga see oli tundmus, mida ... k poisse juba taipama oli hakanud, mida juba ... ta või millest juba üle olema hakanud. Blond- ... holjus aga veel ema kõhus ja selle juures oli juba ... ebasüüdsat. Mis teed's kah, kordas Blond-Ants ... saamatu maitsevaesusega ja Mati, kes oli ... juba kogunud, tegi suugi lahti: isa otsin. Isa ... löi ta nende suukesed nüüd ilusti kinni, ... Mati isa oli olnud hästi tuntud mees. Blond-Ants ... oma kaaslase näost suhtumismarki, ent Joosepi oli ... nalt selles vanuses veel intelligent ja ei andnud ... välja. Ta puhus rahulikult suitsu, ei erapoolik ega ... pooletu, omajagu taktitundlik ja samavõrd ülbe, ... liste nüanssidega Blond-Ants mängida ei osanud. ... sa peaks ikka ju mulla all olema, ütles lõpuks ... aga Mati oli liiga kärsitu vastama: otsin oma ... mullust isa. Selle lausega oli ta ühtlasi üle piiri ... ud Kamp muigas. Joosep patsutas talle jälle ... Blond-Ants lõhverdas pihku. Bokser ahmis õhku ... tahtvat karjatada. Kohe hakkab sadama, lisas ... nuud päris nutu äärel, vahtis taevasse, kus pilve- ... lundes linna kohale lendas, vahtis taevasse, et

pisarad välja ei saaks tulla, aga ära ei läinud minna ei tahtnudki. Need olid suski oma klassi põläninisti võõrad, kuid siiski poisid, kes elasid temavormiliselt ühte elu Klassivennad. Võib-olla et nad seda ei mõistnudki.

On aeg mehetegusid teha, sõnas Joosep rõhuga deldes, õrritades jah, muidugi, aga see kõik ei ole nii vale kui neile endile näis. Need olid kõik lapsed, suud kõik need kolm, ja selles kõiges oli kokku midagi sumpaalet. Mati ei naeratanud küll neile, kuidse tõlla peale võis naeratuski paista, kui ta aegu üleolevalt kusus: mida pakud? Ilmselt imetades klassivennad tema mehist mängimislusti, peale ta hoitud pisaraid, kogu tema nõnda hädise koolilapsaustal. Joosep muigas. Sul on päris hää kasvatus, Blond-Ants turtsatas, aga see mäng läks liiga peen kätte, et temale mõnu pakkuda. Nagu ikka, proovis vaistlikult labasustega asjasse pööret tuua. Petil selle jutu peale juba puksid täis, ütles ta. Mati ütles Ta tundis, et võib nüüd oodata. Ei olnud enam te kord öelda.

Joosep vaatas talle silma, seda polnud raske ta. Ärgem siis sõnu loopigem, ütles ta lihtsalt. Mida hing muud ikka veel oskad, kusus Blond-Ants o muutumatu laimel. Joosep ei lasknud end hästi Antsu koer ei ole kah just kõige kehvemate küll lausus ta.

Koer ei ole milleski süüdi, proovis Blond-Ants h midagi oelda ja Matigi poordus nüüd Joosepit vaat Ta tundis, kui imehõltsalt oli ta akki ses kambas ukskõik siis millises rollis aga ta oli sees, ta ei o enam autsaider Peti, vaid kamba liige, keda Petiks keda narriti ja naerdi, aga keda pidi arvestama sest ilma temata ei oleks enam olnud k kampa. Need asjad käisid mõnikord tõepoolest kohutavalt järsku, et isegi usk koolipoisima aia tuli tagasi ja ei olnud tahtmist kätte maksta oma d. shetke cest Ta vaatas huviga koolivendi, neid ju semud. Need olid ju neidsamad Tootsid-K keda kõik teadsid ja keegi ei polanud Kas tõesti les ta See pidi säilima:

Ma usun et Ants... raatsib meile seda nalja lu ütles Joosep aeglaselt.

... midagi aru, naeris Blond Ants abitult ja lksert, ehkki koer milleski süüdi ei olnud lubad meil oma peniga pisut nii-oelda epateer- us Joosep pilkavalt.

See on leitud kuts kas, ütles Blond-Ants ega t suski mitte milleski aru ja oli justkui lkanud Nuud Ants minu nahas, mõtles Mati kehjurõmu, a, las rabeleb. Ma olen kambas. ja ele, ütles Joosep mõnevõrra sumnitult ja loonis ei puudunud isegi raasuke toelist elu- Kuts kas on leitud, koer on oma. Pruut on lei- ne on oma. Ema on leitud, isa on oma.

Ants kehtas selle kõige peale vaid õlgu. teha, resumeeris Joosep. Blond-Ants kohatas. kella Kell oli nii ja nii palju. Vihm paists de tulevat. See ei ole kõik nii metsik, nagu ma mõtles Mati. Joosepit võib peaaegu usaldada. on meie juht, tal on vajalikku kavalust. Blond- on kasilane. Mina olen Peti. Huvasti, nõretav Ma lahen kampa!

Nõunik oli oma hülgava aastapalga kuningakojas ult ara teeninud. Kakskummend kaheksa tundi nende viimast jutuajamist võis ta kuningale ali, et probleemi lahendus on leitud piisavalt vai- Kuningas oli pari kõike pikemaltki kuulama. oli veel seda vana tõugu, kes eelkõige hästi sõnas- dugu elus esmatahtsaks pidas. Ja seetõttu laskis on veel, kui nõunik oma seletustega pihta hakkas, tultae piimanõgestel seisnud veini tuua, et häbi- sed nõuniku kõnet hairima ei kipuks. Nõunik ntuga algust ja kusus esiti kuidagi segaselt, ega Majesteedil kuningannale lähedal seisvate daa- hulgas erilisi usaldusaluseid leidu. Kunin- meeldinud see algus. Kuidas te võite nii rohma- oma vaimukust üles naidata, kusus ta nõunikult ada. Ja jätkas. mida tähendab see teie eriline seas? Nõunik noogutas alandlikult peaga ja vaid: te ju mõistate, Majesteet, mida ma sil- p. Mille peale kuningas rarus: mina, kuning- mene inimene, ei pea ilalgi midagi mõistma, alluvad minu juurde tulevad; mina vaid kuu- mas nõunik. Nõunik vaikis Ta tundis kuninga dat. Nii, ütles kuningas seepeale, ma usun, et

teie mõistate. Nõunik noogutas. Tõepoolest, nüüd kuningas, kuninganna daamide seas on naine ei peaks surema. Nõunik ei öelnud mõnda aega jälle püsis vaikus. Juliette de Braqui, peaaegu nõunik mõne hetke pärast vaikusse. Kaks meest tasid õukondliku pilgu. Mademoiselle on üks voolikemaid naisi, keda ajalugu tunneb, lausus kumipühalikult. Vastus rahuldab nõunikku taolest. Ta getas pea, nagu tunneks ta muret Juliette de Braqui võõruslikkuse pärast. Juliette de Braqui oligi kogu intriigi sõlmpunkt, suisa öeldes, kuiviimane armuke. Mademoiselle Juliette'i positsioonil õukonnas oli kujunenud kaunisti haruldaseks: kuningas soosik, oli ta samal ajal pälvinud ka kuninganna erilisel heatahtliku suhtumise veelgi enam tema kompromissitu usalduse. Ei juhtunud just et kuningas ja kuninganna uhkorruga nii rangalt ei eksinud. Nõunik kahtlustas Juliette'is voolisalajast talupoja või siis vähemalt juudi verd. See oli nimetatud daam kogu kurja juureks, kahe teenriks ja kuningriigi nõrkuseks. Aga tervet hädade hunnikut kroonis üks ja ainus — lõputu hürus. See räägiti nii suur olevat, et mõjus peaaegu tult. Siit hakkasidki asjad hargnema. Bruno Wilperteid ei olnud rohkem kui üks. Aga iga poole kohta oli õukonnas vähemalt kaks naist, ja kõõgipool: üks oli kes ta oli, aga teine oli Juliette nüüd kuningas ja kuninganna vahel. Et Juliette kahtlusest teadajate seast. Et Juliette kahtlusest teadajate oli rõõvinud, ei olnud Juliette kahtlusest. Aga et kuninganna siin tema vestlusest oli midagi erakorralist. Sest Juliette oli lüües küünla Nõunikku, tarka meest, et ta ei saanud muud kui naiivne fenomen iseenesest, teda hakkasid kiusata. Juliette osutus kõige muu kõrval ka kasulikuks naiseks. Nõunik rääkis kuningale asjadest, millest see Juliette'i kaudu juba varem meenitud oli: Bruno ja kuninganna ohtusid poole tundidest, mis algasid iga päev tapselt kelli seitsme kutsid kella kaheksani. Bruno olemuslik suksapär oli võimsam kui ta kihk olla prantslane — kuningannale isegi meeldis see. (Kaks koolilast, mõtles nõunik tusaselt, erootika tunniplaani järgi.) Samuti va

lk ühele intiimsele asjaolule, mis kujunes tema elu aluseks: kuninganna vestles Brunoga hämaras ruumis, tumepunase eesriidega kaetud akende taga ja kuninganna (naiivsuste tipp, mõtles nõunik isekeskis) üldiselt. Üheainsa, karjatas kuningas teatraalselt talle see seik teadmata polnud. Üheainsa, nõunik põlglikult. Milleks, küsis kuningas ilmutult, seletage mulle, jumala pärast. Saksa poiss, nõunik, tume maa. Väga tume maa, nõustus nõunik jätkake. Nõunik jätkas. Nimelt ei olnud see küünalgi päris tavalist marki, vaid üks kümne roosilisest imest, mis kuninganna oli lasknud kord valmistada. Kuningas noogutas: kuninganna erisoovid olid vähesed, ent võõrapärased. Roosilist põletas kuninganna nüüd ainult poeedi külasõidu ajal. Ja tänase õhtuga, tõstis nõunik sõrme üles, pidi üks kuninganna neljast viimasest imeküünla saama. Homse õhtu jaoks, tõstis nõunik teise sõrme püsti, laseb kuninganna Juliette'il tuua küünla — sest nagu saatuse iroonia süütas just Juliette iga õhtu kell seitse roosilise ime kuninganna tualettlaakesel — ja siis jääb neid järele vaid üks. Nõunik tõusis püsti. Ta oli erutatud. Kuningas ei heasoovlikult naerma: te olete kabalist, muud need arvud ei vääri säärast pingutust. Need arvud väärivad kuningriiki, ütles nõunik ja istus jälle. Arvud muudavad kuningriiki, kordas ta veendumisega. Sest, jätkas nõunik, need kaks viimast küünalt Juliette kuningale andma. Nüüd, järgnevatel päevadel, peale seda, kui Juliette on süüdanud küünla kuninganna kambris, süütab ta samasuguse küünla kuninganna tubadest. Samuti toimib ta küünla kustutamine — kustutab selle ka kuningas toas. Iseenesest see rituaal tarbetu, mõõnis nõunik, sest me peame teada, millal põleb lõpuni kuninganna küünal, kuid ta lisab asjale kuninglikku võimaldab Tema Majesteedi toimuvasse elu siseneda, seeläbi ka viimaseks kuninglikks end paremini ette valmistada. Teatraalsusi kuningas õotsutas vaimustuse ootel oma pead milline saab olema see viimane žest. Ja nõunik vii kaks küünalt, üks kuninganna ja teine juures, on lõpuni põlenud, vajab kuninganna

uut küünalt, viimast (seda kuninganna ise muidugi teadma), mis asub nüüd kuninga valduses. Kuningas saadab Juliette'i küünla järele, too aga tuleb ja teeb kuningale käsust. Siis võtab kuningas ainsa järele jäänud roosilise ime, läheb sellega ise kuninga juurde, süütab selle ise (kuningas juba niuksus mustusest, sest mingi tõeline teatraalsus peitus isegi selles) ja ütleb leebelt abikaasale: monsieur Wilperti mälestuseks. Kuningannale kui arukale naisele piisab sellest täiesti. Ma mõtlen, lõpetas nõunik kuningannale piisab sellest täiesti ja monsieur Wilpertil pole enam mingeid šansse.

Kuningas tõusis pusti. Te olete keeruline paar, nõunik, ütles ta, ning ma ei mõista hästi seda teie moniaalsest kupatust, mille te välja olete savatset mõeldud, aga mulle meeldib see millegiparast ja ma usun teie vaimukusse. Nõunik kummardas Teie nimele, ütles see, Majesteet, ütles ta, sest see saab olema õukondlikem mäng, mida te mänginud. Seda ei ole vaja mõista. Õukondlikkust ei võigi mõista. Sest see on vere kutse. Minagi ei mõista kubet selle sisust, ma ma välja mõtlesin. Aga ma tean, et see viib võidule. Millegiparast viib võidule. Nõunik laiutas käsi ja ütles, see on Prantsuse kuningriigi ime. Kuningas hooletas käsi: te olete meie kuningriigi lipp, nõunik! Ma olen teiega rahul. Nõunik seadis end lahkuma. Ent kui minemiseks pöördus ta ümber: muidugi, mademoiselle Braqui positsioon õukonnas ei pruugi peale nimetatud aktsiooni just paraneda. Ta paraneb! hüüdis kuningas armunu enesekindlusega. Kuninganna lakkab teda süüsimast ja seda omajagu põhjendatult, täpsustas nõunik. Ma ei salli nii labaseid kahtlusi peale nõnda suure jooneliselt kavandatud plaane, nõunik, lausus kuningas rangelt, te avaldate ju mulle oma umbusaldust. Nõunik kummardas aupaklikult ja lahkus. Temagi ei ole Juliette de Braqui vastu päris ükskõikne.»

Nüüd nad siis läksid algava vihma tibusajus. Joosep suure sammuga teistest pisut eespool, Mati keskel, Blond-Ants bokseri võimuka tagasitõmbes tõttu teistest mõnevõrra maas ja Joosepi tempo üle virisedes. Aga seda virinat oli kuulda vaid hooti, sest oli puhunud hakanud kõva vastutuul ja kõik tänava hääled hüljuti.

Need kullud tormihoos ning ainult tuulemuhin oli kuulda. Mati mattis hinge. Ta surus lõuga kramplikult suu rindu, et oleks võimalik lambumispausideta õhku hingata. Ta oli selles kambas nii sees, et oleks soandud ka mõni käest isegi täpsemalt küsida, mis neil plaanis, kas see ei olnud võimalik, sest tuul puhus ta suu kohe suu tühjaks ja ta sattus paanikasse. Joosep oli temast tõult tugevam. Ees sammudes virutas ta käe aeg-ajalt üles nagu lippu hoides ja jorises mingit heroilist laulu. See kõik tekitas Mati natuke hirmu, sest ta ei ootsekui vastuhakk. See meeletu vastu-tuult-pühkimine, kas oli see tõesti nii tahtis, kas ei oleks siis lihtsam pulli teha ka parituult minnes, kui loodus neid tagasi hoidis; see koera paela otsas venitamine, see olutsioonilise paatose tekitamine — kas ei olnud see ka justkui ülespuhutud tseremoniaalsus ühe peale-panemise kambapulli jaoks? Aga selles oli midagi meel-likku. Seda võis nimetada teatriks, kuid see andis tõelise tundeid, see tegi pretensioonikaks, see võimaldas kuulda senitundmatuid žeste ja poose. Kui seda ka lihtsast poolt näha ei olnud. Joosep pööras end ümber, et näha, kuidas segadikus tema näo, aga suu oli suur, kael, liiguv.

Neil on hirm nahas, karjus ta, ning tahapoole oli võikalt hästi kuulda, me peksame nad kuradid ja oma televiisorite tagant.

Mati püüdis midagi vastata, jalle ehk midagi küsida, kuid tuul lõi tal hinge kinni ning ta vehkis ainult kahe käe üleväl, surudes pea kiiresti rinnale. Tal polnud ühtegi žestikuleerimiskogemust, tema kätekeel mõjus lausa amorfsemalt, mida aktiivsemaks ta muutus, mida kaotasid oma aimatava tähenduse ja jäi üksnes hõlmatuses vehkleva poisil appihüüd, ehkki see nii lihtne mõeldud. Joosep lõi käega, pööras ümber ning ütles midagi seosetult ja täiesti vabalt ja tuul peksis teda alamas puruks, ilma et põlgav sootsium sellest teada oleks saanud. See oli kui riik riigis, võis kuulda mida tahes lausa keset pealinna, aga vabadus ei olnud kõri ja kutsus üksnes looma moodi häälitsema. Joosep istus Joosep äkki keset maanteed maha ja irvitas vastu, kui nad Blond-Antsuga lähenesid, seejärel end sillutisele selili ning sirutas käed laiali. Kui tema juurde jõudis, nägi ta, et Joosep naerab

täiel rinna ja hääletult otse taeva poole, tuul vana temast üle ja lükkas talle prahti juustesse. Bokser kaame Blond-Antsuga jäi seisma Joosepi jalgade taha bokser nuusutas tallaaluseid, aina nuusutas ja nuusutas, kuid vastutuult ei olnud neil mitte mingit lõhna. Mitte ühelgi asjal ei olnud enam lõhna. Blond-Ants raevutses, ei olnud kahtlust. Kuid sellise tuuletõrjega sees kaotas see raev tähenduse. Ta ei pääsenud loodagiviisi välja. Ei häält, ei lõhna, ja suu oli lahti ükallatuult, aga seal oli tühi, suurtes päikesevarjaveiklev tänav. Sest päikegi näis võnkuvat taavas, vaadati sellele lõpp, pilvetõld oli temasse juba sõitnud.

Idiootne naerugrimass püsis Joosepi näol, kui ta jalgadele tõusis ja käe ulatas, et teda püsti tõmmata. Nad astusid Blond-Antsuga tema juurde ja vedasid teda püsti. Joosep rebis Blond-Antsu käest koerapaela ja andis koerale lasku vastu taguotsa ja pistis koos loomaga jooksu. Vastutuult. Tuulepeale. Samas suunas Mati ja Ants rühkisid talle raskelt järele, oskama muud teha, sest kõik, absoluutselt kõik oli tühi ja laimaru ootel majadesse sulgunud. Vaid kaks asja meenutasid Matile hiljem tollest äikese-eelsest evakueerumisest: üksik riigilipp, mis pudupoe ukse kohale olid kui kabuhirmus välja riputatud, ja neile täistuled aeglaselt vastu sõitev must «Volga», mille mõtet ei taibanud, aga mille alla nad silmituna peaaegu jõudnud oleksid, kaks memmepoega, kaks ema-poega, kes esimest korda kambas ning teine kampades iseloomu tuks kasvanud. Kaugel ees seisis Joosep bokseriga ja trepikoja varikatuse all, seal algasid pikad ja lamelviiekorruselised elumajad, seal kadus linn ja kasvamas majade korpused, toorlinn, kõnnumaabetoon.

Blond-Ants vajus äkki sillutisele kokku, kuid see ei olnud kehaline viga, vaid psüühiline ülekoormus, hirmu seesama hirm, mis äikese eel ja suurte kuumade vahel linnas välja lõi, see vabadus, mis nõrkushetkedel kordama hakkas. Mati laskus põlvili ja proovis sõnaga Antsu pead ülespoole kiskuda, talle märku anda selle kohalolekust ja toetusest, sest sõnad ei oleks nagu aidanud, jah, see oli nüüd üks kordki ausalt nõnda sõna enam tõepoolest ei olnud, pidi ilma hakkama saama, lohutussõnu ei saanud enam öelda, armastada

ei olnud, pidi hakkama saama sellega, et seisis ainult inimese kõrval, toetasid teda, puudutasid mitmekohast, et ta su lähedalolus ei kahtleks ja melomana ei tulnud mitte kuidagi kõne alla. Mati läks selja taha ja püüdis teda kaenalde alt üles venitada. Ants punnis tuimalt vastu, Mati jõud oli aga sellega napp, et klassivenna kallal vägivalda tarvita nägi, kuidas boss eespool trepimademel kükitasuitsu tegi, pabeross pihkudest ümbritsetud ja kassasvased prillid valvel. Mati jättis Blond-Antsu õlapuuka ning tormas edasi. Poolel maal bossi juurde läks ta pilgu tagasi, klassivend lebas kui sõjast mahajäetud tühjusse suubuvast tänavarennis, see oli liiga kaua et sellele käega lüüa. Mingi muusika oli nüüd üldiselt heitunud, näis, kui loodaks kaugel linnavalitsuse tornis Buchenwaldi häirekella, mis käskis Antsu välja päästa: kel-le eest, kel-le eest, kel-le eest? Kelle lahete teie rahuaegsetel tänavatel, kelle eest ehitate teie barrikaade tuleviku jaoks? Ta viskus tuulde ja kandis ta linnutiivul tagasi klassivenna juurde. Tegutses vaistlikult, kiskus Antsu pea sillutiselt alla ja jagas teise käega kõrvakiile, vastikustundeta, unarmastushalata, sest nii tugeva tuule sees ei olnud lõhna, ei hääli, ei valu, ning Ants pidi ainult aruutama, et ta ei ole üksi jätetud. Kui Ants silmad avas, Mati käega Joosepi suunas, venitas smiling'i ja tõstis pöidla püsti. Tema esituses paistis see kõik välja ja Ants jäi endiselt apaatseks. Siis surus Ants vastu Antsu nina ning viipas jälle Joosepi juurde. Nüüd hakkas Ants liigutama. Mati tundis, kuidas rusikast hoovas võimu teise mehe liikmetesse; Ants use, nügis ta rusikaga Antsu nina all — ja Ants. Ma olen mees, voogas läbi Mati ihu imetlusega. Ma olen mees, ma olen mees. See sisemine võimustunne oli tuline ja terav ja oma kõrghetkel Ants ta roogatuseks, mis Mati õndsalt naeratama ajas. Ma olen mees, kel ei ole karistajat. Kui see mööda läks, oli Blond-Ants end juba püsti vedanud; Mati haakis ta käe ja nad asusid uuesti teele ootava bossi poole. Ants lõpetas suitsu ning avas ukse. Bokser katsus iga sammuga tagant peatuma jääda, kuid teda õpetati Antsuga. Siis seisis nad trepikojas tuule eest varjuna ja nagu oleksid nemad need tuulepöörajad

olnudki, seisis ukse taga äkki mõnitav vaikus. Joosep pooras ümber. Teda paistis häirivat rahu. Ta pistis ukse vahelt välja. Jumala eest, see ei mõjunud üldsegi väga hästi. Nad kuulsid, kuidas naisterahva kingklõbin tänava sügavikku hääbus. Nagu olekski see tühise olnud, kes kingade klõbisedes nuud mööda. Blond-Ants ei olnud veel oma nõrkushetkest toibunud, tema silmad vilasid mööda maad, libisedes aeg-aeg-põiglikult üle bokseri selja. Õela osavusega koukis ühest postkastist välja kirja, luges pikka selle sihttagasiasaadresse, murendas seejärel tukikesi ümbrist ning uhtlasi kirjast, poetas need lõpuks jalapühkinud restile. Joosep kõõlus ikka veel ukse vahel, vaikus, oli soe ja pime nagu aafrika kuuvarjutus. Mati ei kahetsenud midagi. Ta oli kambas end väärib üleväl pidanud.

Joosep tõmbas ukse kinni. Padu hakkas alla tulema. Bokser noolis hajameelselt jalarestilt paberitukikesi tema peremees sinna oli pillanud. Joosep pani uks suitsu. Jamekad langevad veejoad purustasid asfalti rebenenud servi ning kõik kõik, kõik oli vaid sõnakuulajaks nagu on ajakusimus seegi, mil üks abikoolipoiss end armsa ema rüpest vabaks ostab, mõtles Mati. Joosep lükkas siseuksed avale, et kamp edasi panna. Nad marssisid mööda treppi üles.

See oli sinise polstriga kaetud uks mille taga Joosep seisatas ning tema kaks jungrit ootele jäid. Asjalikult suitsu tossutades sidus Joosep bokseri paelapidi ukse lingi külge. Väikekodanlase hais kaib üle pea üles. Ta Need olid esimesed sõnad üldse, mida nad üksteisele kuulda said. Kõik muutus korraga vahem õhust ja normaalseks. Herdiline anarhism taandus igapäevase kohuse ees. Kõik riigid toetusid väikekodanlusele. Öösel, tada buržuaad, see tähendas öönestada riiki. Buržuaad jäi süüdi ajaloo, anarhist riigi ees. Anarhist unustas plahvatusest ja lohutas end hüppeseadusega. Ta ei ajas. Buržuaad elas ruumis. Korteris Majas. Ta unustas Ruumist. Ameerikast. Ta lohutas end ruumiga: plahvatuse lokaalsusega. Bokser oli lingi küljes kinni, hõõrmatile ja valmistus riigi alustalasid öönestama. Peandis kolm nõudlikku kella. Nad kadusid ülemise koriduse treppidele. Midagi ei olnud naha, aga kõike võis kuulda. Nõnda olid nad harjunud elama.

ei kostnud ometi midagi. Siis avati uks kui-
nabalevalt, väikekodanlikult, luuravalt. Boss puhus
nagaid. Krabistati ajaloo lehekulgedel. Ust
nõrgelt, aga järjekindlalt, kuni ta vist paris rist-
kõiki seisis. Mati naris kuusi. Ta kartis koera
nõrgest emaga. Pinnlik vaikus ümbritses anarhisti
mõistmist buržuaaga. Vahetati vastastikku rahatähti.
pikkulepluse vaim jäi kõluma. Ei töota, lita, sisistas
meep. Leitud koer, pomises Blond-Ants alandlikult.
melik mees oli kaotaja, ütles boss mürgiselt, siis
nõudis teda: õssita, ärrita. Blond-Ants vaikis. Aeglaselt
võttis ta trepi peal istudes laiali, valge vedeliku ila
mõistis tema huulenurgast. Joosep lõi teda põlvega
nõukasse. Võta, Keerub, hüüdis Blond-Ants hädiselt.
tõttu hakkas paha. Ta tundis, kui ilane oli temagi.
tõttu ajalugu ei jätnud haisu külge.

hass, hass, hass, hüüdis Joosep ja kargas trepilt
tegi käänaku ja kargas veel allapoole. Mati ja
jäädi pidama. Boss pidi oma idee eest kõigepealt
maksma. Ent looming jäi ara. Mitte piiskagi verd
tõusnud ülakorrusele. Boss näis vaid karsitult ukse-
kallal nagistavat. Mati hiilis allapoole ja Blond-
tuli talle käpakil järele. Anarhisti tseremoniaalne
oli vaibunud koduseks žanripildikeseks. Avatud
mõistmuseks seisis kohkunud vaikemees, puss käes ja
lõud lontis. Tema huvi paelus peamiselt koer. See
rahulikult jalamatil ning tema mokaade ees oli
aranaritud paberitukike. Sealsamas kukitades
tõttu boss paela lingi küljest lahti. See ei tulnud
tulnud. Boss oli narvis. Mati laks alla ja silistas
tõttu. Sel oli anarhisti lõust, aga sudamlik keskpaik.
Blond-Ants toetas seina.

on bulldog, ütles porsike lõpuks ja ohkas. Kui ta
ustab, siis jääb jala külge kinni.

ep oli omadega korda saanud. Anna mam-
papale tervistid, sõnas ta porsikesele kui nad
hõkkusid.

ei seisis jalle pos kastide juures. Läbi ukse paistis,
is vihin kogu linna vahtu oli lõõnud. Tumelillas
seeritud õhus valgusid veejoad taevast alla.
tõttu valgusahvatuste aegu lõi linn valgeks, olles nagu
mõistlikus lumesajus plahvatava paikese all. Seegi oli

anarhistlik vaatemäng, seegi üleküllastatud tseremonia, mis vaid pisut buržuua televiisoripilti võdistas.

Ei õnnestunud, ütles Blond-Ants kergendusega paneme tänaseks pillid kotti. Boss pani aina uut suitsu. Tema konid kadusid kuidagi märkamatuks ja üha uued ja uued tubakapulgad põletasid end tema hammaste vahel läbi. See oli tema üks sügavalt sissejuurdunud maneere. süüdata suitsu võimalikult sageli, alustades õhutada, hoolimata peatsest lõpust. Loodus ise on sinu jutu vastu, sõnas ta üleolevalt. Lõhub, röögib naeruhull. Küpses sotsialismis. Vagade, visade põllumaade kohal. Kokkulepluse vaimu kiuste. Aga võib-olla on sinu jutu vastu, ütles Ants virila trotsiga, sinusugused istuvad päris varsti kusagil pukis ja meenutavad oma revolutsioonilist lapsepõlve. Mati imestas väga. Kõik need olid ju tegelikult veel lapsesuud, mis mängusõnatais, aga kuidagi märkamatuks libises mänguloor mõnikord kõrvale ja muutus paroodiaks esiisade sõjasõituh puhul. Kelle poolt oled sina, Mati, kui barrikaade ehitamiseks läheb? Kelle malli järgi lahendad sina matemaatikaülesandeid? Millisest leerist otsid sina tüdrukuid punaste higiste sukkadega; kes laenab sulle oma särgi kuningriigi lipuks? Nad vaikisid kõik pilkkustundest. Aulik bokser matsutas suuga ja pööritas silmi, temagi hinges hakkasid vist kunagi allakugistatud vihavahud vaevaliselt paisuma, ta aina neelatas ning seedis, püha viha hingestas tedagi.

Me jätkame, ütles Joosep, täpselt ülejärgmises trepikojas. Täpselt samal viisil. Ja sinu lontuks kasvanud koer peab ju kah midagi ajaloo heaks tegema. Või peaksiime hääletama, lõpetas ta pilkavalt. Kes on poolt? Ta tõstis käe. Kättemaksuks, mõtles Mati ja tõstis samuti käe. Siis tõstis ka Ants hädiselt muiates käe, ehk häälteenamus oli juba toimima hakanud. Kui me nüüd pooleli jätame, siis me jätamegi pooleli, ütles Mati segaselt. Joosep patsutas talle õlale: igas kambas peab olema liider, anduja ja filosoof. Kolmikrakk võib juba tegusid teha. Kes on anduja? küsis Ants ikka oma hädist muief jätkates. Bokser, vastas boss mõjukalt ja lükkas välisukse lahti. Ta tiris bokseri enese järel veejugade alla, surus tema pead äsfaldiaukudesse, mis vahutasid veest, ja venitas teda kahele kápale seisma et talle raske vesi vastu silmi vasardaks. Siis haaras

Matil käppadest ja tantsis temaga äikesevihmas, Mati jälle justkui muusikat kuulis üle majade lendavat ning Joosepile midagi ette heita ei ilma temata ei oleks neid hetki ilalgi tulnud. Joosep, hõikas ta trepikoja varikatuse alt ning ka Blond-Antsu tagant. Kui boss koeraga jälle suurde ronis, ripnes tal huulte vahel tühi vettitampapaber ning tema nägu, kael ja õlad olid vee all tumepunaseks tambitud. Prillid olid kadunud, ei saanud aru, kas oli vihm nad puruks peksnud Joosep ise taskusse pistnud. Boss oli nüüd enam kui murtsumees Joosep ja tubaka-manenandis tõelise juhi mõõdu välja. Boksergi oli palju enam kui koolivend Blond-Antsu peni, avaldas mingit puhtatõulist temperamenti, kriitiliseid, vaatas ootavalt bossi poole ning näis olevat värsket liha. Seadke end valmis, poisid, Joosep paberossi pannes, minut hingetõmmet ja tõesti lahti. Kui me nüüd pooleli jätame, siis me ei pooleli. Ajalooliselt. Mati võttis prillid eest ja püskitaskusse. Ta ei kujutanud ette jooksu vihmas.

ettekujutusi polnud vajagi. Joosep haaras bokserilasse ja tormas ähkides sattu. Kaks koolivenda järel, algul justkui kikivarvul nagu ettevaatlikud, edas, siis, hetke vältel vihmast juba ligunud tihedalt edasi, poole sääreni vees, anarhistlike teede suunas. Matil tuli hirm peale. Peaaegu kättega veevallis teed kobades, tänavajõe vastas vankudes — see äratas eelaimusi uppumisele. Ta ei teadnud veel täpselt, milline lõpp talle määratud ning mida võis pakkuda kodumaa loodus, me võis ju mõnikord siia linna eksida. Kätega kattes murdis ta teed sinnapoole, kuhu arvas vundi kadunud olevat. Ta teadis, kui kergesti võib teelt kõrvale kalduda, kukkuda keldriauku või li käpuli — väsimuse korral plisanuks sellestki, ta nuttiski, siis oli see igatahes kõige ohutum viis, nuda maailmas leida võis, nutta nii, et sa ise ei aru ei saanud. Ning ta ei oleks eales varem aru, et oskab hallide majade vahel kõndides oma meiku üle nutta, nutta üksinduse üle keset keset keset tänavat ta ilmselt siiski oli, ehkki

oli selge, et siiagi võis samamoodi surra kui See oli boss, kes ta üles leidis ja trepikoja alla tõstis.

Jälle tõusid nad mööda treppe, tõsisemad, kui enne, välja arvatud Keerub, kes näis oma sest ülesandest aru saanud olevat ja ajaloolismismist laetud. Jalle koer lingi külge kinni, nõudlikku kellatirinat ja korrus kõrgemale. Bokser urises meeldivalt ning seisis neljal valmis. Hass, Keerub, hass, hass, luges boss talt sõnu peale. Tilk tilga järel pillas bokser matile. Seegi mõjus hea endena. Ilmne, et keedukse taga. Ilmne, et korteris salamisi raag. Ilmne oli, et säärast vihma kardeti. Hea kuulnud tõenäoline. Säärase vihmaga võis kõnnia jahte. See tõi ainult patte meelde aga patte vagal maal igatüüli mitme surma jagu.

Joosep kõndis allapoole. Veel natuke jalgsi suitsu pannes koera temperamentset ootust. Siis tas koera lingi küljest ja hõikas kaaslased endale. Ülejärgmisse, sõnas ta, ja jooksupä. Ta võttis hõlvirutas jalaga luku kohalt vastu ust. Teine ja kordki ei andnud uks järele. Siis boss küsis. Või et midagi immitses tuppagi. Mati ei näinud, aga seda alt. Muidugi, see oli kõik sigadus ja ajadama. Aga selles peitus mingi traagiline õigustema põlvkonna olemasoluks.

«Järgmisel õhtul jälgis kuningas ilmse lõbusas sulnis Juliette tema lemmiktoas, mida selle suse pärast Kõldhobuse talliks nimetati, ümber roosilise ime süütas. Kuningas laskus lauapärsi peele, silmitses küünalt ja palus Juliette'il jääda. Mind ei ole vaja selleks paludagi armulik, himur ja otsustavatel hetkedel pisut toimega Juliette. Kuningas kannatas selle vastu ta oli juba nõnda vanaks saanud, et teadis, et maksab ka midagi. Istuge, Juliette, ütles ta, istu minu kõrval kanapeele. Ovaalsel lauaküljel küünal aga oli tõeline meistritöö. Väikesed amoretid hoidmas üleval korintose sammast. See kogu vorm kuidagi väga sale, liiga sale, kuningas, liiga pinges, dünaamiline, afekteeriva aja kohta, milles ta oma kuningakojaga elas.

«Kuningas muutis monarh oma nõuniku väledat mõistat muigas ühtlasi selle tseremooniahulluse üle, ta monarkas aastate vältel nii järelejätmata ohutada oli püudnud ja mis tema enese toetust ei vajanud. Kuid selle kõrval tundis ta, et see imbuvat mingit maneristlikku rahumõistat saanud eriti väarikaks pidada. Ta pööras teadetele, sellele sõbralikule, häbitule, elujõutule, ning mõtles, et võib-olla ei ole tema Juliette'i vastu sugugi nii juhuslik ja eelbadi, kui see esiisadel tavaks oli. Kas te tõesti kardate, Juliette? küsis kuningas tüdrukult. Kuningas Juliette omakorda naeratades vastu, ning kuningas seepeale mõttesse jäi, hakkas Juliette omakorda naerma: kuningat ja sõnni ei pea naistevõimale, kui ta õnnelikuks tahab saada, Teie ah, teid noori, tõstis kuningas teatraalselt et hülgavas Prantsuse kuningakojas vaevate teadete ümberneunistustega Juliette lõkerdas naerda. Kas te ei ole minu vanaisa jõulupasteedist tunnete? küsis kuningas Juliette vangutas pead. Ma jutustan teile, kuningas meeleliseks muutudes.

«Kuningas kella kaheksa kustutas Juliette küünla ning et teha sedasama kuninganna juures. Kõik järgmisel õhtul. Ent nüüd otsustas kuningas avaldada. Ta teadis, et on olemas midagi veel väärsemat kui himura naise kogemus — nimelt silm ise. Talupojaveri ei taipa nüansse, mõtles kuningas, juudi nina ei ole loodud delikaatsuste jaoks taga kuulatades veendus ta, et toas ei olnud kedagi. Ta astus sisse. Kõik näis siin veel poeedi kirgastunud sõnadest. Kampriid, värssidena õhus. Tuba õhkus vaimsusest, vaimusest. Ja see ei olnud kuningakojas, kus alles oli mingi astroloogilise tarkuse kõrval, et tagi ebaselget ja uimastavat. Kuid see ei olnud meeldiv. Kuningas hingas aeglaselt ja Vanadus, mõtles ta, tunnen vajadust teatud järele. Kuningas võttis lauakeselt oma abimõistat küünla ning võrdles selle pikkust sama küünlajupiga, mille ta oma toast kaasa oli toonud klappis — küünlad olid ühepikkused. Juliette ei teadnud seda. Bruno von Wilpert, pomises kuningas

omaette, mul ei oleks midagi selle kõige vastu tühipaljas turuvapiga narr ei oleks. Ta mõtle mille ta kuninganna jaoks ette valmistab. Liikmis ja sõnad pidid saama läbi proovitud. Drama improvisatsioon oli ühel Louis'il juba muidugi kaasa antud, ent oma naise ees võis alati kohmakusi. Ja enne kui von Wilpert selle mõt oma jalgelt puhub, kirjutab ta mulle veel oodi kuningas muheldes käsi.

Paaril järgneval öhtul vestlesid kuningas ja Kuldhobuse tallis sümboolsel ajavahemikul keisrimest kaheksani Tema Majesteeti erutaval Kuningas oli paberile visandanud liikumisjoon kujutas skemaatiliselt tema tegevust drama öhtupoolikul kuninganna toas. See saab olema tuis, sõnas kuningas, fulguratsioon kuningriig. Nõunik tegi joonisele mõningaid parandusi, sest kuningas ei olnud arvesse võtnud kuninganna toa mõõtmeid. Monarh kortsutas kulmu. Või viis etendus mingisse suuremasse ruumi? küsis ta. Võimatu, lautas nõunik käsi, võimatu, Teie Majesteet, mõelge ise järele. Ka lisas nõunik, et kuningas ekspansiivse artitsismi arvel tuleks ehk võime etteaste traagilist sügavust ning püüda lihtsate vahenditega, perekondlikumas toonis abikaasa veenda. Te olete kodanlane, hüüdis kuningas. armas nõunik, me ei ole ju laadal! Nõunik paus. Oli asju, mida ta häbenes. Ta oli tööpoolest kodanlikku päritolu. Ja ta teadis, et mõnikord see välja. Mitte, alati ei suutnud ta maha suruda buržuua-skeptitsismi. Ta proovis end siiski õigustada ja muide, see õigustus ei olnud sugugi ad hock mõeldud. Teie Majesteet, ütles nõunik, ma ei taha kuningannast. Jah? küsis kuningas pilkavalt. ainuüksi juhtum Bruno von Wilpertiga võiks sellele, kõneles nõunik ja takerdus hetkeks. Kuninganna alati mitte sugugi teatavat sarkasmilaadi ära ei põlga. Kuningas vangutas pead. Ta mu sõber, sõnas ta, von Wilperti auks peab ütlema, on mees, kes oskab žeste teha. Ta teeb seda pärase paisutusega, väidles nõunik ikka veel vastu, sest vihje kodanlasepäritolule oli temale tõstnud, ta teeb seda ehtgermaani maitselagedu.

Lahtrid värisevad häbi pärast laes. Ja mina, mu nõunik, kaldun vist mõnikord sama saksapärase ekspansiivsusesse, nagu te suvatsesite mainida, kuningas jälle pilkavalt. Ma vabandan, talitses ta ja kummardas.

Siis kiindus oma plaani niivõrd, et unustas kogu Juliette'i. Ta ei viibinud enam sageli sel, kui Juliette küünalt käis süütamas või kustutamas oma lemmiktoas, ehkki kontrollis alati minna, kas küünal põleb. Kuus päeva pärast eelmist öhtu võrdlemist otsustas kuningas oma salakäiku kuninganna tuppa korrata. Mingi rahutus häiris teda, kodanlik pisik oli isegi kuningriigi esimese mehe pugenud. Kell veerand üheksa hiiliski ta kuninganna toa ukse taha, kuulatas, ei kuulnud aga midagi. Kardinate sahina tuules ja lükkas ukse avades ta mõnevõrra ehmatas. Ta oli siiski uskunud Wilperti suuremasse korrektsusse. Ent see ei olnud kuninganna hispaaniaalikult terav taguots. Need Juliette'i koonuselised, liikuvad reied, ja see, kes nägi nii mehiseid ratsurõhatusi kuuldavale tõi, ei olnud sugugi saksa poeet. See oli nõunik, kes, nagu kuningas tarkuse kõrval ka praktilisest elukoolist ära ei laadnud. Kuningas väljus, aimates, et isegi kuningannal mehel on teatud kohustusi oma alamate suhtes. Kõrgel koputas ta kõvasti ja nõudlikult vastu seinale ning andis armunud paarile aega end veidi lõõgastada. Kümme sekundi pärast astus ta uuesti kuninganna tuppa. Nõunik seisis peaaegu valvel ja ta kohendas kardinaid. Aga juba kaugelt tuvastas kuningas, et see küünalajupp, mida tema pihus hoidis, ei olnud teine, mis kuninganna lauakesel seisis, olid need väga erinevad. Vaene Juliette, ütles ta alati, te ei kujuta ette, mis teid ootab. Juliette kuninganna juurde ja heitis tema ette põlvili. Kuningas muljus oime. Ja mida teil on öelda, nõunik, küsis kuningas oma abilise poole. Liha sai vaimust teha, ütles nõunik aeglaselt. Liha? tõstis kuningas. Lihapatud karistab jumal, Prantsuse kuningat ei huvita. Prantsuse kuningat huvitavad riigilised mõrased kuningas. Lahkuge, Juliette, ütles ta mõnevõrra leebemalt, öökond karistab rohmakust. Juliette oli lahkunud, ei kärsinud nõunik enam

oodata, vaid alustas kohe kaitsekõnega. Ma ütles ta väga alandlikult, see on meie omavahe ja seetõttu sõandan ma viidata asjaolule, et Juli Braqui teatavad hingelised, ma ütlesin isegi käärmused ei pruugiks teile päris tundmatud olepean numelt silmas tema alakeha nii-öelda ülitõhementi, mis... kasvab sedavõrd, kuidas ta näe kirgede märklauda kuningriiklikes astmestikes, tuvat. Nõunik ei saanud enamasti ise aru oma dest ja nendega kaasnevatest nüanssidest. Ta k siiski vapralt jätkata, sest teadis, et rohkem kui sid karistab kuningas halvasti öeldud või üt jäetud sõnu, kuid kuningas katkestas tena jutul. Te tahate mind veenda, nõunik, et madame Juliette de Braqui on lausa lapselikult kiimatin mõnevõrra lihtsameelne, aval ja oma keha oma ilimalt naiselik tütarlaps, kes raatsib end anda üksnes et paljudele tema arust seda väärivatele teie kuningriigis, vaid paljudele korraga, isegi ja samal õhtul, kui see õnnestub, kas nii? Nõunik gutas ettevaatlikult. Kuid see kõik on ju tapes, kuningas, see kõik ei puuduta kuningriigile teemat. Muide, see kõik on mulle hästi teada. Ma teile isegi enamat, nõunik, sest, nagu te suvat mainida, me oleme tõepoolest kahekesi, ehkki just kõige sobivamas ruumis säärase vestluse. Mina isiklikult, kuningas tõstis näpu, elan end kord Juliette de Braqui peal välja just sellepärast, et Juliette suhtleb sisuliselt kõigi toimekamate hõlvkondlastega ning et seetõttu Juli kaissu pugedes ma justkui kindlustan meie kuningriigi ladvikut ja ühte tema südant, ma justkui koondan Juliette'i keha kaudu meie riigi mesi ridu, on, see nüanss teile mõistetav, nõunik. Kuningas oli tõusnud kõrgpaatoslikku kõneviisi. N noogutas kohatades. Ta tundis, et temas on vist midagi kodanlikult vagurat selle kuninglikult oma mõttelaadiga võrreldes. Ma justkui koondaksin kuningriigi esimesi ridu, sosistas kuningas ekstselselt, milles valitsev egoistlik väim, kodanlik mu armas nõunik, mind viimasel ajal väga rahul on teinud. Juliette on meie hoovkonna võimsaim

nõunik, ja kui te sellest aru saate, siis olete te mul kuningriigi ideed. Nõunik vaikis. Ka kuningas vaikis, seedides oma. Ta oli nii mõnigi kord varem üllatusega tõdet lasti käima löödud sõnamass on juba oma loopoolest filosoofia, et omasoodu, vabalt voogav ei vaja inimese ülemõtlemit, olgu see inimene või kuningas ise, vaid ilmutab tarkust, mis päritud teie aegadelt. Ma olen siiski kuningas, mõtles ta. Ja kõike seda arvestades, jätkas kuningas jalle vestlust, on mul eriti kahju, et Juliette munda petnud on. Nõunik ohkas ja ei mõistnud üht kuninga jutust. Kuningas ulatas talle oma pisi-kuunlajupi. Mõõtke seda, nõunik, kuninganna abikesega, ütles ta irooniliselt. Nõunik võttis kuunlajupi pihku, hakates midagi aimama. Ta astus kuninganna lauakese juurde ja mõõtis küünlaid. Teie on kolm korda lühem, Majesteet, ütles ta häbelikult. Nii, lausus kuningas blaseerunult, millega te põhjendate, tarkpea? Nõunik liikus hajameelselt tagasi, hoides pihus kuningale kuulunud küünla. Sellest olid säilinud vaid amorettide ümarad otsad ning sääremarjad nende all. Teie kuunlast on umbes üks viiendik, kõneles ta otsekui omaette, kuninganna küünlast mõtlemapaneval määral rohkem, kuid ei ole mitte mõtlema panev, vaid lubamatu, ütles kuningas. Paistab, et kuninganna on asjast aru saanud ja Juliette on tema mahitusel meid rahul. Nõunik vangutas pead. Meie mõlemaga on teie maganud, ütles ta siis mehiselt, ning ma arvan, et see silmis on see argument. Nagu te suvatsesite mainida, Majesteet, on ta mõnes suhtes kaunilt lihtsalo. Tõsi küll, nõustus kuningas. Ma arvan, et ma teile seda ütlesin, Majesteet, sõnas nõunik, aga ma olen asjale ainult ühte seletust. Ah, issand, soikuningas, mitte seletusi ei vaja me praegu. Ometi ei selle ära taluma, lausus nõunik. Ma arvan, et kuninganna ja Bruno von Wilperti poeesiatunnid on munda aega toimunud... pimedas. Koos kõige juurde kuuluvaga. Sest sakslased lähevad pimejantsi täis. Ning Juliette'i süüdatud küünal, karpat, on suurema osa sellest õhtutunnist seisnud tühjana. Bruno on ta kustutanud. Bruno on süüda-

nud ta vahetult enne kella kaheksat uuesti, et Ju midagi ei märkaks. Kõik. Ma arvan, et Bruno von pert on esimene, ja viimane poeet, kes armulist kogannat maitsta saanud. Saksa kelm. Kuningas ohkas selle jutu peale. Mitu korda? küsis ta tülp. Nõunik mõtles veidi ja, arvestanud kõiki asjaid, nimetas täpse arvu.

Nõndaks, ütles nüüd kuningas vaikselt, see ke hea. On hea, et meil on selge ülevaade sellest, õukonnas toimub. Bruno on inimene, kuninganna inimene, see kõik ei üllata mind põrmugi ja on loomulik. Jah, nõunik, see on loomulik. Ent mis nüüd minust, kuningriigi juhust? Te ei arva lausus nõunik, et üks saksa kelm on teie ažiakaas paari päevaga suutnud rikkuda? Pealegi, kõik saladusse. Ootamatult hukub Bruno metssea kihil all lähemas metsasalus. Seda kõike pole vaja, kuningas, mind huvitab üksnes asja riiklik aspekt. Mind huvitab, mis saab minu kavatsatud ettevõtte küünlaga, nõunik. Nõunik kehtas õlgu: see nä mõned päevad edasi, Teie Majesteet. Te olete ke lane, karjatas kuningas, teie nahk on paksem kui nel ninasarvikul kokku. Te ei taipa midagi kuninga hingest, te oskate ainult riknenud kauba väärtust arvutada. Te ei taipa, mida tähendab minule, kuningale, ajaloolisele inimesele, ajaloolase endale see ja meelne väljend «mõned päevad», mille te nii lõ oma mokaotsast pillasite...

Ent unustagem siinkohal kuningliku hinge mõtud sügavused ja ajaloo seletamatu filosoofia. Me seisab lihtne, see tähendab, matemaatiline, ent kodanlik ja väga eluline probleem: mitu korda? Probleem, millele kuningad üleõla vaatavad, mis aga noor rehkendaja, tulevikus kindlasti vaevama hald Niisiis, mitu korda? Nõunik teadis. Kas ka sina astuja?»

Aina mühas ja mühas. Seekord läksid nad kolo troppis, sünged, üleni läbi ligunenud, ent otsustav kui varemp. Oli kunagi muinasjutt vihmainimestest nad olid, mis nad tegid. Kuidas uue parema, ma ära rikkusid. Kui ka keegi ei uskunud, nad pro ikka. Viienda trepikoja uks seisis ristseliti lahti ainult oigas mõnikord tuules. Miski ei huvitanud

ikku küsimusest: mida teeb bokser, kui talle avab vihane, toores eestimaalane? Mõni alles jalad alla nud uuspursui või buržuaapõlvest unelev tööline. Need olid kõige ohtlikumad. Need pürgisid ajalehtu, need olid tõelised rivaalid, vaimu ajas-hoidjad. Ed pidi needma valguga. Kas või põuavälguga.

Kolm poissi istus kolmanda korruse viimasel trepikolmel, märjad kui kassipojad, veest nirisevad, juuksed niiskel, üksteise vastu liibunud. Korrus allpool ootas oma tundi, ootas oma ajalugu, ootas plahvatust. Oli kindel oma edus. Kolme poisi ootuses ülevalpool olid uudishimu, kartus, häbitunne, tulpimus, ilu, kindlus sellest, et oldi veel peksuealised poisid, ja selle ees, et vastutajat ei olnud enam võtta. Neil olid kergem kui mõnel muul meie seast. Pahandust ei olnud üldse kergem — oli raskem. Aga pidi ju mõnikord midagi tegema. Võis ju mõnikord midagi ette võtta. Sest nagunii ei juhtunud midagi. Nende õlad olid istudes kokku ja tunded liikusid kehaketis ühest teise tagasi. Midagi oli neis kõigis sarnast, tuli välja, et boss oli tõeliselt oma — aga midagi võimendati sellel erineva tugevusega. Blond-Ants vaatas läbi uuloriakna vihmapadu, Mati pilk seisis kella seieril, nagu loeks ta plahvatuseni jäänud sekundeid: viis, kolm, kaks... ja jälle uuesti: viis, neli, kolm, kaks... ja veel ja veel, visalt, kannatlikult; Joosep oli veel ilma prillideta, ent ikka veel boss, teadev, kindel oma.

Ake selles linnajaos, kui kaua veel? Korraks arvatakse läbi vihma nägevat tohutu suurt päikesekolmnurki üle taeva liikumas. See oli nagu kunagi nii oodatud suvine koolivaheaeg, lõputu, vaba ja üleüldine. Igavene koolivaheaeg. See on nüüd läbi, l, pobises Blond-Ants, läki minekule. Paratamatult ütles boss vaikselt, vihm. Vihm ju, kordas ta, teha. Kui vihm, siis vihm, ütles Mati. Vist küll, boss, vihm on vihm. (Kes seal on? hüüti Keerubi ukse tagant.) Vihmaga ei minda ei koju, ei tööle, toetad tagumikku seal, kuhu parajasti juhtunud, olid seal, kus sa parajasti juhtud olema — seega on midagi vaba. (Kes on? hüüti ukse tagant uuesti.) Ja, sinu jaoks on kirves. Keerub hingeldas kuulda. Tema tilkuv ila luges plahvatuseni jäänud sekun-

deid.) Sest kui midagi juhtub olema, siis on ta olemas vabana ja ta on olemas paratamatult. (Näe välja! hüüti ukse tagant. See piinatud naine ei ole olemas ammugi sinu oma, ta istub nüüd minu haaremis. Kõik sinu naljad tapan ma kirvega, Toivo!) Ja ta olemasolemisega tuleb rahul olla, sest see ei ole moraality ega moraalne, see ei ole ual alandumine üleolek, see on küpsemine, see on olevaks küpsemise olemisse võimine. (Uks keerati lukust lahti. Bokseri jalgade krabin linoleumil. Lörin, rõhkimine, kiljumine. Uks kinni.) Ja teda mõistes oled sa see, kellele saad. (Tal on nurjatused veres, kähmlemine, vintsitud urin, nutt, vingumine, koerapalve.) Blond-Ants tormas trepist alla ja hakkas vastu korteriust tagasi. Andke mu koer tagasi, hüüdis ta, tema ei ole minu süüdi. Andke mu koer tagasi! Andke mu koer tagasi! Ka boss ja Mati jooksid alla. Kusagil lähemates ruumides taoti millegi tõmbiga vastu põrandat ja paratavalt võikalt juurde. Siis lahenesid sammud rapakalt korteruksele ning oli kuulda ähvardus: nüüd saad ka sinu oma jao, siga. Poisid jooksid hirmusööstu ajal allapoole. Uks avati ja midagi visati allapoole poolkorrusele. Siis oli tükk aega surmavaikus. Päike libistas end korruse vahelt sisse. Võis hakata koju saadima.

Üla. lingi küljes rippus läbilõigatud koerapael. Poolkorrusel immitses verd bokseri maharaiutud kapp. Plokkmaja koridoris mõjus see uskumatult. Aga see ei olnud vaja seda uskuda. Neil olid kõigil oma peled paigad olemas. Nad nägid ainult, et vastutaja oli see kord olemas olnud. Nii kaua, kaua lubati neil lapse olla. Neil lubati kämpades kõndida, et nad suure pahandust ei ulatuks tegema. Nad olid mürakaru popivennad, kabajantsikud, ei muud. Kurat ilma kajakadeta elas mujal.

Tilkus järelvihma. Päike oli väljas, aga vihmast vee jahe. Sõidutee täielikult vee all. Blond-Ants kadunud. Kaks prillidega poissi jätsid tänaval hüva. Armukadedus lõhub kõik enese ümber, ütles boss otse targalt ja ometi midagi häbenedes. Matit ei huvitanud see. Talle oli jälle kättemaks meelde tulnud. Nad lahkusid vastassuundades.

Ära tule mu juurde, kui sa ei taha, et ma sind lõu ütles Mati kodus emale. Hiljem, pimedas, varastas ta

in kapiist paki kalleid, kingitud salvrätikuid ja kaks vigurküünalt. Muud sobivat ta ei leidnud. S rebis ta salvrätikud pisikesteks tükikesteks ja las noaga kiunlad. See kõik oli nii nõme, lüheline. Aga midagi pidi ju mõnikord tegema. Millest pidi ju temagi vastutama.

11. TEEKOND KÜPSEKARTULITE JUURDE

Ma tahtsin näha mässava maru alla
ta kohal sähvava valguse rohelist valgust
F. Tuglas

Niikaua, kuni Punapea end niiskest padjast tõusvas unepohmelusaurudes liigutada ei mallanud, ei tundnud ta mingeid lõhnu. Lõtv nagu kass, lebas ta voodil, ta enese jaoks veel kehatu, olles olemas ainult silmalaua ja nende taga tuikava teadvusega, mis oli oma vantsipunkti ümbritsevas ruumis juba paika pannud, ta tusahoogu vältides keeldus mõtlemast järgnevale teadvuskavale, kohustustele, unetule ööle, mida ei võinud vältida peale nii mõttetult sügavat pealelõunaüinaku. Siis liigutas ta oma pead, et veenduda, millise tunnetusega on see õhtuni veninud uinak ta täitnud. Aga ta haistis ta ka esimesi lõhnu, tuttavaid ja edevaid, ta kõige ikka veel nii noore ja värske juusterasu naissampoone lõhna ühendit, naiselikku trumparoomi, eriliselt karje mõjuvõimsat vastet. Mingi enesekindlusega see ju taastas, mingit noor-olemise õndsust meenutetas, ja jurehaluke oli ta siis tõesti juba nii vana, seda õndsust nõnda ehedalt hinnata oskas? Vähe jõudis ta nüüd splineerivast nõrkusekrambist vabaneda. Noor-vana, noor-vana, see oli nagu kella tikkimine hommikust õhtuni, see naisterahva elu, see emase

elu, kahe mõiste vahel. Ta oli ärganud eba-loodavalt järsku sügava ja libamisi virgumist nõudva koorima alt, nagu umbsest maa-alusest šahtist välja tõmmatud päästva avause poole, ja nagu selgus — tõusul põhjusest. Kellegi tänu ei korvanud nüüd tema unepiinade raskust. Maja ei põlenud, õhuhäiret ei tundnud veel oodata, eksam, ah, sedagi siga võis sülitada — milleks ta ärkas? Päev oli maha magatud ja ta kellegi eest ei olnud see teda päästnud, tundis talalgu; ees seisis vastik öö, enesepetmine üha äratavate sigaretijunnide ja lahjendatud viina seltsis, kas see kõik? Sina vana nohune kõõm ja punapea! Ahhul Sina Kesk-Lääne tavernimadrats!

Enesemõnitus oli siiski mõnikord midagi väärt, tõusul siis, kui midagi eriti veel viga ei olnud. Ta tunnes endesesse isegi mingit jõudu kogunenud olevat, mille kaudu šokk esialgu varju oli jätnud. Millegipärast teenus talle kaunis, mõnulev lause, mille keegi intervjueritav näitleja raadios oli öelnud: «Noh, noh, suitsu-ahelad armastavad ehk žesti mõnevõrra enam kui lihtsust. Tõlkud, ent see on ka tulehoidja auväärne žest.» Ahh, küll see lapsik himu tubaka järele, mõtles ta, kas tõesti iseenesega mangumise vajadus, kas si lõpmatuseni korduv eneseimetlusžest? Või imalus teha midagi mitte midagi tehes? Kui nii edasi läheb, hakkangi ma tõmbama. Ta jäljendas nagu natukene mõnikord omaette laua taga suitsetamist mõtles mõtsiotsa või paberinutsakaga, vestles kujutluses mõne telebossi või kahtlast mainet mehega, raugleid mõnuseid puhudes, kahe kauni sõrmega ise oma sõrmi emmates, rahul, väsinud, sõltumatu. Ta mõtles mõnele mängule mõnikord sama kiimaliselt kui elukutluse suitsumes oma suitsupausile. Kui nii edasi läheb, hakkangi ma tõmbama. Ja kaotan veel natukene oma mõtled steriilsusest. Ja nüüdki lamades näisid kerged dukaspiraalid hõljuvat kusagil kõrgustes lae all, tema mõtles ahnelt kinnitust aimustele, mis teda kimbutasid, märkamatu seostus tubakalõhn nüüd meheülikonna revääridega, jäigast sarrkraest tugeva kaelaga, vängest viksist lõhnava kaelaga. Kui nii edasi läheb, võib õhust ära elada, ja surus oma nina patja, nuusutades magamiskõrva omaenese sooja lõhna, mille imalus teda hoidis.

dutas Igal pool see tüdrukulõhn, ei kuskil mälus soolasemat, karskemat, talvisemat. Ta masseeris tal all oma roidunud jalgu, aga käed väsisid enne, kui jõudsid liha parajal määral elustada. Viimaks tõusis ta põlvedele, nõopis pluusi lahti ja vahetas seejärel otsustavalt kooliriided kitli vastu. Siis läks koridori WC-sse.

Aga ta oli naise, kes hairiva tapsusega säilitas enesepilte pisiasjade paigutusest kodus ruumis ning murematult ohtliku enesekindlusega hülbeid vaaside ja kuppide asendeis. Temas oli seda naise vaistu, mis süüdistas alati süudlast. See punapäine tüdruk teadis väga hästi, milleks ta suuteline on, ja veelgi paremini, milleks on suuteline ta toanaaber Eneken. Ta oleks vandanud vanduda, et tema tanavakingade asend ä la viltu jalaga T on esiteks vihastama ajav, seejärel aga isegi kõhedust tekitav. Ta ei suutnud end, nagu mõnikord varemgi, säästa mõttest, et Eneka on midagi juhtunud sest tema, Punapea, neid kingi ju viltu ei olnud ajanud ja Eneken oleks võinud seda veelgi vähem teha ja muid võimalusi polnud. Muid võimalusi ei olnud, ning ta oli juba piisavalt vana, et arvestada rõõvlilugudega. Kus on üldse Eneken? võis tekkida küsimus. Kuid seejärel tuli — aeg toob seletust. Ta oli harjunud seletuse aja hooletaks jätma. Ajal pidi lihtsalt olema võimalus areneda ja midagi erilist ju nagunii ei juhtunud. Raskiiti abstraktse südamevalu tulutusest ja reaalsõpetuste tegudest. Kõrge sotsialismi esimesest nõudest. See midagi ei toimunud juhuslikult. Mis tulema pidi, see tuli. Kui midagi küsagil juhtus, siis ainult rumalate jaoks. Karta ei olnud seega midagi, aga uudishimutseda võis sellegipoolest, see oli üks naise eeliseid maailmas, eriti veel, kui viltuse jalaga T sinu matile on visatud justkui pooleks murtud sõnumisõna. Selle uudishimu tagajärjed kujunesid masendavaiks.

Vaibakortsul arvas ta leidvat jäljekontuuri, rukkilillevaasis paistsid veel hooletu käe liigutused, uus kumrukililli närtsis lauaserval. Nagu väikeseks lohutusel aimas Punapea, et selle kõheda kompositsiooni taga ei saa peituda toorest jõudu ega otsest kallalekippumist. Sõnum rääkis selget keelt mingi juba olnud olukorra rabadusest, mingitest närvilistest kätest, mis polnud osanud selles maailmas tema enese reeglite kohaselt

tehtud. See ei olnud ju Eneken! Ja tema, Punapea, lükkas samas asendis, milles ta oli uinunud. Tal ei olnud mõtet. See mõte oli jube oma abstraktse mõtte tõttu. See oli mõte: võib-olla oli see uinak teda unustanud siiski millestki üle elada. Talle meenus tema üheks arkamine. See kõik oli alles nüüd! See on ikkagi veel nüüdki! Tuuletõmme, kella tiksumine — kõik see oli teda tema unenäos saatnud, kui ta nägi end oma pea lõhkemisest. Ja kella tiksumine selles unes oli muutunud, see tuli vale nurga alt, see ei andnud enam põhitooni kätte. Seda kella oli liigutatud!

Ja lõpuks lõhn. Seda ei olnud küll palju, aga selle intensiivne vine, selle teravad, vängepoolsed kiud hakkasid siin-seal ninna, see lõhn näis raskesti assimileeruvat selle toa pärisõhus, ta säilitas mingi iseseisvuse, omapäisuse ja see võis vihale ajada. See oli hästi läbi teadatud õhk, see oli jõuliselt läbi elatud hing. See oli võib-olla hüsteeria. See oli võib-olla poiss. See oli võib-olla palju rääkida tahtev poiss.

Nuud lõpuks lükkas Punapea riivi välisuksele ette, ta polnud seda varem taibanudki. Eneken pidi olema seal, sest ust polnud lukku keeratud. Nüüd hakkas esile tulema reaalsemaid, lihtsamaid võimalusi, aga see ei unustanud teda põrmugi. Kes tahes oli võinud siin korteris käia. Selline järeldus mõjus labaselt. Selle üle ei tasunud enam isegi mõelda, see tõi paki kurku. Ta polnud oma iiveldust teise tüdrukuga jagama.

Punapea jooksis aeda. Siin oli olnud. Oli kaabitud lille- ja juurviljapeenraid, oli käidud, mõeldud, mõnustatud. Kõik Enekeni laadis. Tema, Punapea, polnud ajanud end tühjaks laadima lapikesse kultiveeritud maailma ning pidas aiaharrastust maailmamure äratamiseks sentimentaalsuses. Teda ei huvitanud elava lille üürike puhang ega selle filosoofiline tähendus, see üksnes löikelilled, üleandmine, vastuvõtmine, ühendamiseleolu. Vaid kord pohmeluses oli ta Eneka näpud mulda pistnud ning niiskeid kamaraid ümberandades terveks igavikuks peavalu unustanud, unustanud oma külmaverelises, demonstratiivses kassises ühes põsed ja nina poriseks, kriipinud karusmarjaga peeneid punaseid jooni käeselja nahka. Tal tundus õige ülevaade aia suuruselt, värvidest, viljadest, ta mäletas küll tumepruuni kõdu kompostihunni-

kul, seda värske õhu voogu lagunevate taimede kohal. Kuid öde ei olnud enam siin. See ei olnud kõik mitte kriipsuvõrdki temapärane. Uksed lukust lahti. Tänavad riided ju üleval. Ja siis kõik muud asjaolud. See sünnimuste mikromaastik oli noore, enkki konkreetse elu suhtumisega naise jaoks vähemasti eemaletõukav. Ta ootama — aeg andis arutust. Aga pidi mujal ootama, see oli sama selge.

Ta läks üles, riietus kiiresti ümber, ja jättes ta koos tema kaootiliste asjaoludega puutumata, valjus tänavale. Ta eelistas aiamaale näiteks merd, oma loomulikus sopas vaikselt loksuvat merd; haisevat, sügavat, ent siiski mitte lootusetut. Fulguratsioon võis ja akki lahvatada temagi kohal, varem kui kusagil mujal. Eredalt, avaralt, õnnestavalt, nagu katastroof, mis paistis maa laulma ja inimesed laulma ja lipud kasvama unustatud sedes kuni taevani, kus lillagi sõuab lauldes üle. Ent ta veenis end kiiresti ümber. Mitte miraaže, vaid värsket õhku oli talle vaja, meri — see oli eelkõige tema mere äärde, jalutuskäik, kättemaks armsale öele, ka nii räpakalt võis endast väiksema unustada. Ei tohtinud mere ääres unistama jääda, suu ripakil ja silmadel barbaarselt udused, merdki pidi nägema kultuuri tavalist, pidi vestlema, kõnelema, tundma temas ära aivan zovskilikke üheksandaid laineid ja žerikoolikke meduuside parvi, pidi rääkima, rääkima, rääkima... Kuid jõudsid õudusega ikka samasse vanasse punkti, millest sind sõnade abil sunniti mööda hiilima, jõudsid ikka barbaarselt vahuste huulte ja äraoleva silmavaatamisjõudsid ikka muusika ja armastuseni, justkui ei olekski sõnad ainult sõnad ja justkui ei olekski kultuur, see meeldivalt frigiidne elukas, kellega võis mängida nagu kaisukaruga lapsepõlvest surmani, jäädes naiselikult kergeks, meeldivaks, koketseks. Ta laks meele ringiga, et sisendada enesele: meri — see on vaid tema mere äärde, läks läbi loogeliste tänavate, läbi ehtsaguliilu, läbi üleskaevatud, võsastunud saksa surnuaia ja jälle läbi aguli pehkinud värvikuse, selle asemel et minna randa otse ja inimese moodi mööda kabelitaguste teed. Vanad kibestunud naised sirutasid oma kaenlaid nagu seeni akendest alla, uurides ükshaaval läbi kogu need punakad karvad tema pealael, kõik voldid ja pluusi rinnal ja kaenalde all, registreerides tema hoo-

nnaku seksuaalse potentsi, ja tundsid ehk lõpuks piiris sisse pugedes mingit mõnugi sellest agressiivsusest, mida üks tüdrukupõli maapakkus. Vihmajärgsed linnukesed juba väljas. Ilunegi päike raisata ole.

En Punapea oli teisest linnast, linnast, mis kokku ei puutunud. Tema lapsepõlvetus ei olnud mitte niivõrd igatsus, kuivõrd ootus vältimatu kehalise kontakti järele, vajadus merd lihtsalt ja kehaliselt, üle kere, intiimselt, kilgeteta. Ta oli lõunaeestlane, ta tahtis saada; mis on ääretus, rannatus, kokkupuude merega, soolase, liugjalt haarava vetevooga. Ta soovust, tema lapsepõlvemaastikku kuulusid ka teatraalsed järvesilmad, mille liikumatu sinisuse mitmekümnemeetrist kuristikku, ta tundis liht — ent ta ei teadnud, mis on madal piirideta ta tahtis õppida eepikat. Teda ei huvitanud see, millavesi võis olla ka üheksa kilomeetrit sügav, murene sügavuskujutelm ei olnud inimese jaoks mõeldav, pealegi, ta oli vale, sest merepõhi oli liiga et olla sügav — seal, kus meri sügav oli, ei olnud kaldaid, ei olnud piiri, ei olnud sümbolit, oli lihtne, paks veekiht. Sügavust võis vahetult sümbol, üksainus ese, üksainus sõna, üksainus silmapilku hõlmatav järv. Eepika ei vajanud sentreeritud eset, piiri puudumine oligi tema elu. Kuid ta pettus meres siiski, polnud midagi ta oli lõunaeestlane. Ta oli tookord veel liiga et mitte olla lõunaeestlane. Linnaaluse abaja kivil seistes nägi ta merd kahest küljest kitsa lõnga piirnevat, ees oli aga kõige tavalisem, taevapool märkamatu ühtesulav vesi, mis mingit muljet ei jätnud. Ei olnud sügavust, ei olnud et, oli ainult hall veepind. Hiljem ta õppis. Tema elu viga seisnes selles, et ta oli mereski otsinud liht. Ta oli otsinud ääretuse sümbolit. Siin puudus aga lihtne, laiuv eepika, võib-olla et mitte mõnusteta, mitte päris lõputa, aga alguse ja lõpu kuidagi loid, neid isegi mitte aktiivselt eitav. Ta aru, et oma esimese, snobistliku pettumise oli tema lapsepõlvootus olnud põhiliselt õige, liht, ühetooniline vesi oligi ju lihtne ja mehine,

liga lihtne, et noor tulnukas Lõunast sellest
raha aru saaks

Kuid selle lihtsa ja mehis gaži hakkas kusa
kaneksandast klassist lutuma lihtsat mehist
ja otsekohest, linaselst, ilma erakordse
tahenduseta erootikat. Need manasid end k
piltideks Rahulik, soojades toonides kaugtroo
pruunikaspunased ja kollakasrohelistel soolval
pudega maastikumassilvid, mõni lõunamaa sa
olla. Kookosesaar, võib-olla Lincolni saar; tema
pea, seisab saare rannavetes manoverdava ke
tilise kuunari kaptenisiljal otse grootmasti all
nide seljauimed koorivad sin-seal laine
vahu, kaldaival ukerdavad munemata munad
ked hiigelkilpkonnad, vedades luidetele laiu
jälgi. Tema, Punapea, on uhke ja naiselikkusa
nud, tema nahk on jumekas ja pringilt kumerdu
kehal puuduvad voldid, ta on sale, ent vormika
nagu kummitüdruk, hästi küpsenud, liigeste
loorberi järele lõhnav. Tal on õlgadel karmist
riidest halatt, mis vöökohalt kergelt seotud
karmi paelaga, kuldkups alasti ihu vilgub
häbenemata. Laev libiseb vaikselt saare läh
Tema kõrval seisev ruugejuukseline mees
surub binokli silmle, sasides hajameelselt, har
natuke valusalt tema, Punapea, juuksekiharat
siis binoklil langeda, hõikab midagi all toimu
madrustele. Koieõsad karedates pihkudes, sun
lised, mehised, trüud ja metud jooksevad
tekil. Tema korval kapten silal seisev mees on
mehiselt, korraparaselt inetu, narraslikult hõl
ühtlasi tuiulik häbitu, aga ainult naise ees, mo
aegu vagalt austav. Sõs nakkab vilma sadam
hakkab vangelt maksa järele haiseva, madru
nuvad lõbusalt ja ropult, tema, Punapea, las
nahka kriipiva halatu oma õlult langeda, astu
nagu ta nüüd on, kapteni juurde, naerab otse
lihtsalt ja õnnelikult r. putab end kaptenile kul
konn, käed ümber tema kaela, jalad ümber pu
andub kaptenile sealsamas lahtises looduses
merel, lahtisel silal sooja vihma all, keset
madrusesõnu ja pipardatud kommentaare, pe
tava mereleha secs, nagu konn end ules-alla

Tal ei ole mingeid vaevusi ega unistusi,
meie ja naiselik olla. Oosel tuleb torm ning
tema nakatavat elujõudu. Ta hõõrub
mehesse hoole ja armastusega, suuga,
ja ning kapten usub, et tudrukus istub
ing

tume ning tormine oo... Ei kuma kah-
lulgi Linnutee voo...» Õine meri oli aga
n tungis sumool peale tee, mis tanad. Ta
augustool pilkaspimedal plaazil, välju-
on metsarajoonist, et lambe oõ veetmi-
at õhku koguda. Tanad olid veerenud
võira kaugemale kui tavaliselt, ehkki ta
l, vaid ainult tundis asna vaevalt varba-
vat ja ta tundis, et nad on neetri võria
tavaliselt Tal on narv üle visanud paari
paast, kes tegid taile märkusi scoses
tousmisega. Ma ei sea ju oma põõnamisega
kombei ohtu teie elu, oli ta neile põlasta-
nd, suski vaigest enese roomatki rõhutades,
e võimalus rahuneda. Kuid need ei tajunud
need kurnasid iga jumalast antud eesti-
tema elamise mahlast tuhjaks ning leidsid
luse vigiseda. Kuid te rikute oma noort
da keegi teine vajab rohkem kui te ise, ning
uldust distsipliini, olid nad öelnud, pansio-
lus, mitte kohvik Kurat teab, kust nad
ise» olid võtnud, igatahes mitte päris õigest
onatus oleks see kõik naljakas olnud, elus
tame täis. Te tahate belda — loomaaed? oli
nd, punastanud, välja jooksnud. Milliseid
ta enesekaitseks ütlemal Tal ei olnud soovi
maadihoonesse tagasi pöörduda, sest ta viha
daapeal hakanud häbiks moonduma, ning see
kõige muu kui seltskondliku uljusega. Tema
onastamine toomis muidugi indulgentsina,
hiljem vagasse seltskonda uuesti erihste
sse sulada, isegi mugavat lemmiklapse-
mandada Aga tol õhtul seisis ta veel vee-
atsus varvastega tõusvaid ja laskuvaid lai-
voogas soe vesi tema ümber, tõustes üle
õhult üle jalalaba, kiskudes ta algul naigu
tõmmates teda siis ootamatu jõuga mere

poole. Samal hetkel sähvis õhus põuavälg, mis p
dus kahes kohas lainetelt vastu. Välgvalguses j
peale mulje, et meri on ta juba hõivanud, et on
nud midagi erakordselt õudset ja kallist, mille
ainuüksi ise oma nahaga vastutama peab, ja p
pani ta pea ringi käima. Meri aina tõusis ja tõ
ei tajunud enam tema piiri oma kehal, meri v
üle luitevalli tõusnud. Ta ei unustanud enam
neid kaht silma lainete vahel. Ei iialgi, korra
omaette, ja keegi ei oleks saanud talle vastu v
Piirivalvepatrulli tõmmud poisid olid ta tasku
vihuga tookord mere äärest peletanud ning lab
pinge lahendanud. Punapea nuttis mere üle ka
raägiti pansionaadis täiesti valesti, aga see tui
kasuks.

Ja siis oli veel see Tuglas oma «Merega», k
koolitunnianalüüs küll midagi meeldivat järele
nud, välja arvatud üks sõna: maltsrand. Vaid selle
sees tajus ta lõhna, tuima ja vesist, eepilist ja vol
nagu see meri ju tegelikult olema pidi, kui te
kartnud ega himustanud. Meri oli ju suur haisev
kogu, mille kohal lendasid suured räpased linnud
red kohanejad, kajakad. Meri oli lihtne: nafta
õitsevad kajakaparved ja maltsrannal kasvav
provints, alati must, alati puhas, igav vaadata, v
elada. Mahajäetud, söötis, seisev, vohav, lootust
Eepiline provints.

Ta oli jõudnud rabavalt provintslikku kuuride
konda, soolaga pargitud puulobudike vahele. Sta
sid mingid laod, mingid provintslasele nii tähtsad
varahoidlad, igaks-juhuks-rämpsu kogumise p
mille vastu linnavalitsus võis asjatult võidelda
malt niikaua, kuni säilis provints. Seintelt rippu
lipendamisest ammu väsinud tõrvapapiriismed, k
käbisid oli siin-seal tuulepoolsete seinte alla ko
Ta heitis mõnesse kuurilobudikku pilgu sisse
kaltsude ja teivaste tohuvabohu, märjaks to
kleepunud kõrgeid ajalehevirnu, haistis konat
lõhna. Oma sügavaks imestuseks nägi ta ühes
paksu parkunud pleedi all seisvat tuttuut. J
seegi kontrast oli kõigiti stiilne, sellegi kaudu
end esile hoolimatus tsiviliseeritud kompos.
suhtes. Kõik oli siin petlik. Haledate, moraalsest

konelevate kaltsukottide varjus võis peituda
allikult läikiv, rafineeritud metallprodukt, mis
ei ebaausalt just siin, just selles eellinnamiljööis;
intelle hing oli kõike muud kui üheselt tõlgenda-
rovints oli see vahekiht, mis tootis robustset ja
dud Tüüpi, mida ei tsivilist ega maamees lõpuni
ei muutnud. Siin ei juhtunud peaaegu kunagi
l, niivõrd kui šekspiirlikus metafooris oli kõik
mida paratamatult olemas. Isegi pühas hiies tos-
mikka mõni joodik oma janu välja magada, hooli-
aboluutse idee arenguseadustest. Sest siin kehti-
adused ühekorraga.

itud rukkilillekimp hakkas teda just nüüd
vaevama. Ta tuletas meelde päeva, mis oli
unud pikalt nagu elu ja mille ots näis ulatuvat
taha. Ei, see ei olnud lüli tema kallist hinge-
t elust, see ei olnud hetk ankruketi jooksmi-
sore. See päev ja eelmine päev ja üle-eelmine.
oli olnud teine elu, see oli nüüd lõpetatud. See
keha, mis omaenese elu nähtavale tõi. Ta elas
See lollakas poiss oli õelnud, et tema, Punapea,
See ei olnud armastus, mõtles Punapea, see oli
ebameeldivat, vastikut. Paar peadlõhkuvalt
hetke naiivses, lapsikus maailmas. Paar primi-
mõnamängu vales, võõras kontekstis. Aga lõpuks
me, et elasid. Elasid hapralt, peaaegu haledalt,
liku skeemi abita, nii, kuidas juhtus. Olid see, olid
Just nii, kuidas parajasti juhtus, alati oli midagi
und ja midagi üleliia. Selles ei olnud kübetki
intellektu, see oli ohtlik, katsetav eluviis. See oli
millele pidi kogu aeg mõtlema, see ei ununenud
See oli elu ekstrakt. See ei olnud tema elu. Ta
et see ei olnud ka poisi elu. See oli habras,
tav elu ekstrakt, alalises katkemisohus eluniit.
balansseerimine võttis hinge välja. See oli ole-
di. Olemuslik oli habras. See oli midagi uut: ole-
di oli habras. Olemuslik ei olnud turvaline, ta oli
lik. Ta oli vaba. Et ära elada, pidi turvalisust
Vabadus tuli kuidagi üle elada. See ajas nutma.
illekimp ajas samuti nutma. See ei mahtunud
mikklikku ellu ära. Võõra elu jaoks ei jätkunud
kui. Ta ei otsinud surma. Ta tahtis ära elada.
olu oli see ometi armastus. Siis oli armas-

tuski võõras habras juhuslik. Temas ei saanud elada.

Ja siis kääksus roostes kuuriuks otse tema ees, ehmatav ja vaba nagu juhus, nagu armastus, nagu üle kõrge, pinnuliseks täkitud läveprussi ronimise poisike, vedades kae alt veel pisemat tüdrukut. Märkasid teda kohe, Punapead, kuid see oli nende ja nad ei pruukinud aru anda. Kui nad õnnelikult läve olid jõudnud, kohendas poisike tuka kõrvale ja raputas mitte just erilise hehusega oma kaela, lotva kätt ara seisa nagu loikam, jalad harkis tirts tõmbas jalgevahe koonale, tehes seejuures grimassi, mille iseteadlikkus nii vaike es naos matada.

Vaat kus mul asi ütles ta veel peale selle.

Punapead ajas see naerma. Ta poleks vist laste kergesti jutlema hakanudki, kui see naer poleks olnud. Sa oled nagu, proovis ta midagi lastepärast.

Nagu mõni lüts ütles poisike karmilt. Punapead sid jüdinad üle selja. Ta ei julgenud nende poolt datagi. See oli mingi eksitus. Ta kukitas nende peale. See oli kõik tema süü.

Tere, lapsed, ütles ta.

Mis teid oli? küsis tüdrukuke viisakalt ja tegi.

Ma tulim lihtsalt teie juurde, ütles Punapea.

See ei olegi nii lihtne, lausus poisike. Te valetate. Ainult lantijad käivad sinu. Teised võivad ka peksa saada.

Noo. Punapea kohendas tüdrukukese kleiti ja juukseid. Ma tahtsin mere äärde minna. Mul tahtmine natukene aru saada, et siin linnas ka on.

Me ei hakka teiega vaidlema, ütles poisikene saame kohe aru, kui te valetate. Olge siin, kui te väga tahate. Ega me kaadedad ole. Aga te valetate on selge.

Andke meile natukene raha ütles tüdruk. Ma andnud kumbki mangiva lapse mõõtu pats vahetasi materjalist korralikud heledad rinded, põlvikud, sandaletid. Või ei, andke meile paar leiba. Või hoopis kohvikupsist, kui teil seda üldse. Tüdruk kaapis sandaletikannaga liiva ja raskas kõik väikesed ja elavad tüdrukud seda teevad targalt, justkui esitaks selmi.

mul, ütles pois.

Ma teile midagi, lausus Punapea vasinult ja tõusis sinna mereliivamäetale.

En rahutuvid, kilkas tüdruk, me laseme nad peale lahti!

Ma karratas poisike.

Ma tüdruk puusi, vaat kus kaskija. Meil on rahutuvid. Ja Klibi tõin igatahes mina siia.

Ma pole olemas ju ikkagi päris vana naine, kui üks tüdruk nii rammestada võis. Lähedase mere ääres ta silmalaud raskeks tegevat, ta istus tüdrukule, et ainult mõtlemisest mõtelda on võttes oma jopenoole sõrmede vahel, tunnetas samad maailmast kaovad niisugused kus need rahutuvid on?

Ma ei es vaikus ning ta kuulis nagu mere äärest kasvat ja kauget vihistamist, siis ütles pois. Ma oled kui avalik peldik, Piia. Ma ei tahaks teid teiseks piloodiks, sinuga koos ei ole mul võimalust kanglastegusid teha ja ma ei tea, kas sa oskaksid tegelikult vaja on, sest sa elad justkui maailma tarbeks, kõikide jaoks oled sa lahti ja sa võid sinult võtta niipalju, kui ta heaks arvab.

Ma minuga ei ole sul mõtteid, ütles Piia. Saaksin sulle kaevata, ma kaebaksin sinu peale, Kui sa veel kaevata kah saaksid, ütles tüdruk, kus ei oleks sinust küll mingit kasu.

Ma nii kiresti suureks olete kasvanud, lapsed, Punapea ja väristas pead. Kui see oli lausutud, tüdruk kuud kartma hakkas. Nendes sõnades peitunud hirmsat sun mahajaetud kuuride vahel, kahe tüdru lapse kõrval ja nii saladuslikult undava kähes. Ta avas oma silmad ja veendus, et see tüdruk mada ta justkui kartma pidi, oli lähemal, kui ta kaevata. poisikene seisis tema ees, nagu nii vana tüdruk. Ma sellest ei saanud õuduse parast mööda vaadata, tüdruk laured-suured, et neid oleks pidanud looma, tüdruk hall, et haises haura järele. Punapea tõusis ja veendus, aga pois ei muutunudki justkui väiksemaks. Ma oled külm, fanaatiline üleolek oli ses lapses. Ma vaatamine tegi haigeks, aga temale selga ei olnud peorasus. See oli loom mitte laps. Ma olin vabanenult pomis-des kaapis tüdruk jalatal-

liiga liiva, ta ei vaadanud nende poole, ainult ne aeg-ajalt. Punapea silmad otsisid lõõgivahend olnud kahtlust, et väike idioot oleks võinud ta ära lõhkuda nagu nuku, torkida välja silm saagida otsast pea. Küllap ta oli varemgi nukke tanud või keetnud suures vekkimisnõus elavalt. Küllap ta oli juba teada saanud, millise koolõbuga lapsi tehti, ja oma vanematele kättemaks juba välja mõelnud. See oli laps, kes ei võtnud ilma omaks säärasena, nagu talle seda pakuti. See oli ohtlikult ebakonventsionaalsete kalduvustega revolutsiooniline umbusk ülatas liiga sügavale, vastik väike idioot.

Ma võiksin teid mere ääres piinata, kui ma tahaksin sõnas ta Punapeale. Keegi ei saaks mind sealt karistada.

Ära räägi niimoodi, laps, pomises Punapea, kui õde need sõnad meeles peab, siis on kõik läbi.

See totsike ei ole mu õde, vaid pruut, ütles ta.

Ohoh, kus räägib, kiikas väike tüdruk.

Punapea tõmbas hinge tagasi. Kõige hullemal ajalgu möödas olevat. Poisike juba rääkis. Tüdruk kiikas nagu väikesed tüdrukud ikka: targalt, ilma meeldivalt. Kõige hullem tuli peale teda. Aga ta oli õigus ükskõiksusele. Temalgi oli õigus arast nuttes või kahetsedes, võib-olla küll. Võib-olla oli lihtsalt põlvkondade vastuolu, vana naise mõiste postpunkti filosoofia ees. Võib-olla oli temagi olnud julm ja ideeline ning õelnud emale, et ta teda piinata mere ääres, sest keegi ei ole teda karmas, sest isa ei ole ja maailm jatab nii väikestele vabad käed. Võib-olla oli temagi tahtnud kurnata ema juustesse põlevat tikku pista. Võib-olla oli kõik kord olnud väikesed vastikud idioodid ja Punapea, kellel lapsed veel sunnitamata ja emale juba kärbumas, ei osanud sellest aru saada. Võib-olla on see päris tavaline elujõuline poisike, keegi armastama ja õpetama, et temast meest teha.

Kui me juba nii kaugele oleme läinud, siis ei edasi, tädi, ütles poisike, aga meie linnud ei ole nii kõva häält.

Klibi oli meil esimene, kiikas tüdruk, ma tean, et te teda näeksite.

Poisike avas uuesti kuuriukse, mille kaudu nad äsja väljunud, tüdruk ronis kõrge lävepaku peale ja ta kaega: tulge, ega te seda pole varem näinud. Aga me on usalduse küsimus, lausus poisik, vaadates ülesse teravasti silma ja hakates jälle moonduma vanaks-vanaks, nii suureks-suureks, et Punapea ei saanud paremaks see protsess peatada: ma ei räägi seltsil, mitte kellelegi, kuni surmatunnini. Ainult ma ei saa ma peangi seda kõike just nägema, lapsed.

Ma ei saamine aeg, vaadake, kui tuline on päike, see justkui hirm enne eksameid, vaadake, kui punased mu juuksed, justkui oleksid eksamid need kõige karmad asjad maailmas, elu on nii kuum ja vedel naguunii ja ma tõesti ei tea, kas see kõik, mida te teete, veel vajalik on. Ta rääkis ja rääkis, sest ta teadis seda moondumishakatust poisi naost välja surema, ja ta tundis vaistlikult, et kui ta räägib ja räägib, räägib, siis see pinget, mida ta nii õudsalt kartis, hakkab tekkimata ja ta julgeb mere äärde minna. See on ju usalduse küsimus, kordas poisike, te ei saa teid enam keelduda.

Tüdruk ronisid kõik kolmekesi üle lävepaku. Umbne, mis tuvihaig oli täitnud kuuri. Laes kõlkus traatbatest puur, mille kolm külge ja põhi olid tõrva-õli kaetud. Puuris põles väike lambike, mida toitis üks nelja ja poole voldine patareid. Sealsamas seisis tüdruk, mingid terad, natuke liiva ning nimetahvel, tüdruk läbi varbade võis lugeda: Klibi. Valge, lausa valge tuvi jälgis nende tulekut puuri sisemusest, tüdruk punased ja hoiak rumalalt uhke.

See on meie Klibi, sosistas tüdruk, üks ole ta hirmus, me ta kord linna kohale koos teistega lahti laseme. Tüdruk seda. Ta sööb, mis jõuab. Ta on neist kõige tugev.

Tüdruk edasi, kutsus poisik, siin on osa ülejäänud parit, alamad, me nimetame neid naljapälast löök-
ks

Ma ei saa aru, pomises Punapea.

Ma olen sulle juba vähemalt kolm korda öelnud, et laseme nad linna peale lahti, kähises tüdruk, keda tüdruk Piiaks nimetatud. Issand, see on jube päev. Ja tulevad tagasi ja me laseme nad uuesti lahti. Me tuleme sulle ette.

Poiss lükkas kõrvale tõrvapapist sirni. Nüüd vanne, käskis ta. Ta hoidis suurt kolmateralist oma silmade kohal ja ei olnud kahtlust, et ta on line vägivallatsema. Ütle midagi, mida sa tä pead, lausus ta Punapeale. Sa pead meile midagi dama, sest muidu on sul enesel raskem.

Pime oli siin kuurilobudikus. Klibi lambike tas ainult linnu lumivalget kumerat rinnaalust ja guvate sütena purjus silmi. Piia oli Punapeal kiinni haaranud ja surus neid oma põskede vastu des, et ta ei viivitaks. Punapea aimas mingi rituaali kontuure, mingit lapsikut tuvisitast ei võimalust, midagi asiaatlikku. Ära laku mu käsi ta Piiale, ma olen kohe valmis. Poisikese torkerit ta liiveldama, kuid sellegipoolest oli see ohtlik asi. Manguasi, mõtles ta, mis manguasi. Postp mangi, vaid loob vere ja tulega uut maailma.

Ta neelatas. See kõik ei olegi nii väga naljakas sus ta vaikse häälega. Lapsed, lisas ta ebalede, olla, et ma peangi siin ja praegu midagi tähtsat ütle võib-olla, et tähtsaid asju öeldaksegi nii totrates kordades, poologarate lapsukeste palvel. Sa võid lööma tulla, poördus ta poisi poole, tule, tule, fuürer. Ma pole veel kunagi nii lollakates olukorras olnud, et oleksin pidanud midagi tähtsat ütlema.

Klibi näis kuulatavat pingsalt, pea viltu. Kaks piiska tema peas näisid hõõguvat kaunites tulev mälestustes. Ütle midagi, ütle, sosistas Piia tema kude vahel.

Rahune, kullake, maigutäs poiss süngelt, ta ütleski. Astuge edasi, tädi.

Ma ei öelnud veel midagi, nõksatas Punapea ainult, tule löö mind, väike fuürer.

Poiss pani noa ära. Piia tõmbas teda enese järele seal oli palju puure lumivalgete, veltveebellike dega, igaühel lambike joogikausi kõrval ja kõik matusest haisevad. Peakõsed viltu, jälgisid nad inimeste tulekut, nokad mõnel sõõgipurused, mõnel tiivanul toiduga koos. See oli mõjukas vaatepilt, Punapea seda tunnistama, see oli kuni vastikuseeni mõjukas, sev ja uhke. Need olid vagalindudest kasvatatud lapsed, räpakamad, julmemad, kui seda üks sünnikiskja õigupoolest oligi. Kümned punakasmustad

inimene jälgisid süütu nokkimisihaga iga tema liigutust soovinuksid nad tiibade plaginal kõik tema tunnata, et teda armastusega ära nokkida, et ta annuga pehmemaid kohti tema ihul, et tema raskuda ja hinge ilusamaks muuta, et põhjustada plahvatust. Selles vaatepildis oli midagi lapse- ja vaba, mida talle koolis keegi polnud öelnud. Ta tundis, kuidas temas eneses süttib veri, ta veelgi selgemalt, et selle süttiva verega pole midagi peale hakata — see veri polnud sellest maa-

el ole veel kaugeltki kõik, rääkis poiss, see on oke, ja rohkem te arvatavasti näha ei saagi. Te ei me oleme vaid kahekesi, aga meid on palju. Ma ette kujutadagi, kui palju on lapsi, kes peale tuleval valgete tuvide farme. See on terve riik, keegi justkui ei aimagi olemas olevat. See on maffia. Me ei karda midagi. Sest meile ei saa midagi teha. Meid ei tohi keegi vangi panna ega midagi. Kui te meie usaldust kuritarvitate, siis ärge tule selle peale, et me teid täkkima ei tule. Meie teid seadus ei kaitse. Me oleme lapsed. Ja kui valgete karjad ükskord selle linna ära võtavad, siis teile selgeks, et ainult seadusega maailma ei ehita. Võtke mind välja, ütles Punapea, ma ei räägi sellest mitte kellelegi.

Ma arva, et see sind päästab, tädi, ütles poiss. Mind siis päästab? küsis Punapea. Äkki sina, miks?

Ma ei päästa miski, ütles poiss, proovige lihtsalt ära elada. Sinusuguste jaoks on seegi õnn.

Ma teid, lapsed, ütles Punapea nüüd juba pilkega, nad olid kuurist välja astunud läbi tagaseinas avatud ukse, kuuma hingeldavasse maailma, kus mere- ja tuvisita lõhna alati üle lõi, tänan teid väga, et selle ekskursiooni eest. Koolivaheaeg on raske aeg, seda tean ma juba oma noorusest. Ma ei läheb siis äkki nii vabaks kätte, et lausa vagasi end õhku laskma. Ja kui te kord veel vanemad, siis läheb koolivaheaeg veel raskemaks, te tahkmine end tappa kuuma päikese all. Aga koolivaheajad üle elavad, saavad ülikooli ja siis lõpetavad seda suve algust. Seetõttu siis on eksamid, lap-

sed. Ei armastust ega soovi end tappa, vaid liivakasti
tahtmine magada. Ja kes need koolivaheajad ei
elanud, see elab ka ära, tee, mis tahad, ja mind sa
oma valgete tuvidega ei ähvarda. Adjöö.

Tüdruk tuli tema juurde ja proovis temaga mängida.
Tema juuksed lõhnasid tuvide järele ja tema k
vaheajas oli midagi veel vabamat, midagi veel ohu
mat, kui seda Punapea koolivaheaegades iial oli o
selles polnud kahtlustki; Piia silmad ei karto
kindlasti enam neid pornopilte, mis tema, Punapea
tüdrukupõlves lausa haigeks võisid teha.

Tule ära, laialeheline tähnihirv, karjus poiss
oli vihaseks saanud ning vihast lausa auras, aga ta
suutnud kummalisel kombel olla enam nii vana
et Punapea teda kartma oleks pidanud, tule ära
tallalakkuja juurest.

Ma ei olegi tähnihirv, ma olen väikese füüreri
naeris tüdruk Punapea jalgade ümber ning ajas Punapea
peagi luksuma. Ehkki Punapea ei suutnud päris lo
mõista väikese tüdruku julgust.

Mine nüüd, väikese füüreri libu, ütles ta ja tu
läks kohe. Ja poiss võttis ta vastu ning porises
midagi peaaegu et andestavalt. Ei saanud midagi
keste tüdrukute vastu, see oli selge isegi sünda
maailmapöörjale. Nad tuli lihtsalt vastu võtta, et
toetust leida.

Punapea jätkas oma teed mere poole. Ta tundis
teatud kõhädusega, et ei olnud midagi roppu mitte
leski, kui sa mõnikord harva näisid enesele ju
naisena. Kui sul ei olnud enam justkui silmaga ropp
jaoks ja mustust võis käe peale võtta peaaegu õnn
uudishimuga. Kui eksam ei meenutanud end
veretavas koidus ja õppejõu petmine oli noore
loomulik privileeg, isegi kohustus oma tulevaste
heaks. Sest eksam oli küll eksam, aga oma olemus
kujul mitte eriala-, vaid naiseliku küpsuse eksam
kes eksamil moraalist ei pidanud, oli juba naiseks
nud. Kõrgem haridus oli keskaegne igand. Eksam
üks võimu ees alandumise vorme. Eksam oli üks
seisüsteemi vahendeid. Kes juunikuises, toorelt av
nud kuumuses eksameid pidi tegema, sellel ei tub
enam pähegi riiki kukutada. Suvevaheaja-kärgatus
kaugele lapsepõlve, liivakasti, unenägudesse. Suvi

muudiks kaugest ajaloolisest paugust. Kõik Suure
teooriad olid tekkinud lapsepõlve järsult pihta
suvedest. Seda tunnet, mida elustasid Suure
teooriad, nimetati ole-olemiseks.

Mõeldi kandus temani hääli, mida nimetati tavaliselt
hulruks. Vanasti arvati see ennustavat valget
nüüd ennustas see head kalasaaki. Ta haistis
mingi anarhiavõimaluse olemasolu siin ja nüüd,
ja nüüd. Midagi vägivaldset judises tal kõhu
l, sunnitus ei olnud veel alanud. See oli veel vähe-
heksa kuu kaugusel. Kui tänases päevas tõesti
dugi sellist oli, mida ta töötas.

Maltsranna raske lõhn lõi talle pähe, ent ta vaid
tasakaaluhäireid. Ta sõi ära paar aspiriinitab-
nii igaks juhaks, ta oli õppinud neid sööma kui
oline, aspirinikarbikesi leidus tal igas teises tas-

Üle sõjast säilinud kaevikulõhe, üle elu kurva
du, ning ta oli jõudnudki linnaalusele maltsrannale.

oli nüüd maltsrand, see sõna, tema koolipõlve
nemaid leide. See oli Tuglaselt õpitud sõna, mitte
poleks seda niisama uskunud, sest Tuglaselt
tavaliselt teistsuguseid sõnu. Ja tegelikult ei toh-
d üldse õppida sõnu, pidi õppima lauseid, salme,
Pidi õppima pähe. Nõnda käis kooli seadus.
k sõna ei maksnud midagi, kui sa ei osanud dekla-
da luuletust või lõiku; kunst maksis, mitte sõna,
k käis kooli seadus; sõna oli lihtne, sõna teadsid

sõna ei kandnud eneses elamust. Kuid tema
sõnu ja ta võis vanduda, et need on hüg-
nad sõnad, eriti see «maltsrand». Sest nüüd

d tema ümber pahaendeliselt umbrohuvä-
kord mingite toekamate putkaimede najal end
rustesse puhmastesse kuhjates, kord harg-

ana vabale maale peale tungimas, enese all
võid lomppe varjates. Ta ei kärsinud otsida puhta-
teid maltsmandrite vahel, liiglihavuse hais käis
müü üle ta pea ja putked lõhkesid iseenesestki
peeretusega. Ta sumpas päris valimatult rudinal
pluvate vesiväätide seas, hoolimata sellest, et kin-
vajusid üleni sooja soppa. Ja pükste tihe riie oli
edeni veest raske. See oli tõeline maltsrand. See
jouline dekadents. Eluline, haarav dekadents. Vas-
ont vajalik. Jah, üks lihtne sõna, see, mida kõik

teadsid ja mida keegi polnud teinud, võis olla võetud kui teos, korralikult lõpetatud tegu. Sest lihtsalt lihtsalt juhtus olema selline, nagu ta oli.

Ja siis oli see otsas, ja siis algas uus sõna. Enne teadnud veel, mis sõna see oli. Ta ei saanud veel lehtki aru. Saadetud väljaveninud varjudest, hõlts rannal õhtu kummalises külguvalguses' lumivalguse spordipükstega poisid, kes näisid mängivat ja Neid võis olla kümme, võis olla kaksteist, kaks eesmisest ja tagumisest otsas seisimas kooritud paar värvavate all, ülejäänud paljajalu vehklemas valgest nahast palli. Ja nende kohal, taevast, õhtumalises külguvalguses, tõmbas keegi aeglaselt klaverikeeli: bassi vaibuv kõma langes tumekollase üle mere. Punapea oli maltsapuhmasse peatuma ning toppis oma särgivolte püksivöö vahele. Need veel kaugel. Ja keegi ei öelnud, et nad olid tema. Nad ei osanud päriselt seda mängu, millega nad aega veetsid, polnud seal ei õiget passiandmist, tugevust ega muud, sellest sai Punapeagi aru, nad lihtsalt enamasti troppis ühe värava alt teise alla ning vahetidel ei jätkunud tööd. Murdunud putkede tõusis talle aegamööda pähe. Need poisid meeldisid teda. Mitte miski ei hoiatanud teda nende poiste maltsranna-meeleolu oli ta ilmselt haaranud. Kõmises üle ranna, ta oli täidetud, täidetud naine. Abieluöst täidetud naine, kaks-kolm korda järjest täidetud naine, kelle kriitikameel ekstaasides ära põles. Kelle jaoks olid need poisid, tema või mõne teise jaoks? Ta lukkas oma punaseid traate oimukohtade ülespoole, need juba tilkusidki. Poolalasti poisid meeldisid teda enda juurde, kas oli see õige? Kui palju oodatud, kui palju mõeldud! Mida oodatud, mida mõeldud? Mida ootama või mida mõtlema pidi ta praegu. Ta ei teadnud. Tõde oli vaid see, et ta himutses toime eksamite vastu. Tõde oli see, et ta peale putkede lühemat lõhna tahtis hingata enesesse kirbet, soolast lõhna. Võib-olla lõppes provints juba siin. Võib-olla lõppes provints juba seal. Võib-olla oli Eneken seal, seal palli sees, mida nad nii rumalasti taga ajasid. Okei, line videvik, seda polnud ta varem kogenud. Ta läkski, nii see kõik algab. Ta juba läkski, ta oli juba tüki maad neile lähemal.

Poolalasti plats oli maltsadest puhtaks kitkutud, väljast kuumasest otsa olid laotud kolletavad taimeõlid. Valjaku kohal seisis tornina jehoovalik pilv, mis see kõmin tuligi. Ta juba nägi neid, ta tundis neid juba nägupidi. Ta ei teadnud, mis ta tegi. Kõikus endal pluusi eest valla, sest need olid ju poolalasti, sest need olid ju poolalasti, ainult lumivalguse spordipükstid jalas. Tema pluusi vahelt ei paistnud midagi siivutut, ei ühtki ribakest roosat pesu, ei mingit muud, sest Eneken oli teda õpetanud eksamite läbimise liigse pesuta käima ja see mõjus tõesti hästi. Tema üksnes punapealikult kahvatu nahanatuke, triip, mis kahe tissi vahele jäi, ja naba. Temas ei säilinud mitte midagi meelelist, kui ta end riidest lahti laskis koorima, kuni lõpuni välja. Aga see teda praegu hoiatanud. Pluusiõhmade lehvides lähenes ta noorte meikide parvele ja oli väga meelitatud sellest, et noored ei osanud märkama ei vaevunud, justkui oleks ta loomade oma vana tuntud emane, kes toidureisilt koju tuleb. Nad olid temast vist kõik veidi nooremad, hästi teadnud põhjamaa poisid, sitked, soonilised, solidsed, karmid, muhteliselt heledat verd. Ta uskus, et ta mõjub neile koduselt.

Enne väravavaht seisis nüüd seljaga peaaegu toetudes, käed puusas, jalad harkis ja musklid veidi tõusis oma sisepingetega mängemas — küllap ta juba teadis, kes tema selja taga seisab. Punapea keerutas teadnud maltsapead käe vahel ning astus puusi jõnksu varavaposti taha, toetas end siis rinnaga vastu postile, sirutas käed ümber selle kareda pinna ja jäi meelalt mere tumekollast loksumist vaatama. Puh-bumm, ümises bass mänguväljaku kohal. Poiste meel sibilis suure osa ajast väljaku keskel ja väravavaht oleks olnud päris mõnus vestlust alustada, kuid ta ei teadnud, mis sõna pidades vaikivat. Punapea näksis varavaposti mõrkjaid puukooreniidikesi ning ei kiirustanud samuti. Ta oli ju tulnud mere äärde. Ta oli juba liiares. See, mida ta praegu tegi, oli kõike muud kui alandamine võimu ees. See ei arvestanud mitte ühegi võrdki professorite erialase agressiivsusega. Kõik oli see õige ja hetk võis kesta. Kui ta niisuguse oli jõudnud, küsis ta poisi käest laisa emane sõnaga: mis siis siinpool kah, uudist on? Poiss pöör-

duid nüüd ometi, vaatas altkulmu Punapea poole, mis suus olematut leivakannikat ja küsis omakorda pealt sõbralikult: kas sa ei karda, et ma nõndamoodi hammustada võiksin?

Kuda nõndamoodi? küsis Punapea ja tundis, kui seniolematu kogemuse judin tal üle keha käis. Teda üles hakkas kütma, jumekaks, kauniks, meeliseks naiseks. Leiad sa midagi keelatud, ah?

Ma küsisin, kas sa ei karda, et ma su lehvivat võin hammustada, ütles poiss, muud midagi.

Ma olen vastu posti, pomises Punapea, ja mingit siin lehvimas ei ole. Ma tulin ujuma, ah? Ma lootsin, et see rand ei ole veel okupeeritud?

See rand ei ole okupeeritud, ütles väravavaht, läks vastu kaugustest tema poole veerevale pallile. Kui ta palli taas teise värava alla oli löönud, tuli tagasi.

Tule hammusta mind, ütles Punapea talle ja tundis, et seejärel, et ta nüüd tõesti millegagi päris hakkama oli saanud. Sa ju lubasid, ah? Tule tee tüdruk õnnelikuks.

Pole, mida hammustada, lausus poiss muiates, pruun ihu oli öhtuse päikese käes kui... kui kuldne, oli labane, aga võimas. Selles ei olnud mitte midagi lõtva. See oli lihtne ja iidne. Ja nagu teiste tugevate poiste juures, tajus Punapea siingi piisonisõnniku olemist lõhna. Merest tulevad piisonid oli üks ta lemmiklugu. See tuli tavaliselt siis, kui ta tundis, et temaski veel elujõulisi pakitsusi. Siis vaatas ta end tavaliselt üle. Ja ta nägi, kui manneži, kui kahvatu ja kehvon, ürgnaiselikeks metsikusteks mitte kuskilt päris valmis. Aga see ainult tõstis tema elujõudu. Ta tuli posti tagant välja.

Ma tulin ju teie juurde, aga te ei oska mind vastu võtta, sõnas ta. See ei olnud nüüd küll tõsi. Oli see, et nad olid osanud teda vastu võtta. Mismoodi, ei puutunud asjasse.

Väravavaht vilistas kõvasti, korra, teise. Nad poistid mängu ja vahtisid äkki kõik tema, Punapea poole. Mis on? hüüdis neist keegi.

Ütles, et tuli meie juurde, hõikas väravavaht. Tule kaega üle.

Punapea pani nagu väravavahtki käed puusa ja

...tulema. Ei, ta ei kavatsenudki oma pluusinööpi jätta. Ta oli neist vanem, üliõpilane, nende taja. Nad tulid ja moodustasid tema ümber ringi. Oh, tüdruk, oli esimene replik, mis ta kuulis. Mind saatis? küsiti siis.

Kuidas saab ainult kutsetega? küsis Punapea. Ta ei saanud kehta olemisega, lausus muiates väravavaht, keda ta nüüd juba kõige paremini teadis, justkui kampa lüüa. Vutimehed naersid üksmeelselt. Aga ei olnud midagi selle vastu, et seista nende meelvas sõõris, sest see sõõr näis teda kaitsvat vabalt elatud maailma eest. Ta naeris samuti, kui kuklasse ja naeris heleda häälega. Ta ei osanud öelda, tuli see pingest või pingelangusest. Igaüks nägi see ranniku kohal seisva pilvejuraka lugevate kumerpindadelt tagasi. Valgus ja vari, valgus ja manglesid pronksjatel niisketel keredel tema ja natuke eemal tallas merest väljunud piisonimäelaid putki. Kui teil minust villand saab, siis mind merre, ütles ta poistele. Kõike, mitte ainult mind ta.

Nad päris naljakas tüdruk oma paljaste nibudega, üks nende seast. Teised vaikisid. Meri kohises. Oli hingata.

Kui mind merre, kui villand saab, ütles Punapea sõbralikult.

...vaatasid teda nüüd tõepoolest uudishimuga. Jalgpalluri-tuimus oli hetkeks võidetud.

Kas teha tahad? küsiti talt. Oled sa eksinud? Ta ei saanud kehta, vastas Punapea. Niikaua, kuni valgete kurjad selle linna ära võtavad. Nad lõksutasid hujameelselt oma püksikumme. Kui luulelisus meelvas, siis võiks temaga lausa püherdada, lausa keegi peale mõttepausi. Nad naersid rahumeelselt.

püherda, sõnas Punapea väsinult, ainult mitte mind. Ta naeratas neile omamehelikult. Nende ringi nüüd ja nad jooksid olukorraga leppinult tagasi. Päike paistis talle otse silma. Ta kuulis jälle, kuidas pallimatsud pihta hakkasid. Kiuste saan ma õnnelikumaks, Eneken, mõtles ta, ma võin lausa labaselt labane olla.

...võimalik, et see on armaštus? küsis Punapea,

istudes kollakale mullale, toetades lõua kätele ja
dudes justkui väravavahi poole. See seisis jälle
sisseharjunud poosis, jalad harkis ning käed
laisalt vilistades. Ei olnud mingit kahtlust: tema
lis kuminaid. See, mida terve linn kahtlustas, ol
samas. See oli olnud jäätmaalgi, kust ta nii an
põgenema pidi. Talle anti kaks võimalust järje
oli jube. See oli mingi nutmiseni tuhe elu, mida
pakuti; ta teadis, et ta seda välja ei kannata, ta
tegi kõik, mida elamise seadus talt nõudis. See
julgest valida seda, mida valima polnud õpetatud
ei nõudnud alati. Sest elamist ennast polnud ju
Kuid see nõudis alati siis, kui elamine äkki kätte
dis ja Jehoova pilvetorn pealae kohal seisma ja

Poiss ei olnud pöördunud. Aga tema musklid
lesid ja ta vilistas.

Kas siis keegi ei usu, et midagi on teisiti kui
selt, sosistas Punapea, kas te siis tõepoolest ei
midagi on juhtunud?

Me armastame teid, vastas poiss napilt, pead
mata.

Mida see tähendab? küsis Punapea vaikselt. Ka
et ma äkki armastusest tahan rääkida? Või see
ma küsin, kas armastus on see, mida ma tunnen
armastuse kaugel olemist? Ma ei tea, mis minu
aga ma tean, et see kõik, mis ma siin olen, on
armastuse seadus. Ja ometi võiks just praegu
juhtuda. Juhtuda, et päike ei looju. Juhtuda, et
rand õitseb. Aga ei midagi. Ma olen õnnelik. Aga
olen õnnelik seaduse järgi. Nii nagu kõik need
jad tüdrukud on olnud. Need kõik, kes meid ka
nud. Te olete head poisid, aga ma kardan.

Ta nägi, kuidas väravaväht tema ees kätega
sulges. Ta jäi vakka. Ta tundis äkki õudusega, ku
ralikuks tüdrukuks on ta kasvatatud. Ta oli üks
kes vabaduse haitsvaks oskas rääkida. Ta harut
kingapaelad lahti ning võttis end paljajalu. Ta
oma jalge vahele niiskesse pinnasesse augu ning
oma sopased kingad sellesse aukku. Siis kiskus ta
oma püksid ja aluspüksid. Lõpuks laskis õlgad
geda pluusi. Nüüd oli ta punapäine eimiski. Ta
oli seda kellelegi vaja. Jälle. Jälle. Jälle. Ent ta
tas siiski.

aga, poiss, kas midagi on juhtunud, lausus ta. Poiss
kuulma. Tal olid ikka veel põidlad kõrvades.
ta kaise. Ta tõusis püsti ja astus mõned sammud
poole. Meri mõõnas. Mida teed sina, Eneken,
ku? küsis ta mõttes. Kuidas elad sa läbi noorema
aegust? Ta neelatas, kattis silmad kätega ja jäi
mõnusse paigale. Tema ema ei oleks nüüd ilal
vaadanud. Aga tema vaatas.

See julgis teda üksisilmi.

Il veeres tema poole. Nende pilgud olid temasse.
kinni jäänud. Mäng seisis.

tautas oma käed võrratu graatsiaga taeva poole,
ta puusi ning laskis end järsult üle selja silda
eda. See oli kõige tobedam, mis talle hetkel meelde
lagurpidi maailm tema silme ees oli põnev nagu
ta tosin sihvakat, turda poissi pidas teda hoolega
ta nägi ju ise, kuidas ta neis silmades sees oli,
hoolega teda neis peeti, kõik need silmad olid tema
ol sildu täis ja mitte keegi ei saanud teda enam
ta koju minna. Siis vajus ta selili tagasi niiskele
kuribale. Pallimatsud hakkasid jälle pihta, see
ta, et nad temast üleliia ei hoolinud. Ta keeras
kuuli, tõmbas kerra ning kuulis, kuidas meri tema
ateni püüdis ulatuda. Ta kattis kätega näo, sul-

se
ta jälle justkui päris tavaliseks oli saanud, ainas
ta oleks võinud juhtuda ükskõik kus. Ta oli pro-
pingete alt vabaks pääsnud. See oleks võinud
ta atollil või Normandia rannal. See oli säärase
muuste eelis. See võis juhtuda seal, kuhu isa-ema
ta ei ulatunud. Nagu ei oleks neid olemas
iki. Nagu elaks ta laias maailmas. Ta tõusis istu-
ja solmis käed ümber jalgade.

ta mõõnas. Päike loojus. Päike mõõnas. Meri loo-
päike mõõnas pikalt. Meri loojus mõnuga. Ta tõu-
tati ja sammus pika päikese kollasesse lojuvasse
Ta teadis, et need poisid on seal, et nad mängi-
palli, et nad on kui ekraan võõraste maailmade
kun oli oma maailm, millesse üks vees mulistav
ta täiesti ära kulus.

ta juksis veest, haaras värava tagant oma riided ja
bravuurse kiljatusega üle maltsranna seda pii-
ta poosaste vahele. Ta ei pannud end kohe riidesse,

ta oli märg. Ja öhk oli leitsak ning temasse ei olnud mingit häbitunnet. Ja suguelundid ei olnud nii hirmsad asjad, nagu nendest raadios räägiti. Elundid olid kõige umbisikulisemad elundid, mida mees küljest leida, kõige umbisikulisemate kehastus ning mitte keegi ei saanud sinu asju vaadata. Rahval oli õigus. Mitte keegi ei huvitsinu alastusest, Punapea. Sind vaadates vaatas ühekorraga kõiki teisi ja teisi vaadates nägid nad nagunii, ja sa olid nagu kõik naised maailmas alasti, olid nagunii; ja nagu kedagi teist, ei saanud sind ära vaadata, nagunii. Ja nagunii ei näinud põõsaste taha mitte keegi. Kui ta oli nende lõkkes natukene kohmitsenud ja tule alla saanud, pani ta ilma igasuguse turvalisustundeta riidesse, ja juurde võis jääda, sest neil olid lõke ja telk ei valitsenud pühapäev, vaid pidevus. Ta viskas vasse lõkkesse mõned maltsavarred ja kuulas visisemist, tajudes selles mingit enesekohast rõõmu. Võib-olla vajas ta allegooriat, et iseeneses selg jõuda. Põõsaste ring tema ümber tõmbus kooma sellega, mida heledamalt lõitis tuli ja mida mustamaks läks maa. Tema, kes lämbes vahtkummilõhnas, oli tahtnud end lahti põletada sellest kihelusest, uute majade madalatest lagedest kõõmana alla või televiisorivilnana pesu vahele puges; tema sügiseti vargsi oli käinud linnatagustest koomadest joomas, et tekitada eneses muljet elust, mida kui temagi elas; tema, kes kartis armastavat olla vaid seetõttu, et ema üsna kaudu kulgas tema jõhkvalt ja raskelt, peenelt ja võimukalt, olnud patriarhide juurde; tema, klassi punapäine, kes keeldus ette ütlemast oma parimatele sõbrale ja võimlemistundide järel trotslikult duši all ei olnud tema, see jümikas, kes võis lasta enesele raha eest peale anda, kui tal parajasti selline tuju juhtus; tema, Punapea, mõtles nüüd kolme oranži telki ja oma randa maetud kingi taga kahetsedes, et ta tund on mõnikord tulnud.

Ta tõusis püsti ja nägi, et vutimehed korjasid gema värava juurest hunnikust valgeid trikoosuveõhtu haletuses lausa märtervalgeid särke ja küpsetage mind ära, hüüdis ta neile, pihke sa

Need aga ei kuulnud teda, liikusid tropis paremale videvikku, viskasid särgid uuesti üksteisele omavahel, viskasid ka püksid maha ja läksid merre. See kõik ei olnud ju lõppude lõpuks midagi, see oli ju peaaegu ainus võimalus selles maailmas, aga ta tundis, see punapea, kuidas tema silmad vahel kilama hakkasid ja kuidas ta kasutas silmadeid liikmeid puhtaks tahtis hakata lakke. Lõunas tema maks hakkas hinnalisi essentse ja kuidas hundi lõhn talle pähe lõi. Ja ta sunniti mõttes lugema õhtupalvet, mille ta koos Enekeni parnis väiksest peast välja oli mõelnud. Mina aga sina oled seal, keski ei ole me vahel, kui oled siin ja mina olen seal ja miski ei ole me vahel, kui sind seal ei ole ja mina olen siin, siis miski ei ole me vahel, kui sind siin ei ole, aga mind pole keski on miski me vahel. Eneken oli mõned aastad vanem ja temale oli see palve meeldinud, tema, kes ei saanud sellest meeldivusest siinamaani aru. Tema meeldivust polnud vajagi. See palve aitas. See oli lollakas ja omamaine.

Tema panid oma noore jõuga mere taevarannal kõiki. Punapea laskus põlvili ja luges sisendavalt palve. Ta kordas seda. Ja kordas veel. Ta viskas tulle ühe kadakarämps, ja kui see sädemeid pilduma hakkas süda kergemaks ja palve mõjusamaks. Nad olid merest vaikides. Kogu õhtut täitnud bass kaugel trianglikõlksatusega. Nad hakkasid alasti üles ronima. ... kui sind siin ei ole, aga mind seal, siis keski on miski me vahel. See imeline sõde.

Tema kuulis, kuidas nad maltsade vahel kahelt poolt ümber mööda läksid ning telkidesse kadusid. Telkidesse tuled ja varjud hakkasid seal ringi liikuma. Jarsku lõi tema vasakul käel mõne meetri kaugusel helendama pajupõõsas, mille okste vahele, nagu oli tikitud kollaseid ja punaseid elektrilampe, mõnel hetkel kuulis ta oma selja tagant rahulõhmedat häält sõnavat: kütet pole rohkem vaja. Tal ei olnud kavatsustki üle öla vaatama hakata, teada, millega see hiline supleja teda ehmatada, ja ta sõlmis käed jõudsamalt ümber põlvede, olles tihed ja väike nagu hästi kerjitud lõngakera, olles

nii kaitstud, kui üldse veel olla võis, ning vaht põlvedel, videvikku teatraalseks muutvat pajut. Mitte et ta poleks tahtnud midagi vastata. Aga ta küll, millega see teda seal ehmatada püüdis, ei soovinud tagasi sellesse aguli karukoopasse, koos õekesega oma neitsipäevad rahumeeles võis saata. Ta otsis maailma, kus ta võiks 'murduda' aegu, mil ta oli arvanud, et murduda võib alati, murdumine pole probleem, et probleem on see, et mitte murtud saada. See oli vagur teismeliseiga, nii palju lollusi sai tehtud ja nii süütult me. Nüüd, võõras linnas, olid kätte jõudnud teised. Murdumine oli probleem. Mõnikord vaiksetel päevahommikutel näis isegi, et maailma, millesse ta murduda lootis, on lõplikult ära. Murdjaid võtta. Liiga hellikuks oli kõik muutunud, punapeeretus musta «Volga» ees oli juba trots, mäss, lutsioon. Ei, pidi kõvasti vaeva nägema, et ta saada. Pidi end tappa laskma, et murtud saada. Tahtnud siit ära, et keset maltsavälja pimedas keset maltsavälja valges öös luksuma hakata ja dust oodata. Ta ei tahtnud seda õhevil dialoogi moodsalt kõrges kaheinimesängis oma suure ja õekese kaisus. Siia jääda tähendas vähemalt sügavalt ellu jääda. Siia jääda oli lihtsam, sest nii õpetatud. Oli lihtsam, sest vastutus langes siis peale. Hajameelselt viskas ta oksaraokese tulle, et k seejärel kärgatust: ma ju ütlesin, et kütust pole vaja! Me ei ole, ju lennukis, punapea. Meil on jaanilõke. Üle ootuste hiline...

Jaanilõke ei põle ju niisama, sõnas Punapea.

Jaanilõke põleb meie südameis nüüd edasi, jäme rahulik hääl. Sa võid oletada, et me oleme sed. Kõpsekartulite söömise komme on meil juures. Sa ise oled jaanilõke oma punase peaga, põlev põõsas on jaanilõke, kui sa soovid. Ja meie noor hing on jaanilõke, kui sa seda tõesti ei teinud siin mererannal, nagu sa oletada võid, ei ole ju lihtne, õõsiti tuld teha. Mõni seadus on kahjuks jaoks.

Punapea ei saanud aru, on see rumal või tark. Igatahes õhkus temast alla ihu lõhna. Ja ta oodata. Vaikselt. Pingeliselt. Häbitult. Ulejäänud

...ikka veel telkides. Kusagilt kaugelt üle mere... purjus soomekeelset jaanilaulu. ...te olete? küsis Punapea. Poiss ei vastanud. See olnud imeline vaikus, kui poleks olnud seda. Aga võib-olla ta ei oleks teadnud, et see oleks olnud imeline vaikus, kui poleks olnud seda. Triangel kolksatas. Kõik hääled, mida eluks võis minna, olid olemas. Kõik olid kaugel. Ma ei saanud selleks ööks siia jääda, ütles Punapea. Teil võimalus mind proovile panna. Võiksite seetõttu... oelda.

...dagi ei vastatud, aga teda visati. Ta ei olnud selvestanud ja ehmus seetõttu kõvasti. Ehkki polnud kahtlust, et see oli riie, ei saanud ta kohe aru, kui see oli kui ohtlik oli see riie, mis talle pähe visati. ...hitis selle kõrvale, kargas püsti ning oli valmis ...aga nüüd nägi ta seda mehehakatist elusuu... See oli hallide krussis juustega, käeseljal valged ...puksid, ning paljas nagu porgand. Ta naeris. Ta ...harvane. Punapea pöördus uuesti näoga lõkke poole ...puudis end koguda, et huumori abil asjast üle ...ta. Teie mehelik ilu on liiga lõov minu jaoks, lau...ta, kui poiss oli uuesti vait jäänud.

...ovus ei tapa, ütles poiss. Te teate seda ise sama ...kui mina. Ainult võtke mu särk maast üles. ...hest liig, ütles Punapea, ehkki ma kavatsen siia ...ja teile palju vastu rääkida ei taha. ...otke mu särk üles, kordas jäme hääl vaoshoitud ...hkkusega. Punapea ei liigutanudki. Siis astus poiss ...mone sammu talle lähemale, võttis särki maast ja ...veel mõne sammu talle lähemale, Punapea libi...kõrvale lampides põleva põõsa poole, aga poiss astus ...selja taha ja jäi seisma. Nii, ütles Punapea eru...tult, lepime nüüd kokku...

...tama õlgade sirutused selja tagant käed, mis ...streerisid talle valget salamärgiga trikoosärki. ...teisis tal nüüd kogunisti seljas, poiss seisis tema ...tu, kogu oma rinna ja meheriistadega ülbelt tema ...aga ta ei püüdnudki mässata. Sest ta pidi tun... ...ja ta pidi tunnistama, et ta oli selleks tõe... ...d võimeline, sest ta pidi tunnistama, et poisi ülb... ...tund seksuaalset laadi. See oli seesama ülbus, mil... ...nud kodanlast epateerisid. See oli noore pulli ede-

vus, riiklikult suunitlemata elujõud. Selles ei uldiselt mitte midagi meeldivat, kuid selles oli ports julgust. Tema, Punapea, oli seksuaalne ha. Ta hakkas higistama. Ta tõmbus krampi ning ei nud midagi öelda. Imelised vaikuse hääled surus tehasevilede huilgav koor, lumivalge särk põlet silmi, kuid sedavõrd oli temas säilinud veel el trotsi, et ta silmi lahti suutis hoida ja salajase enesele meelde jättis:

See ilutses mustalt keset rinnaesist. Ei tema al kohal olnud mingeid selgitavaid vapikirju, kusa võinud lugeda midagi laadis «here forever» või pateetilisemat, kuid märk ei olnud ometi päris päris vaba lapsepõlvemaailma murdeelistest test. Jah, selles võis oletada teatavat huumorime kalduvuste suhtes, millest trikoosärkide maalijad masti üle ei suutnud olla, kuid kindlasti oli ta enam kui lihtne lõbuasi, midagi läbimõeld kibestumus rääkis temas võldu enesepilkega ning kastiline lahendus ei pruukinud temast kaugel

Mis see on? Mida see tähendab? küsis Punapea ta sellele probleemile ise keskenduda ei suutnud, tes vaheldumisi mustaks kujundiks painutatud rilist naeru ja põõsas põlevatest lampidest rapakat teatraalsust, mis neile lähedal seistes võimendunud oli.

See oleme meie, vastas poiss veidi vigurdades, palusite mind endale tutvustada.

Kas te arvate, et sellest piisab? küsis Punapea tagasi hoides ning kramplikult õlalihaseid pades — poiss toetas oma käsi nüüd tema õlule.

Sellest ei piisa ega peagi piisama, lausus poiss ma loodan, et see hoiab teid vähemasti vaos. Ma dan, et ta hoiatab teid. Ta laskis Punapea oma embusest lahti.

Ma ei tulnud siia hoopiski selleks, et... hoiatatud ta, ütles Punapea tasase, väsinud häälega.

Hoolugi mitte, lausus poiss. Seda on juba näostki ta. Seni on meid ainult maltsa vahelt piilunud. Teie me justkui hullama ja ehmatasite meid päris ära.

«muudkui ehmatame teineteist, ütles Punapea, aga etub, et sellest on vähe. Uus parem maailm justkui avaneb, ah?

«Utle juba nagu korraks avanes, vastas poiss kavat, kui te seal all nägusid tegite. Ja isegi paljast tilli pimegu ei karda. Poiss naeris. Te võite ju siin oma veeta, kui teil väga ära ei viska. Aga pange siis tuld tuhka valmis. Nad on seal põõsas. Poisid on tühjad.

«Ütles Punapea, okay, boy. Ta vaatas, kuidas poiss vilistades telkide poole läks. Hoolimata poolvalgusest oli see päris uhke vaatamine. Ta aegu, et enamik naisi ei saa ilal näha säärast alja poisi vilistavat astumist läbi öise maltsa ja ««ongi uue parema maailma algus. Seda hoolimata at asjaolust, et need tuvivalged trikoosärgid temas must olid tekitanud. Ah, Eneken, kui sa vaid teak- kui labaseid asju vajab üks sinisukk, et end hästi ala, kui sind siin ei ole ja mind pole seal ja al on miski me vahel. Kuid sa ei pruugi üldse nii meele mõelda, kui sa usud, et see maailm on parim

seas. Mis on sinu jaoks vaev, kui sa ei unista vägivallast tõusva päikese maal ja lõunakombel ogaraks mõeldud mererannast, mis on nagu linnusitta täis ning kus maltsroosas triangel oma lõputa viisi mängib. Ning mida e da sellest ööst, mil su noorem õde pisarate asaid siledaid kartuleid jaanilõkketuhka oli et üks jalgpallimeeskond toidetud saaks? id sa sellest ööst, mil su noorem õde võib-olla ord murtakse; mida saad sa sellest teada, kui in ei ole ja mind pole seal ja keski on miski?

«Kasid uuesti tulema, need vutimehed, ja nad na valgetes pikkades hommikumantlites väga kukud välja. Kuid iga hommikumantli hõlmale joonistatud see märk ja igal valgel särgil, mis pais- hommikumantli alt, oli see märk, ja neid märke

oli nuud nii palju, et nad olid kui kiskjate pärani.

Ta ootas neid pinevalt, kogudes maltsavarsi alla istmeks ja lohutades end sellega, et nemad ei vastutata tema eest vastutama. Ta ihkas nii väga näha, et nad tema eest vastutama peavad. Ta ei tahtsi mitte kuhugi ja mitte kunagi, sest midagi polnud sel õhkulaskmata maailmal talle nagunii pakkunud. Kes teeb minu tänase öö, mõtles ta, see minu. Ma olen valmis end teha laskma. Nad hakkasid aeglaselt tema poole vantsima, omavahel naerdes, siiski nagu häbenedes.

Nad pidid õppima temast rõõmu tundma. Kuras mine oli õhk, see hajus kohe pärast esimesi õnnitud samme. Ta oli ilmunud neile kui tüdruk öö ja temas ei olnud mingit litsilikku ühemõttel. Temas võis peituda võimalusi, mille olemasolu ta isegi ei teadnud. Ta ei olnud siia tulnud nagu pullilauta. Ta oli tulnud nagu noor naine veelgi noorte meeste juurde, ning ehkki ta ei osanud siiski karta, kõlas see uhkelt veel kui uhkelt. Ta oli oma kooli punapäine ohakas. Ta oli olnud oma mate nuhtlus. Ta oli olnud oma vanema õe armat opositsionäär. Kuid palju oli temast veel puudu. Ja muu kui nemad, noored, temast ju nooremadki noormehed pidid ta lõpuni valmis tegema — polnud mulcomulikumat säärasest järeldusest, mida omaks võtnud teda õpetatud.

Nad hakkasid aeglaselt tule ümber istet võtma. Ithel neist oli kašas väike lauake, mille peale ta igatühel kahvel ja osal taskunoadki, viimane mees aga piimamannerguga. Ta otsis nende seast oma laimaid tuttavaid, värvavahti ja alasti-poissi, kuid ei tundnud neid ära. Nende arv ei olnud muutunud. Kõik olid kohal. Ja äravahetamiseni sarnast ei saanud siin juttugi olla. Kuid ta ei tundnud lihtsalt ära. Selles oli midagi arusaamatult mõnusa. Kuhu oli jäänud tema mälu? Ta ei mäletanud hõlõ isegi seda, kas ta ütles nendele poistele, siis, kui ringi ümber lõkkeaseme olid võtnud ning maailma maliselt vaikseks jäi: hei, poisid, ärge jumala pe arvake, et ma teie nukukeseks tähtsaks saada. Nad olid vaikides, ainult värviliste lampidega põõsas ta

juttu. Amult kartulid küpsesid tuhas. Kusa-el summutas õine linn oma karjatuse. Punapeal olid kuumaviirud üle selja. Nad istusid vaikselt ja olid tombus koomale. Üks neist hakkas suupilli

See oli imelikult idamaine viis säärase poiste kohta, et nad, rauged ja lilla. Nagu udu alt ajas ta end välja, ja iseenest piitsutades venitas üht motiivi lõpmatuks ning katkestas siis selle järsu, näguva, timentaalse pöördega, mille veenvus oli lausa armastav. Mina, mina, mina tahtsin ju seda, kisas ta kurgus äratundmisrõõm, ehkki ta ei suutnud mõelda, mille ta ses viisijupis just ära oli tundnud, sest ilma jäänud või kelleks saanud. Pillimees mängis muusikasse lõpuni sisse ja tema muusika sai hõlõseks ning paratamatuks; valged noormehed istu-lauakestel vajusid ettepoole kooldu ning näisid mõt-tvat asjadele, milleks neid sundis mingi püha kohus. See oli vagadus. Kuid see oli vürtsitatud vagadus. Ta tundis seda selgesti. Ta ei saanud enam uida. Tal hakkas saba all kõhvitsema. Ta tõusis põl-lil ja surus peod lõua all tihedalt kokku otsekui pal-vega, et nuud ei olnud see ometi palve, vaid nägemus: armastuse leegitsevast autost. Õde oli kadu-l. Ta ei vajanud õde. Ta ei vajanud lapsepõlve. Ta ei tundis, millise vabadusega hääli tema kurgust läbi hakkas voolama, ikka välja ja välja selle leaseme kaudu, kus lillakasroosa armastuse auto aeglaselt tema de sõitis. Ent üsna pea kadus tal jõud ja hakkas ta. Pill oli vaikinud. Nad vahtisid kõik etteheitlevalt üksteist. Ärge arvake, poisid, et ma teie nukuks tahän ole, mõtles ta, ent seda ei kuulnud. Nad kummardu-tuha kohale ja veeretaskid enesele kartuleid. Tema aga ei mäletanud sellest enam peaaegu midagi. Ta vaatas, kuidas nad oma kahvlite otsas kartuleid söid. Seejärel hakkasid nad tükikesi murendades sööma ning piimalahker käis aeglaselt ringi. Ta kiskus oma maltsahunnikul kerra, ei võtnud sööki ega oled, mida talle pakuti, oli kõik unustanud, uudis-tu kaotanud, justkui vanaks jäänud. Põõsas põles ta üle hubase leegiga.

Ta mängis poiss jälle pilli. Nagu udu alt kooris end ta loonne, sisendav viisijupp seegi kord välja, kogu

seitskond vajus taas mingisse ärkvel unenäku ja Punapea sisemuses murdsid enesele teed vabalt. Ta keris end oma tardumusest uuesti lahti ning ütles — ta teadis nüüd, et ei pea sellele kutsumisele enam vastu. See oli valss, salajane, ohtlik, vastupandamatu. Selle suupilliloo sees peitus valss. Tema pulmavalss, tema ainus. Tema pulmapäevavalss. Tema koolipulmavalss. Tema ainus. Tema salajaste pulmade valss, kuuldamatu valss. Ta tõusis püsti. Ta ei teadnud, kas oli ta alasti või riides. Ta ei teadnud iial. Ta võis kord päriselt unustada. See oli naise saatuse. Oma pulmadeni ära elamata naise saatuse. Ta oli olnud klassi «kummipuu», väga painduv, liikmetest lahti tõrjut. See teadmine ei olnud tema kehast veel kadunud. Ta sirutas end nende ees välja. Võib-olla polnud iial näinud nii väljasirutatud tüdrukut. Siis hakkas tantsima. Ta oli oma elus palju püüdnud tantsida. Tema pulmapäevavalss pidi ära jääma. See pidi jäässe jääma. Ta tantsis mujal selle ainsa ja salajase eest. Tantsis siin, sellel maltsrannal, mille eesti kurgidus talle oli kinkinud. Poisid vaatasid seda imestunult pealt, justkui oleks õnnetu naine olnud mingi hädadus, mida nii salajas jaanikuul vaatama pidi. Maltskartulikoored sahisesid tema paljaste jalgade all, vaikesed poisid võisid teda piinama tulla, kui nad ju muidu ei saanud. Ta oli polovetsi tantsijatar.

Siis kuulis ta mingit märkust. Oli ime, et ta midagi kuulis. Keegi ütles: tubli tüdruk, teenib end voodikohta. Ei, ta ei ole kodanlasestütar, veenis ennast, need jäävad linna. Kodanlasestütrel on tal palju hea ja kurja peale. Kodanlasestütar elab solvusest. Ta oli tõesti tubli tüdruk, kes iseenesega hästi jäänud. Ta võis nende käest välja tantsida mitte ainult voodikoha, vaid terve elu. Nad pidid teda ehitama tulema, ta nõudis seda. Talle olid antud noore naise privileegid, mida kombuluseadus ei väärinud. Tal õigus taitsnaseks saada moraali kiuste.

Ta tantsis nende ringist välja. Nad ei hakanud ta järele vahtima ega küsima, mida ta kavatses. Seepärast jätkas oma mängu, tema Punapea, kadus üha enam põõsaste vahele, kus läbi videviku polnud veel telkide kerge õhetus. Tal ei olnud enesegi piisavalt selge, mida ta kavatses. Teda valdas hirmu neis telkides

hirmu, neis asju enese maitse järele ümber kohanemisele ennast sisse seada, neisse ootama jääda. Mida nad söandavad. Oodata, mil nende söakus valub ja armastuse tuhandehobujõuline masin talle teeb. Jõudnud telkideni, heitis ta pilgu tagasi. Ta ei hoolinud temast. Ta hakkas äärmise telgi ust avama. Sellega valmis saanud, laskis käed rippu jääda järele mõelda. Issand, kui hea see oli! Oli hirmu, kapriis või vabadus? Ta hingeldas, pigistas end kinni ja pistis pea telgiuksest sisse. Mere vaikus suupillihelid kostsid siia hoopis isemoodi — tema tantsimised ei olnud teda petnud. Ta vinnas end endale sisse, põlvitades vaikselt telgi pilkases pimeduses ja imedes enesesse puldani niisket lõhna. Ta sirutas mõlemad käed külgedele välja ja naeratas. Tema käed puutusid välivoodite külmi ääretorusid. Üks otseselt otse tema ees, ta leidis ka selle. Ta kobas alla ülesriputatud väikest lampi, mida ei tohtinud kunagi juhtul süüdata. Millegipärast oli temani jõudnud mõte: on ta arukas tüdruk ainult sellel maal ja tal või on tal enamgi lootusi? Siin seisis ka väikene küttool, millele ta eslotsa istus. Mõne aja pärast ta tõusis ja otsustas pugeda voodisse. Vooditel lebasid tantsimise järgi kas sinelid või väga karmi koega tekid. Ta neist aga sineli peal suur kummist mänguasi.

Siis ebatavaline plastilisus mõjus talle ootamatult. Ilus mõlema käega oma juukseid — see oli tema teadasaamise eel. Polnud midagi parata, mänguasjad olid tema kirg. Hubane, kuum elu — oli kusagil siinsamas. Ta vajutas oma vabatahtlik kummile ning imetles, kui aeglaselt tema pind tagasi esialgsesse vormi. Ta vajutas sellele veel kord, nüüd juba kahe käega mitme korda, ning tundis, kuidas kummi laiali-vennude all kummaliselt liikus. Tema puudutus kummi lausa soojaks muutuvat, tõepoolest; et lõplikult veenduda, puudutas Punapea kummi-kuhu huultega, nagu puudutatakse huultega haiglast. Kasvava uudishimuga tahtis ta välja uurida mänguasja vormi, kobas kärsitult vasakul ja paremal, üha kompamisandmete põhjal taastada kujutluses ühest mõnest valgest kalast või hülgest või jõehobust, suuruse järgi pidi see olema veemänguasi. Kuidagi

kaootiliselt oli mänguasja pind ometi ka karvan. See pani tema esialgsed oletused mõningase kahtluse alla, siin tutte rohkem, seal vähem — ja tüdruku tema himu kasvas räpakalt aplaks. See pidi olema mõni laadne välismaine toode, ta ei kahelnud selles põrmugi. Nii. Ta kompis eseme pinna järk-järgult fineeterhaaval läbi. Hopp. Ta ei jaudnud veel, ta sega, et selles kõiges on midagi väga tavalist, sest lõpunigi, kui jättis käe ehmatusest lõdvana tema üle lebama ning kummi muutis ta stava proportsioonid eriliselt kuumaks, pehmeks ja lõdva. Ei mingit tunde — ta oli leidnud sõrmed. See oli kummist inimene. Ta tõstis käe ning rabas pimedust pisut kõrgemale vasaku ääre pool, voodi peatsi kohalt. Ei, see oli ja ülepakkumine, kuid seejärel tuli tabamus. Ta med takerdusid kohevasse juustepahmasse. Need olema ilusad juuksed, puhtad, ent liigpestusest vabamata, loomuliku rasvasuse tõttu sujuva kaarega lahvavad, võib-olla punakad. Punakad.

See oli loomuvastane, tundis ta, solvav. Nii ilusad juukseid ei tohtinud olla kummist naise peas. Nõnda siis ilmuski vabadus: kummist keha ja ka juustega? Kas vabadus tõesti nii koledal kombel võis ette võis juhtuda ja meeoleolu ära rikkuda? Ta oli tahtnud selle nuku kõrvale pikali heita, temast vaid tükikesi välja nokkida ja talle kõrva sosistada: mis sa teed ometi, kummist naine, mis õigusega sa looma maailma äkki endale võtad? Kuid kummist naine oli selle naeratades välja kannatanud, oleks ainult hakanud vaiksest, nii vaikselt, et seda isegi vaikuses kuulda poleks olnud: ta oli tugevam kui tema. Ta oli vaba, vaba kõigest sellest, mis temal pea pööras. Tema pani ja iiveldust tekitas. Kusagil pesitses naise, kes ei olnud ostetud. Kusagil müüsid naised oma kauneid juukseid kumminukkude tarvis. Kusagil müüdi vabadust, see oli kõige õudsem.

Nad olid enesele vist juba hallidest aegadest saadik tundnud meisterdada õhutu sõbrannasid. Elu naiselega võis juhtuda tont teab mida, igasugust vabadust oli maailmas liikvel ja kõike tuli mõnikord võita. Kunstnaine tõi majja nii vabaduse kui garantiid vastu, ta tõi majja riiklikult sanktsioneeritud vabadust. See oli lomitamise võimu ees, see oli koketern.

... mitte grammigi vabaduse vängest lehast, aga ... naeratav, eneseteadev õigus ohata sõna «vabadus» haies muidugi samuti, see haies imalalt. ... kord proovisid nad enesele teha kullast naise, aga ... ei suutnud õilis metall, seda suutis võrratult labast kummi — aga kummi ei suutnud osakestki sellest, ... võis teha üks sündinud punapea. Ta tõmbas näpu ... veel kord üle kummikujukese rinna, üle käte ... üle udemeis punnkõhukese ja ütles siis rahu ... adjöö. Adjöö, sookaaslane. Ma olen mõnes asjas ... kohutavalt ühekülgne, mõtles ta seejuures, ja on ... milles ma ei tahagi targemaks saada.

... pillilugu oli nii lõpmata pikk, et näis, justkui ei ... suvi enam ial pihta hakata. Telgiust tähise taeva ... kummi nõõpides oli ta ometi kaugel sellest, et kadest ... mõnda teist eesti tüdrukut, kes kusagil linade ... rahulikult tudus ja ei osanud undki näha maa ... vallutanud kumminaisest. Kustunud lõkkeaseme ... istusid norguvajunud poisid nagu suured val ... linnud. Paistis, et põleva põõsa ersats lubas neil ... asjadesse, mida nad tähtsaks pidasid. Jah, ... olid temast nooremad. Nad tahtsid kindla peale ... minna. Võib-olla oli neil õnnelik märk. Võib-olla ... olnud see ainult kummitagumik, millele nad panuse ... Tema, Punapea, läks neist aga kaarega selja ... mooda: need ei olnud tema tegijad. Või olid? Nii ... ta maltsas külitades: olid või ei olnud, või olid ... ei olnud, kui siin polnud siin ja mind polnud ... ja keski või miski me vahel. Ta tõstis pilgu tae ... tahed ennustasid tuleva-aastast lund ja sputnik ... asinud nende vahel. Kui langeks vaid täht, mõtles ... aga täht langeski. Ta ei osanud edasi mõelda.

Ta roomas alla mere äärde. Ta oli ikka veel palja ... ja tema kingad ootasid kusagil kaldasavis tulevasi ... ukuid. Aga kingad ju jäävad, sähvatas temas äkki ... seejärel tõusis ta põlvili. Ta ei osanud mõnikord ... leida oma mõtteid, kuid kui mõte teda häiris, püsis ... valvel. Ta arvas kuulvat, et hüüp on merel hüüd ... Kuid see ei saanud võimalik olla. Kord üürgas ... kaugel vasemal ees, siis aga siinsamas rannalokse ... al, nagu teda, Punapead, nuruma tulles. Hüüpe sun ... el, mõtles ta.

Ta tõusis püsti, tegi mõned sammud, nagu midagi

otsides, nagu midagi ümisedes. Laskis end niiskele nasele selili, tegi silda. Laskis jälle selili, palvetas jälle silda. Laskis selili, palvetas, tegi silda. Siis k naeruluksatusega püsti, jooksis mefre, pladistas ja jus ning sukeldus vee alla, sest ta oli aru saanud kumminukk telgis oli tema ise ja et kui ta nüüd rannale ööseks jääb, siis on hommikuks suvi käes tuli merest välja ja jäi üdini märgades riietes samasse mere ette lamama. Kui teda hommikul a tama tuldi, sonis ta aiva sellest, et suvi on nüüd k ja keegi ei püüdnudki talle vastu vaielda. Siis soni sellest, et tema küpsekartul on söömata jäänud A koju kõmpis ta ikkagi omil jalul.

12. PÜHA ÖÖ

Alatakse tuli, poevad Soodom ja Komorra ot välja, pinisev volframiniidike elektripirni puistab tolmu üle pidžaamasse riidetatud inim- ning eristub nägu, mis on valmis trotsima manit- allmakirjalikkust isegi abitus seliliasendis voõra pörandal. Ruuben Salamander vedeleb ilusa, tal- paut üleküpsenud naisterahva pilgu all, juuste- l lalguke verd, näpuotstel kah verd, pihus kõva- mune raamat pealkirjaga «Kevade», milles nukker mees Luts oma koolipõlvepildikesi vahendab. Ta on avatud juhuslikult leheküljelt ja teda hoi- minade ees, justkui püüaks lamaja asju absur- juhtida, justkui püüaks lamaja üles näidata head mõne aja pärast ühele põlvele tõusta ja hüüa- ma olen hiir sinu kuningriigis, suur Jürka. Aga luda absurdi ei maksa — teeb haiget, alla nee- ara katsugi — hakkab sees vilistama ja keerab puhupidi, ainus võimalus — õõnesta teda vaikselt a kõdistada teda. Ta hakkab naerma ja kaotab oma il.

Ruuben on raamatu lehekülgi verrega määrinud, ta on puudutanud veritsevat sõõri oma laubal, see- ngu «Kevade» trükiridu, mida ta nüüd nii hoolega li, ent krihvli ja präänikute maitset temal küll u suhu ei tule. Ehkki «Kevade» on imelik raamat ilab isu kompude järele ja hea puhta viina järele ebada jõuluvorsti järele. Ruuben loeb tuntud «Pitsu, Pitsu, Pitsu! Pitsuu! Pitsuu!» Aga Pitsut lund, ja näeb, et paar Pitsut on verega määrdu- mis rikub, nii kahju kui sellest ei olegi, alätiseks lapsed põlvemulje südamlikust stseenist õpetaja

Iauri ja Tootsi vahel, sest nüüdsest peale näib et Tootsi koera karv oli hüübivä verega kooraimab, kuidas autori muie haiseb.

Ruubeni toa lävel seisab Mati ema, tal on selja valge avar särk, mis tagantpoolt vaadates katab likult tema tuharad, jalas on tal valged linasvad püksid, mis lõpevad sääremarjade ümber, ja toakingad. Ta on rafineeritud naine ning seetõttu kannatlik, ta mõistab passiivse initsiatiivi tähendust, armastab olukordi, kus punkti saab panna see, mis alusta. Ta tajub ka kestva vaikuse absurdsuust must. Midagi ei ole veel juhtunud ja Ruuben luggeda järgmise lause, mis tekitab temas kummalist võõrastust; nimelt näib talle, et kas ajab härra siin midagi segamini või pole tema «Kevadest» aru saanud: «Pärast siis leiti teine kooliõpetaja dist, padja alt, kus ta rahulikku und magas jne» — kib küsimus: kes on see teine kooliõpetaja? Mida magab? Ja üldse jääb mulje, nagu lõpetaks hr. siinkohal mingit tundmatut anekdooti, mida ta rääkinudki. Varsti selgub poisile ometi tõde, ent suvenemine klassikalisse teksti on aidanud tal saada tükikesest elust siin ja nüüd, tükikesest siiski piinlikkusest, mis seal salata.

Mati ema vaikib ukse, sest ta teab, et see poiss tema selga pesnud, isegi tema suud suudelnud, ja küll tema selga suudelnud või suud pesnud — aga selgel enam seegi aeg võib olla —, ning ta teab, et poisiga koos pole päris sündsusetu vaikida. Ruuben teab, et asjas on siiski-siiski piinlikkust, kuid mitte rohkem, ning ta loeb veel ühe lause, seekord kooliõpetaja poolt: «No aga kõnukas, konukas, kuhu sa selle j...»

Siis kummardub naine tema juurde ja ütleb, et see absurdist aru saanud. Ta sirutab käe välja sest ta puudutada verist laiku poisi laubal, kuid teeb seda delikaatselt kui võimalik, segamata poisi lugemist. Ta on kokku leppinud, et ta loeb. Naine limpsab oma näppu, mis on punakas Ruuben Salamandri. Naine limpsab korra ja korra — ta mängib selles näppu poisi veel üle! Me loodame küpse naise trotsist, et kui poisi-sindrinaha kangekaelsusest, sest alles selle aja eest on poiss läbi elanud väga pateetilise tunde, mille mõju teda praegugi kaunitseb. Jah, naine

— kes mängis valgele hobusele? Naine kummaliselt poisi kohale ja katsub keelega haava, korra ja limpsab soolakat maiku. Siis sõnab: su veri on punane, Ruuben, liigagi läila. Aga Ruuben on juba alla poisi, ta langetab raamatu kõhule. Naises peitub võime, see on teada. Ta puudutab keelega asju, mis tema kõneldagi ei julge, ja võidab nad endale. Naine, kui targast naisest seda eeldada võiks, on nõrgem jõud on küpsem kui miski muu. Lõõmaks naine, teab Ruuben, trumbid on seega löönud, ta proovib surmata naist filosoofiliselt loiu pilgu. Naine naerab ta raskusteta välja. Ei, Ruuben on kummaline. Ta proovib nüüd murda absurdi, teeb kummalike, ütleb: teie suljes lahtub mu veri, tädi; aga seda vist siiski.

Naine, kaunis, valgesse riidetatud naine, kel Ruuben Salamandri jaoks ehk liiga suvine täisnaise lõhn on, naeratab meeldivalt üle keha, naeratab puuviljahuulte, naeratab aedviljase rinna ja ihuviljaste vahel, ning hapu paneb Ruuben Salamandri hammustama. Ta teab, et küps keskiga on kaunite naise aeg, on liha ja vaimu võrdpartnerluse aeg, mis noorelmehel raske üle elada, ning pärast surubki Mati ema oma näpu tema suule, et naine rumalusega end ära ei saaks anda.

Naine on me sugulasveri, Rubi, ütleb tädi Helen ja ta näppu poisi huulte vahel, see on harva nähtav kaatus.

Naine reied ajavad mu niiskeks, vastab Ruuben huupi naise näpp satub talle suhu; ta hammustab seda, naine on vaid vesi tädi Heleni veskile, mis jahvatab valget absurdijahu, nii et kogu tuba tolmas. Naine ütleb seda siiras hämmingus, sest poisi hambad on kollad, otsekui kutsikal, kes tooreid murelimarju proovima, silitab teise käega tema tukka ja meele armastuse tähe all kulgenud päeva. Sel poisil on olnud tugevad hambad, kui elu temas leegitas, loe, säärase hammastega võis juba naise välja tõrjuda. Mu kallid poiss, kui sa vaid teaksid, mida sa ütle, lausub ta soosivalt. Tema põlved kumavad soojalt ja põlvede vahel suubub skulptuurne sammaskäik hamarduva vabaduse poole, sinna, kus Egipti-

Kas suudlust, seda pattu? küsib tädi Helen
sui, et poissi hädast päästa.

Kuid seda suudlust ei korrata enam päris k
mitte, seda, mis päeva on neelanud ja vahet
geks teinud, see suudlus saab teoks vaid võ
liste vahel ja see suudlus on juba teoks saan
kähmlust Ruuben enam esile kutsuda 'ei suu
Helen on toiminud kui vana rebane, rääkide
pooleksmurdmisest kahe sugulase vahel ja last
Ruubenil justkui karistamatult tappa. Ruuben
end sisenevat vanasse mõistujuttu, mis äratab
vaimus isa hääle ja sunnib kuulama minevikku
primitiivsevõitu iket on nii raske maha heita: e
kord karu ja rebane jälle raiesnikul kokku ja ka
rebane kohe kaebama: armas karu, olen end
rüvetanud, murdsin taat Aabrami kusekollase
kes ju kolm muna päevas pidi tegema, avita
Karu, kohtlane nagu ta oli, kergitanud seepeale
vood, lükanud pöidla oma punase vesti noop
kusinud: mes sa's tegid? Kana murdsin, kana, l
nud rebane, selle väikese maatõugu linnu, kel ju
nimeks antud ja kes munemises nii tubliks kätt
tead ju küll! Ää aja va plätra, pahandanud karu
tost tühjast. Ää ütle midagi, rääkinud rebane, pa
ikka patt; luba mul rüvedust kergendada, ää
korda siia kukla taha, nii saame ehk patu poole
mina võin lunastet hingega jälle edasi seka
Sitaga nüüd pattu jagada, õsatanud karu üle
aga olnud asjaga päri. Astunud rebase juurde
nud sõbra maha. Pärast hakanud kodu poole n
aga märganud, et ei saa kuidagi sammu õige
usku see rebane, narr, nüüd oli, mõtelnud, p
olid tal kah na kõverad; rääkis teine ikka et
aga teeme patu pooleks, sah sulle, nüüd näis, et
aga ise kõike sea kombel seljas. Nõnda petnud ka
karu ära.»

Poiss ei vasta. Valgesse rõivastatud naine ten
val on suur ja tugev. Ta on kannatlik kui m
oodates oma saamist. Oodates oma täitumist to
ees Ruuben seni hirmu pole tundnud. Millal n
eksida võisin, arutleb poiss tujukult ja aimab, et
kõik, mida ta ka ette ei võtaks, kõik mahub selle
naise poolt omastatud süsteemi. Kõik, mida ta te

naise osa, kõik. Las jääda siis nii, otsustab
mu loog on täis, ma võin ju ka lamada nende
mõtte all, las emake askeldab mu ümber ja teeb
oma kaisukaltsunukku, sellel ööl. Ning ta
bat, julad rohul laiali nagu võõra visatud, aga tema
alub kristallpuhta veega graniidipealne jõgi, mil-
verast vatitoppi visata küll ei kõlba. Poissi ümmar-
naisterahvas on hetkeks lahkunud, ent ta naa-
ea, tuues rivanooli, vatti, sidet, et hakata koh-
on ühe jaheda, niiske koha ümber tema kolbal.
üks ju olema öö, sest tema silme ees seisva
mullitseva maastiku tagant kostab raehoone
ellhommikulööke ja kusagil koliseb pime linna-
mugu tühi renn, kusagil tilgub fosforjat sularasva
«Olion» punane helkurkiri ja kusagilt tõuseb
autokummi- ning bensiinilõhna, mida puiestikus
laksu enese ümber levitab. Kuid taevalambid on
ol ja miski näib siiski teisiti kui igapäevane,
mahamagatav öö. Naine ta kõrval peseb armas-
tema peahaava, mis talle enesele sugugi valu ei
ja kogub kõik vereplisad ilusasti vatitoppi, mille
ja valge on ühtmoodi täiuslikud. Naise lumi-
mürgi avarast kolmnurksest kaelusest paistab nii
ngl ürgset ühe saamatu keskkoolipoisi jaoks ja
kaadrit ilmestavad mõirgena manalamehest
nuku vaimustavad sõnad: «Milline liha minu nai-
Jah, oli kord aeg, mil suur skulptor linnas hulku-
lutuskeppi harrastas kaasas kanda, ja see oli aeg,
pärineb suurem hulk tema lihase abikaasa
õeldud komplimente. Jalutuskepp oli tõepoolest
mehe riist.

ol selles suvepäevas on Ruuben ja ingel kahekesi
nako paistab palavalt nagu läbi klaasi ja, näe, sealt
kipakas paadis ka kõster Lender meie juurde
veetma ja kalad ahmivad vett tema paadi ümber
adipuu on nii pehkinud, et annab veele kange joo-
va maitse. Ka kõster ise on aastatega näost toh-
ud, aga tema palge pronksiste kurdude vahel hel-
durööm ja tema huuled lõhnavad nagu tema paatki
abi järele.

yltus abiandjaile ja abisaajaile! hõikab ta märjalt
seal allpool, sest tema paat on juba raundunud,
tus abiellujaile ning kaunile Abisagile, kes uuel

ajal juba noort Taavetit on hooldamas! Tervitama pojad ja tütreid, olgu igal õigus oma osale!

Ruuben tahab tõsta pead, sest üks joviaalne, riline vanamees on see, keda ta praegu nii vajab, ent rambe, iseteadev kapriis juhib naiskui ta poisi pea paigale sunnib ja veelgi enam tööle keskendub, nagu ei oleks tal köster. Külaskäigust ei sooja ega külma. Kuid köster pidupäeva oma põues, vähemalt viimasest pälgendusest saadik, kui ta nüüd kirikurahast päris kärpeid oma ihumõnudele võib lubada, ning kelle Libe on tihtilugu ta paarimees neis väikestes, mida vana külakantsik vahetevahel suure käette võtab. Ei, suvepäev ei olnud virisemise raisata.

Näh, või siis nii kaugel on sinu asjad, Imelik, köster istmikku rohule sobitades ja seejuures nii vasti higistades, et nahasüvendid tema otsaesisel vad ning hakkavad kohe ka üle ajama. Ta tüp oma silmnägu valge rätiga, mis lõhnab nõnda, hoiaks proua tal kodus pesukapis riisipuudritoos. Jah, Imelik, olid liig kebja ahvatluste järele, liigkäs sinu armastus nende imalavõitu lutsikomptakka.

Ruuben ei pruugi vanahärra viga parandada, üks köster ise tea paremini, mis imelik, mis mitte on seljas üsna tavaline mustast riidest ülikond, selle krael ja kätistel on atlas-siidist ribad; öla töödeldud rõhutatult ümaraiks, nagu püüaks umbusklikule maailmale märku anda oma iseloomu varju jäänud meeldivusest. Tema saja-aastane toob enesega vanu kiriku niisket didaktilist hinge, kuid tema krihvlipurused taskulapatsid veenavad hoopis milleski muus. Milleski palju heledamas, mas, põlevamas.

Ruuben toetab end nüüd siiski küünarnukile, tõstab kukla maast lahti, imetleb tema ümber. Lõuna-Eesti suvist paradiisi. Paistab, et köster on oma Paunverega lõuna poole elama kolunud. Lõunadus kostri laubalt ei taha kuidagi kaduda ja sadeleb seal terve taevatais helkivad piiskü.

Kas ma neid lutsikompusid siis tõesti nii armastasin? küsib Ruuben kõrte valet eksinud

poisku sulgedes ja ei tee välja valge ingli katseta oma käte rambuse all pidada. Valge ingel on praegu nii usinalt sisse võetud, nagu sõltuks tema veel tulemata laste saatust, ent Ruuben mitsi vana kooli mehega ja ei karda naiseliku. Köster on oma põhjamaa inimese ometi elavus ise, vehib higilaigulise ratiimiseb Ruubeni jutu sekka ikka ju-juu ja

just kompusid, just neid... Mis nad nüüd olidki, tema peretütre pingisahtlis, näh, high rikub inimese... «Karu põhjas», just needsamused, millega oma hambad ära rikkus. Toots, sindrinahk, ta neid veel «Siga metsas», ei tema suu puhas. Vaeste inimeste asi, kust see Ülesoo oma poist kompusid pidi võtma. Aga kui Toots Venemaal ol kanud, siis hakka või uskuma, et Vene õhk avoks teeb. Inimeseks teeb, sindrinahad. Kõik poisid, kes Venemaale läksid matti tegema, olid vaata et Eesti valitsuses sees. Toots, põrgu- teeb poliitikat nii mis tolmab. Aga Saare pere- nne, kartis Venemaad kui tuld ja mis tast tuli: ornahingelist raamatut ja toss väljas. Kuul või selle tarvis ma talle salme õpetasin! Köster lub rätikut kahe käe vahel õhus, et see kiiremini ta, kuid see pisike protseduur paneb vee mööda ta aga veelgi kiiremini jooksmas, nii et jumalamees me pärast silmi on sunnitud pilutama. Ja näe Imelik, nüüd sa siin lamad naise kõhu all, justkui lüüajaid mujal vaja ei olekski.

Ruuben ei vasta midagi, sest ema Helen on talle de peale istunud, võib-olla hirmust, et poiss võiks ni minevikku ära kaduda, võib-olla lihtsalt hirmu armastusest. Kunagi varem elus ei ole pehme nükuga naine tema jalgadel istunud, Ruuben peab istuma, et see on omamoodi rõõm ja et naise priidel on kindel põhi all.

Ma issand, see Paunvere kliima viib mu hauda, köster ja näib seejärel oma piinadest äkki tüdi- Ta ilme muutub trotslikuks, ta peaaegu virutab ratiku tagasi kuuetaskusse, kuid sobrab seal pikemaltki, ning meie, ülejäänud pealtvaatajad, ingel ehk nende seas, kuuleme taskust kostvat

hämaraat . helikillukest, mis meid just nagu jään
teeb. See on vedeliku mulksatus väikeses pudelis.

Aga sina, Imeliku-härra, hõikab kõster nüüd
Taevase Manitseja kombel õitsva tenoriga üle
maastiku ei sina taha veel hanepoegadele raha
mis? Kõster ahbib et ese rohul Ruubenile ja
inglile veidi lähemale istuma, sirutab hoobilt
lamava Ruubeni valge ingli poole ja saavutab
meheliku kavalusega oma eesmärgi: haarab
naise tagumikust pihku, enne kui see eest ära
takse. Eh-hee, mugiseb ta seejärel mõnusat naist
see nii hanepojuke enam olegi, siin-seal võib
pekkigi maiustada. Liha kasvab luude peale, l
kupp see...

Pea suu, va Julk-Jüri, vihastab valge ingel ja
ei ole osanud seda oodata. Rohutirts Ruuben
hüppab kõstri kuuerevääriale.

Noh, mis nüüd? küsib kõster otsekui rohul
Või-või, nii ei ole ju kombeks. Ning mõttepausist
tust saades: nii ei ole ju kombeks elanud in
sõnada, proua, sest eks noorepoolne neitsik pe
teadma, kua tema häbemeniiskus vanakesel
sassi loob. Kõster ütleb viimase lause tõepoole
hea kirikudatluhaalega, mille de profundis
põllos sisendab mõjuka't isegi uskmatut tõe
sõna kadunud hiilgas elab selle mehe händas
nõljas veel oma endisi aegu. Ruuben, paistab m
ter. Lei derit ei umbusalda.

Miskipärast ei ole mul hea, kui vana kirikur
ihu näpib, ütleb valge ingel küpse, ent plahv
blu rahuga Ruubeni nabapealset silitades; ei
le'aksin heameelega sarrast kutsakal — ta
Ruubenile — end kas või ära süüa. Ma olen o
ori ning mehe lesk ja mul on himusid, mille
undki pole näinud.

Kõstri näo pronkskurdude vahel on silmad. K
parajasti ei läigi just himu, on nad jahedavõit
md, püstipidi piklikud silmamunad. Kuid ena
nad siiski himukust täis. Kõster on meeleline et
mees. Ta võib himutseda nagu lehm laialt
Kesk-Eesti rohuväja ees, võib himutseda nagu
pehmet, kollast kesksuve kuud, seistes oise P
haledal laadaplatsil, sosistades lapsepõlvest

ml monu, kahetsedes taga kõiki neid lapsikusi, mida
õpetajakohust täites on pidanud koolis nurja

Kõster mõistab teise inimese himu. Ta mõistab
leledaid konjakitulukesi, mis löövad inimeste
ama, kui liigub riie ja kerkib vaip. Ta otsib
matiku välja ja sopotab lõua- ning silmaalu-

on igati kiiduväärt, proua, pomiseb ta, kui las
end noorel mehel närida, olgu või lesena. Kui
jatkub hambaid ja teisel andmislusti, siis mingu
kokku ja unustagu ülejäänud maailma nurin.

uh härg, ütleb valge ingel, triste boeuf. Kõige selle
tapakad kujutlused piltidest, mis enesel jäänud
mista. Kui tahad näha, mine pöõsa taha ja kiimle.
mistan sulle maailma. Ja ilma kelleltki luba küsi-
tombab valge ingel oma särgi hoobilt üle pea ja
itub elukutselise osavusega paljaks jäänud rinda.
ta ja mõtle, mida sa sellega kõik teha võiksid, vana-
onab naine külmalt.

silmis peegeldub nüüd Õnnistegija nägu, ta
ob polvili ja palvetab kõige ilusama nimel maa-
milleks on noored inimesed keset Paunvere suve
paukest. Palve lõpetanud, istub ta uuesti ohkega
ole ning näib valmistuvat kõnelema.

lve kosutaks teidki, noored, ütleb ta vaikselt. Tali
otai ajal palvetati ikka enne, kui sõnad suhu võeti,
aga need seetõttu nigelamad sõnad olnud. Ja tüd-
palvetas enne, kui oma tissid päikese kätte tõi, aga
need seetõttu nigelamad tissid olnud. Palve ei
aduse märk, lapsed. Palve oli märk, et oli
lada vagaduseta. Kel palve iseenesest huulile
s tundis, et palve teda kosutab, see teadis, et
valmis

ole tosi, sõnab emä Helen pead vangutades,
on tüüpiline vagamehefanatism. Üheski jumalapal-
peitu armastust ja ükski jumalapalve ei kaitse
patu eest. Ükski valmiskirjutatud jutt ei kõlba
vks. Mitte ükski. Ei Ave Maria, ei Pater Noster.
Maria on illusioon, sest ta pole looming. Ei ole
te uhist armastust.

oter vaatab teda oma suurte piklike silmadega
nopib põlve alt maasika. Munajas mägi, mille
nad keset karjamaade avarust praegu istuvad,

võibiseb kergelt, ja näib, et see on köster Lender, kes
ihu labiv kõhedusviirg, mida mägi nii innukalt ve
dab. Jõgi mäe all kattub õhukese udukorraga, ja
rõske hing põleb visalt läbi aastasadade. Taamal
lehmakarj murult, ent see ei ole piima lõhn, mid
nendeni lendub. Köster mälub maasikat, ohk
kõneleb siis edasi.

Mina ei ole kellegi fanaatik, ütleb ta, sest Pau
kõstri kohakene ei peaks fanaatikut vastugi. A
te mind veenda tahate, proua, et kõigekõrgemad
ei ole kõigile üks, siis ei õigusta teie alastust kul
miski. Köster tõstab kae ja rudjub valge ingli
rihamügaraid. Valge ingel kähvab hammastega
sõrmest kinni ja nüüd on sellel kaks veretäpike
köster higeratikusse pühib.

Mina armastan, kähiseb naine, ning mina tean
das armastus enese ümber vahtu ajab. Armastus
iaal mungalalinas. Mitte iial ei ütle te mulle ette
mis minu armastuseks saavad, kuuled, kohimees,
iaal! Armastus vajub peale ja on järsku läinud ja
lest me elamegi. Suur armastus ei ole pärandatav
ei ole igavesi sõnu, tema sõnad on alati uued. Kui
papp! Armastus ei ole kiimlemine, kiimlemine on
kahetsus peale armastust; lihapatt sünnib peale
diisi. Sinu tuhandetes suudes äräsolgitud palve on
nism ja varisee-ee-eerlus! Kulutatud sõnadega
ainult kiimelda!

Armastus vajub peale ja on järsku läinud ja
me elamegi, kordab köster naise sõnu, kui õige
tark, proua, aga siia juurde lisaksin ma ometi, et
armastus on pärandatav. Suur armastus säilib
igapäevases palvès, mis on kõigile seesama ja alati
nagu meie igapäevane leibki. Armastus on liha
paratamatu nagu meie igapäevane leib. Nagu lei
pruugi ta meile iga päev maitseda; ent nagu lei
peame ka palvet iga jumala päev meele pidama.
me ei ela ilma temata ära isegi siis, kui ta me
maitse. Leib on üks ja palve on üks, üks kõigile.
Armastus on leivas ja palves alati olemas, alati
parast meile kõigile, sest ainult see on suur ja v
mis alati käepärast on. Armastus on olemas ka sa
meie teda ei näe, ta elab palves, ta on pärandat
valdab meid siis, kui me ta ära teeme. Me ei

ja t sageli ära ja enamasti oleme liiga nõrgad, et
handa. Seepärast on vagaduselgi otstarve.

Ja puha, nikutab naine peaga ja õõtsutab rindu
"langetab oma pea kuklasse nagu menaad,
d taevasse pihkudega ülespoole, kangestub
muletud silmi; köster Lender vahib mõtliselt
kõngualust, aga Ruuben näeb silmapiiril, kaugel
pool lähedal virralisi mängemas. See õli armas
teleb ema Helen, kui ta oma figuuri on lõpetanud.
oli armastus, kordab köster Lender, ma nägin
edavat naist.

Ja puha, ütleb naine õelalt muiates, see oli kõige
loovin võrgutuspoos. Sajandeist sajandeisse.

Arst vangutab pead: ärge end alahinnake, proua.
mõist sajandeisse, ent alati värske armastava

...s.
ema Helen armastab? küsib nüüd Ruuben, kes
naga vait on püsinud.

Kedagist, vastab köster ja võtab taskust väikese
ku pudeli. Ta laseb endale paar mulksu suhu, mat
h seejärel huuli ja taob vaba käega ristimärke
ette. Ei kedagist, herr Imelik. Näe, suits üjub
ool ja päikegi vajub loojakarja, vaimulik inimene
hakkama koju säädima. Vana Tootsimürakas ütles
vanasti — ei kedagist. Pööras pool maailma sega
aga kui küsima läksid — ei kedagist. No oli juu
Kah armastas omamoodi. Kuradiusku nagu me
tule jumal appi. Köster ajab enese agisedes püsti.
se jääb konjakilõhnast aurama. Ahaa, üks
tostab ta näpu püsti: ega kandlekeeled veel
st vaiki pole jäänud, herr Imelik, tõmbate
mõblit vanast lustist edasi?

enam reinlendrit, vastab Ruuben eleegiliselt,
on mõnikord kitarri, ei muud

Ja mandoliinide suguvõsa pill, mainib köster ja
nagu muu seas lapiku pudeli jälle korraks välja.
timestes on ta kohe suurema tuuleõhu kätte sattu
nust ega õhtu palju enam ei oota, tema punnsuu
kõrkestab maruline, tagasihoidmatu aevastus ning
peetab valge ingli suhkrused rinnad konjaki ja
meruga üle. Valge ingel vaatab teda põlastavalt,
ni, et oled ikka vanaks jäänud küll, Julk-Jüri,
d sind enam tõesti söimatagi, aga köster õngitseb

higiräti kallal ja kummardub alla, et sellega tisseralilikult üle tõmmata, vana kooli mees; teeb muidugi suure vea, sellest saab Ruubengi arv, et valge ingel virutab talle peoga lihtsalt vastu näo. Parastavalt juurde lisades: kas palve peetud, kas? Köster pillab peaaegu pudeli, vähemalt lonksu voolab nüüd küll Ruubeni pükste peale, ja end jälle sirgu, lakub konjakised sõrmed üle, nuhigirätti ja vangutab pead. Suunab siis pilgu kaugele kuhugi kaugele, kaugele Paunvere kanti, kust tänapäevadel puusaagimishäält kosta, ning mõmised: jah... Hakkab mäest alla komberdama, utleb korra: Toots; natuke edasi, siis jälle: Toots, paneb pudeli suule, joob ja laskub laulu rõmisedu dini.

Valge ingel langeb Ruubenile peale, kaisutab, musutab ja väljendab rõõmu selle üle, et köster läinud. Ruuben proovib naist kõrvale lükata, et vana sõpra, mitte niisama lihtsalt minna lasta, valge ingel surub oma paljad rinnad talle näole. Ruuben väänab oma pea siiski vaevaliselt küljele ja võib hüüda: kuhu siis nii kähku, härra Lender? Köster astub juba ühe jalaga paati — oi, ta ei jõua moodi üle! Paat on tööpoolest kipakas ja köster pole parem. Köster seisab, üks jalg paadis ja teine maa peal. Vaja on kuidagi istuda ja aerud pihku. Aga ta ei tee seekord mitte midagi niisugust! Miskübet! Ta hoopis röögatab üle vee, tõugates maad tava jalaga paadi liikuma, jääb siis paati seisma, harkis ning konjakipudel võidukalt pea kohal, Kalevipoeg, nagu Lõuna-Kanada skalbikütt, ja libiseb vaikselt ristloodis üle röske kirikliku veekalad kogunevad paadi ümber. Ruuben tahaks ka jõe äärde järele joosta, aga ta märkab, et tema on laskunud pimedus, naisekeha seesmine, salajane pimedus, ning üksnes pool jõge ja jõetagused maad püsivad valgena. Köstri paadi pära järel must viirg, mis sirutub üle maastiku, ulatudes vani — köster Lender viib valguse kaasa.

Te ei taha mind ju tappa, pomiseb Ruuben, kes siis oma kumminukuks votate? Tädi Helen lamab vait hingates tema näol, esiotsa end liigutamata. Ruubeni käsi hoiab ikka veel «Kevälet», sõrm on

pool järjeks vahel; tädi Heleni öla alt välja kiitab poiss üle põranda vedelevat teatmeteoseid, oma hirmsa kukkumisega riiulitelt kaasa on võtnud. Ruuben jätkab juttu. See on mõttetu, laest juttu, mida raagitakse vaid selleks, et tunda elavas. Justkui elataks akki häälevulinas, justkui elu: hüüatada, mõmiseda, heliseda. Võib-olla viiendal aastal, hakkab Ruuben mõtet arendama kummaliselt anarhistlikul viiendal aastal juhikord nõnda, et kui härrased rüüstajate ootel lahupunkritesse olid tõmbunud või kergetel vedruhoopis linna pagenud, võib-olla lamas siis kardinate varjust karanud mõisaproua, kes taluhoovist kartnud, aga nende mehist tulekut ära oodata ootunud, võib-olla lamas ta siis mõne ilusama Toa-Jaagup kukil päris nõndasamuti nagu teie, ema Helen, Toa-Jaagup oli härra enese oma, mõne piima-prouaga pooleks, kuulatades kaunima saatuse ja lootes, et teda täisnaiseks tegema hakatakse? Ema Helen tõstab pea, nihutab end piki Ruubeni allapoole, nii et mitte rinnad, vaid tema suur kurb suu jääb edaspidi Ruubeni silmade kohale, nägib edasi sedasama juttu, mille Ruuben katkestab. Ja lootis ja lootis, kõneleb ema Helen, justkui kõik suur venides kohale, lootis ja lamas parketisel mõisapõrandal, justkui tuulisel väljal uue elu tulek halvem. Aga Toa-Jaagup püsis siiski hirm sõi ta vagaseks, püsis vaiki senikaua, kuulis üle toa lehvivat punkris kükitava härra suust naist pead sa kaitsma oma kehaga, Iisrael, on käes, heidad sa tema peale vagusi ning rõdvalt. Kui Jakobil need sõnad peas turvad, ärkab temas uinunud rüütel, ta paneb stu, murrab teda, püüab teda enese alla seest ta usub, et oht ongi juba käes ja proua elus püsima, maksu mis maksab, aga proua naevunudult ja siblib kõigi oma liikmetega vastu, sest ta ei taha, et sellise toapoisiga püsib ta veel vähe-aasta elus, selle kõige kummalisema viienda-aastase peremehed põgenevad, talupojad vilistavad ja mõisaproua kiljub hullunud toapoisid käes, püüab teda päästa.

Ruuben ohkab. Kui Juhan Liiv poleks hull olnud,

kes ta siis oleks olnud, tädi? küsib ta. Kas arvata?

Ei, vastab ema Helen varmalt ja puhub hoolt valgele peasidemele. Ainult midagi stiilset, kui palun sind.

Kui Juhan Liiv poleks hull olnud, oleks ta Liiv olnud, ütleb Ruuben. See on üks põhjus, miks Juhan Liivist, mis mul keskkoolis selgeks saanud.

Nüüd ma tean, sõnab naine, miks sa mulle räägid?

Niisama, vastab Ruuben, tuli Jakobiga seoses.

Hea küll, lausub, nõustub ema Helen, hea, mõnikord niisama räägid. Ta niisutab keelega kulme ja jätkab: üks on meist kolmkümmend kopikatega, aga teine on poole noorem, üks on kümmeend päris kõvade kopikatega, aga teine on nii noor. Kõik on meie, sugulaste vahel nii. Midagi küpset kostab juba sinu hääles, Ruuben, mul on sinu pärast hirm. Ära unusta, et kõik, mis sulle minu poolt, on väga kergelt ostetud turvaohutu, meeldiv, hästiistuv elu. Tõesta mulle, et sa ole su ingel.

Ma ei suuda seda kuidagi tõestada, sõnab Ruuben.

Naine lahkub tema pealt, hüpitab end kerge kergusega natuke põrandal ja ulatab Ruubenile kätte: tõuse, poisu. Ruuben võtab pakkumise vastu, mida kuradit siin ikka enam teeselda. Ta ronib voodi. Milline õndsus lamada pehmel madratsil ilma voodisoolise lihakoormata! Siniroosa vatitekk, mis katab, on teeninud paljusid häid eesmärke, sellel on sünnipäevade eel hoitud puljongipäda, sellel on keeratud pikki itaalia saiu, selle all on ta kunagi Matiga telki mänginud. Selle all on loetud kummalisusi raamatuid. Kõike, kõike on selle all tehtud. See on suur seiklusrikas tekk.

Punapea, mu kuldunelmate aatomipomm, ma näitan sind! hõikab Ruuben mõnuga, sel ajal kui Helen tal kahtlustavalt pilku peal hoiab. Ta on mees, ta võib teha, mis ta tahab! Minule on suudetud karvatutid õhk, hüüab Ruuben, sest üks punapea leek kõrvetab minu aju! Ema Helen vaatab teda retsepte, tõlgendab, töötab ja võidab. Ema Helen võidab siiski.

Ma olin kord Punapea, sõnab ta. Suure alguse. Kas sa siis tõesti ei märka? Sinu noor keha on tottu. Oota mind, ma tulen.

Ma Helen läheb. Ruuben jääb mõttesse. Ei saa ta et ema Helenis peitub säde. Ta on boheemkonna vahelt päris-päris sugukupsena välja ujunud. Selle sädeme arvatav punasus ehmatab poisi ära.

Heleni piiramisringi ei ole ta eriti tõsiselt võtnud, on rohkem ebameeldiv perekondlik kohustus, võrdne poisi tüütu roll. Ta peletab enesest eemale, et armastusse on võimalik nakatuda ääri-veeri, mahti ja teise tahte all. Ent teda valdab äng, kui mõtleb sellele, et ema Helen ometi midagi teeb. Ta teeb midagi, millest tema, Ruuben, hästi aru ei saa. Ema Helen toimib. Naine toimib temasse lugumoodi. See ei ole võimalik. See ajaks naerma, ta ajaks.

Ma ei pruugi mind trotsida, Ruuben, ütleb tagasi, laud ema Helen, kes näeb poisi kurbi silmi teki all. Sa ei pruugi ka karta, sest need väikesed pead on noorele mehele lõppude lõpuks vaid need. Varske, jõuline keha kasvab kiiresti kinni. Ema Helen naeratab, aga pigem aastate taha kui Ruubenile. Kannab nüüd hommikumantlit. Hommikumantel on õhuke, üllalt intiimne rõivas, lausa erandnähtus riietekapis, turjast kandadeni raskelt, pikalt, kinnatuna langev, mitte midagi edevalt esitlev, ent ühegi nõobita, delikaatse vööga taljest kütkenud ime. Vaid üks helge, häbelik tõmme hoiab hommikumantlit koos, alles oder nichts — see on tema. Ema Helen asetab supitirina, mille ta köögist on laendnud, ettevaatlikult lauale, jah, ka supitirina kaasas, sellel leiba. Ta tõmbab hommikumantli kust lusika, särav uushõbe kiljub üle toa. Ema Helen taldrikule suppi, vänget, lõhnavat suppi, Ruubeni voodi juurde.

Ma on kõik õhk, ütleb Ruuben. Sandina ei ole ma laanud osakestki sellest, mida teie ei näe. Teie olete ises agoonias, tädi, lehvib minu punapäine hõhkemalt veel kui kunagi varem. Kõik. Ma Helen seisab, supitaldrik pihus, ja ei kummardu ühtegi kohale. Sa oled imeline poiss, Ruuben, sõnab ta. Mõnikord ma ei ole jildse kindel, et süta

poisi veri nii raskemeelselt võib mängida. Sinu n...
räpakus ajab iga teise keskealise naise hulluks.
raskemeel aga võib nad kõik. See on võimas. N...
sugav ja põlgust täis.

Lubage mul magada, palub Ruuben. Mul on om...
See on ka minu elu, lõikab ema Helen.

Ei iial, ütleb Ruuben, isegi kui te minusse sisse...
site. Ta vangutab padjal pead. Haavakahvatus on...
nud üle tema näo. Te ei kujuta ette, kui ei iial, ka...
ta peaaegu kahetsevalt.

Võiks arvata, et ema Helen ei talu seda lauset...
hästi. Mõnikord oskab Ruuben ta lihtlabaseks...
naiseks mängida, onunaiseks, kelle juurde tuttav...
suveks suureks sööma saadetakse. Ema Helen mõ...
et see on küllaltki ebameeldiv tundmus täies el...
naise jaoks.

Ma tahaksin väga seda tüdrukut näha, lausub...
väga.

Ruuben ei lausu sõnakestki, kuid sügab te...
jalga. Itsitaks ta, oleks kõik palju labasem.

Seda libutšit, kellele sa end minu silme all...
müüa püüad.

See ei aitaks, tädi Helen, sest isegi mina pole...
peaaegu näinud. Ta on torn, mis kasvab linna...
Tema ümber undab armastus.

Naine istub poisi sängi servale, supitaldrik k...
palub tedagi istukile tõusta. Ainult söö. Ma te...
sind. Kusagil korteris kolab Mati, ent ta ei eks...
uksega. Ruuben hõikab teda, see kukub haledalt...
ema Helen surub, talle lusika hammaste vahele...
mu armas, et sul minu jaoks jõud ei puuduks. N...
keskealised, oleme nii pika isuga.

Ruuben sööb. Ema Helen ei anna talle kõike ko...
Ta asetab vahepeal taldriku põrandale, kohendab...
korralikult teki alla, paneb tema pidžaamanööbi...
korrastab külmade, lagritsalõhnaliste kätega ta...
seid. Võib-olla on naise elu-unistuseks olnud mo...
leerida kord suur vatiinist pjerroo.

Punapea, mu kuldunelmate aatomipomm, ütleb...
ben trotslikult. Naine naeratab poolehoidvalt...
läheb nüüd jälle üksnes tema arvele.

Siis avab poiss suu ja ema Helen ulatab talle...
kaga suppi. Emake mängib lusikaga poisi suus, kõ...

el ja kurgulage. Ta lutsitab lusikat mõnuga poisi...
vuhel. Heia-heia, sõnub ta tasakesi ja poiss...
...filine.

...ustab ema Helen oma armuliku toitjakäe...
motteisse. Lusikas ei tõuse enam üks-kaks.

...helen? küsib Ruuben. Väikese algustähega...
...sõnesel sõnal.

...Ruuben? Sa ütled kõike kuidagi äkki ja ilme...

...Lender jäi?

...Lender? küsib ema Helen ja tõstab oma suhu...
...rele jäänud suppi.

...raägib Ruuben. Ema Helen murendab oma...
...se rahulikult leiba ega vaevu poisi juttu...
...Keegi ei tea, mida ta ootab seal sängiserval...
...vere mäe otsas, keset ööd; kelle surma, kelle elu...
...ta endale võita.

...mu teid väga ei tahaks, siis te vist ikka ei läheks...
...Ruuben. Sest mis te teeksite praegu üksinda...
...olliseid lootusi ja nii raskemeelset poissi, vaene...
...Ma ei osanud arvata, et armastus võib nõnda...
...olla.

...solt nakkav, poiss. Ja ravimatu neil, kes teda...
...juugusena põdenud pole. Ma ei lähe mitte kusa...
...sõlt ilma minuta sa lämbud oma teadmatusse.

...ma ka vana lita võib kutsika otsa komistada?...
...poiss.

...võib. See ongi armastus. See ongi ainus päris...
...armastus.

...lik, et tõeline armastus minust mööda läheb, aga...
...nii raske kanda on.

...ole ole sust mööda läinud. Sa vangud tema all.

...on teise tüdruku puhul.

...on sellesama vana litatüdruku puhul.

...on Punapea armastus.

...küll. Punapeasid oli palju. Ühed olid varem, tei...
...llem.

...kivad. Poiss on väsinud vaidlemast. Kuid ta...
...h, et sõnad on hakanud talle peale tulema, mis...
...ta ei tea veel, aga igatahes pole neil midagi...
...onadega, mida nii vihaselt oodatud.

...tädi Helen, olen ma vähe tähele pannud, jätkab...
...sest ma olen elanud ühele omaealisele, ühele

teisele ja võib-olla mitte nii kaunilt täidlasel
küle, ja ehkki see kõik on nii lihtne, pean
kord ütlema, et teie, tädi, olete ainult üks tädi
teie tunnete juures on see sõna lausa patt.

Aga naine räägib:

Ma ei kuulegi siin majas enam muud kui ta
Aga ma olen selle välja kannatanud. Ma olen
sinu eelarvamusi välja kannatada. Ma olen isegi
nud sinu kalduvusi eelistada armastusele.
Kuid pikapeale läheb see liiale. Sa lõhud
poiss. Kuula siis: see tädi lõhub su ära.

See tädi, see tühipaljas sõna, tädi Helen.

See tühipaljas sõna.

Ja Ruuben ütleb: ärge rääkige mulle tühi-
sõnadest. Sõna ei ole tühi.

Ta on seda alati, kui temaga mängima hakkab
Ruuben. See tädi lõhub su ära.

Kuidas, tädi?

Sa lambud sõnade kätte, mis sinust välja tulla
Sa seisad sõnade ootel, Ruuben, see on armastus
on ohtlik.

Ma tean, aga see ei puutu ju teisse. Teie ei
minus.

Ma olen su sees, Ruuben. Mina tahangi välja
Sa tahad rääkida minu puhul.

Te ei või sellest midagi teada, te muudate end
väärseks, tädi. Teie puhul on sõnad juba armastus
lausutud, minul on teised tüdrukud.

Sa tahad lausuda minu puhul, Ruuben, aga
sul ees! Sa pood ennast ise, poiss! Üks vana
kutsika sisse pugenud, seda juhtub, Ruuben, usu.
Sa oled ise süüdi, Selles linnas ja sellel maal!

See on jama, tädi! Te olete hull. Ma pole teid
pannud, mul on teised tüdrukud, ma viin teid
juurde.

On neid, kelle järel sa jooksed ja keda ka
känd. On neid, keda sa tähele ei pane, sest
sõna. Mina olen sõna, Ruuben, mind saabki ainult
kõnelda!

Suurushull tädi. Minul ei ole midagi teie
kõnelda. Ei midagi, tühi, sõna ei ole, on ainult
tädi, tädi. Tädi, tädi, tädi, tädi, tädi — ma kordan
seni, kuni te kokku vajute, tädi. Ma loon selle

kinnu. See on teise nooruse hullus, uskuge,
te vajate rahu.

Ma, Ruuben? Kas tõesti mina?

Mulle teie. Aga see ei puutu asjasse. Mul ei ole
midagi öelda.

Ma seda ei vajagi. Sina vajad seda. Räägi mind
mõnda!

Ma. See on hullus. Mul on tüdrukuid maailma

Teid ei ole, tädi. Ma lähen teist üle, teid nagu
sõda. Te ei saa iial olema, te olete null, vanniluik,
münd naine. Teie juustes ei kerki iial punane
nõlv, te olete suits vee peal, söötja, vanniluik,
lete... teid ei ole, tädi, unustage see.

Ma Helen püsib vart.

Ma ei ole teile midagi öelda, tädi, laske ma magan.
Minul minule pole sul midagi öelda, Ruuben, ma

Minul teile, tädi, ainult teile, lõpetage see õilis

Ma Helen ootab.

Ma tean, te tahate teda näha. Tema on tõeline Puna-
Te olete mind osavalt passinud, te juba teategi.
võin teile öelda neid asju, neid asju on palju, aga
teie isegi. Ja te ei saa aru. Ma võin teile öelda.

Minule, Ruuben, ei ole sul ju midagi öelda.

Ma võin teile öelda, tädi. Teie uudishimu ju tapab

Ma otsin fragmenti. Naergem koos, sest te ei taipa

Ma otsin armastust. Ma otsin fragmenti, milles

astus lehviks. Te teate seda. Me teame seda. Me

kumbki kogenud. Kõik on olnud. See on plah-

keset ööd, see on mürsk; see on kõrb, täis

vald hiiri. Äkki ja kuuvalgel ööl — korraga ole-

Ma ei ole plahvatus, Ruuben. See on fragment. See

Ma. Ta on juba möödas.

Ma mõista, tädi. Lubage mul magada. Oleme

me sõbrad

Ma, Ruuben. See oligi kõik.

Minest te räägite, tädi?

Ma oligi fragment, Ruuben. Ta algas kusagil ja kusa-

appes — see oligi fragment.

Minest te räägite?

Ma raagin armastusest. Temap see oligi ära tänaseks

ööks. Ta oligi see öö. Keegi ei tea, millal ta oli
me teame, ta oli ära.

Täna sel ööl, ema Helen? Täna sel ööl ju ei ole
Täna sel ööl läks nagu ta läks. Suur armastus on

Suur armastus on sõnamula, Ruuben. Me ole
kõneldud.

Te eksite, tädi Helen. Ma ei leidnud täna
midagi. Ma ei mäleta ühtki fragmenti. See on ta
minu elus, see täna sel öö. Võib-olla proovisime
millekski ette valmistada.

Sa ei mäleta seda iial, Ruuben. Ta ainult sai
kõneldud.

Mitte midagi ei olnud.

Ei olnudki midagi.

Ma ei jõudnud täna sel ööl kuhugi. Kõik on veel
Täna sel ööl olid labased sõnad. Täna ma vae
telega.

Suur armastus ei päri sõnu. Teda ei saa korraldada
ongi labased sõnad. Tema labasus on ainukordne
sad sõnad tulevad hiljem. Poeemid on veel ees

Ma ei mäleta midagi, tädi Helen!

Aga homme sa juba tead, et on kõneldud.

Sellised asjad säilivad, tädi, kas te kuulete
armastus on igavene!

Ei. Sa räägid enesele vastu. Sa tahad ennast
kiskuda, poiss. Literatuur säilib. Säilib teadmine
kuulatus. Säilib fantaasia Punapeast.

Supileem on hangunud juba. «Kevade» on lo
Pühad on peetud. Sõnu on kuulnud. Linnas on
Taevast on tähti. Ruuben on Ruuben. Ema on
Keeltes sai kõneldud. Prohvetikõnet ei peetud
dus vaikib. Keegi ei mõista.

Võiks nagu vastata. Juba ta lähebki. Kuu on
kartul. Ema on Helen. On siis et tõesti et. Va
kuidas et. Kuidas on see siis et. Aga ta on ju et
ju veel öelda et. Oh seda asja et.

Kas kõster viis ta kaasa? küsib Ruuben
põsed lõkendamas suveöös ja silmad hallid.

Keegi ei tea.

Või õpetaja Kamõškin? Ema Helen vaikib.

Ja ta oli suur?

Suur.

Ja teie, tädi Helen, poete mulle ikka külje alla

ma poen. Nüüd ma just poengi.

Kui see oli suur, suur armastus? Armastus meie
...?

Ma ei kannata suurt armastust, Ruuben. Ma ei pea
vastu. Ta lõhub mu ära. Ma proovin tast üle saada.
... sulle nüüd külje alla.

... mind ei lõhkunud, ema Helen?

... ikki sa teda üle ei elanud.

IKKI SA OLID SUUR ARMASTUS.

13. SOLITUDE

Punapea kandis siis veel patse nagu korralike lastel kombeks ja ta näoilme ei olnud iial liiga juba ainuüksi seepärast, et tema nina ja ninaal silmaalused ja pooled põsed olid täis pritsitud tähne, nagu oleks ta tänaval kogemata maaleri värvipihusti eest läbi kõndinud ja värvivihmale likult vastu naeratanud. Nende tedretähnidega juhtus nii- ja teistsuguseid kohmakusi, et mitte rohkemat, sest rohkemat öelda tähendaks tead paisutust. Küsis näiteks kõrvalmaja Sakko, üli- ja selgete, igavesti etteheitvate silmadega poiss, vaatas alati alt üles, ripsmete varjust, nagu aknast: kas nina kipitama ei hakka, kui tal nädal tedretähne peal on? Mida sellisele ohmule van Punapea oleks tahtnud Sakkole säärestel puhk vastu muhku äiata, sest midagi tavalist nagu «isa loll» või «mine jookse koju, seal juba mais õunad nagunii ei mõjunud, kuid Sakko ennenägematult lad silmad, nii ilusad kurvad ja nii rumalad pilkusi vahetpidamata ja käsi ei tõusnud teda. Hoo, Sakko on jälle nutnud, Sakko, käis, mürsu töinamas! kisas ta hoopiski, ja kui seepeale kolm lapsi kogunes, said Sakko sõnad kuhjaga tasutud niisked vohavad vasikaripsmed ei olnud usaldus sed, lisaks hakkas solvunud Sakko veelgi kiiremini silmi pilgutama, mistõttu, nagu öeldakse, ei olnud kahtlust. Kuid Sakko võis mõnikord ühe ise teoga kogu lõbu untsu keerata. Nimelt, kui ümber liiga palju kilgati ja irvitati, jooksis ta Harmsi villa nurga taha ning kõik teadsid, mis seal teeb: pissib punaste tulpide peale. Aga mis Harmsi villa? See oli omaaegse eklektika üks paasaavutusi järvetaguses väikelinnas, mille alumisel

Punapea perekond koos vanaema ja vana-üleval aga Maanus-Manioki perekond. Maanus-ükk ise kumas ähmaselt läbi teise korruse akna-akna, mooda seinale ülesjooksvate elulõngade taga, kus tavaliselt istus, ning eriti hästi kumas ta siis, kui tema paika tema aknast sisse paistis ja Maanus-ükk pea nagu liikumatuks kipskujuks muutis, mida ta ei õudne vaadata, sest Maanus-Maniokk tundus kogu aeg naeratavat. Aga küllalt Maanusest. Täht- on praegu see, et tema akna all, seega ka selle akna all, kus Punapea esimesel korrusel magas, olid tulpide peenar, millel vaene ülesärritatud poiss käis, sest ega teist varjatumat kohta lahe- polnudki, kui häda järsku peale tuli ja just tuppa ohutatud minna.

Muidugi, ka vanaisal oli oma arvamus tedretähnide- Ta nimetas neid pistongideks ja ütles, et kui punapea suuremaks kasvab, siis hakkavad tongid üks- teisel lõhki paukuma ning ajavad kärsahaisur- st pea see inimlaps ei kasva ja tongid ei pane- nisele vastu. No mida sa ometi hullutad sellest ütles vanaema, kui ta läheduses juhtus vii- n, teine ju veel noorusest nõder. Aga Punapea ise- di nüüd pigem vanaisa poole, sest too oli vande- taluslikum ja ei hakanud igat juttu peatama just l kus põnevuse piir näis lähenevat, nagu seda teised- tatsid, vaid vastupidi — kõneles mõnikord sellise- tuda hooga, et Punapeal põlved võbisema hakkasid- muud enam teha polnudki kui oodata, millal vana- oma või isa vanaisa heietuse lõplikult katkestada- talub. Sest alati viibis seltsis ka keegi kolmas, kui- tusa jutusoonele sattus, alati; nelja silma all oli- nisa vaat et kõige rangem ja asjalikum koduste- l Ja pea silmas, tüdruk, ütles vanaisa, ära sa oma- longe ülearu näpi, tuleb pauk ja maaühendus. Siin- end näiteks vanaema jälle vahele: ma olen sulle- taakinud, Ingel, et tedretähnid teeb paika neile, n ta armastab, ära vanaisa kuulagi, tema on har- uldasti hästi sööma ja palju lõhverdama. Miks sa lapse- alles niimoodi eputad! vihastas nüüd vanaisa, eks- luti sulle enesele küll ju neid kurejutte, muudkui- nisse ja mida sa pärast oskasid — mitte hiirepeša- nunud sa teha, häbi mõeldagi. Mis see kurejutt siia

puutub, pööras vanaema oma abikaasale selja. Miks ta ei puutu, lausus vanaisa jälle tükk aega rahulikumalt, vana Glukow teadis, mida rääkis ikka tüdruku palgeid, tedretähnlist hoia ohjes, ta võib kuradi hea naine saada, kui ta hukka ei lähe. Hukka on ta kerge minema. Glukow ei olnud Vöhmavere Pada-Jaska, kes huntide juures õppis. Kui me omal ajal Tsooru mõisas ajaviiteks tehti sõnu tegime ei jaanud ta minust palju maha, ehk vana mees ja nõrkade silmadega oli juba pool põlves ara rikkunud mingite ainetega, paris lõpuks kasid mõlemad silmad kuivama.

Nii veeres vanaisa jutt algsest aineksest üha kaua, tankitörjemunidenä löhkõsid tema vada sisse hõlmed von Zschokked, Biljalehtinovid ja siis isegi Dubois, mis sundis oma poolpehmeks keedetud kallal nokitsevat Punapead kull kõrvu kikki a ikkagi ü-täht võõramaa nimes, kui harjutud p. susistamise ja naksutamise. Dubois'l oli hea hobu hallikaslilla sale loom; nagu mustikad piimas, vanaisa, kulm elekter, lisas juurde, alati täis ku d vaimult delikaatne. Aga juhtus temaga lugu. Tõi vanaisa kord enne jaani Punapeale heledilla st tuti, peeni ilusõlmi täis; sellistega ta oma mara ila ütles vanaisa, sappa sidus veel siidist lehvi, kui hõõr päev oli, aga kullukaid looma küljes ei sallinud. Oli ise kära vastu tundlik ja ega Jordan perem maha jäänud, see hobune. Zordaan? oli siis Pun kusinud, kas tõesti Zordaan? Ikka Zordaan, kui vanaisa, Dubois õpetas ta isegi veega segatud jooma, jõigi teine lõpuks nagu inimene ikka pe tait kaeru ja lonks veini peale. Dubois suutis ta loomu niimoodi paris ara rikkuda — muutus tüp loomaks, hommikut. norutas õhtupoolikul kaka kuma. Kui nuud Dubois tal nuudga üle sapsude bas, siis ei kuulunud hobune enam keda kum muudkui hammustada proovis, kull kaelast või. Jah, ohkas vanaisa, kõige hullem on siis, kui loom närviliseks kätte laheb, siis aja kas või kuul vast sisse, inimesega saaks veel hakkama. Pär noorusõrn enesetunne elas taolise jutu ajal üle vapustusi tal hakkas mullegipärast kum, kurku luksatused! Ta oleks tahtnud nutta tolle he

kaelas, sest talle ei paistnud midagi olevat an, kui see, kuidas ülbed mehed hobusele vastu ksavad või talle kuuli kõrva ajavad (ta ei seos- vinnast püssilaskmisega, vaid pigem kangastus dagi keskaegset — hobusele topitakse kõrva test kuuli, surutakse mingite oradega tagant; vestik). Talle tundus, et hobune seisab kusagil as ja väristab pead, alati vaikuses, alati vaiku andist tutid ei kõlise. Dubois pidas isegi looma s kõristite ja kellukate kulgeriputamist, jutus sa. Ta võrdles selliseid hobuseid kassidega, mis poisikesed mannerguga sappa sidunud. Ei, mu ei, tavatses ta öelda, koduloomadel on midagi kui nalgimisohk, neil on närvid. Ta ei sallinud jõulu- ja vastlasõite, mida hobustel peeti, ning Jordan kannatab parema meelega ühe tubli ara. Läks sellal, kui teised sõitu tegid, veini talli ja kullap nad lakkusid seal koos hobu-

pea jaoks oli prantslasest peremees nüüd õhk, tundnud midagi tema välimusest ega tundnud selle muvigi, aga et ta kaht ilusat nime vanaisa suust loos kuulis, seda Dubois'd ja seda Jordani, mis ad lõppesid õilsa ja natuke laisa häälevenitu- s sai hobune nagu iseenesest endale ka prii- tema taismägi oli seega: Dubois Jordan. Ime- ed, cesnimi oli nüüd muutunud perekonnanimeks opidi, kuid vast kõlas niimoodi etemalt Siidise sidus Punapea kummist elevandile kaela. Jordan sai sirgumiseas tüdruku talvekurbuse ks, sest suvekurbusi ta siis veel ei tundnud tedretahnide umber tehtava kära mõistlikkusse ise ei uskunud, sest nii palju neid nüüd kah neid tedretahne, ja ometi oli just tedretähni- tud kosmogooniatele kulunud kord terve õhtu kui, üks seltskondlik õhtu mil kogu hoovkond ja loojavõrmeid ules näetama oli tulnud. Uldi- nesid tedretahnide tekkelood kolme liiki tore- djalikud ja salakavalad. Toredate teooriate ls sai näiteks kuldblondi Estri poolt arendatud k. Estri päevitus oli kõige kenam tüdrukute ema nahk oli imeliselt sile, nii et seda peaaegu uiki napu all; ta kandis suviti sandaale ning

mitte ilmaski tenniseid. Ester ütles: tedretähed
vad siis, kui päike paistab ja vihma sajab ja
vikerkaar, sest siis on vihmapiisad kollakat
ainet täis ja näole sadades jätavad sinna täpi. Va
like teooriate seast paistis oma lollakusega silma
poiss Bruno oma. Bruno, nu raagiti, ei käinud
mitte ainult pinniraksas — oonu oli tal enese
lalt —, vaid oli kord purjus harrasmenelt vana
isegi uuri Bruno ütles tedretähed on jaljed
suuandini est, Punapea on sisalikuga salaja põõs
nud. Selle jutu peale lukkas Punapea Bruno liiva
siliti. Bruno tonksas talle kukkudes jalaga kõh
Punapea pistis paris tõeliselt nutma. Punapea
Bruno pikka aega meeldinud sest kõiksugused
mängis ta lustiga, seejuures ka kodu kuid peale
hui Bruno oli teda kutsunud jarve äärde marta
sooma ja tema oli öelnud, et ta ei tohi, ja Bruno
öelnud, et siis on ta üks titepunn, — peale seda
sid nad teineteist kiusata, aga Bruno oli selle
osavam. Ja teadagi, miks see sisalikujutt tal nüüd
oli tulnud: Bruno käis tol ajal pidevalt sisaliku
vedas elukaid taskutes ja unustas võõrastesse ho
desse ning nimetas mõnda suuremat oma vennaks
sisalikud tema jaoks midagi paha tähendanud.
Punapea sülitas Bruno arvamusle, sest temal oli
ja üsna teist masti. Ja normaalsem. Lisaks ko
meeldis talle kohutavalt vihastada just sel õhtupo
just Bruno peale, ta oli uhke oma trotsile seda
Sest kõik, mida sa omad, on haruldus. Vähemalt
jaoks. Mida võis lubada enesele näiteks üks Poorn
Viivika, kellel puudus bruno, kellel puudus üks
kas bruno, kes kukub selili niiskele liivale ja
sulle jalaga kõhtu!

Aga Maanus-Maniokk oskas ka pettumusi valmi
Sest ta nägi, kuidas langes liivakasti vargapoiss B
ta oli teel puukuuri kaminapuude järele, kui m
Punapea Harmsi villa poole sööstes kiige taga
jalgu takerdus, sest Punapea jooksis, silmad maas
Maanus-Maniokk rabas ta kukkumiselt kinni ja
da: pirts jookseb pirtsu eest! Ning et Maanus-M
peale viha pidada oli mõttetu, siis jäi süüdlaseks i
Bruno Tema rikkus kosmogooni õhtu.

Salakavala seletusega tuli loodele Sakko ja

... Sakko silmade lõpmatu kurbuse taga liiku
... tohkeid varje nagu nastiku päid. Sakko ütles:
... lootuhnid olevat healoomuline ekseem. Punapea ei
... and seepeale lausuda muud, kui et ise sa oled
... aga kuldblond Ester hakkas Punapead kallis-
... isas muudkui «ekseem, ekseem» ja kõrvamüt-
... kud hakkasid käsi keerutama ning hingel-
... ko langetas kannatlikult silmad — ta ainas,
... ohtusoogilauas saavad paljud neist teada, mida tähen-
... «ekseem». Kõik see toimus enne Bruno kukkumist.
... tuli Bruno oma lõhverdustega.

Harmsi villas elasid nad tegelikult lühikest aega.
... tulnud olid nad siia ema pärast, sest ema tundis
... nagu oma taskut ja oli siin kord juba elanud,
... mitte alumise korruse paaris toas, vaid kogu
... jaks, terves Harmsi villas korraga. Nüüd siis oli teine
... ta, nagu ta ütles, ja teises rollis, mille all ta mõtles
... asjaolu, et on lapserolli emarolli vastu vaheta-
... d. Vaatame, kas õnnestub, kordas ta omapärase
... dusega villaperioodi esimestel aegadel, kuid vist ei
... nestunud: nad lahkusid Harmsi villast umbes kahe
... ta pärast ja otsustasid suurema linna kasuks. Sest
... poolest narri mulje jättis, kuidas alumise korruse
... tuba olid igivanade pitserite taha suletud ja keegi
... minna ei tohtinud ja keegi ei mõistatanud nende
... otstarvet ja eelkõige ei teinud seda majavalit-
... Mingist kontorist käis kohal ka sinise soniga nalja-
... ta, nagu ta end ise nimetas, pani naeratades suitsu
... ja seletas, et kinnipitseeritud tubades olevat veel
... kapitalistlik õhk, mis nõukogude inimesele hal-
... ti võib mõjuda ja mille sees ta elada ei tohi. Laseme
... le õhu välja, ah? proovis isa sõnal sabast haarata
... nõidus laua alt välja rummipudeli, teiesugusele
... hele on see vist... Ei, see pole käkiteo moodigi,
... lus sinise soniga mees, kes peale rummi proovimist
... pis longu vajus. Aga näete, elada on vaja, seletas
... meil viis inimest kahe toa peale — väheks jääb.
... hoi, naeris sonimees, tulge, ma viin teid Peedi-
... na, siis näete, mis on eluke. See põhjendus on natuke
... ütles keegi, Punapea ei mäletanud, kas ema või
... Me teame ka paremaid põhjendusi, ütles sonimees,
... im, proua, kuidas on teie nimi?
... Mõna isiklikult ei ole bürokraat, rääkis mees, ja tai-

pan väga hästi, et paar tuba kuluks teile ära tõesti ainult paar, tõstis ta näpu üles, te näete, lähelähe proua haletsemisega kaasa. Ma ei vaa ametniku haledust, ütles ema. Nii, jätkas mees, on asi korras, aga nüüd öelge mulle, mida arvate, kas, kui ta teada saaks, et Harmsi villas, hm... nadavad meie ajal faktiliselt samad inimesed, kes sõdagi, ah? Kuulge, seltsimees, ütles vist isa, et ei ole nii rumal, et näriks tähte asjade juures, mitte tegelikult ei huvita. Ei, ei, segas mees vahele, mida rahvas sellest arvaks? Issand, kust te võtate probleemid? küsis ema ärritunult, me elame te arvamuse üle. Teie elate küll, aga kas ka meie töörahva valitsus, ja näiteks mina? Kui te isegi selle üle ei ela, alustas ema, aga jättis lause pooleli. Ta nüüd vaikuses kõditas soniga mees Punapead sõnakuurgu alt.

Heakene küll, ütles seejärel isa, praegu on te perekond kirjas minu nime all, minu lihtsa nime, järelikult, kui teid just nimi segab... Olgem materialistid, naeratas mees, nimi mind ei sega, pealegi, sellega korras on. Olgem materialistid ja mõõn ennekoike sisu ja siis alles vorm, kas pole nii? Punapea mäletas, et peale seda tõmbas isa enesesse suure koguse õhku ja hoidis hinge kinni, tema põsent värvusid roosakaks, nagu oleks ta palju morssi joot. Peale vihastamist isast enam suurt vaidlejat ei olnud mitte kunagi, ta ei suutnud siis enam põrmugi üritada rittida lükkida, kuid Punapea koos emaga ei hurjutanud teda tema kidakeelsuse pärast, sest igal vaidlusel on olemas piirid. Niisiis sõnas isa: ärge tiristage minu sõnu, me ei ole Kapa-Kohila rahvamajas, — see isegi hästi öeldud, arvestades selle viha suurust, tema häälepaelu nõoris. See oli hästi öeldud, peale seda pani isa suu ka lõplikult kinni. Ei, ei, sonimees nagu uut inspiratsiooni, ei, ei, vaadake, ja vormiga on asi niiviisi, et kui mina tahaksin olla, et te vana pehkinud sisu mitte uue vormiga tähendab nimega ei varja, siis peaksin ma tingimata teadma, kes teie majas nii-öelda pealpool, kes annab, ehk teiste sõnadega: kas ikka see, kes minu nime annab, seal ka peremees on või sisiseb ta hõlvu all? Kui teie, seltsimees see ja see, mulle pa-

...ausõna annate, et te praktilises elus oma naise järgi... Ema silmad olid nüüd leekima hakanud ja hüüdis: vaadake ette, ametnik, teil juba pind all põleb! Te olete kõnn, kui teil see äkki meelest ei, ja teie sõbrad muljuvad teid ise! Soniga mees ema otsa, alguses pilklikult, siis parastusega, hirmu tekitada, lõpuks vaatas maha, nagu järele, et ei sungelt, aga siis jälle pilklikult, end kogudes. Ta ei pusti, läks ukse juurde, aga lukates see ei avand — oli lukku pandud. Mees keeras võtit, aga ei avandnud talle järele, ei lukunud. See oli vana, et ust lahti saada, pidi keerama sissepoole, kes oleks rõõmuks või heaks. Ma palun avada uks, mees ukse all ulejaanute poole pöördudes. Ta oli teiste silmadega, nagu ei reageeriks ta ei värvile, ei helile. Jah, ka vanaisa oli seal olnud, oli targu, et suu pidanud. Nüüd osutus ta ainukeseks, kes ei lükkida suutis. Keera aga vastupäeva, õpetas ta, et liiblingi lukk muidu ei lähe. Soniga mees lükkas üht välja- ja sissepoole, vaikis, ei saanud oma trotsis millegi aru. Mis liiblingi? küsis ta siis ootamata Liiblingi lukk, seletas vanaisa. Fimalukk. Oma paigutim töö. Ega ta muidu liiblingi lukk oleks. Keera vastupäeva. Mees vaatas teda kahtlustavalt, aga õnnetlikult keeras. Lukk kargas lahti. Uks paiskus alla. Suur suvi lõkendas väljas ega hoolinud võitlus- luberi nimel.

Maanus-Maniokiga kohtus Punapea tavaliselt kella kolme ja kuue vahel trepi juures, sest siis laskus poiss vaimude maailmast tagasi maa peale, tuli trepist üles ja suundus puukuuri sületaie järele. Ei, Maanus-Maniokk ei olnud idioot, kes suviti soojal ajal kasepuudega ahjust viimast välja võtta püüdis, ahjupuude järele ei läinud Maanus eales sellise lühiasemiga, nagu ta käis suviti kaminapuude järel. Ta ei asus Harmsi villas nii ülemisel kui alumisel korrusel uhke — et mitte öelda enam — kamin. Üle kaminat nimetati omavahel ülemise korruse eelkorruseks, sest tal arvati olevat mitmeid praktilisi ja esteetilisi asju, mida Punapea ei tundnud. Maanus-Maniokk oli end avalikult kamina ümmardajaks kuulutanud ja peaaegu loobunud rääkimast suurest suure koera järele, mis tema eelmist elu eelmises

korteris õeldi mürgitanud olevat. Siin, Harmst isegi nii juhtus Maanuse ema mõnikord kõnelema kad vägisi mõtlema sellele, et miski on vist jälle saanud, sest poiss mässab kaminaga ja kütab teha rahu ja koerast enam ei piuksugi. Tea, ka armastabki loomi, lisas ta ükskord nagu muu juurde. Selle peale sõnas Punapea vanaisa ma armastab looma täpipealt niipalju... Niipalju loom armastab inimest, kilkas Maanuse ema õnnestatud teadmisest, et ta on keskmisest kolm korda suurema lugemusega näine, mida ta oli lugemus oli tema needus, mida ta halvematel hetkedel ise tunnistas, see lõi tema loomulikult alla jalad tihtilugu alt, sest kirjatähe kaudu omade tarkust ta ei vullanud, ehkki nii väga armastab armastada tahtis. Kõik see tuli ilmsiks ometi kõrgemate teemade käsitlemisel, sest argielu askar tes ja Maanuse ema toredaks pringiks emahäbi nagu üks möödarännanud noormees oli suvata õelda, ja oma targa poja valdajaks. Aga moodat jate vastu polnud Maanus-Manioki emal end midagi: need astusid liha ja leiba maitsma ikka uuse kaudu, kiirustasid nagu mehelikud mehed ikka ei tekitanud liiga konkreetseid kuulujutte. Maanus-Manioki ema oli juba nooruses aru saanud, et on mille peale meestel pole annet ja millest nad rahva ande kaudu osa peavad saama, millele nad vaidlevad ja millest ometi ise üle ei suuda elada. Maanus-Manioki ema arvates ei olnud meestel midagi annet seltsimiseks, ja neil ei võinudki seda annet anda, sest nad pidasid seltsimist alamt sorti etteamiseks. Kuid koos areneva kiilaspäisusega — sest arenes neil küll — tulid kahetsus ja hirmud, isegi vahvamatele, isegi mitte päris kiilaspäistele. Ning kohus maailmas oli seltsi pakkuda, seltsimist õpetada ja seltsida, niikaua kui võhma jätkus, ja see kehtis eranditult kõikide suhtes ja ei olnud määratlusel seotud näiteks abieluga, sest abielu oli eraldi seltsi andmine aga soo-kohustus (Maanuse ema ei olnud sugu-kohustus, ehkki see oleks selgem olnud). Nõnda ta sõbrustaski vanaisaga, kes ütles vanaisa enese jaoks liiga plassiks jäänud olevat, istus tema õhtuti alumise korruse köögis ja tikkis midagi, s

al kui vanaisa piipu popsutas ning rääkis. Ei tarviti selles sugugi imestada, et vanaisa enne neid õhtusi ei olnud mitte omaenese käega halli peasamblikku ei olnud, vaid laskis seda teha vanaemal, kes õnneks olnud armukadedaks.

See päeval niisiis, mil räägiti Maanusest, ütles Maanus oma, arvatavasti mingeid ilukirjanduslikke eeskuju järgides ja lihtsustades, et inimene armastab inimest täpselt niisama palju, kuipalju loom armastab loom. Sellega ei saanud vanaisa muidugi pari olla ta põhimõtteliselt: teda oli katkestatud, teda oli püütud unustada. Kui ta oleks end suutnud hetkeks keskenduda kas või issameiepalve algussõnadele, mida ta üldse ei olnud suutnud, nagu ta seda uhkelt kindlalt ütles oleks ta ehk öelnud midagi sügavamalt. Ent

Maanus rahvatas ta oma viha ropsti välja ning keegi ei suutnud hiljem öelda, kuivõrd vastasid tema sõnad esimeselt kavatseltule, sest kui ta vihastas, siis raius ta ka kõigile risti vastu. Ta ütles: vale puha! Inimene armastab looma täpselt niipalju, kuipalju loom teda armastab, ja asi vask! Natuke rahunenud, seletas Maanus: sest loom vihkab inimest siis, kui ta teda armastab, ja mõnitab ta teda niivõrd, kuivõrd ta teda armastab. Dubois õpetas hobuse jooma ja hakkas teda armastama, sest siis olid nad kaks sarnased, aga Jumal vaatas võib-olla ülevalt ning irvitas: näe, Maanus, kuidas tsura asjast aru ei saa ja omaenese vaimu unustab. Maanuse ema ootas, kuni vanaisa piibu uuesti kätte sai ja esimesed mahvid kopsust läbi laskis. Maanus kohendas siit-sealt kardinaseri ning küsis siis uuesti nagu muu seas Maanuse ja koera vaheliste suhete kohta. Seepeale esitas vanaisa talle mõned näitoküsimused. Mitut kabinetti te seal (vanaisa näitas näitoküsimused) enese käes peate? Maanuse ema pilk kardinale, enne kui ta vastas: kahte. Ta ei uskunud, et vanaisa teda mõne nõksuga puudma tuleb, sest ta ei olnud nelja silma all ja väikene Punapea vanaisa oli vahel ei tulnud arvesse. Ta mängis hetkel tubakadega. Üks tuba on vist peamiselt Maanuse oma ja teine satid rohkem ise? küsis vanaisa. Rahutud soojad õhtud tärkasid ning kustusid naise näol, tema põsed olid all põles erutus. See oli mõistetav: ehkki Maanus taoline tuntud eluküll ei olnud sääraates asja-

des väiklane, oli sääraseid asju maailmas nii kottavalt palju ja neisse võis suhtuda nii kohutavalt, neva paatosega, et see ajas närvi pinguli. Konkreetne maks Maanuse ema mõtted arvatavasti ei läinudki, ta nõnda ole kujunenud muidugi, sest Maanus oma maias võörkeelsete raamatute peale, et mina oma eesti keelega teda vist paris segama hakkam, Maanuse ema. Aga mõnikord ikka käid poisid küsis vanaisa. Ikka käin, vastas naine. Istute kamina ääres? Oi! hüüatas Maanuse ema, selles su on ta lausa hull, hakkab juba poole päeva ajal tema ja toob aga puid juurde... Mina ei ole selles asjas midagi. Ma tean, muheles vanaisa, hellitas pubuotsa huulte vahel, ütle, miks peaks Maanus koera armastama, kui tal juba kamin on? Eks sinu ole üpris üks, mida armastada, kui sa vaid armast ja ilus oled ja asi vask? Nad olid vist mõlemad sel lausega nõus, sest vaikuse kestes pööras Maanuse kukla vanaisa poole, et miimika teda ei reedaks. Maanus armastab ehk kaminat veel sellepärast, et temaga nii sarnane, ütles vanaisa. Kuidas ta võiks seda küsis naine üllatusega end unustades ja jälle poordides. Mõlemale meeldib ühe koha peal istuda ja süüsisse ajada, sõnas vanaisa kavalalt, just nagu minuga. Maanuse ema ei osanud midagi öelda — vanaisa talas teda siiski haneks võtta. Kas teie kamin siis ei ajas sisse? küsis vanaisa. Ajab, vastas Maanuse ema ettevaatlikult. No nii, ütles vanaisa, aga mõnikord on suitsul nagu tubaka lehk man? Miks nii? küsis Maanuse ema. Ega poiss loll ole, ütles vanaisa, hakkameheks saama ja meheasju proovima. Mina tõmban sel ajal juba ammugi.

Kui Maniokk Punapeaga nii kella viie-kuue vahel trepimademel kohtus, kutsus ta tüdrukut vahetevahet üles kaminat kontrollima. Punapea ei istunud kunagi liiga kaua, sest Maniokk ütles alati just natuke kiuste «kontrollima». Ja ei ütelnud kunagi «istu veel natuke», kui Punapea viisakalt teatas, et hakkab nüüd hoovi tagasi minema. Maanus-Maniokile piisas tal tüdruku õndsast imestusest, mis väljendus tolle näol, kui ta kaminaruumi seisma jäi, sest alguses ta tõepoolest seisis ja tundis sülge kinnavavat suus, nii et püüas oli raske rääkimist alustada, kui seda just pidi. Alles

ja möödudes tüdruk istus, siis jutustas Maniokk midagi, mida ta võõrastes keeltes oli lugenud, ja kamin ei jutustanud, ütles Punapea, et ta peab nüüd minema. Ükskord oli Maanus nõnda öelnud: kui omanõuetda tahtev inimene tunneb, et ta mõte enam kae, ja ta ei tea, mis tal puudub, siis puudub tal Punapea ei mõistnud kõike Maanuse poolt öeldud tegeli korraste, kuid kõik, mis Maanus ütles, tal meeles ja immitses salaja tema sisemusse. Ka tahaksin endale kaminat, lausus Punapea ühel poolikul, kui kamin oli juba kontrollitud, kui Maniokk jutu albiinodest lõpetanud, ent Punapea ühtanud oma «ma pean nüüd minema» väljaütlemise, Maanus istus laua taga ja väristas jalga, paisnärviline, ometi teadis Punapea, et tema võiks Maanuse juures päris vaikselt istuda, hiirvagusi selle laua kõrval ja poissi poole sõnagagi häirimata. Teil u all oma kamin, mida te ei julge kasutada, sõnas Maniokk tõredalt. See on pitseeritud, tuletas Punapea teda. Pitseeritud! osatas Maniokk. Pitser ei pea silma. Mind on see tuba huvitanud, jätkas ta, eks mõni naine. Seejärel oli Punapea sunnitud tõusma: ma pean nüüd minema, Maniokk noogutas ja avas millegi tükki kohe lausahtli.

Maanuse korruse kamin juurde minek saabus õigust ootamatult, kaks või kolm nädalat peale Punapea vestlust Maniokiga, mil Punapea kaminamõtetele oma teed oli lasknud minna, olgugi et paaril esilpäeval need teda õudset moodi olid koormanud. Nad olid koos kuldblondi Estriga pugenud Harmsi taga vohavatesse ebajasmiinipöösastesse, kus soe leidsak neid üha tuimestas... Ja päike ei olnud villa korstna taha jõudnud. Sakko, Bruno ning teised peesitasid kusagil järve ääres ja Bruno arv oli juba sisalikke kubinal täis, selge see. Et blond Ester taolisel pärastlõunal villa taga jassos kukitas, oli muidugi mõjuv fakt, kuid see olnud laialt teatavaks saama, ehkki Estri emal oli luplade peale valvas silm ja Estri kael tol õhtu saaskedest puretud, sest nad olid sunnitud kuss olema ja elajaid mitte tapma. Ester näitas ka fotosid, mis Punapead vaheldumisi iiveldama ajasid, kuni ta avastas, et võib sellises asen-

dis, nagu ta oli, Estri selja taga ja üle Estri õla. Sest, rahumeeli silmad sulgeda, Estri sosina pealt salt mõmiseda ning nõnda end edasistest vahele säästa. Ester ise oli tüdruk, kes hirmsate asjadeni silmi kinni ei pannud, kuigi ta oigas ja hünatas, laskis viilet rohkem kui teised. Punapea toetas Estri õlale ning ta lõtv, suletud silmadega pealt sedamoodi, kuidas tõmblesid Estri õlad keelatud dingude õuduses. Ester oli fotod varastanud ema kassast, sest tal keelati neid vaadata ja nende üle naerata. Naermisega oli ta arvestanud ainuuksi seetõttu, et vanemad olid diivanil pilte lapates naernud, ja ta teadis, kuidas ta tasahilju nende selja taha püüdis pilte. Fotod jutustasid mingist peost, mingist saunapäevast. Estri vanemad maipühade ajal olid käinud, ja pildid olid mõistetamatud. Estri õla najal ebajärklike põõsa tuimuses vajudes kuulis Punapea Estri hääle läbi munakoore endani hällivat. Ta ümises kassast, mis gile Estri issandatele, mis uppusid lõpuks arusaadamatuse sinisena nuuksatuste rodusse. Sest Ester võis teada, saaraste asjade puhul, mis Punapead lihtsalt iiveldasid, võis jalgu trampida ja rookida, kui talle ei meeldinud, kas või saja inimese ees, kas või linna ees. Seda oli siis tõepoolest inetu vaadata, mõnikord jooksis Ester suurest trotsist sandaalid porilompi, pritsides lärmates jalad ja kleidi põranda kaudu täis. Kuid keegi ei saanud teda rāpaseks peet, hoolimata sellest, et ta ajuti kõige rāpasem ninna tum laste seast välja nägi. Sest ta läks tuppa, vahetades kleidi, pesi jalad ning kammis kuldblondid juuksest ja tuli jälle naeratavana, kaunina, poeetus nagu ta tagasi rahulikesse mängudesse ja tegi meelega. Ning kinnisilmi Estri vappuvale õlale toetudes teadis Punapea, et tema, Punapea, saaks nutma hakata, kui Estri nutmist nähes, aga ei lial näpatud piltide palet. Ester oli puhas, kui puhas oli Ester! Estri jaoks olnud üldse olemas iiveldust, ta läks sellest pilte läbi, ennast ja oma vanemaid määrimata. Punapea kuulis, kuidas Ester pilte üha suuresti läbi lappab, pidi ja teistpidi, kuidas ta mõnda neist eriti ümmarguse läbi nohina tilkuvatele pisaratele lisa tuleks; aimas, et ta ei saa sellel täitumatult lämbel päeval enam ühena riga juttu ajada. Issand, nad käisid seal seksimas,

ja see oli selieks korraks ka kõik, siis pani ta kassa fotokotti tagasi. Punapea avas silmad. Nädal hilist leemendavat tüdrukut jasmiinide seas, midagi, mida nad ise enam ei haistnud, oimetuks jäi. Punapea vaatas kadedusega Estrit, sest Ester oli neid näinud ning rohkem talunud, siis heitis luu- ja pulgu põõsastest välja, Harmsi villa poole. Ja juhuks, nagu see alatasa ikka juhtus.

Maniokk tuleb maja taha, sosistas Punapea. Maniokk maja taha, raamatulugemisest nii kahvatu näo ja et, et muutus päikesevalguses ja majaseina heledustal ja heledas sargis peaaegu nähtamatuks. Hõlgu heleduses oli ta kaitsetu, lämbus ei ajanud hilistama, vaid kagardas kokku nagu paberilehe. Maniokk hakkas noaga ühe pitseeritud akna kallal lõikama, aknaklaasile oli seestpoolt peale kleebitud. Maniokk oli küll kahvatu, kuid üldsegi mitte meelne, juba kavalalt valitud hetk palaval päeval, kus seda. Sest Maniokk ei muutnud oma päeva-erakordse vajaduseta ja oleks pidanud praegu laua taga istuma. Ma ei jõua oodata, kui kaua ta veel urgitseb, sosistas Ester väsinult ja toetas nüüd korda pea Punapea õlale. Estril oli õigus. Punapea, teadis Manioki kavatsustest rohkem kui Ester, pidi ma, et Maniokil läheb veel tükk aega, sest Maniokk ei saanud avada akent, millega Punapea isagi hakkama ei saanud — see oli nüüd küll saladus. Kas tahad minna? küsis ta Estrilt. Mul on vaja, vastas see. On kohe väga vaja? küsis Punapea uuesti ja rõõmsalt, sest Estri äraminekust võis sõltuda paljugi. Vastas Ester. Siis mine, mine kindlasti, lausub Punapea hoolitsevalt. Mina hiilin Manioki juurde ja kun temaga petteks juttu ajama, sina aga lase nii- ja jalga. Hea küll, ütles Ester, pigistades rinnal kotti, ma ei taha täiskasvanuks saada, see on nii

Maanus! jooksis Punapea nüüd suure raginaga juurde. Maanus-Maniokk võpatas ja jäi talle platsi vahtima ning tüdrukule enesele veeresid kaua-kuukitamist tingitud õliringid silme ette. Aga tere, Ingi, vastas Maanus varnalt ja vana-õhukult, justkui ei tohiks Punapea teada, miks ta tekitab või mida kavatses. Miks sa mulle ei teata-

Sairee, sairee, leelotas Punapea enda ette, ei see on mehe nimi? Või on see mingi sort kommallesse halvaa sisse pannakse?

Maniokk turtsatas, ta teadis niigi kõike ja ei vunud kummarduma. Ütle: saiir, selgitas ta. See on Aafrikas, ja Kongo teiste sõnadega. Kas sa saad neid vördjalikke vesiroose?

Ma näen, ma näen ju, vastas Punapea. Kuid nad nimetad neid vördjalikeks? See on õnnetus, midagi.

Jaa, venitas Maanus-Maniokk, näed siis, mis Aafrika.

Punapea leidis, et selles toas on hea põlvitada tõmbas ta puhvis kaenlaaukudest läbi. Ta vaatas Maniokk seisis nagu kurb torn. Raamatud, mis ta sisse lugeda oli ahminud, tahtsid temast tulla; ta seisis kahvatult ega teadnud, mis omavõõras, pea poolviltu lae alla küünitamas, silmad detagusel soojusel.

Kas ma võiksin sind aidata? küsis Punapea väike õrnalt Maanus-Manioki pükse kaabates. Ma kõikus nagu torn tuules, oskamata midagi nii öelda, mida tarvis oleks olnud.

Ütle oma kallile isale, lausus ta lõpuks, et kamin korras ja ma ei tea, kas te võite... tegelikult...

Mida me võime? Miks sa nimetad minu isa saks?

Sest te olete nagu imeloomad, midagi teist jäta jää.

Me hakkame kolijfa, kui nad leiavad uue korteri.

Ah soo. Aga kamin on hea.

Mida tegelikult?

Mis tegelikult?

Mida sa enne tahtsid öelda, et tegelikult?

Mitte midagi tegelikult.

Sa ütlesid: tegelikult.

Ah, ma mõtlesin, et tegelikult jääb see, mis ma lü nud olen, kõik siiasamasse maha. Mis on sinu loe jääb siia. Halb on, kui oled kuskil midagi lugema ei saa seda kaasa võtta. Justkui raamatus ei ole tarkust, vaid ainult lugemine. Loed raamatu ük läbi ja on hea, aga kui hakkad teist korda lugema nagu loeksid oma endist lugemist. Nagu saaksid

ainult üks kord lugeda ja nagu tarkust ei Nii ma tahtsin öelda. Aga see ei ole sinu mina vaata oma pilti.

See küll ei ole, ütles Punapea. Mis kasu siis raamatil veel oleks?

Ma vastas Maniokk. Igatahes ära arva, et sa seltsivad. Sellest sa aru ei saa. Nad räägivad ainult

Aga kui tarkust enam ei ole, siis ei oska nad öelda.

Ma ei saa, pomises Punapea, kui sa ise ütled. on nii mõttetu, mida sa räägid, ütles Maniokk. ei ole ju mõttetu, kui ma räägin, sosistas Punapea

sa ise ka aru saad, mida sa räägid? küsis

Ma vastas Punapea. Kõik see ei ole ju minu mõtles ta, ma olen veel väike tüdruk. Maanus, ta mõtle midagi välja. Me ei tulnud ju siia seltsi ajama. Me peame midagi tegema, muidu läheb

Ma juba taipad midagi elu dialektikast, ütles Maanus tahelepanelikult ülalt alla silmitsedes. Ma proovin teha, ma panen akna kinni.

Ma sa akna kinni paned? küsis Punapea ja toas na pimedamaks, sest Maanus-Maniokk oligi akna tõmmanud, ja kõik oli muutunud ühesemaks, ja

Ma jaanud akna taha. Maniokk kõndis toas narviliselt edasi-tagasi, nagu ta ei saanud teha. Voi tuligi ta siia seda Seegi vois saada kord suureks teoks. Maanus kõnnib narviliselt keelatud toas. Punapea pörandal, tema ees pörandal lebab Saiir, keelatud, aga Maanusel on ainult sammud-sammud, keelatud toas.

Ma ütleb Maanus otsustavalt Punapea ette seisma, tule püsti, veame selle diivani siia.

Punapea ei küsi midagi, ta vaatab uneledes alt üles, ta ei taju käsu jõudu siin, eikellegimaal, ehkki on õpetatud, et käsk ei sõltu ajast ja kohast ja Maanus on lõpuni laps, niikaua, kuni ta passi pole and ja sellest veel aastaid edasi. Miks sa arvad?

Ma jorult Maaniku, kähku, tule aita mul seda diivanit vedada,

satub Maniokk hoogu, kuid vaevalt et üksnes hoiaku uudsuse tõttu. Kahku püsti, tüdruk, ja la

Punapeagi satub meeldivasse pabinasse ja parima enne, kui suurem pabin mööda saab. M tormab nurka ja liubub kogu oma kahvatu kehvani külge, pigistab ja tirib sametit, lohistab ja seid jalgu enese jarel. Punapea lükkab tagant diivan kamina ees, Maanus-Maniokk hüüatab pärast: oota!, hüppab diivanile, surub käed kirega püksitaskute põhja, tõmbab thest tasku paki sigarette ja teisest toosi tikke, viskab põlve, rapsib tikke, suutab suitsu ning pahvib vib. Kui ta seda juba tükk aega on pahvinud, ta käed ja Punapea kuuleb jalle tema haalt to valjuvat: nii, ma arvan, sul ei ole mingit põhlest asjast laia maailma plärisema minna, ku minema kolid.

Ma ei tahaks siit minna, ütleb Punapea veer hoolitsevalt, sõbralikult

Sellegipoo, est ei ole sa ju kituja, sõnab Maniokk, või oled?

Võib-olla ma ei ole kituja, kui sa seda liiga ei küsi, ütleb tüdruk, pea maas.

Sinust võib vist tõesti midagi loota, resun Maniokk kaaluka aeglusega. Sa taipad ära, ke narraks läheb. Ta kutsub Punapea enda kõrvalenile istuma. Istu sinu diivanile, ütleb ta, ja mõtline rõõm on kaminaees riskivabalt sigaretti to. Kool õpetab me le elu, aga mitte poole sõnaga sata ta asjadest, mis ju kah olemas on. Istu oma tagumendi ettevaatlikult tumelillale, hoiab põlveid kokku ja käed rüps. Mõ asi on" kusib ta. Naed sa ei oska aimata, sõnab Maniokk. Teha midagi mis lapse normaalset ei soodusta, ja teha seda hästi, see on kah näiteks, lisab ta mõne hetke pärast. Kah olemine Punapea Justamont, irvitab Maanus, aga m olemine. Mida te Estriga seal põõsas kull teha kusib ta omakorda. Punapea punastab. Tegumidagi, ütleb ta end võttes. Maanus patsutab l vele ja naerab jälle: kas pole ma Sokrates, Ing pea ei saa millestki aru, ent punastab. Mida siis milline Aafrika, lausub Maniokk justkui

olnu kinni pigistades ja end tuhatkordselt uletab Punapea kaega vastu Manioki põlve. Siin toas ke natuke teisiti tegema kui mujal, ehkki pole selge, mida sääraistes tubades tegema peab. ei ela selles toas, siin on ere ja valus, teavad

ta siiski, missuguse vingusega puhub õhk uhel lukumatul, kuumal päeval! Ta tõmbab vahelt labi, lukkab paarikümneaastast tolmu varvaste, kisub iga punkti toa seinas, põrandal liikuma ühe teise punkti poole kaminaaugus, koondab isegi Punapea ja Maanuse pilgud punkti, ja harmatab, aina harmatab tolle tumber kaminakive, harmatab kõik mõtted kinni, harmatab udemed Manioki ülahuulel, aga ei hooli, sest võib-olla meenuvad talle tuleteravajahi-rõõmud talvises metsas. Kas sa ei näe, et perspektiiv ei avane siin mitte helesiniste suunas, vaid ulub lumehundina kaminas, kas me, kuidas see tuba ringiratast ümber iseenda lab, ja seda keset lõõmavat suve, mil isegi mutid ei palavuse pärast oma pimedates käikudes? Mis mis sellest suvest üle kipub jääma?

Punapeale tundub, et lõõris sajab lund. Alt üles-

et olav Maanus pudeneb diivanilt põlvili põrand ja pistab pea kaminaauku, nagu tõmmataks teda jarel. Ta proovib vaadata üles, lõõridesse, puhub suitsu. Ta katsub käega tahmast paakunud kive jutab Punapeale silma, kuigi tema tegevuses pole midagi naljakat. Kuid Punapea naeratab kohma- ese tudruku kombel — ju talle midagi Maanus- ki juures meeldib. Maanus tõmbab esimese suitsu augus lõpuni, jätab koni musta võlvi alla, kus juba ees, ja suutab samas järgmise, kolmanda. Siis nihkub ta diivanile tagasi.

hakkan ma käima, räägib Maanus-Maniokk hää- mida võiks nimetada küpse mehe hääleks, ma in siin käima, sest mul peab olema koht, kuhu peale raamatute lugemist. Peab olema koht, kus otuga vääriliselt hüvasti jätta, sest teist korda sa tagunui ei loe; on vaid üks ja igavene kord lugeda jut, kes sellest aru ei saa, see pole kirjatähte

pühaks pidanud. Loed sa raamatuid? küsib Maanus Punapealt ja see nohiseb alandatult, samas aga tõsiselt — sest Maanus on talle küpse mehe meelest ümber õlgade libistanud —, et kas on see vana loomulik, kui ta seda teeb. Jah, räägib poiss juba asja, otsekui Punapea elu teda ei huvitakski, kui võimalik minna mõne Bruno või Sakkoga hoovi ja maid jagama, kui sa oled lugenud head raamatuid.

Nemad loevad ka, ütles nüüd Punapea vahel kohmetus kohe, sest tundis Maanus-Manioki kahtluse õlal tõmblevat, aga nemad muidugi vähe. Seepeale Maanus midagi, mis Punapeal lausa vere tarre ajas: tegelikult loeb Sakko rohkem kui mina, usu usu, vastas Punapea, samal ajal kui Maanus mõnuga suitsu kleidi peale puhus, kui sa ütled «likult», siis sa veiderdad. Ma ei veiderda, sõnas Maanus, sest Sakko võib uhe õhtuga lugeda terve raamatu kui ema talle juhushikult kere peale ei anna sõna ülepungutamise eest, aga mina loen päevas ainult kummed lehekülge, võib-olla peatuki, tead, kui on peatukk? Mis sa siis seal istud nende luuderoltaga nagu vaim? küsis Punapea. Ma loen väga aeglaselt, vastas Maanus, ja mõtlen sellest, et on raamat, milles iga rida on vaart peaaegu ühte sigaretti, ja inimesel ei ole kohta, kus head raamatut väärt lugeda. Kui ma proovin kiiresti lugeda raamatuid, on aeglaselt kirjutatud, siis hakkab mul süda peadama ja ma tunnen et mind võib vastutusele võtta. See on vastik. Võib-olla, et Sakko ongi sellest loelanud, et ta nii kiiresti loeb. Aga kui sa mõtled sellele, küsis nüüd Punapea, kui sa mõtled kogu sellele, mis raamat vaart on, siis sa ju rohkem mõtled sellele, kui loed, ja raamatut ei pane enam tahet. Vastupidi, ütles Maanus, mida rohkem ma mõtlen sellele, mis raamat väärt on, seda enam ma panen raamatut tahele ja seda paremini ma teda loen. Ja kui teda hästi loen, siis tekib mul peale seda kohutav tõmine suitsu tõmmata. Ei, kui on väga hea raamat, tekib juba lugemise ajal. Pagan teab, miks see nii seotud on. Siin ma hakkam kaima. Kui teie kõik ära lähete, siis ei sega mind keegi. Ehk te ei jätke minna. Sest nagunii te seda tuba kasutate ja ei tohi, kui tulevad uued, siis lastakse need võib-olla siia.

lastakse, sest nemad pole Harmsi villa omanikud, olnud. Kurat küll, sellest on isegi kahju, et lähete.

Meil ei lähe, lohutab Punapea rohkem iseennast, ma ei usu, et see kõik nii kiiresti võib tulla. Jumala veskid jahvatavad aeglaselt, utleb ta, kõik muu võib tulla nii kähku, et ise arugi. Juhtub korra, et pauk käib ja šluuss. Ta oleks sa paar aastat vanem, Ingi, oleksime vaatad.

Punapea kuulatab. Kes nad üldse kahekesi on? Kes on tema ja kes on tema? Ja kui tema, Punapea, oleks aastat vanem, kes nad siis oleksid? Kas tõesti oleks siis midagi, mida ta praegu ei oska kujutada?

Ma, ma tegin need suitsud muidu oma kaminas, kaminasel ajal on mutt hakanud raskelt peale paisuma. Kipub minu tuppa nina kirtsutama. Loob õnnepõlve. Pole midagi jäledamat säärestest premissidest.

Kas kasv ei jää kinni? küsib Punapea ettevaatlikult sõprusele mõeldes. Ta ju saab kord paar aastat vanemaks. Lõõris sajab lund ja veel eile poleks lund, et varbad keset suve niimoodi külmetada.

Sakkol võib ju jääda, kui ta seda väga usub, Maniokk, mõnel kusikul, kes ootab ilusat lapse. Ta tõuseb ja viskab koni uljalt kaminasse. Kas sa nuud ära?

Me lahme? küsib Punapea.

Vastab Maniokk, mulle tundub, et meil ei ole midagi teha. Ta piilub aknaprao vahelt välja. Punapea kuuleb lõunaaja ropp-roidumusest ärgatundude haali. Ta seisab veel toas, kus sigaretisuits kätena tema kleidi peal on lehvinud, mugaratagasi põrgates ja ihusse imbudes. Tuleb välja, et Maanus ise, Punapea, on huvitav, kui tal lastakse koos mõne poisiga, kes aeglaselt raamatuid oskab lugeda. Sest oma lõua alt tunneb ta suitsulõhna õhku ja see on huvitav, kehahingeline, võõras.

Punapea pöörab end diivanil põlvili, samal ajal kui Maanus praakil aknast välja vahib, ja on end vist jäänudki välja vahtima või on jasmiinide lõhn ta

pahviks-löönud või on ta ümber otsustanud ja ei t
välja minna, sest seal on ju kogu eluruum v
päikesekulda täis, seal on vidinad, räigus, haisud
kõnnitud maapind, kindlad soõgiavad, siin aga to
kamin tuuletõmbusega, tuuletõmbusega jalge
läbi. Punapea hakkab diivanil kiikuma viimast
päeva kiikumist, tal läheb jutt äkki lahti ja ta
tab: aga, Maanus, me peame veel selle diivani
korda seadma, me peame teda nihutama ja
tama, ja ma ei tea, mis saab pendest suitsuko
mis sa kaminasse oled loopinud... Aga kõik
vastab Maanus akna alt ning tema hääl on in
selge.

Kõik jääb niimoodi, nagu ta on. Sa ütlesid, et
ole kituja.

Ma ei ole iial olnud.

Mis sa siis räägid. Ma hakkan siin käima.

Aga mina arvasin, kohmetub Punapea, et sa
peab olema saladus ka siis, kui sellest keegi ei tea
peame teda hoidma, Maanus, saladust peab hoidma.

Maanus näib mõtlevat ja tuleb diivani juurde. Sa
kipu seda saladust nii vägisi hoidma, Ingi, ütles
süngelt, siis paistab ta ehk liiga välja. Piisab se
kui sa ei ole kituja. Ma ei nõua sult, et sa hoi
saladusi. Ma ei nõua sult midagi ülejõu.

Punapea tunneb, kuidas Maanus-Maniokk v
latseb. Ta pole seda ära teeninud. Kui sina vahele
ütleb ta hästi ettevaatlikult, siis mina selles süüdi
ei saa, see pole võimalik.

Maanus-Maniokk heidab talle ainitise pilgu. Ma
Maniokk ei usalda teda. Tema andumuspüüded on
tanud usaldamatust.

Lähme ära, tirib Maanus teda käest, ja nii rask
vedada end poisi järel üle toa, nagu oleks Ma
täiskasvanu ja tema, Punapea, hoopis õhtul p
peale jäänud Sakko, sest Sakko jäi suviti oma
korda ikka pimedada peale, kõndis Harmsi villa
ringi, varjas end vanemate eest ja pissis siin-seal
saste allä nagu koer. Teda oli siis mitmekesi p
kaidud, olid oma ajajad ning olid varitsejad. Sakko
ikka kõhuli kusagilt rohult, kus ta surnut teeskles
kui talle sõrmedega vastu põski niputati, hakkas
pillima. Peale seda tiriti ta üles ja vieti tuppa.

Maanus, Maanus, püüab Punapea manguda, kuid
tema hääl vaibub vingumiseks ning ei ole selline, nagu
ta peab. Maanus tõstab Punapea aknalauale istuma,
ukkab akna pärani ja keerab tüdrukut sada kaheksa-
kümme kraadi ümber tema telje. Tüdruku jalad
hävavad nüüd väljapoole rippuma. Kui Maanus talle
kaenalde alla paneb, talle põlvega tagumikku
miksab ja teda tagasi äraelatud maa peale hakkab
akna, tõuseb tal pakk kurku, ehkki see on hetk, mida
pea kahetsema. Ta vajub Manioki käte vahel lõd-
va ja kukub keldri akna ette külili maha. Ta ajab
end püsti, tal on pisarad silmis. Maanus seisab ülal
aknal, jälgides mõtlikult tedretähnlist tüdru-
ut. Punapea sukeldub jasmiinipõõsasse ja jääb sinna
vagus. Ta on nüüd ihuüksinda aia meelevaldas ja ta
ei tea, kas ta suudab lähemad viis minutit püsida nii,
et ta ära ei minesta. Ta pole veel iialgi minestanud, aga
ta tunneb, kuidas ta iga hetkega on nüüd vanem kui
enne ja et minestus ei ole talle veel nii lähedal seisnud.
Tema ema on minestanud asjade peale, millest tema,
Punapea, aru ei saa; tema ise võib minestada asjade
peale, millest ta aru ei saa — nii käis loogika. Sakkot
mindi otsima. Teda ei tule keegi. Üksinda põõsas, terve
elu, minestuse äärel. Kuskil kaugel laksutab ema kait-
v tiib ja huikab isa kaitsev sõna. Kuskil. Kuskil.
Kuskil. Ja tundus, et nii see jääbki. Et ta kindlasti
jääb. Aga et ta jääb kuidagi kuskil, kuskil, kuskil.
Punapea vajub lasuna peale. Mida temaga küll pihta
teha? Mida temast küll teha?

Ta nägi oma põõsast, kuidas fantastilised tubaka-
otsu-hõljumid lahtise aknani jõudsid, seal vastu
nime rebenesid ja mõne aja pärast teravat, idamaist
õhna jasmiinipõõsaste imalusse kandsid. Kuskil seal
tus Maanus-Maniokk tumelillal sohval ja tegi oma
pepärast suitsu, ja mõtles sellele, mis raamatud väärt
on. Aken, see kummaline nähtus seisis nende vahel, see
li kahe maailma piiriks. Kuskil kobistas Maanus jal-
alega vastu iidset puupõrandat, kuskil tõmbas kül-
mul jalge vahelt läbi lausa palavalt päeval, kunagi oli
magi käinud selles toas. Kunagi oli olnud otsekui
devik, nii lähedal ja nii lõplikult. Shuuss, nagu ütles
Maanus-Maniokk, kes armastas palju võõrkeelseid
munnatuid lugeda, sai liiga targaks ja seetõttu vara

suri. Tema suust lendu lastud tubakakeerud hõlju-
 veel praegugi õhus, pörkasid vastu aknaraame, ja
 kõik kus ta ka viibis, tõid lõhna sellest jumala-
 külmaviirust ühel tulikuuma ja nii provintslikul
 val, kui üldse veel võib olla. Maanus hakkas selles
 käima. Maanus hakkas kõigis tema rubades kuu-
 Tubakalõhn jäi talle eluks ajaks külge. Tubakat
 surus ta maailma ees põlvili. Tubakalõhn veenis ta
 et on veel midagi palju tähtsamat kui õnnelik
 põlv. Et võib lapsepõlves lapsesilmadega läbi näha
 rust, mida hiljem ei ulatu enam nägema. Kui kuu
 oli elu. Kui külm oli elu. Kui imal jasmiinide
 Kui kibe tubaka hõng. Kui suur oli tuba, millest
 läbi voolas, kui tore oli poiss nimega Maniokk.
 jäänud tuli lihtsalt üle elada. Saladust hoidmata
 kitumata.

Ja ikka jäi selle päeva lõpuni veel nii palju
 Mine või järve äärde peesitajaid otsima, hakka
 vargapoiss Brunot või tattnina Sakkot taga hõikma.
 Ja ta jooksis alast välja.

Ei, prantslane väärub oma nime ikka ainult ko-
 maal, olid kord vanaisa ja Glukow Tsooru mõisa le-
 las arutanud, ja ilm oli tol päeval sügiseselt tahe-
 hea olnud, nii kaksteist-kolmteist kraadi leige
 lõpmatult heleda päikesega — ilu nagu muda, haki-
 või jooma, poisid! Ohvitser ootab selliseid ilmu
 aasta otsa, aga alati ei jõuagi nad päralt. Tõesti, ta
 võta prantslaselt la belle France, mine ja kuu-
 ta võõrasse mulda, ning ta muutub imelikuks. In-
 mehega juba nii ei juhtu. Prantslane on maalale-
 sem, kuigi ta ise teeb kõik, et vastupidine olla. N-
 tuleb prantslane võõrale maale, suu lehkamas kihel-
 test anekdootidest justkui küüslaugutaim, räägib
 räägib oma lookesi ja kõigile jäävad need külge
 igauks saab naljast aru. Aga elab natuke aega
 maal ja anekdootid muutuvad imelikuks: kui sa
 naeradki nende üle, siis on selge, et sa naerad
 kohas, ja nali hakkab millegi muu sisse justkui
 vajuma ning kihelus tõuseb üle kõige, mingi
 kihelus, mis pole enam ei anekdoot, ei filosoofia
 ohvitserile sobimatu närvinõrkus. Ning vaata, kui
 ralt õilsaks muutub see prantslane iga viimasegi na-
 rābala ees, ehkki ta alul naisi nagu jalaga segas ja

mingit lunastust ei otsinud. Ja laseb end naistel lüps-
 nagu gümnaasist, aga väsitab nad oma sentimentide-
 kusega peagi. Ja üksinduses lakub mõtlikult mingi
 koratiku pitsi või joonistab paberile kuulsaid vappe,
 ...õnikord on nagu paris ära nihutatud, võtame kas
 'Dubois' ja selle, kuidas ta mässab oma Jordaniga,
 Glukowi plikakene nukuga. Kes meist raatsiks nii palju
 tühiasjadele kulutada?! Selle arutluse jätkuks
 vanaisa Glukow'le silma pilgutanud ja küsinud: kas
 nad, millega Dubois praegu tegeleb? Glukow oli
 vastanud nagu tal kombeks, oma ohvitseride
 vabast ajas ma sorida ei armasta. Kuid ülemuse jaiga-
 tult toonist hoolimata oli vanaisa pannud Glukow'le
 teha väike jalutuskäik Viidu koplisse. Nad jaluta-
 si sinnapoole, aga kopli servas ulatas vanaisa Glu-
 kow'le binokli, et see asjast rohkem aimu saaks. Kau-
 kopli sügavuses mängis siis Dubois oma Jordaniga.
 hobuse pika rihma otsa sidunud ja rihmaotsa vaiaga
 sisse kinnitanud. Ajas hobust piitsaga tagant, see
 ühtvalu, aga hobuse taga jooksis Dubois ise,
 keret paljas, ikka ühtpidi ringi ja teistpidi ringi.
 me jooksis uhkelt ja näis, et hea meelega, vahete-
 meelitatult hirnudes; Dubois näis puudvat temaga
 pidada, lastes aeg-ajalt kuuldavale mingit
 lavat laulujoru. Tsirkus, oli Glukow õlgu kehita-
 olnud, millal sina sellele peale sattusid? See on
 üld üle päeva, vastanud vanaisa, räägib, et tahab
 Prantsusmaale lähemale joosta. Pohmelus, oli
 low mūhatanud. Ent vanaisa arvas heaks selles
 kurat teab, läheb teine koplisse alati säravi
 ehkki pole tilka võtnud. Ei pohmelus, ei joove,
 midagi kolmandat. Ja midagi ohtlikumat, oli lisa-
 Glukow, absurdiga me sõda ei võida. Kümme konna
 järel peatudes heitis Glukow pilgu veel kord
 se, ära lase prantslast Prantsusmaalt välja, kui
 ille korralikku tood pole pakkuda. Oodata ei oska,
 ab teatrit tegema ja rikub terve rugemendi ära.
 use vaim on nakkav. Eriti nurjaläinud prants-
 am.

ta jooksis mööda asfaldiserva künkast alla, lüli-
 sisse vabakäiku, mida laskudes oleks ju võinud.
 undis hoogu aina juurde, pigistas viimase välja,
 tundis, et nüüd, mil jalad hiiglama vurinast sassi

kippusid minema, riskib ta kahe künka vahelises loobumises. Võta pisut maha, Dubois Jordan! kui ta tahapoole. Nii et kui ma nüüd pidurdama hakkasin, sa mulle mookapidi selga ei jookseks! Ja kisas, kui tahad, galopi mu kõrvale, jookseme kõrvuti, ma toetan kätt su seljale! Aga kui Dubois Jordan ikka liiku sujuvusega seda siis tegigi, taipas Punapea naerdes: see kõik on silmamoondus ja ta ei saa ilialda kätt selle hobuse turjale toetada, sest Dubois Jordan oli tema taga jooksev hobune ja vahel ka ees, aga ilma paraja vahemaaga, nii et käppima teda ei ulatunud kuigi ta sabajõhvid käisid peaaegu vastu nina. Maan vean end ise sellesse mäkke mõtles ta, kui oli loobunud juba ületanud. Ja ta peas kihelusid imelikud küsimused: miks sooja käes lõdisemist külmavärinateks kutsutakse, miks ei ole olemas magusat liha, miks ei ole pehmed magusad ja kana on magus ainult koos veetikutidega, miks ei pane keegi lapsele vale nime, valati juhtub õige?

Ent kui ta jõudis künkaharjale, unustas ta lollid küsimused ja mõtles emale. Issand, issand, kuskil ema hääl, mis teda kutsus. Ja ema hääl kutsus teda, siis, kui seda tõesti vaja oli, ema ei eksinud ilal. Nii pidi ta igal juhul järve paremalt kaldalt leidma Sali või Bruno koos ulejaanud kambaga, sest ta teadis, kui ta oli selles kambas, siis ema hääl enam ei häälnud. Ta pidi selle kamba leidma, et mitte hukka minna. Ta pidi selle kambaga koos koju minema, sest üksik hilinemine võis ema arust ära ajada, aga ema ei olnud. Kui ei leidnud kampa, pidi leidma vähemalt ühe kellega koju minna, et mitte neetud saada.

Ta istus mäel ja nuusutas oma kleidi rinnaesist, et veel helgelt ja nõrgalt lõhnas mälestus keelatud toidust. Ta oli sellest kõigest juba tükk maad kaugemale jõudnud. Ei olnud tunnetki, et leiad mõne kamba. Maanus oli juba surnud. Külmavärinad olid ta vallutanud tunda kuumal päeval. Kui ta sellest mäest, millel ta puhunud oli, alla jooksis, ei saanud ta lahti tundest, et keegi hakkab taevast lund sadama, et on võimalik tali kõige kõlpsemat elu, keset lapsepõlve. Ja ta mõtles, kas on võimalik seegi, et kui ta väsimatult kordab: taevast hakkab lund alla sadama, taevast hakkab lund alla sadama, — kas on võimalik, et seda rumalust siin

kiitugi nii palaval päeval ja nii sügavas lapsepõlves. Ta ei saanud ju loodusele ette öelda, mida ta tegema pidi, ja kui keegi niimoodi ette ütles, siis pidi ta eksima. Kordas oma lauset, aga selle vahele kippus tulema teine lause, mis kerkis justkui veel sügavamalt talle, ütles Maanus-Manioki hääl: sinuga koos kas me lumelagendike kuuma liiva. Maanus oli segastunud. Ta oli lugenud nii palju võõrkeelseid raamatuid, et kippus eesti keeles juba sõnu segamini. Paabeli nuhtlus ähvardas seda, kes tahtis kõigist teistest targemaks saada.

Punapea kartis ennast natuke. Polnud kerge säärase kodust eemale joosta. Seda polnud keegi õpetanud. Taevast hakkab lund alla sadama, taevast hakkab lund alla sadama, kordas ta hoolsalt, kuid üha alanemas tema hääl sosistamiseks, sest õhk, mida ta hingas, oli tugevasti jahenenud, ja varsti pidi saabuma hetk ja see saabuski ja ta magas selle täiesti maha, hetk, mil ta jooksis juba lumesajus, valgete helkides, sinna, kus Egiptimaa. Ta ei olnud suutnud tal sadu eemale manada, ta ei olnud suutnud teda kutsuda. Nii eitus kui jaatus läksid nurja. Ent ta ei selle saju esile manada ja ühtlasi suutis teda hoida — nii eitus kui jaatus laksid täide. Sest ta ei sadanud mitte ülalt alla, vaid alt üles, ja taevast oli küpsekollane ja maa oli valge ning tema seeliku all nii-nii külm, nagu võis olla vaid alt üles tõusvas saajus. Maailm oli valinud kolmanda võimaluse, valitsis nii eitust kui jaatust neid võrdselt tunnustades. See oli siis juhtunud. See ime. Ta oli kartnud. Kuid see ei olnud tali. Ta oli lootnud suve. Kuid see ei olnud suvi. See oli midagi kolmandat. See oli uhu. Uhuu, kisas ta vahelduseks üle mäe alt paistva pinnal, mis oli must ja soe ja kollaseid täppe täis. Tal oli oma sõna, millega end pinnal hoida. Tal oli lause, mille Maanus-Maniokk oli õelnud surmale, et see tema uksele koputas sinuga koos kas või üle lumelagendike kuuma liiva. Maanus-Maniokk tundis oma keelt. Ta tundis surma keelt nii eesti, inglise, kui prantsuse keeles. Aga eesti keelt ta enam ei olnud. Järelikult oli ka surm ime.

Hakko! Bruno! Uhuu! Ent oli selge, et see hüikamine anna tulemusi. Sest järve tema ees oli võimatult

pikaks venitatud, selle ots keerdus silmapiiri taha, kui ta ei oleks midagi teadnud oma kodumaast. Ta oleks ta seda jõeks pidanud. Ta hüüdis ometi poiste nimesid, sest neid poisse oli ta kord ühel teisel puhul rumalaks pidanud ja ei häbenenud tõttu neid hüüda. Talle näis, et tema kime haal et järve kallasteni, isegi ei riiva neid, ükskõik mis su ta oma suud ka ei pööra. Sest kõik helid viskusid maha silmapiiri taha, tõusid üles ja kukkusid ka maha. Kõik, keda ta hüüdis, olid kuskil. Olid kindlasti olemas, ent olid kuskil kaugel.

See lumesadu oli ilus. Ja seetõttu ta hõikas ja üha kimedamalt, kuni tõusulumine valgete täppide tekkis suurel veel ka üks must punkt, mis hakkas resti kasvama. Oleks nüüd üks kadakaski, kuhu peita, mõtles ta, ja ehkki Jäneselahe lagedal kopealsel oli see asjatu lootus, seisis äkki suur kadak tema kõrval nagu nui, mille taha ta võis ohutult kolaskuda. Ülenev lumi kiskus teda üles, ta ülenes temaga. Kuskil kaugel, kodumaise Saiiri teisel kahasesid vahavad vesiroosid. Must täpp lähenes jumin tekkis maastiku kohale. Jäneselahe vesi tõus jumisedes kaasa musta täpi tulekule, mis võis ennustada mida tahes. Võib-olla oli see kõik sinise sõnimehe töö, sest tema oli keelanud mineku pitseerituppa ja tema plaanitses eluaeg salakavalusi, mis võinud ühestele tulemustele.

Kolmedekiline karavell, mis oli kasvanud must tapist, heitis Jäneselahe äärde ankrusse. Ta vilgutas tulesid ja pööras ahtriga kalda poole. See oli äärmiselt tasakaalukas laev, soliidisusest kergelt kõrkuv. See lõplikult paigale jäanuna mõiratas tema sireen kauraks vanamoodsa mahlakusega ja hiiglasuur ahtriluvajus alla, saades sillaks maalt laeva. Oli näha, kuidas istusid madrused võoris, tehes tubakat sellise hooga, et lampide valgus ähmastus. Nad ootasid midagi; mid mis pidi nüüd juhtuma, ning Punapea tundis niisama kõhu all värisevat.

Kui oli möödunud jupp raskelt venivat aega, kui Punapea selja tagant sajasõraline klöbin ja ähkina mis lahenes tormina, ning maa kohale kerkis auriloomahigi tihe pilv. Ja nad tormasid äkki temast niisamalt poolt mööda, sarvilised ja ilma, ja kadakas lõ

jooksurinde kaheks. Suured ja väikesed linnud taeva mühinaga, lumi sadas neile vastu kõhtu. Punapea külvati üle käppade all muhenenud poriga, pritsiti peale sooja erutusvirtsu nii kõrvalt kui Karvad, suled kõikusid kadaka okastel. Kobina kuulis ta, et esimesed loomad on jõudnud sillale ohelduvad kumisevasse trümmi. Osad lükati sillalt sest sild oli kitsas. Oli seal eesleid, karusid, kasse, kukil, jõehobusid ja teisi, ja ta kuulis, kuidas madrus karjus esimesel dekil otse luugi kohal: hukki igauhte, juhatades elajaid sisse ainult paari. Kel paarilist ei olnud või kes kuulus üleliigsesse pogenes hirmunult paremale, justkui saaks maad eest ära joosta. Kõige taga tulid kaks jäävedades saanidel hülgeid. Nemad said madruselt. Siis panid madrused peale plaadi argentiina tanaga tantsuviisi mattis enesesse trümmis sagiv koor. Jäneselahe-äärne lagendik oli reostatud, ühe lumi ei katnud jälgi. Kui maailma lõpp, siis olma lõpp. Korraldati lahkumist lõunasse.

Ja lendas tüdrukust mööda midagi imeilusat taeva valguse all — see oli tutte täis riputatud Dubois, meie «taga jooksev hobune». Ta rikkus reeglisi temal ei olnud paarilist, aga ta jäi sillale peanagu, nagu loodaks armuandi.

«Tüürimees! hõikas valvemadrus, siin on üks vaba Head tõugu, mida teha?

«Takka takka, kui meeldib, torises tüürimees, siis peale. Madrused hirnusid

«Meh, vaata ise, ütles valvemadrus, sel paistab tõsi olevat.

«Leping on leping, sõnas tüürimees, aga tuli ikkagi drama. Ta vilistas habemesse, kui hobust nägi. Las kus kurat. See tõug ei paljune. Olgu iluasjaks suurt vett.

Tüürimees sundis hobuse sillalt taganema ning keeras luugi üles. Dubois Jordan kadus kui uttu üha tõusva vetevoos.

Ja alles nüüd märkas Punapea ahtriluugil lõõmavat silti: «Solitude». Ärasõitev laev hakkas end pöörama, aga silt ei kordunud ei külgedel, ei ninas. Ainult laeva ahtrist võis nejd tänti oma lõbuks ja

kurvastuseks veerida. See oli nagu märgutuli — on täis, läheme ära.

Idne karavell kaugenest kiiresti. Vee tõus ainult gustas tema minekut. Lund sadas alt üles ja voolas alt üles. Vaikne lõplik jumin neelas kõiksesse.

Ja siis nägi Punapea, kuidas juba lahe keskel nud karavelli küljel avanes väike luuk. Inimene hakkas sellest välja sirutama, sirutus ja sirutus ilmselt hoiti teda seestpoolt tagasi; ta rabeles ja üle luugiserva, tegi siis ootamatult tugeva tõmbekukutas end vette. Keha poolest oli see veel j. Ta hakkas kaugeneva kalda suunas ujuma. Pun kattis kätega näo. Poiss ujus tema juurde. Kas ta j Kas jõuab see poisike? See oli ju üks neist kes? Kas Bruno, Sakko või hoopiski Maniokk? To vilmnepäev enesega veel üllatusi?

14. AMANDA

M, armas Leemuel, nõnda lihtsalt ei liigu tudikesevad hahetusest päevapöördeni, ehkki nad pole pikevad koolipoisi joonlauast ja sa näed küll tõusu ja hukut, aga otsid asjata silmapilku, mil päike seisab ul naelaga löödult taevalael ning sa võid sõnada: see on päev! Ei, päeva sa ei oska enam vaadata, sest ta sulle lühikeseks. Kuid isegi see linnunokatäis, mis sulle alles jäetakse, too sähvakas magneesiumivalu vastu luituvaid silmi, on rohkem vaeva kui kiitmise vält. Sest koidik ei ole enam päikeses vonklevad karvad, kui verandauks nende taga on avatud, ei mitte, koidik ei ole enam nina kõdistav bonne, kes nii kohuvalt armastas valget linast riiet, mille vastu ei saa ki, naergu mõni brokaadilita sellegi üle! Kui arvata tu paar helesinisemat päevakest, mis su tööpoolest pekkhvalt sassi ajanud, siis pole ülejäänud muud kui voolmeid, ikka vahk ja lõdvestus, vahk ja lõdvestus, nii et lõdvestust on just parasjagu meelemõistuse tuures püsimiseks. Hea sellel, kes kõhuvaluga pääseb. Ahul, Leemuel, kisub aga kari paharette karvu ja nõrub su aju hinged armutumalt hellaks. Tuld neile, orjavad liha ja peavad hinge hapuksläinud õunaks, tuld sulle endale, Leemuel, kui sa unustad selle, mida ikka heaks oled pidanud: selle, et kõik, mis on soe hõigub, on esiti tunde- ja mõtterikas ja alles seejärel liikuv ka oma lihalikust küljest. Nõnda siis käivad need päevad, mis küll pihta hakkavad ja head öodavad, kuid mille keskkohd söömata ja kängus on, tõttu ka algusel-otsal õiget maiku pole. Oli aeg, mil mu päevade alguses seisis üksnes bonne, suvel valge huse kleidiga, talvel valgest lumesulamisveest särava — ah, bonne oli see ingel, kes sinu majja lumesa näopesemise tõi, mille sina, Leemuel, va väändol, edasi arendasid salajaseks lumesöömiseks veini-

keldri ukse kõrvale jäävas, elajatest reostamata
 ges Millise isu vedas suhu hommikune lumesõnnak.
 Ah, minu ema, sina migreenidest vintsutatud
 rahvas, kui vahe teadsid sa oma õilsaverelise
 maalähedastest kalduvustest, kui vahe tundsid
 pärdiku kehalist taluvust! Armas bonne, kes sa
 ainumat asja teesklesid — oma hommikust hajame-
 sust, kui sa mul lund lubasid süüa, ja seejärel
 pihus minu näppe soojendasid, et habras Mutti
 käte jäisusest ära ei minestaks! Need olid ilusad
 olnud. Mitte ial ei pigistanud bonne teda kuumale
 nale lämbuma, nagu tegid seda mõned tugevad
 soojakindlad daamid, bonne andis end tunda vaid
 imeliste käte, või veelgi enam, näppude kaudu —
 näol, näpud pihus, näpud õlal. Ja alati puudutas
 just seda kohta tema ihul, mida tema, Leemuel,
 igatsenud puudutada saavat, see oli nõrk koht, see
 valukoht, see oli õnnepunkt. Sina alustasid ja lõpetasid
 päeva, bonne, kuniks sind oli, sinu pärast tund-
 vana Leemuel juba linnakäragi, sest sina, räägiti, ol-
 vat kord linna lahkunud.

Ei olnud enam olemas päevi, nagu rääkisid naised
 ja noored. Oli vaid üks hommik, sinine, kollase riie
 ja valge äärejoonega, üks tumekollapunane ke-
 päev, mis lõpus küpses vängeks oranžiks, nii kõikvõim-
 saks ja läilapoolseks, et põlema läks, kuni põles see
 mustatud purpuriks, mis oli tegelikult õhtune te-
 mine, luupäine soome puss ja aegamööda helelillake-
 pleekiv õise kaste mahatulek. Kuid veel enamgi te-
 dis vanamees. Ta võrdles sureliku elu surematu liiva-
 kellaga: nirisid ühtpidi tühjaks ja pannakse sind te-
 pidi nirisema, ja sa voolad justkui edasi, aga näe, sa
 eest elab juba teine mees, ehkki liiv on sama kõn-
 jaoks. Siit sündis inimlaste pikk eluniit ja tahtma-
 teist elu elada. Elada teist elu kas või kelleski teise-
 Sestap teda ennast, Leemueli, nii kasvatati ja koolitati
 et vana parun temas edasi elada saaks. Aga ei saanud
 Tema, küla loll, ei elanud vanaparuni elu edasi, se-
 elas keegi teine kuskil mujal. Ja keegi teine kuskil
 mujal valmistus teda üle võtma. Ta tundis seda. Ta
 tundis, et oli kõvasti juba kellegi teise sees. Keegi juba
 elaski teda edasi, säh sulle! Keegi elas teda juba kusa-
 gil ära. Temal polnud enam muud, kui see äraelamine

te elada, tunda end kellegi noore ja uhkemaga seotud
 d, vaibuda nooremasse mehesse koos tema kiima-
 nvadega, surra vanana nooreks. Teda juba elatigi.
 oli kurb ja ulev teadmine. Keegi oli selle enesele
 võtnud. Kusagil olid juba pikad päevad, kedagi
 veel igavene suvi. Vaevarikas, kuid helge oli
 vuest ära elamine.

Int nüüd midagi uut. Roostikus kahiseb pidupäeva-
 role, Leemuel kuulatleb laulu ja aimab selles muusi-
 See laheneb, see tuleb. Ta tunneb selle ara. Muu-
 ka tuntakse ära. Muusika tuntakse ära samamoodi,
 kui elatakse ära elu. Kurvalt. Vaimu ülenedes.

manda! hüüatab onu Leemuel oma sisemisse tüh-
 pime. Ma tunneks ta tuhande hulgast. Ma tunneks ta
 nagu selle noormehe, kes mind endasse kisub. Ta vahib
 üle sassis kõrkjate ning siunab, et pole veel kogu roos-
 tikku jõudnud maha tallata. Ta mõtleb: oli omal ajal
 leander, nüüd siis Amanda. Mõlemad taktitundelised,
 kiletiivalised naisterahvad ja ei kipu vihjama üleloo-
 mulikule. Ta vahib üle murtud kõrkjate. Ja siis veel
 see, mõtleb edasi, nähes tulijat, kes tuleb mulle otse-
 kui teatama. Midagi, mida ma veel ikka ei tea. Midagi,
 mida ma ikka veel teadma pean. Lõpuni täiskäigul.
 Ikka midagi puudu.

Hevaatlikult suubus Ene kõrkjastikku, hiilides kahi-
 late varte vahel peaaegu neid puudutamata. Kassett
 ruses tema üleõlakotis, seal laulis see pikk ja inetute
 omastega name laule, mida millegipärast soositi.
 Ing, ma olen vabaks saanud, mõtles ta, ma olen
 oma õe kombel sulle kätte maksmas, proovides teha
 midagi sellist, mida sina vaid enda kui noorema era-
 biks pead. Ma olen maganud selle öö sinuta, kuid
 hulkult, üksinda, kuid hästi, muretsedes, ent rõõ-
 uga, igatsedes, ent muigvelsui, lahtiste uste ja aken-
 de kaudu sinu eest lukus nagu ei ial. Ma olen nüüd
 enda ara. Nagu seda sinagi tavatsed olla, lahkunud
 pikesi jätmata, lennanud üle laante ja vee. Vanema
 lättemaks on valus. Vanem õde on alati harjunud
 vanem olema ja ei andesta. Suudlen sind, Ing, sinu
 magusas öös, mis loodetavasti pole veel lõppenud. Kui
 kord välja ilmud — aga sa ilmud, sest ükski armas-
 tus pole igavene veel vähem see, mille juurde põgene-
 des minnakse —, kui sa kord välja ilmud, siis ei piisa

patu lunastamiseks enam tavalisest kolmest kallist, mis sa mulle nagunii oled sunnitud andma, vaid sa teed viis päeva järgemööda kodus süüa ja pea meele — ma ei kutsu miilitsat välja! Miilitsa nusugustega paganama vähe harjunud, ta võib kergesti liiga teha, sinust hinge välja keerata, aga hingeta ei ole sa enam see punapäine õeke, kes maksab vaeva näha rohkem, kui see esialgu välja tab. Ma ei taha teist omasugust enese kõrvale, ma ei vaja vagurat talle sellesse suurde perekonnavõrku vähemalt niikaua, kuni mõni poisu sind välja ei vabasta minu kõrval, minu leek, minu jaoks. Ma ei tekitaks ju skandaali ning vedasin end igaks juhuks kodu kaugemalegi, siia, Laeküla jõe äärde, kus, nagu näen, oleks justkui võimalik isegi üks antipublikantstriptiis, sest kõrkjastik on üsna tihe, kolhoosinoor ei paista eriti ringi liikuvat ja ainult minust veidi lollakam hakkaks siin trikooga mängima, oma lapse riistu peitma, ennast sünteetikaga mürgitama ja oma paljukirjutud maalähedust häbenema. Need ei ole peaaegu mõtteliselt naiste asjad, Ing, usu mind, nad on vanamoodsad, kogu see kunstkiust rakmestik, mis me enese ümber oleme lubanud kiskuda, liiga vanamoodsad, et mind nendega lepitada, kohati paratamatud — ptui! kohati ikka veel paratamatud, oled kui valitseks miilitsa seadus maailma, ent kõrbeha juba täis, ma tunnen, ma tunnen! Ma olen tüdruk sündinud ja mitte selleks saav, nagu sina, Ing, seetõttu ei vaja ma äärmuslikke väljahüppeid vasemale paremale, ma ei vaja ei litsi-, ei nunnapraktikat, lõpuks tubli emasena kogu maailma soojus enese varjule võtta, aga Kesk-Eesti roostikus olen ma olnud edev nagu lits oma armukese ees, edev ja ennastimeelne, ja nagu nunn ülev ning ehe, võõraste laste leivataja, eksamite kuldtüdruk. Kuid sind, Ing, armastan ma isegi siis, kui sa oma supernunnalikus äärmuslikurgoõ ürgüksinduses trikooga suplema lähed või seltsime rohmalal poisil end oma superavalikus meelsuses märkida lased, sest sinu punapealik hiigelamplituud ühe sündinud vanema õe jaoks juba iseenesest väärtuslik. Kui me peale vastastikuseid äraolekuid jälle kokku saame, mu noorem; kui sa kunagi närbunud moega jätad meie ühisest korteriuksest sisse astud ja meie ühisest

öödile end istuma upitad, kui sa jälle kord ütled, et surm on kihvtim kui elu provintsis, siis püüan minagi olla millegi vääriline ning räägin sulle üht või teist õde vääriva kätemaksuihaga jutte, mis sind mu lapsikutest äraminemismõtetest eemal hoiaksid. Kõik need kõvad, vänged jutud, sest muu sind ei võidab. Jutud sellest, kuidas kaks suure sarvega nolki piirama tulid ja kuidas ma end ühes tagahoovis peida lasin, kuidas ma seisin kui Milo Venus ühes praetud hoovinurgas, käed maha raiutud, ja nad helged, kuidas päike mind võttis, ah, kuidas võltis, ja kuidas kaks nolki kusagil kaugustes minu kallal sekeldasid, aga mina olin rõõmus veel pealekamb, sest ma mõtlesin, et täksigu nad mind, nagu juuavad, täksigu niikaua, kuni minu jalge ette kokku juuavad, sest mind nad ei võida, mind võtab päike ja matab tuul, täksigu mind ja jatku hapramad rahule, ja jatku lapsed rahule, tulgu kõik järjest ja täksigu, kui maailm aga sellest puhtamaks saab ja kui minu sõbrade alpuust neelata suudab. Vaat sõaraseid jutte, minagi oma noorema õe üleskütmiseks rääkida, Ing! Ja ma võin rääkida palju, ma võin rääkida nõnda palju, et sa ei taha ja himudeta, et see provintsi-tunne sinus päris sügavalt jääb, ma võin meie armsast maast teha Paabeli, või Vegase või Aleksandria, linnad, mida pariislanegi provintsi ei julge nimetada. Ma võin näidata sulle oma armastuse stigmasid reitel, kaelal ja kaenlaaukudel, ja ma võin öelda, et minugagi on midagi juhtunud, nii nagu sinu meelest iga elus naisega midagi juhtunud elus juhtuma peab, et oma soo-õigusi ära teenida. Aga nüüd käivad minu himud vee järele. Ma lähen ja Laeküla jõkke alasti ujuma, ainult roosa mütsike ja kivi juukseid koos hoidmas. Ma olen näkk. Aga millegi jahedus, Ing! Mulle näib, et selles kõrkjastikus on vedeleda pulstunud kõutsirajakaid. Ah, Ing, mulle sulle midagi peaaegu sama tõepärast jutustada kui sulle elmine lugu. Ma räägin sulle kassist, kes mind armastama tuli. Seedi see lause nüüd ilusti ära. Kassist, kes mind armastama tuli. Kassist, kes minu saledaid jalgaid tahtis omaks teha, omaks teha ja... Aga kõik, Ing, mu laused nüüd läbi. Ma olen noor ja alasti, nagu me kõik. Me oleme alasti, sest meid nähakse läbi. Räägi, mida tahad, aga meid nähakse läbi. Riiete

äraheitmises väljendub vaid nõusolek selle uldmõttega: meid on labi nahtud. Riided on trots, õeke. Nalapsik trots. Viska nad eemale ja aja maailmale. Paljad varbad nakku: sellest muutub kuradimalt valgegi siin, provintsis. Meie ei ole revolutsioon. Meie ei ole juba ammu läbi nähtud.

Onu Leemuel tegeles nüüd asjaga, millele ta nii kaua keelt oli näidanud, pidades seda täistõulisele mehele sobimatuks, nimelt viisaka ülalpidamisega. Ta ei tahtnud tal õnnestuda. Tema kare vanameheke kimpis palgile skisofreenilisi joonekesi ja tema silmsed Hiina ketsid olid juba ammu häbist liiva pugenud. Ta teadis, et tüdrukü juuresolekul peab vanamees nalja tegema, viisakaks jääma ja nalja tegemiseks muid võtteid ei olnud. Kuid midagi ei tulnud meelde, mälu oli katkenud. Ta tundis, kuidas temas igatseb nii väga teisipidi joosta, joosta mõne noore mehe elu järgi, ning mälu kaotas oma tähtsuse. Vaid kiunatus tuli veel loomulikult välja, kõige jaoks ei jätkunud otsekui jõudu. Surm pidi tal seegi juba päris silme ees. Hurjoh, susi, hurjoh, susi, pendeladid kaks siirast sõna tema sisemuses Liiva-Hannemehele peletades, ja see oli ka kõik. Sõnad olid temast segamini läinud. Ja kui nad juba lõplikult segamini olid, siis ei olnud neid justkui enam olemaski. Jäi vaid kus, ja imestus. Imestus noore naise bravuuri nägemisele. Imestus pehmenahkse inimolendi ees. Kes on enesest ka päris viimased hilbud kiiruga maha koorinud ja jätkab nüüd nelja meetri kaugusel oma lõpp-kehtade peeneid konte.

Onu Leemuel vaatab tütarlast tummalt ja mõtleb, kasaga tuleb inimene maailma ja tummalt hakkab ta välja sammuma, et noorest paljast naisest tuleks kasaga maailma, aga noorde paljasse naisesse tahab lõpuks tummalt tagasi. Otsatus vaikuses võrises vaid kõrkjad ja tüdruk sahistab kätega vastu oma puu. Onu Leemuel tunneb, kui värskeks läheb õhk ees, tema himur surmaminemiskramp vaibub aeglaselt meelerahuks. Jah, tüdruk on nägus, nagu nad, maailma ehitajad, nüüd ongi, ja onu Leemuel ei kahetse seda mõndakümme kopikat, mis ta tüdruku heaks on ohverdanud.

Ja kui Ene tema ees lõpuks jõevoolu sukeldub, ta

Leemuel selgesti, et uus parem põlvkond on maailma loonud, siledam, antuksem, meeleoluvabam. Väike- ja mootorid naba all, ujuvad saledad tüdrukud juba jõudes linnade poole, et lasta enesesse rõõmuga sigistada ja et tormata seejärel kiljudes sünnitusmajade paluteisse.

Eneken ujus väikeses Laeküla jões edasi-tagasi, vastu- ja päriveroolu. Ta ei väsinud nii kergesti, sest oli oleval oma kättemaksumõtteist, ja tegi ujumisele lisaks veel ka mitmesuguseid vigureid. Tema sihiks oli raisata aega, raisata roppu moodi aega ja lasta suurt sumikiire mööda minna. Kusagil mässas tema noorim õde ikka veel selle rabeda poisiga, ehkki ta muidu oli võimeline end kolm korda päevas hingeliselt katkestama. Sinuta, Ing, ei usuks ma ei sõja, ei katli, ega armalikkusesse, sinuta ei oleks maailmas aatomipommiohtu, mõtles Eneken, aga sinuga koos püsin ma elvel. Sinuta näiks kogu maailm lõpuni tehtud ning ajalugu sisaldaks ainult põnevaid lookesi Sauli ja Taaveti vägikaikavedudest, sinuga koos hakkab ma aga ajalugu kartma. Ma kuulen, kuidas silmapiiri taga lohistatakse aatomikahureid ja kuidas vähk minu rinnast tasapisi häält tõstab, pikka ja eneses kindlalt, sinuga koos lõpeb vanema õe igavene suvi ja ta lakkab elmast oma ema-isa, vanaema-vanaisa jaoks ning näeb hirmuga, et iga hetk võib midagi tuua, et maailm ei ole mitte uni ja kujutlus, vaid eelkõige surm. Ah, Ing, pead mulle rääkima, kuidas sa selle poisiga aega veetnud, sest nii hoiata sa mindki oma maailma eest; aga sinu maailm — see ongi maailm ilma kujutluse ja jasmiinidest lehkava vanematekoduta, sinu maailm — see on heidetus maailma, mis sind ei märka. Sina elad ja mina vaatan, ja mina maksan sulle kätte, kui sa nii-nii palju üle minu võimete elad; aga sina, ma tean, otsid minuga sidet ka kõige kaugemais paigus, kardad mõnd lasteriimi, mida ma sind pähe olen surandunud õppima, ja oled armulik. Ma ei tea, kas sa oled minust ilusam, ehkki ma olen selle üle nii palju mõelnud ja usutada püüdnud. Minul on pikad juuksed ja pakasilmad, minul on imelikult lopsakad huuled nina all, mis mõne vanamehe võivad päris hulluks ajada, ja ma olen neid kuulnud rääkivat: sel tüdrukul on leiva- ja lapsevittu. Minu juuksed on pikemad, paksemad ja

siledamad kui sinu omad, mina võrgutan kui naine, sina võrgutad kui elu. Sinu puhul ei räägitagi eni-
ilust. Sina oeldakse olemas olevat, mina öeldakse
olevat. Sind ei võeta naiseks, Ing, sind ei võeta
naiseks. Sind võetakse, et ära elada. Sind ei võeta
naisteajakirjades pildiks, sind luuratakse ja
käiakse järel. Me oleme nagu tuli ja vesi; Ing, aga
me ülehommeme hommikul eksamiukse taga ootame,
võibime me mõlemad nagu hallituseussikesed, keed-
kleebitud paar-kolm hädapärast sõna, mis iga päev
sisse kõlbavad; ning meie metafüüsiline vastasseis
tugevasti häiritud — me oleme kaks võrdväärset van-
teadusmehe ees, kaks liha, kaks skunksi, kes end
paari päeva jooksul raamatut on püüdnud pahe ajada.
Ja seetõttu on eksam inimvääritu nähtus. Talle tuleb
aeg-ajalt taguotsa näidata. Seda taipame me, Ing,
mõlemad ühtmoodi hasti. Minu paljas taguots on juba
püsti, öde, ma loodan, et sinul oma poisi juures ei ole
raske sedasama teha.

See'p see on, et nüüd ujuvad nad nagu kalad, mõt-
Leemuel, aga omal ajal pidi kepiga vette ajama. Kui
kõik, mis meie sugupuus huvitavat oli, on minuni la-
vanemate valemeele suu jõudnud. Me oleme oma
vanemate lihased orjad, ka siis, kui me neile vastu
vastu talitame, ja võib-olla eriti siis. Aga ka teistmoodi
kui end liiga kaua nende tiiva all poputada lasta,
ainult jah-jah kilgata. Aga mõni vunder teeb hoopis
isemoodi: istub tiiva all, nokk veel papsi-mampsi roka-
libe, aga karjub ikka omasoodu ei-ei; noh, teed sa
ei-ei, vaatad: teisel juba silm vesine ja haledus hap-
näos; noh, ei tee siis ei-ei ja teed ja-jah. vaata-via-
tibuke nokib su peo heast-paremast puhtaks, kavalde
natuke ja karjub jälle ei-ei. Nii oli sinugi konn-
Leemuel. Ei tahtnud sa Laeküla parunisoo patte
õlgadele võtta, proovisid mitte öelda ja-jah, aga sa
mitte öelda ei-ei, proovisid igat jumala viisi sõltum-
olla — ja küla loll sai sinust nüüd küll. Ent täism-
ei nuta enam, kui neile esivanemate rakmed kaela r-
tatakse, sest nad ju teavad, et vana vaev on omam-
tore kanda ja vana rõõm aastatega läbi proovitud. Ja
Laeküla parunisoo viimase vesivõsuna talud sa en-
peale läbi sugupõlvede langenud patte rahuliku m-
lega, sest lastega pole sind õnnistatud suuresti on-

on tõttu ja oma süü tõttu ei saa sa oma patte enam
võlilegi pärandada — ei sul pole enam muud kui
õnnitustest raskele soole rõõmuga punkt panna, vajuda
süükoormaga läbi maa ja mätta süü maha. Aga
õnnust, kuni surm viivitab, olla nüüd vanaski põlves
õnnisade lihane ori. Ja vaadata aeg-ajalt läbi samu
õnnis needki. Sest mitte keegi ei oska öelda, mit-
õnnis põlvest üks või teine meenutus alguse saab
õnnis temale ka tegu on eelnenud või sünnib ta
õnnis meenutusena.

õnnis nüüd nad ujuvad nagu kalad. Räägitakse, et see
õnnis mitte alati nii olnud. Mõni Laeküla patriarh tei-
õnnis sellest veel enesele naitemängugi. Kuigi ei saa
õnnis sellest otsustada, on see nüüd meenutus teost või
õnnis tustest. Nojah, sina kange tüdruk, kes sa seal vees
õnnis teed, pea meeles, et sinu vaaremud ei tulnud
õnnis teie eales pesukurikata, sest muu jaoks polnud
õnnis sinu suurt asja. Ja kala moodi lupsuloomine oli
õnnis kaelal keelu all, kust seda aegagi võtta. Või oska-
õnnis Kaisid end muidugi vahel loputamas, kui heina-
õnnis taunavahe liiga pikaks kippus jääma, ent seda tehti
õnnis teilt, põõsa varjus ja kuruga. Ega tööga harjunud
õnnis pole nii kena, et teda iga päev küürida vaja. Ja
õnnis nad siis ka vana parun ise mõnikord jõe ääres, ehkki
õnnis teel nii vana ei olnud, ja nime poolest hüüti teda
õnnis Friedrichiks, talurahva seas aga Pikk-Juhaniks,
õnnis oli kuulduste jargi upris laheda vaimuga mees
õnnis õnnisametis, ja krõbedamat nime talle ei pandudki.
õnnis nad, aidamehed, oma poisid olid peamiselt need,
õnnis taunomaks jaid ja somu pidid talunia, parun oli
õnnis teel jumala poolt seatud herra, kes võis kull hinge
õnnis teada, aga keda söimata ei olnud kombeks. Ja kui
õnnis mees, mida sa söimadki, ega parun pole isehaka-
õnnis ega ta oma süü tõttu paruriks sundinud. Ja kui
õnnis teie koht jumalast muida antud, siis istub seal iga-
õnnis lustiga, olgu ta hea või parem. Talumeeski istuks.
õnnis vaat kupjaks juba igamees ei hakka, selleks peab
õnnis lahjavaimu ja ahnust olema. Ehkki sellesegi ame-
õnnis teie puhtus pehmeid poisse. Aga olgu. Ma ütlen sulle
õnnis teie, eal vaid ühte, tore tüdruk, ühte — mulle ei
õnnis teie oma esiisasid talurahvapärastelt kutsuda. Ma ei
õnnis teie oma nina õilsa rüütlivere tõttu püsti, ei mitte, see
õnnis teie on minus lahjat sorti ja ei tasu rääkimist. Ma tean

seda sinust paremini, kui helepunane ta mul on, punasem kui ehk mõne hallparuni või rätsepapoja ongi — kuid võib-olla tead sa seda sama hästi kui nendest ma olen alati uskunud naisterahva ninasse.

Lepime kokku, et nimetan teda esiisa Johaniks, on mu lähedane ka aastate takka ja miks peaksi teda nimetama nii, nagu külarahvas seda tegi. Ju sinagi oma vanaisa kohta Tuse-Peetër, ehkki ta ei ole pariski kindlasti olla nii tuse kui Peeter. Ikka ütled, et papa Petsi või masa või manna, kuidas see lapses parajasti kaandub. Mina olen juba ise vanamees, võin öelda lihtsalt Johan, lallamise ja kuraasita, kaks lähedast vanameest omavahel. Oigu. Kõik Johan nii mõnigi kord pealelõunati jõe ääres oma tuulutamas, sasis kõrkjaid ja vaatas, kuidas vesiküljelt labi mõisamaa läheb. Ei inimest, ei hobust, ka vanameest, lausa häbi. Isegi naised mitte, kes kullinakese alati teistest ettepoole oskavad seada. Johan mis ta oli, armastas nalja ja mõnda muudki, paistis välja ka oma järsu vihaga. Mis mõis see kirunud siis tookord, justkui Siberi sunnitöö, ei ole heledamat häält, ei ühtki lähedamat nalja! Kõik kuradi jaoks ma seda jõge siin jookсутan; kes ma maal elab, see ka elagu siin! Oli Johanil too suu hõõrda upsakus ikka sees, armastas mõnikord laia jalg nega armuline olla, ja kui muidu ei saanud, siis ta võis vägisi. Läänud esimesse tallu joonelt sisse. Kõik püüate, leotamas kaite, jõge tarvitate, kusinud vanatilt, kes ahju ees kasekäsna uuristas. Vanamees küsis, kas saanud hirmuga püsti, rabanud peast olematu müra, pöbisenud ainult: ei mitte, ei mitte. Nii nagu neil teinimestel see mood oli, ikka tagasi ajada, kas saad ise aru, mida ajad või mitte, peaasi, et midagi on ei võta. Ju oli neil see sisse õpetatud, et kõige keerulisemad vitsad tulevad siis, kui aga maha salgad, ja tegemata jätmine on kõige väiksem patt. Teised poisid liikmed olnud kõik põllul. Neljapäeva õhtul olgu naised jõe ääres, seal, kus vanasti purre käis, käskis Johan edasi öelda ning tuli pikemata tulema. Astus ta moodi veel viiest-kuuest talust omal jalal läbi. See olnud üldiselt kombeks. Neljapäeva õhtul ütles naisteparuniproua Minniale, et sõidab ühe matsi asjus kuskile tusse, ja laskis hobused ette panna. Sõitiski tüki ma

andis kutsarile käsu Raagve kõrtsi kihutada ning loojakut samas punktis tagasi olla. Ise huppas. Eks naised olnudki jõe äärde kogunenud, töö eemale kistud ja hadased, oli ka paar meest, kes julgustuseks kaasas. Johan öelnud, et tal pole siin asja ja et kel puksid jalas, see tõmmab rahumeeles kulla tagasi. Eks siis parunihärra pea ära minema, vastanud üks meestest. Johani polnud paha, ju talle naiste südi kasutäitmine muu tegi, sest ole sa parun või mitte, kõike ei saa talupojalt nõuda, ja see, sunnik, teab seda, aga muhe narritembu peale nii hästi hakkamas ollakse, peab ikka härras endaski meest sees olema. Ja ei ta kõigele lisaks meelest lasta, et vanaaja härrastel takust muhedust alati varuks oli võtta ning see võib vaim, mis hiljem nii vohama löi, veel igauhe mees tunda ei andnud. Ei hakanud Johangi talumehe meelest tüli tõstma ja sõnas harrasmeheliku pilkega: härra tea nüüd ise, millal ta oma puksid parajasti välja ajab, aga teie, mehed, ärge laske end sellest hirmutada. Härra on teie isa ja hooldaja, keda te omal ajal ülal peate, temale ei ole sünnis ta sugu meelde jätta. Hakake aga, mehed, rahulikult minema. Mehed tegid, nagu lähekski, sest härra oli üksinda ja ei ta suurt kurja ei võinud ta naistega teha, kuid ta pöösaste taha ikka umbusklikult piiluma: kui üksik harrat ei pidanudki kartma, siis naistest võis kes ta kurat mida uskuda. Härrasmehe lähedus oli neile ilmapilkselt pähe löönud. Siis ütles Johan naistele: kas hing nõuab puhast ihu, jumala vesi nõuab, et teid lugu peetaks. Minu mõisas peavad naised sellest rohkem aru saama. Teie toote meile uut ja paremat sugu ja kasimata ihuga seda ei saa. Olge nüüd aga rahulikud ja minge jõe suplenema, et te järgmine kord juba mõnda sula võiksite tulla. Naised ehmatasid esiti ära, nõudsid siis et aega võita, lähemat seletust, sest nad mehi pöösaste taga olevat. Johan seletas veel üht ning ütles siis nüüd alaku! Naised ajasid kõvasti vastu — tea, kas habenesid mõisameest või niisama võiks. Johan pistis seepeale karkima: ma olen teie isa hooldaja, ja ütles muidki sõnu, mis kõik pole väärt ütlemist. Nüüd visanud üks uhkemaist noorikuist ehku üle pea, kiskunud särgi maha ning hüpanud

jökke. Teinud isegi mingeid keerulisi liigutusi, et põhja ei vajuks. Johan seisnud sel ajal muheldes piiril, vaadanud, kuidas tüdruk oma saledate jalgade vahuseks ajab, ja kiitnud laskuva päikese ja jumalat. Et naistel ikka söakust jätkub mõnda hullusi kaasa teha. Sest naised ei oleks pruut teda lihtsalt kuulata ja kõik. Ja piitsaplaksutades Johani-sugune mees naljategemist takka ei kihuta sest nii võis rikkuda kas või oma igaõhtuse pillu nigi kui mitte muud. Elajaliku tööikke kiuste — just selle tõttu? — jätkus maanaisel tahtmist pöörduda, ehkki ta ei süttinud just kiiresti. Aga ta ei jaksu ning bravuuriga (ja seda sakstemaja naised osanud, mitte põrmugi ei osanud). Nii nagu seegi seal jões ihualasti härrasmehele hirmu nahka pöördajada. Said nüüd, saks! kuulis Johan naiste seast kehtlevat, nagu tahtnuks paha ennustada. Kui ta aga keset jõge sulpsides peanuppu ikka kindlalt väljas hoidis, turtsatanud nii mõnigi naerma. Teinimene naerab ju väheke kummaliselt ja põhjusega. Johan nägi, et ettevõtte läbikukkumist karta, ning muutus jälle agaramaks, käis naiste ringi, puudutas ühte ja teist käsivarrest, proovis üles ässitada. Kes tüdrukud olid, kihistasid talles samuti juuste alt, kuid abielunaised tõstsid häält. Enne sakstega koos saunas käinud, ei lähe ka nüüd mis vaja mul ennast saksa silma all lahti koorida! Haudnud Johanit isegi õrnalt pilkama, teinud märkusi peale Minna kohta. Mina, Leemuel, osutan vaid ühele teist, sed, küll loritades või keheldes, ei heitnud Johan kordagi ette kõige põhilisemat, milleks oli ju tavalikult see jõe äärde tulemine üldse. Ja need olid naised, tööhobuse loomuga! Ei, ainult raamatust teada, et talunaine oma saksa, mis veel siis, kui Johan-suguse saksa. See naine rühmas tares ja talul, kasis lapsed ja talitas loomad, ning kui ta talustiks mõnikord vaba aega varastaski, võis ta härrasmehe käest veel peksagi saada. Aga ta varastas pillu kiuste ning mõistis seda varastatud aega kalliks pilu. Nii kalliks, et alalhoidlik käitumisjoon kergesti talle nema kippus. Ja härrasmehed panid seda tähele. Härrasmehed hoidsid silma peal ja panid tähele. Ja Johan ei olnud mitte kõige tuimem naljahammaste hulgas.

ettegi neljapäeva õhtul mängisid mitmed naised ühena, sest härra ees oli nii lihtne edvistada, palju õhtum ja peenem, kui see külapoiste ees ial oli olnud; ning tüdrukud kogunesid juba, sõrmed põsil, kobarasse ja nooremad naised hõõritasid seelikuid ja veidi vanemad naised hõõgusid ja nende silmad olid sügavamaks muutunud, hoolimata sellest, et mehed passisid põõsa taga, — aga naised olid harjunud mitte hoolima, sest need oli harjutatud mitte hoolima, kui iga väiksemgi lasti neil peksuga välja osta ja kui meeste viha tagunii nõnda räpakas ja paratamatu oli. Võib-olla tundis Johan end tookord tõesti hästi. Ta nägi enese number hullamisvalmis külanoorikuid ja kõik oli ju ainult aja küsimus — milline õnnis olukord! Ning naistele oli väärikas alibi, härra käsk, ja selle nimel võis kaksu ära taluda. Mudamäe Liisu eeskuju ajas kihevile, Johani kukelik hoiak ajas kihevile, trots ajas kihevile. Oma härra käsu all ihatud viisil hullata, mida sa hing veel tahad. Aga Liisu antvärgi-hing oli juba midagi välja mõelnud. Tema ahnepäitsulik loomus ei allatanud kedagi, ehkki see hetkeks võis ununenud olla. Liisu tahtis kõike üksinda võtta. Kui tõeline külalaine tundis rõõmu koostegemisest ja koossaamisest, vahetamisest jagamisest ja vahetamisest, siis Liisu kas mõelda juba nagu eraomanik. Sest äkki pistis ta kummet jõge kisama ja oli selgelt näha (loojakueelne õhk virvendanud enam), kuidas vesi tema silmist üle läks ning suu peal kihises. Lisaks rabas Liisu käega kodalibisevaid veerohututte ja hõõrus nendega nägu. Naised jäid vaatama, mingi pettumuslaine oli nad otsemeelt vallanud, aga häält veel ei tehtud. Johan mögiti ainult: tohoo tonti. Liisu vajus nüüd mõned korrad alla ja pinnale jõudes ahmis õhku, Johan hõikas, et ta kätega vett rapsiks ning jalgadega tagant pritsis seda pidi ju Liisu oskama, kõik olid seda alles teadma näinud. Liisu aga oli uppuja mis uppuja ning keegi naistest ei soandanud öelda, et tal tõsi taga ole. Me ei tea ial, mida inimesed endistel aegadel on mõelnud, me teame ainult, et mitte kellelgi polnud tal vaikselt neljapäeva õhtul enam erilist kiiret. Nüüd enam mitte. Päike tukkus taevas nagu jänese silm, ja need kaldal pidasid trotslikult suu vakka, mehed kivi ja põõsaste taga teesklesid üksteise ees kurte. Liisu

jätkas karjumist endise larmakusega ega väsinud. Johan istus kivile ja läitis sigarijunni. Ta avas meel dasti silmi kissitades kuuehaagid, siis püksihagid. Laskis naistel saapad jalast kiskuda. Astus püksid välja ning heitis rohule kaks särki. Kibevalgete altpüksite vael, käed rinnal ja suits tõusmas pea kohal taevasse, laks ta kaldast alla ning sarinus jõe ääres vette. Kui ta Liisuni jõudis, kes nüüd justkui roidunud veele lebama jäi, ulatus vesi talle rinnanibudele. Liis haaras palja tüdruku sülele ja seisis oma kandakäel keset jõge, nagu ei leiaks ta tagasiteed. Siis sarinus aeglaselt veest välja. Liisu lebas kogu see aeg vee all tema rinnal, käed hārra kaelas, silmad suletud, mil ei suvatsenud kuni lõpuni, see tähendab silmapilguseni. mil Johan ta rohule libistas, isegi mitte oma hābele varjata. Seda külanaised talle ei andestanud. Ta ei mõistnud kõik selle, mida nad hulga peale jaotada olid kavatsenud, ainuüksi iseenesele kiskunud, ja saanud seda kogu suurel hulgal ja nii kangel kujul, et see teistel naistel vee silmist välja võttis. Ta oli saanud seda, seda samust, kes kurat teadis öelda, mida tapselt, aga ta ei saanud. Ta sai endale hüüdnimeks Aluspüks-Liisu.

Ja nüüd seisis see tüdruk, keda kord Eneks, keda Enekeniks kutsuti, jälle kõrkjate vahel, huuled torjades, kõht lõdinais. Külmast kohmetunud käed olid nii paigutatud käterätiga töötama, et tema enesekindluse naisterahvaks-olemise-tunne oli juba ruumi andnud poliitikalikule ümbervahetumiskihule, mis muutus paanikaks seda enam, mida vähem ta nägi ja kuulis. Sest oli provintsi loogika, need olid provintsi kihud, kuhu ta ei näe, siis sellepärast, et sinu eest varjatakse, kuhu ta ei kuule, siis ole valmis — oht on su kõrval. Enne ei olnud seda tunnet, mis enamasti ennustas hädalülatusi ja näis sageli isegi õigustavat oma olemasolu. Provintis näis iseennast õigustavat. Provintis oli valmis ja tajus ohtu, kui metropol juubeldas. Ent provintis ei usaldanud iseennast. Ta ei uskunud, et ta on füüsiliselt võimeline pidada end meeleeoluks. Ta sisendas endale, et ta on meeleeolu, mis tekib võimetusest olla metropol. Ta arvas, et halvad meeleeolud on põhjus, miks ta on provintis, ja ei saanud aru, et halvad meeleeolud on tema maailmaajalooline missioon, et halvad meeleeolud on tema ausus ja et halvad meeleeolud teevad ta enamus

mitte ainult nördinud provintis ja halb meeleeolu. Kui provintis end pilkas, siis oli metropolis halb aeg. Kui provintis end pilkas, siis rundas ta metropolist. Tahtis ta seda või mitte. Sest siis ta varjas end metropolist.

Bruntšaki soolatiigi ääres pidi killustikuvedaja igal juhul peatuma, ning nad olid veel öelnud, et alla vne ei tule kõne allagi. Juht tahtis rahulikult suitsu suitsetada. Ja ta oli ujunud vees ning teinud trikke, tõestades, et ta ei juhi, et ta ei pärine mitte provintist, vaid provintsi metropolist; ta oli alasti soolatiigis ja tahtis pidi teda nagma. Reaktiivlennukid kihutasid taeva jõletuma murinaga ja tal oli ilusaid malesõnu lasteaiast, mil tädid näpuga taevasse näidates olid öelnud kaugest, tuhande kilomeetri taga asuvast metropolist, kus oli nende imeliste lennukite kodu ja kus hoiti suuri pomme A-tähega, et kartsta provintsi provintsi rahu. Nad lendasid palju kõrgemal tol ajal, kui ta veel lasteaias käis, aga palju madalamal kui tema keskkooliaastatel, juba kiunuva, narvilise hirmusega, ning joonistasid taevasse anakronistlikke joonistatud haakriste. Bruntšaki soolatiigis tegi ta siis talle reaktiivlennukite toretsemise all, tegi trikke ja kiuste, näidates killustikuauto juhile, et ta ei ole metropolist, et ta võib sellele paljast provintsi näidata ja ei võta sisse valveliseisu, aga kui ta oma silmad uuesti auto poole tõstis, siis selgus, et ta on solvangut talumata lahkunud, jättes tüdruku metropolist soolatiigi rāppa ligunema, võib-olla reaktiivsesse, võib-olla vähiohtlikku laukasse. Ja ta ei teadnud, et provintis oli kaotanud. Kuid see osutus eksituseks. Sest provintis oli teadlikult pilanud kaunist, provintsi imago Balti metropolist, mida metropol ei hirmuga tõeks pidas. Ja kui Ene soolast puhkes hiljem jälle oma teed jätkas, nägi ta, et killustikuvedaja on end jargmisse soolatiiki sodiks sõitnud ja lennukid vilgutab taevast avariitulesid ning kutsub appi kedagi, kes ei võt seda naha. Sest kui provintis ennast ei varjas, ei jäänud metropolile enam mingeid põhjuseid.

Ja sellest kõigest koorus provintsliku loogikaga välja järelalus: kui sa, Eneken, muud ei vaevugi, siis ei võta vähemalt seda kõige elementaarsemat, et jääda

inimeseks — vaevu mitte tundma seda siga l...
mida ei ole, pea meeles, mida ei ole vähemalt l...
jõekäärus küll olemas; mida sa ju tead, mida t...
Ing, mida teavad su vanad solvatud vanemad l...
kõik, kõik. Sest räpased kassid on ainult räpased l...
sid ning eksam ei ole tõepoolest tulitärmin sinu l...

Aga vanasti ei olnudki puder nii soe, kui val...
giti. Tuli tüdruk laudast, sääred sõnnikust jut...
küsis: tead kah, Leemuel, kus pinnvinnid elava...
sina vastasid: miks ei tea, armas tüdruk, kõik p...
on seal, kus Egiptimaa. Aga tema tõstis seejärel s...
tles, näitas esiotsa põlve, siis põlvepealset ning...
kõik hea ei olegi nii kaugel, Leemuel, kui sina...
arvad, nad elavad siinsamas ja natuke kõrgema...
siis sa, Leemuel, vahtisid seda põlvepealset ni...
kuni tüdruk kiljudes minema pani, vahtisid ja ol...
sid ja ei saanud aru, miks sinuga nõnda heila...
tehti. Aga pinnvinn tähendas pingviini, see oli...
mille külanoorus enese jaoks tookord avastanud...
mis oli nagu iseenesest põnev ja nagu iseenesest k...
või kolmemõtteline pealekauba, võimaldades...
välja pigistada kõikvõimalikku jaburust. "Need...
vanad kinnised ajad, mil nalja tehti palju, aga üle...
lihtne hakkas meelest minema. Hakkas meelest minema...
aadlimeeste aeg ja Amanda-tüdrukut andis veel...
Nüüd on ta päral. Ülevalt ja lihtsalt riietab plika...
sinu ees lahti, vanamees, ülevamalt veel, kui...
seda oma eluajal näha sai, liputab peaaegu roos...
oma roosat niru aluspesutükki sinu silnade all, te...
üht jalga, tõstab teist jalga, kükitab ja koolutab pan...
vat pihta ning rapgab omaette kättemaksust. Ja...
va kihi, arvad, et enne surma on sul nüüd lubatud...
midagi uut ja huvitavat pihku võtta, sa liigutad...
kätt, tõstad ta kõrgemale laulvate roopeade vahe...
tad ta üles ja torkad näpu paikesesse, nii et ta...
kuünlana põlema lahvatab, ja jälgid samal ajal, k...
tüdruk teeb. Aga ta ei tee mitte midagi erilist. K...
pesu selga ja jääb liivale istuma. Tema kohal...
võidukas mitmepalgeline tuul. Nüüd tõstad sa...
ketsiga ja kõverdad seda põlvest. Tüdrukul on...
närvid, sest ta vaatab korraks läbi õhu sinu poole, k...
lub silmadega üle su varvaste, aga ei anna ennast...
Need mõned kõrkjad teie vahel tema vaadet ju ei...

onu, Leemuel, tead täpselt, kui hästi naised kõrkjais...
kõrges viljas näevad, sa oled neid sihilikult...
itud. Kui naine on paha peal, võid sa teda usal...
ta näeb siis kõike. Sa söandad kükitada ja kere...
olt püsti ajada. Sa kõigud jalgel ja grimassitad...
olt nagu. Võisilm ei vaata sinu poolegi, kogu...
...heb tuhja. Sa rebid kõrkjaid ja seod neid lip...
kaela, tantsid liiva peal ja ütled: tšiki-tšiki. Või...
...ub sind küll silmanurgast jälgivat, aga ei reeda...
Tundub, nagu pabistaks ta; hea märk, et tüdruk...
...le ütle. Kuid milline jaanalind! Ära ei jookse, kar...
...ei hakka, ainult teeb, et ei näe. Sa oled tüdrukule...
...hedale hiilinud, et selle kõrv otse sinu käeulatu...
...kumab. Ja see kõrv kutsus sosistama. Ma olen Lee...
...el, sosistad sa abivalmilt, olen töömees siinsest kol...
...ist ja küla hinge parem pool. Tüdruk jääb nagu...
...lutama. Seetõttu loodab Leemuel näha teda pead...
...mmas ja ta seisab, käed rinnal palves ning suu...
...lirves kokku surutud, et hambatüükad liialt välja...
...mistaks. Tere neiu, ütleb Leemuel pisut kõvema...
...lega, olen selle küla mehi. Paruni suguvõsast, ent...
...lasseerunud mõtteeluga. Edev, ent mitte moraali...
...te. Kui te minu kohaloluga nõustute, suvatsege...
...utada pead. Ei, see ei vasta oma märgade juuste...
...just. Kuid ta lülitab sisse magnetofoni, andes märku...
...maailm temast mööda ei lähe. Kõige hullem on siis...
...nad ütlevad: onu, see ei ole sinu jaoks. See siin...
...tle. See siin ei ütle midagi. Amanda laulab jälle...
...as keeles, ent laulab nii äratuntava kiimaga, et...
...l vanal mehel püksid kasvama hakkavad. Laulab...
...moodi, kui Laekülas harjutud, kinnisema suuga...
...sema viisioskusega. Leemuel istub võisilma kõr...
...ning värske ihu lõhn lööb talle pähe. Ta tunneb...
...peab oma kohalolu millegagi ära teenima. Ta hakkab...
...kima. Soravalt, ilma erilise mõtteta voolavad sõnad...
...on lihtsad justkui hingeõhk ning kaovad kõrkjas...
...ku koos liivaga.

Ma olen tuttav olnud meestega, kes elasid nagu...
...mad oma urgudes ja ligundasid end hommikuti...
...tes külmaveetörtes, et võiks hiljem enesele öelda...
...kui hea on sinu elu, mees, sest sul on veel midagi...
...le külmaveetörre. Mõnda sellist meest pidasid minu...
...naisa ja isa mõisa juures armuleival, sest nad olid

targad ja mõjusid rahustavalt iseäranis pikkade öhtute roidumuses. Pruukis neile esitada vaid küll ja anda luba rääkimiseks, kui nad öeldud sõnast vahid kinni haarasid ning esivanemad võisid öhtutundidel lasta hea maitsta, vaevudes ainult aeg-pead noogutama. Need mehed ei himustanud ka laega tubasid, mille aknad vaataksid poogiallele, vastupidi, üheks nende elunõudeks oli eraldatud ber kuskil pööningueendis, kus avamaastiku hea vaade gus silmi ei rikuks ning kuunal või lamp hoiaks ilma filosoofiliselt koltununa. Aga see on ainult sõnastus, võisilm. Nemad ise nimetasid head kuu mõistuse mõõgaks. Ma olen siitsamast Laeküla mind kutsutakse Leemueliks.

Säärased mägrauru-mehed paistsid mulle toli väga haledaina ja ma ei mõistnud, miks minu südamlilik isa nende ule naerma pidi, kui ta nend vestlemast tuli ja end õhtusöögilauda istuma sest vestlused erakutega toimusid alati nelja silma seda nõudsid nad ise. Alles hiljem mõistsin ma erakmehe nõudmisi kui ka isa naeru. Erak mõjus salt õhtustes hämarates ruumides, kui ta ülevalt vähese toidupoolise järel käis (teenri abi tarvitan põlgasid nad kõik), kuid uhte neist nägin ma suvel, ise parajasti kurnimänguhoos, kui ta tuli seid korjamast, keskpäevases säras — ja ta oli vast seni naljakas, tema jälki olekut võis vaid naer taluda. Aga naer läbi vastikustunde on sügav mu laps. Siis ma mõistsingi oma isa naeru, sest ta oli elurõõmus ja sügav inimene, kel päike sageli paistis, ja ühtlasi mõistsin ma, miks erakmehed silma all kõnelda armastavad. Sest nelja silma all naeru lihtsam tappa kui suuremas seltskonnas; on seltskondlik asi, ja ka naisterahvas on seltskondlik asi, naisterahvas kannab enesega seltskonda kaasas, temas on alati naeruainet, aga seetõttu ei ole ta kule kohane kaaslane. Kõik meie erakmehed ka naist nagu tuld. Õhtis bonne oli aga lausa saatan. Nõnda olid naer ja suve algus ikka saatanast ning tus; igavesest suvest ja tulikuumast, lõõmavast k päevast läks segamini põrgunägemustega. Kuum, k pomisesid erakmehed trepikäsipuudele nõjatudes oma rasvaseid juuksetutte siludes, kui maine arma

d korraks jälle puudutanud oli. Nii kuum oli see et vagamees end igal hommikul külmaveetõrres melama pidi, et seda kuidagimoodi ule elada. Nad kohutavalt kõike kuuma. Aga see ei ole vist kavatav sinusuguse jaoks.»

Leemuel upitas end neljakäpakile ja nihutas mondavusi, et tudruk, kes vahtis otsesihis jõe poole, kindlasti pidi märkama. Nõnda eksponeeris ta pead tukk aega, algul asjalikumalt, siis juba teadonnastohverdavusega naljatades, ajas keele suust ja katsus sellega kõrkjalehte, matsutas hobuse ja tegi põrsa haalt. Nõnda võis küla vahe enemonikord tahelepanu tõmmata, kuid paists, et monatudruk on teisest puust. Narrimäng ja feodalism tal juba mitme põlvkonna taha maha unustatud. Lamees ei tundnud seda kõledat keelt, milles linna-ik nii hasti ära elas, aadlimees ei maletanud nii asju. Suur osa temast oli juba noore, parema maa poolt ümber elatud, ainult jämedat põhjakaabet veel siin-seal jarel, aga see ei sobinud millegagi ku. Seejärel ebaõnnestus tal noorpõlve leivanum-

Nimelt matkis ta oma vendade ees ikka seda, kui koer käpaga kõrva sugab, tagumise käpaga nimelt. Ma oli pürdunud kull põlvega, sest tol ajal ei olnud veel küla loll ja kõike ei nõutud nii täpselt kui pm. Ning juhtus, et ema pisut leebus ja lubas lisaks toiale ka juba söögitoas tagumise käpaga kõrva mada. Mõis igavles ja altpoolt tulev initsiatiiv surus tihtipeale labi, kui temas pisut-pisutki leevendust li. Ainult võõrastetuba ja pealesoogiaeg hoiti kõi- uendustest eemal, see oli püha koht ja see — la aeg. Nuud muidugi kõik ebaõnnestus, kramp lõi tagumisse jalga ning Leemuel kukkus kõhuli. Liival hades mõtles ta jälle sellele, kui paljuga peab mõõ- iv põlvkond maksma, et oma olemasolu valutuks ning tuvõetavaks teha; mis hoolega peab vana maailm ees puherdama, kui vaarikalt lahkuda tahab. Ta lius liiva seest võisilma sääri, mis olid voolitud kui ni tüvest, umarad, ent siit-sealt piklikest läikivatest vallidest elavdatud, oma himuras ilus lausa sooda- ad. Rõõm, mis teda valdas, oleks tahtnud end kogu suuruses välja elada, ent pisaraid ei olnud kusa- olt võtta. Ta võis vaid tänulik olla naisterahvâ kerge-

meelele, mis end maailma heaks nii mõtlematult ka
tada laskis. Tüdruku ihusoojust õhkus temani
reied latsusid vahetevahel teineteise vastu — ah
lest oleks ta elanudki! Seda ta vajab, see vanamees
kõbi, selles oleks ta elanud ja hinganud. Ega lina-
linasest kleidist sulle vanas eas enam aitakski, lina-
mue, see on küll helgete päevade lehvik, see on t-
schwule tage, väikesed kesksuvised veidrused van-
moodsa vaikuse keskel, nii kuival ja kiiresti põle-
noorus, fragment miskiparast elatud elust. Kuid va-
iga igatseb liha lähedusse tagasi, igatseb uinuda
kel soojal naisereiel, kui teda kaugemale ei lasta.
igatseb imeda end tuksuva naha kulge, ei karda
ega midagi. Vanamees upitab oma pea tüdruku po-
luude vastu, nihutab edasi ülestõstetud põlvede
Vaatab tüdrukut altpoolt, nutab pisarateta naeru
jutustab suurest õnnest, kui mitte just sõnades, mu-
enam palju valida pole, siis vähemalt oma hingam-
ja ohkes, niutsumises ja kähinas, usus ja vaikuses

«Nõnda ei pea me erakmeeste üle haledust tund-
vaid neid naerma ja neid ometi uskuma, sest õige ha-
ei vaata elu kunagi ainult ühelt poolt, rääkis isa
sina, Leemuel, naersidki nende üle koos oma võr-
bonnega ning kasvasid selleks, kes sa oled, näida-
vilja et olid neid tõsiselt võtnud. Terve elu kulub
selleks, et end maha jahutada, ehkki külmaveetunn-
sa end ei reetnud. Sinu noorus justkui põles, niika-
kui sa ise oma elusse vahele ei seganud. Igatse-
plahvatas kevade, igal aastal plahvatas suvi, iga jum-
talvapäeva hommikul plahvatas lumehanges eluke
elamist. Aga seejärel leidsid sa ikka tegevust, et no-
plahvatustest kõrvalt hülida. Ja nüüd pole enam ju-
markidelgi mõtet. Pole mõtet panna oma jutust-
jutumärkidesse. Midagi temas ju nagunii ei juhtu.
jutt, mida sulle raagitakse, võisilm, on pettus. Teda
kord alustatud, et jutustada millestki, mis juhtus
pandi jutumärkidesse, et teda eraldada muust ma-
ilmast kui jutustust põnevast juhtumist. Aga aegam-
sulab ta kõige muu jutuga märkamatu ühte, selle-
mida ei panda jutumärkidesse ja mida lihtsalt elad-
lobisetakse või lobisedes elatakse. Või mida eluks lo-
setakse või mida elatakse lobaks. Mõni mees räägi-
et elus on hetk, mis mõnikord juhtub. Aga juhtu-

ainult jutumärkides. Ja elu ei räägita jutumärkides.
hõltsalt elus ei juhtu midagi. Aga elu ise juhtub
oma. Ja hoolimata sellest ei vaja ta jutumärke. Sest
argid eraldavad juhtumise sellest, mis lihtsalt
a kui elu juhtub olema, siis ei ole enam midagi
m.s lihtsalt on. KÕIK LIHTSALT JUHTUB
IA. JUHTUB, ET KÕIKE ON. Kui juba juhtub
agi. Nii, peatu, viiv, lase olla. Sa oled ju ka-
d mul kogu aeg käes olnud. Alates sellest, kui
sina maailma visati. Kui juhtus, et mind heideti
ära olema. Sina olidki mina. Sina, viiv. Algusest
topuni.

JUHITUS
OLEMA
ELU

Nii lihtsalt. Ja nii heitlikult. Ja nii igavesti. Enne
kui suur Schluß oma tiivad laiali laotas. Kolmes koha-
likus keeles. Schluß, koney, labi.

Imelik, mõtles Ene, kuidas kõik muutub küll rahu-
likuks, kui sa suure kiire mööda oled lasknud. Võib-
olla mõistsid sina, Ing, seda minust varemgi, kui sa
oma poisiga plehku panid, just paar päeva enne seda
loputamist suurt ja tähtsat meie elus, enne seda eksamit,
meid inimesteks peab tegema ja meie eluõnne
tõese tindise kraakjalaga kinnitama. Vaevelda, vae-
velda ning rügada ja tuupida, et hädapärast ots otsaga
saada ja siis akki nagu läbi valgustuda: sul ei
üldsegi kiiret, tüdruk, selle asjaga ei ole sul
kopika eestki kiiret, sa võid oma pcsu rahumees-
livalle loopida, jalad tacva poole laiali ajada ning
sel eksamil minna kus kurat — see ei ole sinu
mille pärast sa nõnda oled kiirustanud. Heita
lt eksamitegija lammatav märtrirüü, istuda märja
otsaga maakerale nagu enese munetud munale,
stada kogu maailma raipesoõjate narkomaaniline
ning näha enese kõrval kasvamas noort viigi-
mud, mille otsas marjad nagu mädchenid suhkrust
osuvad. Olla absoluutselt märkimata beibi, ainult
mumis, aga mitte ajas, painted lady, alasti maja, taas-
tatud naeratus Saara huulil, aga mitte see mina-mina,
selleks sind päev päeva järel kasvatada püütakse. Ent
sina mina-minaga kaob malu. Elu ei mäletata. Mäle-

tatakse mälestust elamata elust. Nõnda nagu üht lo, põlveööd, mil oled näinud langeva tähe surma ma taevast, vaid isa silmamunal, tähte kukkumas kõrvalisse sügavusse, samal ajal kui lai ja hajame juhmi naeratus isa nägu moonutab ning suu sos esjakohast palvet. Näha, kuidas elab su oma isa ja das sa ise ei suuda. See oli mälestus.

Adjöö, Laeküla. Siia ma tulen end uputama, kui üle viskab. Siin on nii tühi ja ometi ei kao tunne keegi sind vaatab. Siin tahad natuke nunnaks s Tahad uppuda.

Tüdruk on juba peaaegu maastikust välja jõudn kui äkki toriseb üle põllu vana «metsavaht». Sa ajal sõidab piki põlluaart kruusateel isekallutaja. liguvad ühes suunas ja tüdruku jaoks ka peaaegu suguse kiirusega, üks maa peal, teine maa kohal. Vaate pildil on teatav efekt küll olemas, huvitava kokk sattumuse pinnal sündinud, kuid see efekt on algel ja ammendatav ühe kiirpilguga, pakkumata esteet naudingut. Millegipärast ei näi see aga olevat tüdru arvamus, sest ta ei lahkugi meie poolt fikseerit vaateväljalt, vaid jääb tuulde seisma, lükkab ka juuksed kukla taha, on laialivalgus, mures, tate antikoketne. Kohe ta kogub end natuke, istub põnde kule, aga nutab siiski. Meile jätab see kõik äärmis imeliku mulje. Meile tundub, et kogu traagika peit milleski muinasjutulises ja äravõlutus; meile, kes me ootasime tüdruku kadumist vaateväljalt, näib nüüd, et ta ei saa omal jõul maastikust välja, otsekui oleks ümbritsetud kõrge pildiraamiga, ning et sellepär tüdruk nutabki.

(Mitte midagi peale hõljuva magnetofoni, mille tüdruk on unustanud. Ah, siiski, jõel hulbib aastaarvu vikatilüsi: 1947. See pole veel naljakas, et puu ujut aga tõeline üllatus ootab meid mõne hetke pärast: na ka luisk ujub! Tundub, et materiaalse maailma s mine struktuur elab selles piirkonnas üle mõninga muutusi. Vastasel korral ei püsiks luisk pinnal.)

Leemuel hoiab magnetofoni rinna kõrgusel ja lä neb veele. Ta on tütarlapsele tema hoolimatu lahkun andestanud. Sest naisterahvas valib elava. Häälega, na kuulub Amandale, laheb ta vakatusse. Ja nad hüüavad võõramaa naisega kooris, siis, kui Leemuel varbaf

juba vette ulatuvad: oh, bonne, bonne, bonne — sest minine on kahe kaanega raamat ja mõlemal kaanel istub pilusilmne kurat.

Leemuel sirutab käe ja viskab magnetofoni vette. Magnetofon jääb ujuma kilestatud veele ning ei vaju. Aga see ei muuda kirgastunu kavatsusi. Isaisade veri loob viimsel lävepakul möllama. Mind oota! hüüab Leemuel ja läheneb oma vaibumatult meloodiarikkale armukesele. Siis löikab jõepõhja peitunud vikatitera tul jalad alt. Lüsi ja luisk naeravad võigast naeru — kõik oli nende töö. Vanal ja müriseval «metsavahil» oli suur Võitja hiljaegu üle maastiku lennanud ning kati jõkke pillanud. Uskumatu, jah, kuid enne põhja- punist nõustub Leemuel nii selle kui ka teiste absurdsete arusaamadega.

15. KÜMNES KIRI INGILE

Kas mäletad, Ing, seda alleed, millele meid paarima kändima lasti, peale õhtusööki, siis, kui vanahärra Leivart oma salatit mugivast suust seda nii rumalalt ette tavad sõnaprügi meie silmle oli pühunud, et selle isegi naerda ei osanud, sest igatahes mina pelgasin, et naeru kaudu oma heldimust paljastada? Mäletad, kuidas ma enne veel, kui Sa puhkekodu tagaukse avast laususin ühe purpurvillase sõna, sarafan, mis Suhtropult nalja valmistas, nagu ma märkas, nõnda paistis nalja, et Sa siitpeale mingi ohtlikult teatraalse sõnarelamisega rääkides oma suud moonutama hakkasid ja lauge silmapilgutuste ajal väga kaua kinni pidasid? Ma olen hoidunud Sinu peale kihla vedamast. Mitte selle pärast, et takistada Sind muutumast minu mõttevõidusõiduhobuseks, väikeseks väljaõpetatud hõõraks, kes minu ees kujutluses lõputuid andumusringe jookseks. Ei, ma loodan teistmoodi jagu saada tollest kiutusest vägivallapiltide järele, mis armastuse nii kosutavaks ja minu enese nii suhtlemisvõimetuks muudab. Liialti, et raske on teha sinusugusest hobust — ja Sa ei all kannatad Sa ise kõige enam; isegi metsikut hobust ei saa Sinust, sest need jooksevad karjas. Ma ei vedan Sinu peale kihla, sest Sa valid alati kolmanda võimuse ja mitte kaotad ega võidad, vaid tühistad kihluse. Aga tookord õhtusöögilauas tundsid Sa minust veel siiski rõõmu, mida hiljem enam ei olnud, sest siis oli

Siis juba palju tõelisem, ning tõeline tähendas, et Sa olid ära. Sina, Ing, olid peaaegu alati tõelisus, sest ma ei osanud olla ei Sinu poolt ega Sinu vastu. See oli Sinu tõelisus, mille Sa mulle peale surusid.

Niisuis vallandus kõik vanahärra Leivarti sõnades, ja nagu kiskusid minust välja terve hulga tasaselt ja häälitsusi, labastasid veidi seda maailma, mis mind neis sõnades loodud oli, ent mis neis siiski loodud oli. See moment oli mammutlik villase riidega polsterdatud tuba, punane ja soe, kus mööda seinu hiilisid suured ja võimukad elukad, ikka üles, lahtise treva poole, valgelt tilkuvate tähtede üksindusse; see moment oli labane, kuid ülev. Ja minule annetasid Sa tollest hetkest, mil nähtamatu elujõud magusat ladinameerika fraasi disharmooniasse kiskus — aga see oligi see, mida me hiljem teineteise asemel armastasime —, minule annetasid Sa ühe poosi, peaaegu olematu rahuarmamise Sinu hoiakus, ja see poos asetas meid kõrvuti. Tähest ja viimast korda vaimus. Hiljem lubasid Sa mul enda läheduses nuuskida, lubasid end katsuda, kui ma väga kidunenult Sinu ette ilmusin, nii... Vaimus ja juures olemata puudusid mul vahendid Sinu katsumiseks. Aga Sa olid võimekas tüdruk, kui suutsid nii kergemeelsena nii tõsine olla. Tollet hetkel. Hiljem olid Sa alati kas see või teine, aga mitte mõlemat korraga. Sinu näoturse oli siis liiga ühene.

Ma olin Sind näinud küsimas administraatorilt võtta juba esimese, kõige külmema päeva keskhommikul. Jatsin meelde selle näo, mis, siiski veel värske, ei pakkunud oma keskmises arengujärgus tüüpimust, hammasrevil, välja, vaid putkis sellest isegi jagu saada, puht viisakuse pärast, seega küpse motiiviga. Edasi kulges asi tavalist rada pidi: ma hoidsin end pinnal mõttega, et teoreetiliselt võttes ei oleks Sinuga tutvumine ime. Algul tahtsin näha Sind lihtsalt sukki jalga tõmbamas, siis sukkis ujumas. Kui kahe päeva pärast kolmest mõtetest väsisin, hakkasin Sind vajama. Ei tahtnud Sind enam üldse näha, sest Sa vilksatasid puhkekodu miljöös liiga tihti söögitoas või koridorides minust mööda, näidates küllastumiseni mulle oma lõpukult veel blaseerumata blaseriid. Aga mida tegin õhtuti mina, va kiimleja: ma istusin oma toas, jalg üle põlve, ja mu tooli kõrval seisis teine, tühi tool, mille

seljatoele ma asetasin oma käe, kujutledes, et Sa õlg. Keegi pole minus sellist igatsust tekitanud. Sina, istudes nahtamatult mu kõrval, ja ma ei prounud Sind naha, ja Sa olid minu jaoks ruutjuur mil kaheksast, millega ma ei osanud tehteid teha.

Abielupaar Leivarteid silmasin ma juba sookselt. Ning et ma soogisaalis eelistasin inimesi, ei seganud mind keskendumast toidule, otsustades valida koha nende juures. Abikaasad, lootsin ma seitsi ehk nooremate meestega nii kergesti. Istu. Otse Sinu kõrvale. Sa olid jäanud mul tähele panna, sest ma ei olnud eristanud Sind mööbli hulgas selja tagant, nii nagu ma ei erista mööbli hulgas kõige lähemaid. Ma ei tea, kas märkas keegi, kuid ma higistades ja lollitades, üles sulades ja ära kulades Sinu kõrval oma olemasolu puudsin säilitada praadi oodates kui kohupiima oodates. Ja seejärel las kelter minu kohupiima põrandale. Kohupiima plaraka eest põgenedes olin ma äkki vastu Sind. Sa Sind, Sind. Nii valmistas juhus toda õhtut sihikisustusteemusega ette. Sinu hoiak muutus elegant ja avatuks, aga minu oma kaotas väljākutsuva ulatooni.

Ent Leivart vahtis Sind. See vana kooli mees, teadis imehästi, et nurgavoodikortsudeta naise juures on sundsuse määr nii madal. Tol õhtusöögil vahtis Leivart Sind meeleheitliku aplusega, hoolimata naise huulte valguvast küsimusest, millel polnud ometi rammu sõnakseks saada. Vahtis, kuni rääk hakkas. Sa mäletad tema juttu, Ing, mis polnud natud ei Sulle ega mulle, vaid meile mõlemale korraga, kuigi ma ei olnud Sinuga veel tuttav. Kuid ei eksi, öeldes, et ta rääkis lausa piinlikult meile mõlemale korraga — ja see oli rank rõõm. Me olime tema sõnades, Ing, selles tühises, mõttetus lauamööbloogis. Mitte keegi ei suutnud hiljem rohkem.

Selles pansionetis, rääkis ta koreda, luriseva keelega, kuidagi suuvõlvi kõmisedes, nii et me uskusime vist mõlemad: sellel on suus plastmassist riistad; selle pansionetis on üht-teist varemgi juhtunud. Siinkalpidas ta kinni, sest oli osanud meid juba esimese sega kõita, kõita mitte niivõrd meie tähelepanu, kui võrd meid endid peene, rõõmsa ämblikuilaga, mis ka

on liks. Ta viitas ettepoole, mõistsin ma hiljem, sest Leivart oli mees, kes rääkis puhtast paratamatusest; ja hernehirmutis oli ta, kes loksutas põllul oma puitasemeid, teadmata, kelle kasul ning mille heaks. Ta kuulates ei tekkinud mul kordagi küsimust, miks ta võib või mida ta saavutada taotleb; teda kuulates ei teinud ma kõhedust, sest küsimus oli hoopis suurem: kas sepitsusi ta vahendab, see ükskõikne mees? Ma vestasin noorpõlves nõgeseleheteed, jätkas ta seoseid hingates sugava korrapäraga nagu magaja, kuid ta sõnad tikkusid meile, Ing, üha lähemale ja ma vestasin väga seda nõgeseleheteed, vajasin seda äkki jahmunult, ehkki ma selletaolist eales polnud proovud. Ja kirikukoori lauljad vaatasid mulle ikka ülalt, ja ma enne etteastet tolle hägusa veega suud loputades või häälepaelu puhastasin, kuidas soovite. Nad olid enamasti snoobid, kes ei laulnud kunagi tunni aja kestel peale söömist — kartsid, et rikuvad jumalasõna. Kuid tänu minu külmale nõgeseleheteele vahtis Leivart laulu ajal ikka peamiselt minu suud, sest külm ta kuulis sealtpoolt kõige helgemaid toone tulevat, ja ma olin mina see, kes teenis endale väikseid kaneele üleriputatud pühapätsikesi, mida ta naine pühapäevahommikuti kodus küpsetas ning millega ta aga enam lauljaid premeeris. Kas mitte malestus nendest pühapätsikestest ei sundinudki teda rääkima nõnda pikalt täis suuga? Meie Sinuga istusime tema vasest lõpetanud söömise, ning Leivarti naine ei puutunud üldse asjasse, tema asus kusagil kaugel väljaspool, ja kuigi füüsiliselt nii meie lähedal, ning ta võis Sulle otust otsa vaadata ilma Sinusse mõjumata. Ta ei teetne, ent ta oli kala — temas ei olnud meeldida. Siis ulatas Leivart Sulle leiba, mis oli taas üks hõndamata tegu minu tookordse mina jaoks, sest me lõpetanud juba magustoidu, rääkimata praest, ja ma ei ehkki häbenedes, võtsid leiva vastu, panid ta lauatikule, ja leib lakkas lõhnamast, näis nii, sest Leivart oli selle leivakääruga andnud Sulle nagu mingi andi, mis jäi minu eest varjatuks. Ja ma aimasin, et ta, kes Sa oskasid olla mulle arusaamatu ja seeläbi minu kurbuse vallandasid, olid hull laps, kes oma võimetega vastutustundetult mängis, kes liiga palju vahtis arusaamatu olla nooremate jaoks ja suhelda

vanameestega nende ainuomases keeles, keeles, mis ainult vanameeste keel, mis sisaldas eneses vähe likku ning palju üldist, keeles, mis ei olnud vanamehe parisoma ja milles ei olnud pettumust. mõistsite ehk vanaharra Leivartiga mingit reaalsust, aga tema pani ka sunkohal punkti, mis sellega noorematest üle olevat; ja Sina uhkeldasid jemm sellega, unustades, et vanamehed elavadki keelele, mille taga puudub õndsuse mõõde, et kee nende elamisvorm, mitte kutse tantsule või võitlusele nagu meie, nooremate puhul. Sa mõistsid Ing, tema lõplikkuses, ent Sa ei mõistnud, et ta lõplik. Kui tema, vanamees, Sulle leiva ulatas, pidasid Sina ikkagi seda signaaliks, ehkki Sa tead aru said, ja ei võtnud leiba leivana ja vanamehe paratamatuna. Pea meeles: Leivart ulatas Sulle leiba ja see oligi kogu tema teo mõte; seega oli see tegu tühjuse, ehkki just saärasena õilis. Aga see ei olnud jendamatata tegu, nagu ma hiljem aru sain, see oli tühjus. Sina pidasid seda vanamehe temperamendiks, mis see oli tegelikult saatuse. Leib jäi lauale, teie vaikus ja siis ütles vanaharra Leivart: te olete ju paar. Ei mina ega Sina imestanud nende sõnade. Mingi õnneliku hajameelsuse tõttu pöörasin oma pead Sinu poole ja nägin Su rüppe asetamas käsi. Muud midagi. Aga see oli elu, mis oli elamist väärt.

Ning nagu tookordki, olen ma ka praegu lõplikult seegi. Ma ei tea, mis juhtus. Ma ei tea, kas Leivart minu poolt või vastu. Ma ei saa aru oma jutu loogikast. Ma lobisen ju nõndasamuti, et seda hetke suureks kasutada, sest kui ta Sulle leiva oli ulatanud ja seejärel ütles: te olete ju paar, ja kui ma siis käsi Sinu rüppe nägin, siis oligi see kõik, mille-pärast me elasime. Nii narrilt ja nii pretensioonikalt. Nagu elaksime tõesti millegi pärast. Ei, me lihtsalt elasime millegipärast. Ning ei esimene, teine ega kümnenda. Ingile suuda tõestada, miks me elasime, Ing. Me peame vaid märku anda, et oleme millegipärast elanud. Aga keegi ei pruugi seda uskuda. Just seetõttu ma ütlen, et millegipärast me elasime.

Siis jätkas Leivart ning tema naisel tudisesid korraldestades kullatud plekist püramiidid, mis kinnitasid

hobetraadikestega: see pansionett, noored inimesed, kuulus kord kelnerite ühisusele, ja mina kuulusin kelnerite ühisusse, sest ma olin kelner. Oskad Sa öelda, kas needki sõnad olid paratamatud, kas needki olid mõeldud? Või oli see nüüd trots selle paratamatusele, millele ta hetk varem oli pidanud alluma? Aga minu küsimused, kogu minu rahutus osutab vaid sellele, et ma mitte kuraditki sellest ei maleta, millest see nii suuri sõnu teen. Asjadest, mida ma mäletan, ei saaks nii suuri sõnu teha. Aga seegi lause ei tõesta midagi. Ja Leivart jätkas: kelner ei hooli moraalist, ent ta hoolib õigusest. Ta on korrektne ja mitte-moralisväärt inimene, ning nagu kõik teised, mitte ainult töötundidel, vaid suües ja magadeski on ta oma meelipaela esindaja, see tähendab kelner. Raha võtab ta alati natuke rohkem eeldatust, kuid see ei kohusta teda mitte milleski olema enam kui korrektne. Kelner asub oma tööle eranditult rahalistel kaalutlustel, ja tema ametiedu eelduseks on ükskõiksus raha vastu. See vastuolo teeb kelneri ebamoraalseks. Kuid tal on õigus ebamoraalsusele. Sest tema ametit ei austa isegi paljuski mitte. Sina, Ing, pugisid selle jutu ajal isukalt oma patuleiba ja näis, et Sul olid minuga seoses minimealsed plaanid tekkinud, mida ma pidasin endale suureks üllatuseks. Minagi arvasin, et maailmas on signaale ja sümboleid, mis kutsuvad suurtele tegudele, minagi olin veel noor, nagu me kõik, vastupandamatus lõpmatuses, aga nii isoleeritud selles maailmas, mis meie ümber omasoodu toimus. Kõike võis veel juhtuda ja saatuse ei olnud veel meie jaoks.

See maja on vihkamist väärt, ütles Leivart ja õõnestas ikka sedasama lauset, mille ta oli pidanud meie kohta ütlemas, Ing; ning ma ütlen meelega «õõnestas», ja ma ei saa ju lasta kõigel toimuda, isegi sellel seitse torda neetud saatusel mitte, mille vanamehed meie üle laotavad; me peame ju ikka mässama, ehkki meie noorus ei ole enam kaugelki nii noor, et me võime selleta hakkama ei saaks; aga me peame mässama, kui me tahame tõestada, et vähemalt kunagi olime me tõesti verinoored, nii noored nagu ei iial teinud, ja et mitte keegi ei saa iial nii nooreks, nagu meie kord olime, Ing. Usu seda, usu seda kõigest hingest, nii, kuidas Sa vaid jaksad, nii, nagu usub sünnitaja oma

sünnitamisse. Siis ei vaja Sa enam ei esimest, teist, kolmandat kirja Ingile ja minagi saan lahti oma kohase vaevast maailma esimest, teist ja kolmandat korda ümber kirjutada, justkui ta olekski kirjutatud. Leivart suunas oma jutu lausa pünliku täpsusega meile, rääkis meie silmi ja suhu, aga meie ei olnud süüdi, või kuidas, Ing? Meie ei olnud ju süüdi, et olime noored. Meie ei uskunud teda, aga peab sus saatust uskuma? Ei, me olime liiga vastne paari uskuda asju, mis nangunil pidid tulema.

Mu Rosalind oli siis veel teise oma, jätkas Leivart ning me uudistasime Rosalindi, kes istus tõesti tume ja polnud seda nägugi, et võinuks üldse kellegi olemas olla — ühik kalaliha sametise toolil. Mul on õigus, et maja natuke jälestada, noored inimesed, ütles Leivart, ma käisin siin vanal verisel ajal oma talviseid pulkaid veetmas. Kuni ma käisin viimast korda. Sest nüüd enam ei kai, vaid tulen päevaks-paariks vanu aegu teile tegema, kui see teile midagi utleb. Aga meile ei ole see midagi. Või said Sina temast ehk arugi, Ing, kas see arusaamine ei heidutanud. Sind ülepea, sest noorust oli Su ümber veel kui muda ja me mõlemad pühendasime selles mõnuga. Sa tonksasid mind laua alla jalaga, küllap tahtsid juba ära minna. Mina aga peitsin oma heldinud silmi Leivarti suuprakku — ootasin veel. Veel tonkse Sinult, kes Sa olid mu vabatahtlik, lootsin ja hea. Mu vabadus, mida ma oma noorusrumalusega pidasin vaid signaaliks. Otsekui olnuks midagi vabast selle taga. Otsekui armastuse leek oleks enne või pärast. Otsekui oleks see, mida meile kogu maailm ennustas, ise veel millegi ees. Peatu, viiv — jah, seda oskasin ma veel huuda. Kuid ma ei osanud surra, vaid jätasin ootele. Minus ei olnud nii palju kuradit, et seda õnnetust ajal ära lõpetada. Ma kartsin, et äkki juhtub õnnetus. Vaid õnnetusi võis juhtuda — nõnda oli meid koolis õpetatud. Nõnda kadus armastus peaaegu ära. Kadus ära. Sai märgiks või endeks. Endeks, et me jää rahule.

Ja Sa ei tonksanud mind enam jalaga. Sa lendas tagasi oma kaugemale orbiidile. Jah, juba siis alustas Sa lendu, ehkki ei Sina ega mina seda aimata osanud. See armastus oli nagu tule toomine. Suütasid ja läksid. Aga mina ei plahvatanud. Ma jäin vinduma, sest ka

en korraga ära põleda. Ma hakkasin kartma, et minuga juhtub õnnetus. Ainult õnnetusi juhtus maailmas, kus kadus armastus. Ent armastusega ei arvestanud keegi. Me ei eest meid ei hoiatatud. Me ei teadnud, milline õnnetus on. Ma pomisesin vaid: vabandage. See oli spontaanne ja paratamatu sõnake, mis mu huulilt minult küsimata tema jutu sisse lipsas. Leivarti jutu lõpetamisel Mispeale vana Leivart mulle oma vanal elegantsele tunnustust avaldas, tehes peaga kerge nõksu. Ma ei võinud kõnelda nagu vanamees, tahtmatult ja objektiivsete paisutusteta. See oli nii igav ja absurdne, et see kõnelemine, aga see ohgi vist objektiivne tõde. Ma vaaris vanamehe heakskiitu. Sina, Ing, olid nüüd kes ei mõistnud. Nüüd ma maksin Sulle kätte leiva. Nüüd oletasid Sina salasidemeid minu ja Leivarti vahel. Olid kade ja kõhklev. Sa usutlesid mind pikalt, oses vaikuses, kangekaelselt minu muhelust takseerides, Leivart aga kummardus üle laua, murdis Sinu leivatükist, mille koorikuriba veel salvrätikul olis, raasukese ja pistis endale suhu! Nii. Ma vajusin laua alla. Kohe hakkasin ma kahtlustama sümboleid ja vahel. Kohe. Uuesti. Ja kõigel sellel ei olnud midagi ühist armastusega. Ainult tema sabasulgede vihin juhtas veel lae all tolmu üles.

Noored inimesed, küsis Leivart, te elutsete vist üksteisel korrusel? Me ei elutse koos, vastasin ma kiiresti ja teadvustanud hästi, millele ma just vastasin. Me mõlema toad asusid tõepoolest ülemisel korrusel — kuid ka Leivarti oma. Nii-nii, mõõnis Leivart, ühe ülemise korruse tõttu on varemgi arusaamatasi juhtunud. Leivart oli Leivart — süüdimatu, objektiivne vanamees. Ta nõelus meid kahte oma sõnadega kokku, aris meile pahe raskelt helesiniseid kujutlusi, kuid ei kōike vaid selleks, et meid hiljem teineteisest seda lusamalt lahti rebida. Ja ometi poleks ilma temata meist iial saanud paar. Tema sidus meid, sest muidu oleks ta saanud meid lahti rebida ja meie ees saanud kehastrada, ent fakt on hullutav ikka, sest tema ja minu üksi tema sidus meid. Ta vabastas meid liha kinnest, tegi meist sõnad, ta kiskus meid välja meie kehlikust kaugel-seisust, mida me ise polnud võimehired väärama, ning muutis meid manipuleeritavateks, tegi meist ajaloo, tegi meist lihtsalt armastuse loo, viis

meid objektiivsesse maailma. Ma ei tea, kuidas teistest paar. Võib-olla on inimesi, kes oskavad ise sõnadeks rääkida, selgeteks, ühemõttelisteks deks kogu selle mulla sees, mida armastus meilt n. Aga meie ei osanud. Leivart päästis ja lõpetas. Ta andis meile võimaluse, aga me ei osanud surra.

Kui Leivart oma jutu lõpetas, kui Leivart meid oli pannud ja juba nii pikalt üheskoos elada luba et vähemalt Sina vist tundsid, nagu oleksime paarkummend aastat igavas abielus vielnud, mul tahtmine teda solvata. Ma proovisin midagi, see kukkus ilmselt läbi. Kas neid esineb ikka küsisin ma, viidates arusaamatustele, mis tekkivad mistel korrustel. Neid esineb, vastas tema sõnavahetamõistmata ilmselt kübetki minu nurjunud taotlust ja lisas: need on hotellielu lihtsad rõõmud, ma arvan. Ent vanamehe lihtsad rõõmud võivad verinoore inimese hulluks ajada. Nii imelik on see maailm. Üks ots on teisega läbi.

Kõik, mis siin paberil, on senini vale, ja ma inimese needus seisneb tema pidevalt ärkvelolek kättemaksutungis. Ma lihtsalt ei mäleta, Ing, ei mäleta, kui hea mul tookord Sinu ja Leivarti seltsis oli, kui ma tean, et see nii pidi olema, ja küllap oligi. Minu süüdistusi ei Sulle ega Leivartile ei olnud — tookord Nad on ainult selles kirjast ja neid ei võeta siit kätte. Te ei vestelnud leivatüki abil minule varjatud kuu keeles, Leivart ei külvanud helesinist räädi. Sina avaldunud varakupse nekrofüüa leebe vormi armastuse näol. Oli vaikne talveõhtu. Kuu mõistatuse kohal taevasse heidetud kuldkäbide arvu vanahärra Leivart, kelle geniaalne lause võimaldas hetkeks uskuda selle maailma õndsust. Ma lootsin veelgi uskuda, pikalt ja võib-olla igavesti. Sest ma noor. Vaid sellele lausekimbule kirjutan ma ümber oma allkirjad. Siin on üks ja siin on teine. Ma kirjutan oma kätele, ninale, silmalaugele, et mõnitada võimetut keha, oleksin nõus end piinamagi, kui selle eest Sinult midagi loota õnnestuks. Kui Sa midagi annaksid. Midagi, mis Su emaemad ainult jaoks on hoidnud, mingi huultekõverduse või võileisuudlusega. Oli ju üks selline muinasjutt, paras talve

ol jutustada. Elanud kord kolm luuda, kaks tükki kokstest, aga kolmas rätikuga, sest pidas ennast üks elevandiks. Kahe esimesega pühkis kojamees kol treppi, kasutades just seda luuda, kumma peale põhmas peaga parajasti vihastada suutis, kolmas aga kujutles, et ta on roosa elegant. Tulnud kord mikul vara maja peremees ise trepile, et Maarja karge õhuga kaelavõdinaid arstida. Nägi, et kolmas on kasutamata ja seisab verinoorelt räästa all, kui paremaid päevi oodates, samal ajal kui kaks jäänud luuda on tööst räsitud. Virutanud siis õigepahameelega kolmanda luua vartpidi lillepeenring mananud: sitt ikke maasse! Aga luud moondu naisterahvaks ja olnudki esimene naine ilma. Õelnud siis luud: tore, et ma nüüd olemas olen, ki ma olen olemas ainult sinu kiusuks. Tagane, li hüüdnud peremees, ent ei aidanud see mehine. Luud seisnud lillepeenras nagu naine lillede kesja sulgenud õndsuse ootel silmad. Siis võtnud peremees põuest pussi, et minna ja tappa, aga luud rutanud ja õelnud: kui sa mind ei tapa, siis ma annan sulle igavest elu. Peremees löönud vankuma ja nud pussi minema. Aga luudnaine sirutas oma peo ja sellel seisis võileib suudlusega, mis lõhnas magus ja justkui uinutavalt. Peremees astus lähemale, kus põlveotsad pikkamisi mullale, vaatas, imestas ja unustas siis võileiba naise peost. Sõi, sõi, see maitseb ja küsis peremees kahe hammustuse vahepeal: aga on siis igavene elu? Aga naine vaid naeratas ja us talle õrnalt võileiva hammaste vahele, sõnades: söö, see ongi igavene elu, mu mees, aga armastus juba läbi. Ja peremees sõi, sest ta polnud eales söö- paremat võileiba. Nii küsin minagi Sinult võileiba, sest kui armastus on läbi, siis peab ka ülejäänud kuidagimoodi üle elama.

Mul on külm, ma lähen välja, ütlesid Sa tookord te laudkonnale, kuid keegi ei aimanud selles lauses tuolu. Ainult vanahärra Leivart tegi kelmika näo ning lausus minu poole pöördudes: ärge laske teda anda lumme. Seejärel ta kohmetus, oi, kuidas kohetus see enesekindel vana teener. Ärge laske mind anda lumme, puudutasid ka Sina mu õlga. Kui ma ud esmakordsest Sulle otse silma vaatasin ja neid

õigusi, mis mulle äkki oli antud, kuidagi mõn-
suutnud, siis mõtlesin ma: kes oled Sa, õitsev tu-
loos? Sa olid kena, kena, Sa olid see vanaaegne th-
mis kunagi inimesi sõi ja neid nii traagiliseks
muuta. Sinu ümber oli vähe lihtsat ja õnnelikku
rahva liha, kuid Sinu oli palju väikesi klübe-
konte, mis sisendasid õrnust ja ohvrimeelt. Su juu-
ei meenutanud enam haralist päikesepesa, puna-
tutid olid langenud tihedamalt üksteise peale, om-
nud tumedama varjundi ja muutunud kinnise-
Ainult kõrvaletade tagant paistis mõni sasisem
tus, aga kes Su kaela ikka vaatas peale minu. Sinu
ei suuda ma hoida tagasi hingeldust, sest näen enese
elustuvat saja-aastast daamisalongi, kus naiste nagu
niiske puudrikorra all piidleb vastu eemalolek
elumahlaade vaegus, kus kombes on peenemad ve-
nõõritud talje ja vaikne hämar kokkulepe eel-
vaimu, mis sisimas on jõudnud kerjushiku lihtsa
armastuse otsinguil, lihtsuseni, mis need naised lo-
tulevaks muudab: olla armastatud kas või roobaste va-
külmast kirmetanud poriteel, anda oma viimasegi
kellelegi teisele, aga olla armastatud. See on ulirõu-
tiline dekabrism, ütled Sa, ja olgu Sul õigus, a-
salongi kaudu tahtsin ma jõuda vaid sinnamaani
õelda: Sinu juuksed tõid mulle meelde ühe ka-
metsiku muusikalise motiivi, mida lauldi kord sõna-
«kriiska kui nukk, kes ei tea», ning mul tuli hinge-
peale. Sest võib-olla nägin vaid mina uksinda
kõrvade taha ja teistside Sa ennast niikaugale ei na-
nud. Leivarti-sugused kassivaistuga vanamehed vo-
ju teada kuldlinnadest Sinu lõhnaval kuklal ja
lubasid neil sellest ehk edvistades raakidagi, aga mu-
Sa näitasid seda, salamisi ning kommenta-
deta. Ja nüüd on enesesüüdistus nii magus tule-
sest ma olen ikka veel alaarenenud ja magus kon-
selles, mis puudutab mälü: Sa oled mind küs-
usaldanud mulle rohkem, kui ma olen suutnud
võtta.

Igatahes läksime me soõgisaalist otse lumme
Sa olid Leivartile nii kenasti piki-pükse andnud, k-
rates tema sõnu selle kohta, et Sind üksinda lum-
lasta ei tohi. Ja siis hakkasid Sa kohe vigurdama, k-
peale seda, kui ma «sarafan» olin öelnud, sest ma o-

õnnetu ning sulg tõi suhu aiva valesid sõnu, mis
üle aga kohutavalt nalja valmistasid ning mulle
õnnetsi midagi varem kogetut meelde tuletasid, nimelt
«et on olemas kunst öelda valesid sõnu õiges
õigs. Puude all seistes vaatasin ma nagu jutujätku-
rget kuud ja see oli hea jätk meile mõlemale. Sinu
münd ei lasknud aga rõõmul juba algusest peale tule-
ta jääda. Sa viskasid mu näkku peotäie lund, millel
villase kunda lõhn man, siis toppisid mulle lund
me vahele, hoolides niivõrd vähe minu tulevaste laste
õnnest, et tekkis tahtmine Sulle viitsu anda. Ning sel-
õkel, kui mul oli tekkinud tahtmine Sulle viitsu anda,
õnasin ma Sind kaua-kaua, nii pikalt, nagu vaid üks
õk võib kesta, ja ma ei uskunud, et see olen mina
õnõnda elab. Jalle viskasid Sa mu näole lund, soo-
õlades ta oma pihkudega ules. Vesi nirisest minu
õh, kogu mu nagu oli märg, nagu ta seda varem pol-
õd olnud, keset talve, keset külma lund oli mu nagu
õg ning silmad pisarais nagu enne Noa laeva mine-
õd Pergele, muhatasin ma ainult. Ja siis küsisid
õuhe imeliku küsimuse: miks ei hakka sa vägivallat-
õna? Ja ma ei mõistnud Sind sageli esimeselt sam-
õt mida siis? Ma seisin näoga vastu allee sügavikku,
õa püsisid mu ees ning mulle nais, et Sa olid minu
õnde kusagilt allee sügavikust kohale jooksnud. Võta
õvaks mind pisut tappa, ütlesid Sa hullamisest hinge-
õna, ja siis: sa ju võid seda. Ma pühkisid vist varru-
õa oma vesist nagu ning mul oli üsnagi... jaa, aga
õei saanud aru. Maailm nõudis mult midagi, mida
õulle koolis polnud õpetatud, maailm nõudis mult
õmurdmist, aga kust sellega kull pihta hakata?
õst pidi murdma nii, et kondid ragisesid ja veri väl-
õaga kust sellega kull pihta hakata? Paksud kasukad
õtsesid meie ihu ja käsi ei ulatunud peaaegu kuhugi.
õt tal midagi võtta oleks olnud; ainus vägivallaga
õstuv mote, mis mulle meelde tuli, oli, et ma võiksin
õlle jala taha panna ja Sind ümber lukata, kuid nii
õumal, kui ma õlingi, taipasin ma ometi, et jalga taha
õnnes ei munda naist murdma. Ja nagu kiretu inglise
ões, luristasin ma ainult ninaga, esitades Sulle maa-
õmajaloolise küsimuse: kas jalutame nende lehisteni?
õh, kuulsin ma vastust, ja me võime neist lehistest
õi edasi jalutada, imekallis, kui sa mind niikauaks

veel murda ei jõua. Ja mina mõtlesin vaid se-
 valgus on ikka valgus, olgu ta punane, kollane,
 sinine, ja et punane, kollane või sinine on valgus
 inimliku piiratuse ja subjektivismi tõttu, me-
 lüusikihust tingitult, ning et jumalikul valgusel
 värvi. Pansioneti teisel korrusel lükati raginaga
 raami sisse kulmunud aken ning kardina vahelt h-
 imbuma kiulist tubakavingu.

Ma haarasin Su käest, keerasin Su seljaga
 poole ja viisin Su eemale. Sulle meeldis see va-
 arvasid vist, et see ongi vägivalla algus, lõpuks
 midagi spontaanset ja kordumatut. Kes on see Le-
 küsisin ma, püüdes Sind jahutada Sinu illusio-
 Ja Sina vastasid peaaegu kilkväl: need ei ole
 lehised, vaid kõige tavalisemad kuused, imekallid,
 on kui mälestus Riost. Ma teadsin väga hästi, et
 ei ole lehised, ma ei eksi ial lehise ja kuuse po-
 ent see lehisejutt oli olnud nali, kujv, inglispärane
 milles Sina, Ing, vist nalja ei osanudki naha. Mar-
 mata, ühemehe nali. Leivart on maag, ütlesid Sa
 võiks su ära teha, kui sa tütarlaps oleksid; võid
 ölekõrie abil kakaaugu kaudu täis puhuda nagu me-
 lane oma hobuse ja siis su napuga lõhki vajutada
 plonni, ja sa oleksid ainult kortsus kest. Ma ei pu-
 nud Sind taltsutada. Me laksime lumes mõlemad
 elu eent mööda edasi ja mulle nais, et meie lõik-
 koht ei olegi veel nii kaugemale jäänud, et sellest ta-
 rü kida. Mitmes naine on tal see Rosalind? küsisin
 viimaks ning Sa vastasid: kujutle, ainus. Aga Ro-
 on vaid nahk ja kättevari, sest ta pole päriselt ko-
 sealt, noh, imekallus. . . mille järgi inimesed ka-
 liigutatakse. Aga Leivart on mõd, pea meeles. Sa o-
 lausa kohustatud teda armukadetsena, kui sa n-
 paasia tahad. Heakene küll, sõnasin ma, on mitme-
 sed mehi ja naisi. Aknal, mis parani sui meie kuk-
 vahtis lükati kõrnal kardina eest. Ent me olime jo-
 nud paris allée sugavikku, kus Sa oma fantaasiad
 jätkasid. Ma tahaksin nüüd meenutada Sulle
 puustiku ajalugu. Ma tahaksin rääkida Sulle
 mida nimetatakse turneteks, ning ma ei tea mit-
 võimsamat Sinu koitmiseks, kui on ajaloo tunne, ja
 tunnete ajaloo tunne. Sest ühelgi alleel ei ole me-
 mene paar, Ing, ja mitte kusagil ei ole me isegi n-

nn päriselt ainulaadsed. Paik, mille me oma jalutus-
 puuks valime, valib meid oma ohvreiks. Kuid ma ei
 ta veel praegu pihta.

Kaks korda meie teel kukitasid Sa lumehange ja
 lasin ma muidugi heameelega sündida, sest juma-
 latud on need naised, kes oskavad end ise lõbus-
 Ja kaks korda paiskasid Sa tõustes mulle kamalu-
 lund näkku, rebisid mu oma käevangu ning me-
 me edasi. Põletavvalgud lambid näugusid traatidel
 kohal. Võib-olla ei olnudki lund, vaid me enese
 ngest lubjastuvad ajukäärud. Sa tegid ettepaneku
 angida kafeed, ning raske oli isegi karmil põhjamaal
 meest, kes sinusugusele talikukkujast kaole seda
 soandanud keelata, sest vaata imet: kardinakõrin-
 nsoneti poolt oli vaibunud, kuigi vaikus maja ümber
 ul kaugel näis ebapuhas, ning Sina, Ing, jõllasid
 olla otsa nii avalikult mind armastades,
 ma istusin lootusetult hangele, siis vajusin selili.
 Seda ropumalt kahepaikset ei olnud ma eales tund-
 el ma pelgasin Sind äkki jõledal kombel, sedavõrd,
 oleksin tahtnud peaaegu nuuksuda, kuid hoopis Sina
 sed, põlvitades minu kõrval, aga mina selitasin.
 nuuksusid igapäevaselt ja rõõmuga, nagu oleks see
 olnud minu nuuksumine, mida Sa nuuksusid,
 kingitus Sulle algava aasta puhul, minu õnne-
 Ja minu hirm Sinu ees oli uhte põimitud tundmu-
 — ainult sellest hirmust leiadki Sa kaitset. Hirm
 suurtest silmadest ütles mulle, et see on tasu
 süguse eest, meenutus elust, mida sai elatud,
 stus armastusest, millest muidu mitte midagi järele
 ja Sa ütlesid: ma mangin Sinuga kafeed, Ruuben.
 kummardusid mu näo kohale, hingasid õhku minu
 See oli peaaegu kohvilõhn, küll hapukam ja
 meem. Sa nuuksusid ja hingasid õhku lausa vaheldu-
 nisi ning vahetevahel luksusid naerust; aga hangel
 lamades umbusaldasid ma Sinu liigniiskeid silmi. Mine
 ja, Leivart, hüüdsid Sa äkki oma selja taha, nutsid ja
 jookisid. Aga see nutmine oli ainult kiimaline naer, mis
 pandki nakatas võitlema hirmuvõrkude vastu, mida
 ole suhkrupäiste kuuskede ladvust kaela pilluti, sest
 Leivartit ei olnud ju! Ei olnud ju! Ma mürasin Sinuga
 hangedes nagu kõige tavalisema tüdrukuga ning aega-
 mööda muutus Sinu naer normaalsemaks, kuni me

mürasime vaikuses, et siis jälle teeleminekuks tõusta.

Mida tead sina Riost? kuisin ma, kui me edasimüsume, vihjates Sinu sõnadele, mis toodud on ning Sa jõllasid mulle otsa, hambad sinised ja ilunud, ning oksendasid esimest korda. Tea, kas ka vois lugeda kafeemangu sisse kuuluvaks. Sa tantsid hapuksläinud kohviubade lõhnaga. Kui Sa oled vatsa piisavalt kergendanud, söid Sa suupuhast lund peale, taolise rahuga, nagu ei oleks kõiges maailkus tõepoolest midagi häbenemisväärsset, kui arvata valelikud sõnad. Sa ulatasid mulle isegi kulmad näpud lund süües, seejärel terve peo ja soostusin seda pidama usalduse märgiks, ehkki andsid mulle kohe mõista, et usaldusleping on poolehoiuavaldus, vaid eelkõige kohustus mitte segada: hoides oma pihku mu pihus, hoidsid Sa kätt ka lihtsalt kinni, kuni Sa oma teise kaega tabletid leidsid ning suhu libistasid. Minu pihku peopesades tuletasid Sa aga mulle meelde, et kui leppimised alla kirjutatud, siis ei räägita enam allakirjutatud motiividest. Niisiis, kolmanda tableti puhul ei pruudnud Sa enam vargsi lumehange kükitada, vaid tõotasid oma asja avalikult. Kui ma nägin neid tablette Su silmades lahustuvat ja ripsmetel helkivaid sookristalle, siis sain ma aru, et üks korralik keretähtsee, mis Sinu kasvatuses puudu on jäänud, selles mul keretähted veel hinge ei naruta. Ma ei uskunud kord legende Sinu lumesundimisest ning lumepesemisest, sünnitaja peletamist lumehange pidamisilusaks valeks, nagu Sinu uhkustki jaoks, mille enesehaletsuse meri loksub. Kuid kes Sind ei ole näinud, sai kummalisel kombel petta. Nagu seegi, usk.

Niisiis, mis oli Sinu jaoks Rio de Janeiro tollel ajal, mis juhtis meid välja kelnerliku ebamoraali kannu saist ja kus ma teada sain, et isegi oksendamise võib armastust avaldada, sest Sinu toredat käepigistust ma maha salgama ei hakka? Mis oli Rio Sinu kui kogude tütarlapse jaoks, kes ei olnud ju sirvinud matut kaugest maast Brasiiliast ja ei aimanud hinglase kahepaikset elu päikeselinna ning porikute vahel ja kelle sugulaste seas ei leidunud noid

seid uljaspäid, kes Brasíilia istandikesse kõõlunud proovima purjetasid, et asutada hiljem oma äri või kodu või isegi karavansera (sedagi sarvilist sõrmetetati mõnikord hoolega jutu sees, kaunistades a pudrumae-illusioone). Sinusugune tüdruk, Inga, üks saarast sotsiaalse alatooniga pildistikust hõlmas, Sind oli juba enne seltskonda vilmist kooli rippuvate kannikesekimbustega ara rikutud, e istutati haledust Su traagilise sunnipärimuse. Sina ei ajanud napuga jarge maailma poliitiliselt, et katsuda ise labi Brasíilia Liitvabariigi nurki piiri. Sina ei koostanud poisikese kombel nime suurlinnadest, mille tipus seisis meie ajal ikkagi hambulise siluetiga New York, aga kus Sinu unelma lapselapsed naevad seismas ehk juba Mexico, ei; Sina kuulsid Riost esmakordselt tänu saksa kunstmuinasjutukestele, mida keegi vanatädi, keda Sa vanemaks saades ahviks söimasid, Sulle ühe rubla eest käis mõnikord ümber jutustamas, kui Su vanemad la palusid. Ehk oleks Sa hiljem isegi otsinud neid Ornecki või Beerbaumi väljaandeid, millest Su hoidja sulle lugusid ammutas? Sinu tädi ke ei olnud rahvalik. Pigem oli ta üks sellest kurvameelsest ja jõuetu eesti tõust, keda healoomulisteks kadakateks kutakse. Tema jutud ei jõudnud Riosse Alutaguse kaudu, et lapse fantaasiat õpetlikult läbi koduõue laenamise ilma talutada; nad olidki Rio — roosa, provintsiult peenendunud ihalus, mis arvab oma hinge leidvat olevat tango kirglikes käikudes, aga armastab tantsu eelkõige lastetoapitside puhtuses.

Ja nii vormiski kadakliku vanatädi naisepiin Sulle ksa kunstmuinasjuttude pudemeist ümmargusi kuregusid, millest Su mälu omakorda vaid tundelisi pudeid alal hoidis — ja üle kõige nägemuse Suhkrupääst. Et Suhkrupää on mägi Rios Botafogo lahe kaldal, vine fetiš Rio prahivedajale, kuid magus ja valge tule — nagu lumi. Sa oled eluaeg tarvitanud peenelükisuhkrut, kaldud seetõttu arvama, et peasuhkur midagi magusamat kui need, midagi kosutavamamat tlassi; lumine magus suhkrupää on Su ime ja tema ajamaist kehastust armastad Sa lumises kuuses. Nagu hull püüdsid Sa siseneda oma illusiooni, süües, armates, nuttes, läbinisti kehalikult, läbinisti naise-

Ikult, täisvereliselt, ausalt, kuid arutult. Sa ei talle eepikat, eepilist distantsi, heietust. Kunstmuinas ei olnud Sulle heietused, vaid mõistukõned meie elada. Nii Sa rääkisid ja läksid tegelikult veelgi kemale. Sinu allegooriad ei olnud enam mõistukõned, vaid sensuaalsed, justkui läbielatavad sümbolised uskused sümbolisse, mille sügavusi saab mõõta lüüdes, nuusutades, paitades, kuulates, vaadeldes. Nii selikult, nii täisvereliselt. Kuid sinisuka hing ois sees. Ja kadaklik tädi mitte ei andnud Sulle, vaid tuis Sult Rio. Sest ta lootis, et Sind rahuldab sentiimne mõtiskelu, allegooria, mida Sa ise sundisid boliga võrduma.

Aga talv pansionetipargis oli tõesti igavene. Ma hakkasin ma Sind kaenlaaluseid pidi maja poole vedama. Sa rääkisid veel päris inimese moodi, kuid keha ei kannatanud enam pinget välja ja andis järele. Ma vedasin Sind nagu kõnelevat kotti. Füüsiline pingutus on parim rohi hüsteeriliste tütarlaste vastu. Õigel ajal pole kere peale saanud. Ma talusin äärmiselt deliirse sõnadevoha. Sa ütlesid, et näed kuuselmaipõrnikaid ning sundisid mind peatuma. Sinu ootusel laususime me kahekesi nõiasõnu, mis pidi peatama kate võimu hävitama: põrnikad, põrnikad, käenõu, unen näete nüüd unest und. Sa kordasid sõnu kaua, siis aga avaldasid saladuse: «põrnikad asemele võib panna igasuguse sõna ja kaitsla end selle moodi mis tahes kurja vastu. Sa lausused: vähem sellel maal ja meie jaoks on kõik sedaviisi, sest ma ei saa teistelt võtta ja teistele üle kanda — ta on minule hääle kaja. Siis vedasin ma Sind jälle mööda pansioneti poole, kuigi Sa halasid, et ma ei seisaks põrnikate poole seljaga. Ma vastasin Sulle toorelt, sest nii vastikult hapumagusalt haies Sinu ümber, roosa oli Sinu keel ja nii punnis Sinu silmad: kopsad oled endale raudsed püksid jalga ajanud, tpsi, et Sind nii raske kanda on, kas Sa arvad, et mul pole puuri kaasas, et Sinuni jõuda? Ma tabasin rohkem märki, sest peale seda tõusid Sa korrapealt enese jalgele, kõndisid jälle omil jalul ümber ja sisistasid lõpuks mürgiselt, mida minu süsus kindlasti ei väärinud: sina minu perset katsid, küll ei ulatu, poisu, ei iial.

Banikael-plika! Ma ei hakka ju Sulle lausa röökima selle õhukese paberi, et ainult üks sõna minu kutsumis on õige: sarafan, sarafan, sarafan, punane sarafan. Muu möga jäta teistele kuulata, muu möga jata, et mul oleks võimalus Sinust kirjutada, ükskõik tpsi, ükskõik mis jama. Sest ma ei saa ju kolme viiskummend lehekulge järjest kirjutada: sarafan, sarafan, sarafan... Aga ma pean sellest kirjutama, et Ing, sest muidu ta lõhub mu ära. Mina ei proovim lakkuda, nuusutada, kuulata, nagu Sina tookord, Sa end veel naiseks pidasid. Mina ei proovigi vedada oma juttu allegooriaks. Mina ei taha, et oleks kirjandus. Ma tahan olla järjekindlusetu, igav. Mitte keegi ei ole veel tõestanud, et mõistus nõnda ei püsiks. Ma loodan, et minagi seda tõesta.

Kui Sa sõnasid, et mina Sinu perset katsuma küll ei tuis, siis tekitasid Sa minus jõuetust. Me tabasime teist väga täpselt, me leidsime üles kõik nõrga ja ase, mis meid uhendas. Me olime vist siiski teineteisse kiindunud. Tule ja käperda mind, sõnasid Sa minne langedes ja mina ahvisin Sind järele, rohkem ja masendusest või soovist Sinu pilgu alt pääseda kui li targanud mängulustist. Sa naersid jälle, lumelaps, unised seisid vahimeestena me ümber, Sa veensid mind uuesti: ära karda minuga hullata, see hetk ei tuis; ning Suur Sepp tagus taevas möögatera vastu kilet alasit ja tahekillud lausa leegitsesid. Oo oli see ja külm, kui nüüd mõistus appi võtta. Aga midagi tulnud sellest välja, sest suutes küll naeratada, iha ja nõudlikult ning mitte sugugi ainult minu jaoks, lautnud Sa end liigutada, veel vähem mürada, hullata või puherdada. Sa ootasid passiivselt, ihu lumes oli laotatud nagu tükk riidesse keeratud savimulda, kõikne, pingetu, nõudlik ja ihane, kannatlik, ülbe, julik ja üleolev, kuni sulgusid Su silmad ja tuis naeratus. Aga nüüd olid Sa täpselt see, keda ma on kartma ei pidanud, tükk mulda sellest maast, mil ma olin kasvanud, mida kaevanud vihmausse otsides koopaid ehitades või surnud loomakesi mattes, mil lamanud nii külma kui soojaga, küll enesesse jõudu, ill radikuliiti kogudes. Ja nõndasamuti, nagu uuris-ksin ma auku maamulda, libistasin ma oma kae Sinu

jope nööpide vahelt sisse, edasi, veel edasi, üha enam
 vamaale. Ja ma ulatusin päris lõpuni. Sa naeratasid
 avamata silmi. Olen vähe kogenud nii ehedat
 meelsust. Sest muu see ei saanud olla. Sa ei ole
 seksapiilne flööt seksapiilse oboe otsinguil, nagu
 Sinust rahvas, kes ei teadnud midagi Sinu tableti
 harrastusest. Sa jäid magama. Looja Sa jälle vaj
 kukal lõhestamas hange, pea kapuutsist väljas. V
 olla hullasid Sa minuga nüüd unenäos.

Aga just siis, kui ma Sinu kaunil ja pehmel, vilk
 naisekohul oma peopesa hoidsin, unustades riiklik
 rahvastikuprobleemid ja tõustes embrüo totaalse
 logismini, meenus mulle vastutus, mis riigistatud
 auruna alati meie ümber hõljus. Sina, Ing, late
 riiklikul maal, ja sinusugused tüdrukud — see on
 lik asi. Sinusugused hoiavad rahvast ja riiki p
 Sinusuguste tõttu peab ikka ja jälle kindlustama
 ning tugevdama järelevalveaparaati, piirama se
 likke õigusi ning andma vabadusi seal, kus neid
 karta pole vaja. Riiklikul vastutusel pean ma hoi
 Sind nohu ja lämbumise eest ning kohendama
 kapuutsi Sulle jälle juuste peale. Parimad naised na
 seast ei kuulu ial ei mulle ega minutaoliste, sest k
 maailm näeb neist und ja peab neid omaks ja p
 kondlik egoism ei murra neid. Hea tüdruk on
 raamat, poiss, mida sa üksinda ei loe, ehkki sa ta p
 endale justkui päriseks püüad osta. Sa olid riiklik
 Ing, tolles Petserimaa metsas, mitte minu isiklik
 lõbustaja. Ma jõudsin, otsusele, et pean Su süles pa
 netti kandma. Toksisin näpuga Su põsele, proovim
 kas Sa ehk siiski ei jaksa ärgata, kuid ei, ei. Viim
 tablettil paistis varuks olevat veel mitu ilusat unen
 Sa isegi norskasid omaette, kuid see ei olnud ju en
 minu asi.

Ma jäin hiljaks nagu ikka. Ja surma hääli hiilib
 nast läbi ja suhkruga mürgimaitset ei peida. Ma ei
 kuidas oleksid Sa reageerinud reanimobiili vilina p
 kuid kui pansioneti ülakorral rebiti jälle kord kõr
 kardinat, mis häitas, et Leivart ei olnud meid unu
 nud, sus löid Sa silmad lahti vastu taevast ning aj
 sinise keele suust välja — piirdun sellega, et hoid
 Sind kirjeldamast inetuna. Mitte keegi ei või
 tahtsid Sa kuradeid või ingleid enesele appi hüüda

hoidsid käeviipega enese püstisikutamist, ma olin nobe
 und haarama. Su lihased olid tüürikese unega juba
 kuskult kogunud. Ja see oli vist tõesti kramp, mis Sinu
 avalil kiskus, sest kui ma Sulle altpoolt lõua-
 pihta nõksasin, siis vabanesid Sa lõpuks gri-
 ist.

h, Sa olid end erksaks maganud paari tabamatu
 ega. Sa tahtsid mulle üht lugu jutustada. Ma asu-
 end heameelega kuulama, ent enne veel tillatas
 olid küsimus, mis minu ajus vahepeal vormunud oli:
 millise jumalatõestuse valiksid sina, poiss, kui sul
 enam muud üle ei jääks?

Ja rääkisid: kui ma alates viieteistkümnendast elu-
 aast aeg-ajalt männipuude asemel palme hakkasin
 nagemas, ja eriti tihti veekogude läheduses, ning nuk-
 tust vaid suurele rõõmule järgnenud puhastustuleks
 polasin, siis tundsin ma neis eksimustes õnnelikke
 märke oma lõunamaisest, helgemeelsest päritolust. Ma
 kukusin, et minu soontes voolab neegri või makaagi
 verd ja et kõik on küll mööduv, välja arvatud päikese-
 line substraat minu punaolluses. Ma sain omaenese
 lõunamaise vere jüngriks ning tõstsin justkui degene-
 teerunud aadlimehe tütar verrega päritud tungid kõrge-
 male muudest väärtustest. Seejuures ei teinud ma
 miski snoobipattu — ma ei värvinud oma verd literaadi
 õrnbel tindiga siniseks. Enese üleolekut muust maa-
 mast nägin ma ainult selles, et minul oli päike veres,
 lajane, võimas, purustav päike. See oli juudi-tunne,
 ma olin tähelepandamatu, ent kardetav plika. Ma
 lasin, et kõik on juba otsustatud ja miski enam ei
 loe. Kui ilus oli minu elu palmipuude rõngas, kas sa
 tead, Ruuben? Nagu hambapastaga klantsima löödud
 viiekopikane, mille eest sai liivakasti mängupoes terve
 prkširi sea!

Sinu äkki kirkastunud kõnevõime avas mulle nüüd
 minu mehelikuma poole, mis oli silmapaistvalt retoori-
 line, mitte nii retooriline, nagu ta sellel liimiplekilisel
 tšeril kirjas on, aga pohmeluslikult graafiline ja selge
 ki. Me olime kõik kuradima sarnased. Kui Sa selles
 all tüüpilises Läänemere lookeses oma vaimse ümber-
 lõkamiseni jõudsid, pahvatasin ma naerma. Me olime
 kõik kunagi tahitilikud olnud, nii ropult lõunamaised
 ning fataalsed, et see võis lausa sea kombel naerma

ajada. Ei, Sa ei olnud üldsegi originaalne. Sa arvasid, muidu ei oleks Sul need vanad jarel jooksnud. Sa olid pigem erakordne tüüpiline tüdruk, nii tüüpiline, nagu seda vahesed olid.

Ja Sa olid sellest ise üsna pea aru saanud. Tuul ja sündmused, mis Sind västasid. Sul ei olnud enam mugav mõelda oma kuumale verele. Sul äkki enam mugav ei olnud, siis Sa kummal kombel lausa ei suutnudki. Ei suutnudki olla talle kellel päike veres mallas. Nii habras oli see Sinu mine. Mugavus valitses Sinugi maailma. Sa rääkisid isegi rangjalgsed buldogid olid nuud minu kõrval ja helged. Minu lõunamaine temperament oli tavalise eneseunustuse jarel labipaistvalt nutuseks muutunud, tuul puhus mulle mõtteid pähe ja peast ja mitte midagi seesmiselt jäika, mida tavaliselt kahtluseks nimetatakse, ma eneses enam ei tundnud. Olen hakata harjuma mõttega, et olen põhjamaalane. Mannipuude taga viirastuvad palmitüved ei ole mu vanavanaisadelt päritud perekonnareliikviad ja muutused kaugest kodust, nagu nõudis lõunamaine ühesuse seadus, vaid sombustest ilmadest vaevatud kakese salajane unelm, tema salapeigimees — nõudis põhjamaaine, kompensatsiooniseadus. Kuid see oli lõppkokkuvõttes jama. Ma ei saanud enam aru, mille seaduse järgi ma pean elama. Sest leegitsevad palmipuud ilmusid mõne aja pärast uuesti ning ta mõjukamalt minu nägemustesse, tegid mulle suurt rõõmu, ajasid kõik, mille olin leidnud, uuesti sassi. Ma leegi avastasid ma, et olen kunagi väga ammu olnud tõeline neegritar, neegritar ehtsa põhjamaa seaduse kohaselt, nimelt lapsepõlves, kui ma lumest und nägin. Kui ma lapsepõlves naalate viisi ainult lund unes nägingi. Ja lumest nägid unesid ju ainult neegritar. Need, kelle hing vajab jahutust. Ja ma armastan pigem lund väga, väga, nii, nagu seda ainult soojavereline armastada võib. Kes ma siis lõpuks olen, Ruu või vasta sinagi? Olen ma valge või must? Olen ma hea või tume? Hardus või labasus? Lehkav või lõhnatu? Al või üleval?

Sul oli õigus. Probleem oli olemas. Küsimused kutsesid meie üle ja kuuskede suhkru oli nende vahel.

olenenud. Probleem oli olemas, ent ta ei olnud egoistlikku laadi. Ta ei nõudnud enese äramõtlemist, tühjaks imemist, ammendamist. Talle piisas vabast olemasolust. Kumma sööb näljane paavian enne, kas kuivatatud arbuusi- või kuivatatud kõrvitsaseemne, kui alada, et arbuusiseeme on ümaram, kõrvitsaseeme suurem? Nii, saarane oli Sinugi probleem, Ing. et näljane paavian ei söö kunagi kaht seemet ühe tuppaga, vaid paneb nad mõlemad korruga suhu. Ja nad olid armastus ise. Sa tahtsid kõike korruga nahka panna. Vaga soojavereline põhjamaalanna. Valge neegritar. Punapaine takutuust, mille igavene suvi põlema pannud.

See teise korruse aken plinkis kui haige sea silm, mille nuud naku. Kardinalid varisesid külgedel. Edasi, edasi kõndides puistas Leivart sigaretituhka ulalt otse kumme. Ta paistab Su eest väga hoolitsevat, ei saanud ma jätta ütlema, kuningal on kulm, naitsik aga viilub. Ta on vereimeja, vastasid Sa väga meeldiva põlgusega. Ja ma muutusin kohe kerglaseks, otsemaid. Iluvistav noot ilmus mu hääle ja sõrmed tegid nipsu. Kus on siis Rosalind, see pettenaine, küsisin ma jutujätkuks. Aga igasuguse jutujätke peale tavatsesid Sa kätte maksta. Sa pidasid jutujätke ebaväärikaks naise jaoks. Rosalind elab ju kõrvaltoas, mu kullakallis, ütlesid Sa õelalt, et ta meie õist pidusööki segama ei juhtuks, kas siis tänapäeva poisid tõesti nii juhmid on. Rosalind on oma õolambikese juba ammu kustutanud, kuuben. Nüüd tegin ma mehist haält, kui sõnasin: kui Sa tead, et Sa oled talle vahemalt viiesaja viiekümne viies tüdruk mudida, miks, kuradima parast, Sa talle ei perset ei näita ja minu tuppa ei tule? Oh, issand, Sa panastasid. See ei olnud muudugi siivutu sõna, mis Sind hairinud oli. See oli kutse, mida Sa häbenesid. Mida ehk ootasidki. Ja mida ma ei osanud esitada, munda, et see Su paastnud oleks. Ma näitan talle perset, nagu ma jõuan, ütlesid Sa, aga ta haarab sellest kumuga kinni ja ütleb, et see on ta õnn. Tore mees, küsisin mina abitult. Ta on vereimeja, kordasid Sa, ta on vereimeja, kes minust paha vere välja imeb. Ma ei salga, et see oli väga leidlik puant. See oli punkt. Kappa edasi, ilus hobune, olin ma vististi mõelnud, ma ei vaja enam tapsustavaid paradokse. Lähme siis Lei-

varti juurde aadrit laskma, sõnasin ma pateetiliselt, puudsid need lausa vägisi enesel vett silmist ja pigistada ja rääkisid, et ei ole õige tulla Sind sõna tapma, kuigi teistviisi oleksid Sa ju lubanudki, sest olid mind kutsunud: võta vaevaks mind tappa. Nüüd jätkasid Sa, on see mäng õnneks läbi ja sa võid naist pealegi viia selle vanamehe juurde, kes mu suhkrunud hõnge pisut kibedamaks oskab muuta. Sest seda ei oska, Ruuben, sa oled veel ise suhkrunukk ja pole seda mehiste kelneriametit veel pidanud. Siis ütlesid Sa hoogu ja kisendasid räigelt pansioneti poole: läheb minust vere välja! Ma võtsin seda alguses kord õelat pseudokarjatust, et mulle pansionetirahva eest kättemaksuks korralik supp kokku keeta, kuid kuna nagu selgus, oli ometi tegelik. See oli tõeline appihüde. Leivart peatus oma edasi-tagasi tammumisel, jäädvõetud vahtima allee sügavikku. Siis jõnksatas viivuks kõrva. Ja keeras taas raadio üürgama. Rebekka! hüüdis kast-raadiol hääle raadiost üle lume. Rebekka! lõi meile igatsuse hüüdu vastu vahtimist. Leivart seisis avatud aknal, kaalul rinnal risti. Sinu silmad, Ing, hakkasid kilama, Sa ütlesid end minu najal püsti nagu uss ja sisistasid: lähne! Laksimegi. See oli marss pimedusest tagasi valgusse ja paistis, et Sul oli, kelle juurde minna. Sa lausutasid mind. Me haistsime üha tugevamalt üleva, langesvat tubakalõhna, eristasime üha selgemalt Leivarti läikivaid metallsilma, siis kuulsime ka üleva, võikalt muhedat naeru, mida meie põlvkond, Ing, küll naerma ei ole õppinud. Siis jõudsimme me pruun, värvipastaga ülemäkerdatud tagaukse juurde, paratavalt räästa alla, kust Leivart meid enam kummardudes nägema ei ulatunud. Aga tal polnud vajagi üle akna laua kummarduda, sest tal oli tema vanamoodsad pingevaba naer, ökoloogilise mõtlemise eelne selline konnanaer, piiratud aegruumi naer. Niipalju meis ikka ühist oli, Ing, et tabada Leivarti naeru võltsi munt. Jah, see oli maaisand. Temap see oli oelnud: te olete paar, ja temap see ka selle üle naeris. See oli kelneri kuningriik.

Märdunud ukse juures pidin ma nuud Sulle ometi midagi töötama. Tööta mulle midagi, palusid Sa. Kas igavest armastust? küsisin ma vastu, hambad irevil. Tööta igavest armastust, olid Sa nõus, siis saad sinu

mehe teoga hakkama ja mina võin end sellel vanamehel rahumeeli torkida lasta. Kas see ongi igavene armastus, kui lastakse enesele poisikesel sõnu öelda ja end vanamehel torkida? küsisin mina. Sina, Ing, vaata mind nagu tohmanit, kes on tõele pihta saanud. Kui sa kord vanaks meheks saad, lausud Sa, siis oskad sa seda veelgi paremini öelda. Jääme head ööd, panin ma ette, ja vii Leivartile tervisi. Ta on nagu vastlik heategevuslik asutus. Peaaegu nagu peldik. Sul oli müdugi hea meel, et ma lubasin Sul nüüd trepist üles joosta. Sa ütlesid: ma annan vanale mõkule su sõnad edasi, las saab temagi suutäie soolast.

Me avasime ukse. Me nägime Leivartit kohe. Ta oli jõudnud just tagatrepi viimastele astmetele. Näis, et temagi kannatus võib mõnikord katkeda. Sa haarasid mu jopevarrukast, melodramaatiline poos kiskus Su kõverasse. Igatahes ei lootnud Sa minult abi, sest abi võis anda ainult Leivart. Ja siis algas Sinu viimne dramaatiline etteaste. Sa paiskusid paari eht-emase välisatuse saatel Leivarti ette põlvile, surudes lauba vastu tema pikasaarelisi poriseid talvesaapaid. Leivart oskas seda armulikult sundida; ta oskas vist üldse kusteile parajal hetkel järele anda. Nii Sa põlvitasid esikuvirtsas, lunastasid pattu ja palusid andeks, ehkki ma ei mõistnud teie omavahelise rituaali peenust. Siis kiskus Leivart Su õlgupidi püsti, noogutas koratades mulle hüvastijätuks, ning te hakkasite rambes uhkuses mööda treppi ülespoole astuma — kaks vandenõulast Tuline rõngas pea kohal ja näpud tudeneni labipaistvad. Polnud viga, klappisite kokku häll. Te olite ju paar, Ing. Sa klappisid temaga mitte ohem kui minuga. Minuga klappisid Sa istuma armastuse sees. Temaga klappisid Sa püherdama peale armastust. Kogu maailm oli Sind täis.

Järgmine päev ma Sind enam ei näinud. Sa ei ilmunud välja. Sa vajasid Leivarti sündsusetut rahu. Ootasin ülejäämist päeva. Seda ei tulnud. Seda ei tulnud. Nii võib lõppeda päevade rodu, millele on mugavalt oled harjunud järke ootama.

Leivart ja Rosalind on nuud mulla all. Ka mina loen mõnikord «Õhtulehte». Ja Sina viibid mingis hüpoteetilises poolilmas, nagu öeldakse, natuke veel sinu natuke juba sealpool. Randevuutad üksinda mingis

maailmas, mida Sa kogu aeg näisid kartvat, aga mis? Su hirm lõpuks siiski päralt manas. Head päeva Sulle Sinu sügiseses Rios! Sina õnnelik tüdruk, kes enam vanadust ei pea kartma.

Ingile — Ruuben

INGILE

RUUBEN

P.S. Nüüd veel lühidalt pansioneti ajaloost. Või olla olime meiegi natuke selle ajaloo saadus.

Kuskil 1920-ndate alguses oli kohta, kus praegu saab pansionett, tahetud rajada hoone, millele juba isegi nimi oli valmis mõeldud — Mesitaru. Nimi polnud justas küll mitmeid nõokamisi kunstirahva poolelt, sest just samamoodi oli kutsutud üht Pariisi kunstnikekolooniat, kus ka hulgaliselt eesti boheemlasi peavarju ole leidnud — La Ruche. Ja nüüd siis, kirjutati ajalehtedes, on lõppeks meie kaasisamaalaste silmad rahamööblikult lahkesti viipavate muusatüdrukute peale pööratud: et boheemi ainelisest tühjaksjooksmisest säästlikult rajatakse neile oma eestikeelne Mesitaru ja kohustuslik Pariisi-sõit muutub automaatselt tarbetuks! Nõnda pilkasid kunstnikud. Ent Mesitaru pidi hakkama tähelepanu dama siiski midagi hoopis muud. Ta kavatses ehitada nimelt noorpaaridele mesinädalate veetmise kohala. Kahetoaliste numbrite arv pidi küündima viieteistkümneni, riik oli nõus andma ehitamiseks subsidium. Maja projekt oli juba valmis, otsustati rajada ka alles. Ja siis kerkiski esile keegi metsavaht P. Krikmann, kes lubas puude istutamisega seotud tööd oma kanda võtta — tingimusel, et «Päevaleht» avaldab nähtaval kohal läbi seitsme järgneva numbri, seega nädala aja jooksul, kuulutuse: «P. Krikmann peab parimalt 5-liikmelist perekonda.» «Päevaleht» oli soliidse krambist üle ja lepinguga nõus, kuigi räägitakse, et seitsmest kokkulepitud korrast sai tegelikult kuus ja et viimases numbris avaldati P. Krikmanni kuulutuse asemel «B. Genss ja Poegade» vihmavarjureklaam. P. Krikmann maksis omast taskust kohapealse võõra raiumise ja pinnatasandustööd ning istutas ajalehe jana

«ihuüksinda, võõrast abi põlates ning sirguvale põlvele mõeldes» Pihkvast ostetud noored lehised maha. Neega siiski lehised olid need puud, Ing, mida me oma ängistuses kuuskedeks nimetasime, sest nii oli Sulle vist suu- ja süsteemipärasem. P. Krikmann tegi töö korralikult ning kadus peale «Päevalehe» toimetuses kokkulöödud vahuveiniklaase nagu tina tuhka kuhugi vaiksesse metsaurkasse Pärnumaal jälle tagasi, aga ülalpool jäi asi venima. Ei jõutud nimelt kokkuleppele subsidiumimääras. Ettevõtjafirmaga asus opositsiooni veel ka läbi avaliku arvamuse imbuv terve mõistuse küal, mis püüdis ettevõtjaid veenda, et Petserimaa Mesitaru on oma rapakalt valitud asukoha tõttu Lõuna-Eesti parapõrgus lausa habipost arilisele mõtlemisvõimele ja firma riigi poolt kiinimastud hääletamas pealekauba. Ilmutati isegi taolisi programmeid: «Russoistlik vaimulaad perekonnaelu edendamisel ei ole riiklikult sanktsioneeritav.» Suurfirmat oleks saarane antreklaam ehk ainult tiivustanud eksperimendi jätkama, kuid meie kesktaseme ettevõtja ei olnud lubada dialektikakuradikese sissetungi oma kitsasse majapidamisse. Otsustati asjad vaikselt omapead panna, enne kui paksema supi sisse satutakse; firma tõmbus tagasi ja korrigeeris oma nime.

Ent kogu aktsiooni lõpetas siiski leevendav kompromiss. Õiguse tükikesele Petserimaast koos Mesitaru projektiga ostis ettevõtjafirmalt vastasutatud ühisus, mis koosnes Tallinna ja Tartu esindusrestoranide kelmereist. Täpsete ära- ja umberlõigetega kohandasid kelmid projekti endale sobivamaks ning löid mõne nimega — muidugi riikliku toetuse abita — hoone pusti. Raasta alla telliti kenitlev kiri «Pensionnat «Ometiks», mis argipruugis luhenes üldnimeliseks «pansionetiks». Uhes osas tubadest kaisid kelmid ise Lõunaelust hinge tõmbamas, teine osa üürati võõrasle. Puustee, mille P. Krikmann fantaasiavaeselt murte Lootuste Alleeks oli ristunud, muudeti enesetooniliseks Pika Marga Alleeks, lenised sirgusid jõudlasti. Pansionett omandas tõusiklikuma rahva seas meeldivalt pikantse renomee, siin korraldati suletud ühiskonnale maskipidusid, kus ainsa riietusesemena olid vaid maske — kui uskuda mõne vananeva ühiskonnadaami tuhksuhkruseid, vihjelisi meenutusi

siin ja seal kõmulehtedes. Petserimaa metsas, nagu öeldi, juhtus ühte ja teist. Seal juhtus asju, nagu loomõnikord. Seal juhtus vabadust, nagu edvistas «Paevaleht», kes ei kaotanud huumorimeelt hiljemgi. L. P. Krikmann sõitnud kord hobusega lehiste kaudu vaatama, kuid peeti pansioneti sisepolitsei poolt kinni juba tükk maad enne krundi piiri, mispeale ta ajalehtede toimetustesse mitu vihasst kirja oli saatnud, ehkki nende äratrükkimist saavutada ei suutnud.

Ikka Sinule ja seesama
parema puudumisel
hauatagust elu soovides
Ruuben

16. LIHASÖÖJA

Ta oli ikka veel kohutavalt väike olnud. Võib-olla tema armas ema ei eksinudki, kui teda vaimsalt pärssitud olevusena kohtles ja tema toitu lihaollusega küllustamast hoidus. Liha oli meeste toit ning nõudis eadurlikku eluhoiakut, nõrgukestel löid aga lihast vaid vistrikud vohama. Nõrgukestel pani liha pea ringi tema ja sundis kirjutama varsse, mis püüdsid õilistada üheldust. Nende toit oli puder. Temagi, Mati, oli sirgumas pudrutoitlaseks, ta vajab seda üha rohkem, üha rohkem kasvas ta sellega kokku ja puder pidi saama tema arengu teeks. Areng kujundas temas välja talle omased liigitunnused. Areng ei suutnud ületada liigi piire. Ehkki koolis õpetati, et inimene oli pikkade aastatuhandete vältel oma eellasest välja arenenud ja ehkki Mati ei püüdnudki vastu vaielda asjaolule, et terve mõistuse seisukohalt on arenguteooria kõige loomulikum, vähe sellest, kõige elusõbralikum viis inimese maailmas selgusele jõuda, tundis ta mõnel kummaliselt eredal ja kindlameelsel eluhetkel, et areng ei ületa üht liigi piire. Ahvinimesest ei arenenud inimene. See oli sama, mis öelda: kõik ei ole ju aja küsimus. Inimene ei olnud üksnes aja küsimus. Ta jäi inimeseks, hoolimata ajast. Ta sai inimeseks, hoolimata ajast. Ta ei arenenud millestki välja. Ta oli kõrvalekalle ajast. Ta ei astunud maailma pärast midagi ja millegi pärast. Ta elas millegipärast ja elas siiski nõnda, nagu oleks täl häbi olla lihtsalt inimene.

Pudrutoit oli muidugi vaid väline märk. Pudrutoitlane ei olnud nõrguke sellepärast, et ta putru sõi. Suur metafüüsiline võimetus leidis endale nõnda ainult väljenduse igapäevase labasuse kaudu. Sest see oli tõesti kosmiline võimetus: võimetus sulandada ühte üksikut ja üldist. Nõrk oli mees, kelles üksiku ja üldise maa-

ilmad erinevat elu elasid. Siit edasi seletada valmis juba suuri raskusi, ent kui Mati oma formulatsioonid kord juba üles leidnud oli, ei kahelnud ta selle sobivuses põrmugi. Ta oli väike ja nõrk, sest maailmas ei olnud asju, mida ta ainult üksikuna, ainulaadsena, kordumatuks, lõpmatult rikka ja lähedasena tundma oli harjunud suutmata avastada neis üldist, universaalset, paratamatult omast; ja oli asju, mis liikusid vaid kui ajaloos varjud tema ümber, veretult, näotult, silmitult, mõnetult, need igavesed tüübid, need surmani korduvad üldistused, mille rikkust ta omastada ei võinud, sest seda lihtsalt ei olnud. Ei olnud. Kuid see polnud olnud matus, vaid nõrkus. Ta ei osanud avastada õõnsate asjade sisu, sest ta oli nõrguke, väike koolipoiss Mati. Aga veel nendegi lausetega ei lõppenud tema enesetunnetuse hirm. Veel palju valusamad olid need kordused, millesse nõrkus end oli mässinud, kõik oli keerulisem, segasem, varjatam.

Üksik ja üldine maailm ei kohtunud temas. See saatis talle mingil hetkel teatavaks. See oli nõrkus, muidugi. Ja alguses käsitleski ta seda nõrkuse põhjusena. Nüüd oli teda õpetatud: igal asjal on olemas põhjus, mis kutsub esile, arendab välja oma tagajärje, ning põhjus on ilmsikstulek loob aluse ajaloolisele optimismile. Seega kui põhjus on teada, on ülejaanu vaid aja küsimus. Raske, meeleheitlik, traagiline, seda küll, ent tingimata üksnes aja küsimus. Aga mõnel kummaliselt täismeheliku hetkel hakkas too «väljaarenemine» äkki muutama võimsa tehnokraatliku sõnakõlksuna mõjuma ja tugevneva veendumus, et areng ei ületa üldgi piire, niisiis, et põhjus ei arene üldgi tagajärjeks ning põhjus ei oleks põhjus, vaid mingi keeruline miski, mingi iseenesest elamise vabadus, mingi seletamatu ja imelik. See, et üksik ja üldine maailm temas ei kohtunud, ei olnud nüüd enam nõrkuse põhjuseks, vaid tema lihtsaks sümptomiks. Ta oligi nõrguke, ja kui temas midagi üldse arenes, siis üksnes nõrkus. Nõrkus ei arenenud tugevuseks, vaid üha eneseteadvamaks nõrkuseks. Teada, et sa oled nõrk, ei andnud lootust tugevaks siin guda ausa enesehinnangu pinnalt; teada, et sa oled nõrk, tähendas nõrkuse võimamist.

Sest kui ta oma esimese tähtsa lause lõpuks vorminud oli (sinus, poiss, elavad üksik ja üldine maailm

pläismatult lahus) ja kui ta selle koolis õpetatu põhjal oma nõrkuse põhjuseks oli tõstnud ja seda kui halvaloomulist põhjust kõrvaldama oli asunud, teadliku enesekasvatuse raames, lähendades üksikute asjade maailma üldiste asjade maailmale, proovides üksikut ja üldist iga asja puhul dialektilises kokkukuuluvuses tunda, siis selgus, et — ja see oli võimas, võimukas teadmine — tulemuseks ei olnud mitte dialektiline süntees, vaid enesetapp. Selle asemel et vennalikult tervitavaks ühineda, asusid üksik ja üldine teineteist õgima, ning nõnda teineteist õgides õgisid nad koolipoiss Mati koos tema dialektikaga ära. Sest üksiku ja üldise lahusolu ei olnud põhjus, mida tehnokraat arvab nii kergekäeliselt kõrvaldada suutvat, vaid see oligi elu, tema, koolipoiss Mati väike ja nõrguke elu. See lahusolu oli tema äraelamise seadus. Nõrkus oli väikese elu seadus ja nõrkuse väljaajamine elu lõpetus. Oli olemas üksikute asjade maailm ja oli üldistuste maailm, ja kui ta lõepoolest väga targaks tahtis saada, kui ta tõepoolest kõiki maailma asju ühe ja sama pilgu läbi vaatama tahtis õppida — nagu jumala vaim üheainsa maailma kohal lehvida ja poisikeselikust keelte paabelist üle olla, siis selgus, et ühest maailmast elamine oli patt. Ühe maailma tarkus ei olnud ette nähtud koolipoisile. Kelle tunniplaanis seisis viisteist erinevat õppeainet. Ta pidi neid kõiki tundma. Üks ei olnud parem kui teine. Vaid kõik koos olid head. Hea oli see, et nad kõik olid erinevad. Aga koolipoiss Mati ihales jumalaks saada, ignoreerides nõrkuse seadust. Ta ütles õpetajale, et põletab kooli maha üheainsa heleda leegiga. Talle tehti märkus. Tema selja taha sigines lõhkisi varje. Kuskil tema läheduses käristasid salakaupmehed juba riidet. Ent kuulda ei olnud veel midagi. Ainult valuga pidi harjuma. Hääletus taevas katsetas põuavälk tema saatusejooni. Mati seisis oma isakodu akna all.

Surmamõistetuna isakodu akna all, tumedas öös, põuavälgu tules, teades, kui väike ta oli kord olnud, teades, kui suureks on veel võimalik saada, vähemalt korraks ja ühel koolipoisilgi, lorellipuude peaaegu rääkivas uimas, veidi erutunud peenisega, vihates ja armastades seda krunti, millel teda oli piinatud, ja neid inimesi, kes ta nii väikeseks olid kasvatanud, et ta lausa pidi — sest püsis ju väikemeheski tahtmine

kuidagi targaks saada — nüüd purustama selle koolihoone, kus ta kakskümmend viis pluss viis aastat ära ei kannatanud istuda — nagu pistong, mis püüab rohukasti serval puruks lüüakse. Ent mitte lüüa, vaid vihates ja armastades. See oli vaid sõnakõlks, mida Helen tema puhul viimastel päevadel lennutas. Üldine ja üldine õigisid ennast viimsepäevakirega ja tarkus oli kohati rohkem kui kõrini; tarkus kasvas tal pea, uputas ta sõnulseletamatusse refleksiooni. See oli nüüd suur elu, kui nii võib öelda. Ühekorraga ja midagi pärast äkki käes, mitte põhjuste ning tagajärgede jaoks, vaid saatuslik prohmakas, viimane ja lõplikult õnnestunud prohmakas elada. See võttis algul liha vedeliku. Ent see oli tugev kui surm. Mahalangusele järgnes ülestõusmispüha. Ta oli trammis, teadev, seisev. Tema silani uinunud meheriist oli ärganud iseseisva elule, veri ulatus nüüd temassegi nagu teistel mehed, ta tõusis ja avas suu mitu korda päevas, ja sellel toimimisel ei olnud ei põhjust ega tagajärge. Üksnes elu katsetas end temas. Mees ei küsinud: miks? Nõnda küsis laps, kes elas sirgjoonel ja arvas, et iga asja taga on eelmine asi ja iga asja taga on järgmine asi. Mees elas munas. Ei mingit dialektilist paradoksemist. Ta midagi ette või taha, kõik vaid ümber. Kuni terve elu oli äkki ümber, äkki ja ühekorraga. Ning koputus kooli reile osutus võimalikuks. Ootamatu, võimukas koputus.

Ta vahtis põlevat koduakent. Väljast sisse. See oli üksiku ja üldise verepidu. Seda ei olnud varem olnud. Tühi, valgustatud eeskoda. Kamme siin-seal kotikestes ja tasapindadel. Trepidiaagonaal justkui juhatus otse jale, kes välja ei oska tulla, nagu tema, Mati, kui ta veel koolis käis. Kuldlõige, mis päästab ka keskpärase pildi, keisrilõige, mis päästab keskpärase naise. Juurde lõige neile, kes pole ümber lõigatud. Toon-toonis must-sekus ehk varjatud hirm kõvade sõnade ees. Elegantne lohakus väikeste tasapindade piires, mitte enam. Üksik habras naisejalats keset põrandariiet ehk kutse ravis-seksiseansile. Ema Heleni tänavariided, soliidsemad kergedel plastmasspuudel, sportlikud trippipidi nagis mitte ilial vastupidi. Kubarate paigutuses teatav üle-meelikus, siin-seal isegi kerged lohud põhjades, sest meil ju ei nukrutseta. Haritud inimene ei nukrutse. Napp ülemealikus kuldab tema asjade maailma, just-

kui dialektiline tuhksuhkur. Valitseb vihje, et osatakse meesegi üle naerda. Et säilib tagasiside. Ei mingit kohmakust ega tagasisideme puudujääki. Seega surm koomikale. Ülemealikus üle kõige — ülemealiline kelmikus. Ent see kõik ei olnud veel suur tarkus, vaid ohiskonnakriitika. Ehkki ka see oli saavutus. Oma ema vihkama õppida — see oli saavutus. Üldine pures üksikut. Mitte rohkem. Väikekodanlane kritiseeris väikekodanlast. Väikekodanlane ainult kritiseeriski väikekodanlast. Tuli ronida pukkide peale, et klassisisene vaen ületatud saaks ja üksik üldisel jälle sarved pihku haaraks. Ta nihkus pisut eemale helekollasest aknariistist, sinna, kus nagu väikesed taltsutatud elevandid seisid suveöös isa kuulsad turnimispukid, otsis nendelt lühikaudu tuge ja veendus, et kore, hõõveldamata puit ühendab talle söakaid mõtteid.

Ta oli neid viimastel öödel taas seinale ligi vedanud, nagu tema isa muiste. Mitte küll selle hirmuäratava neljanda seinale ligi, kus isa oma pukkidel turnides pärastlõunail sirgeldamas käis, ei — sest sellel seinal puudusid aknad. Seal ei oleks võimalik olnud kallist kodu väljast sissepoole vaadata, ehkki üksik ja üldine taplesid sealgi oma surmatantsu. Taples oma surmatantsu isa minemiseelsete päevade demooniline rahutus, mille juured ulatusid kallist kodust kaugemale. Mitte isa, vaid ema läbi pidi koolipoiss meheks saama; isa ei jäänud küll olematuks, aga ta oli eelmäng. Ema. Ülal teise korruse aknas rõõmustas maailma leebe piimjas-punane valgus. See oli ema valgus. Armas, kustumatu ja tark. Ema. Peale isa surma kattis ema oma magamistoa aknaid kardinatega vaid sümboolselt, natuke siit- ja natuke sealtpoolt, et hoida maailma avatud. Ka võigas kõrin, järsk eesriiete kokkutõmme, mille saatel Mati oma voodis päevalõpupalvet (sina, päev, sina suur ja lühike päev, mis kooli ja kodu on täis) kordama oli harjunud, vaibus peale matuseid kergeks surinaks, milles palve ei tahtnud välja tulla. Ei olnud kedagi, kes ema Heleni akendes väljastpoolt oleks piilunud, peale kuu ja tähtede, sest teiste majade ülakorrused jäid kõik nurga alla või kaugemale. Ema Helen riietus valgustatud toas lahti, ema Helen võimles valgustatud toas paljalt peegli ees, pintseldas end ja uuristas kortsukesti. Sest teiste majade aknad jäid kõik sobiva nurga alla.

Ja tähistaeva avalikkus oli küpset naist õnnestav. Tähevalgusena kumasid iidsed jumalad ema nahal ja jumalaid vist naised ei häbenenud. Võib-olla oli see üks põhilisi asju, mis nad naiseks tegi. Ent oma lap- kult kiusliku vaimu tõttu ei piirdunud Mati vaid nende seletustega. Ta kahtlustas ema veel milleski.

Ta kahtlustas, et ema ei ole teda unustanud. Võib-olla oli see üks põhilisi asju, mis ta emaks tegi. Aga pojad ei olnud ju jumalad, keda ei pidanud häbenema. Kui ema oma poega enam ei häbenenud, siis riskis ta millegi väga suurega. Ta riskis äratada oma pojast jumalat. Ta riskis teha oma pojast jumalapoega. Ta andis oma pojale ainulaadsed võimalused ja vabastas ta sülllogismide järgnevusest. See kõik oli üksnes ema võimuses. Ning ema võis olla julmalt helde. Nii pisutki katmata aken võis omandada uskumatult suuri vaid tähendusi. Ema lihalik armastus poja vastu pörkas mõnikord nii keemiliselt puhtasse idealismi, et ajas judinad peale. See oli kompromissitu idealism, mis talendas kompromissitut lihalikkust. Pukid olid usaldusvaarsed, isa tehtud ja ema hoitud.

Kogu oma nigeluse juures oli ta siiski vähemalt nii tugevaks kasvanud, et suutis pukke augustiööde varjus päris käratult aiasügavusest majaseina äärde vedada. Need olid neli väikeste elegantide sarnast torni, mis järgnev eelmisest pisem, mida võis suurema vaevaga üksteise otsa upitada. Seejuures moodustus ühe nimelt kallakil küljest, redel või astmestik, seda mööda roniti üles. Ükskõik, mitu pukki ka üksteise otsa asetati, ikka jäi ülemine pukki platvormiks põrandale ja neljast küljest piiratud käsipuuga. Nad olid aastate jooksul hästi kuivanud, need pukid, koolipoisile nüüd lausa jõukohased. Ema Helen oli neid armastusega hoidnud sooja suvepäikese all, oli neid katnud kile suurve vihmaseadude aegu ning tõrvapapiga talvel. Kõik poja heaks. Emad nägid oma poegadest palju kaugemale ette, ehkki pojad ei usaldanud nende trafarettidega tugevat prognostivaistust enne, kui ennast selle poole ahistatud tundsid. Nõnda lohistas nüüd Matigi oma pukke just selle akna alla, mille ema tema jaoks juba ammu välja oli valinud, ning tegi seda mitte saatust trotsides — sest saatust trotsida oleks tähendanud jääda oma väikesesse pimedasse magamistuppa ka-

nooja teki alla ning unelda vastikustundest vaeveldes mingitest kaugetest higistest naistest, keda ta oskas kutsutada osavalt nagu see, kellele naist pole näidatud —, vaid kiuslikult oma saatust järgides, lootmata keda ometi naeruvääristada. Pidžaama spordidressi all, ketsid jalas, džokimüts peas, nõnda alustas ta oma tõuse õhusesse paradiisi — hea, et puudusid veel jalgpallurikindad, mis tema vormitaiuse oleksid lõpetanud. Pukid olid hästi kuivanud ja kippusid kääksuma, ent ta eeldas ema Heleni ettenägelikkust ka siin. Ja tõepoolest, ema Heleni toas mängis nüüd poole ööni raadio. Ja aknad suleti elegantse hooletusega juba enne pimedat tulekut.

Ei olnud õige, et väikesed kõrgused ei lähenda Kuud ja tähti. Need võisid ju asudagi tohututes kaugustes, mida uusaja inimene oli uskuma pandud, kuid lähemale sai neilegi igaüks, kes vaid oma saatust järgis. Kaks meetrit maapinnast kõrgemale mööda isa valmistatud pukke muutis juba Kuu lõhnagi teiseks, rääkimata tema visuaalsetest omadustest. Kõik tuli nii lähedale, kui vaid saatust sõandati järgida. Üle kolmanda puki käsipuu astudes tundis ta juba kosmose külma hoovust oma selga puutuvat, kuid see ei olnud tal esimene kord, mida ronida ja seepärast ei pidanud ta enam vajalikuks ullatuda. Jah, kolmest pukist piisas. Kui ta kolmanda puki lael püsti seisis, sai ta ema Heleni magamistoast kenakese ülevaate. Põrandat ei ulatunud ta, tõsi küll, niimoodi nägema; tema eest võisid vaibal varjatuks jääda helesinised siidisokikesed, mida ema Helen peale viimast öhtust dušitamist armastas kanda, mõni hiina maalinguga kohvitass, mida ema Helen magamistoas tingimata just põrandal pidi hoidma, karvane mänguasi, mis sümboolse lamburina ema Heleni und valvas, muu nipe-näpe, topsikesed, tupsukesed, kõik see, mis seisis veidi ülemeeliku, elegantse naiselikkuse teenistuses. Seda ta ei näinud ja ei pidanudki siin toas nägema. Sest sellelaadset võis nautida ka alumise korruse esikuakna taga. Siin toas olid teised mängud.

Oli juba rituaaliks kujunenud, et peale esimest, katsetavat pilku koduaknasse jäi ta tükiks ajaks kanges- tunult mõttesse. Ta küsis nagu tähistaevalt luba; see anti talle alati; sõnatult käänas ta džokimütsi noka eest laha, seegi oli rituaal. Tavaliselt sulitas tornist alla

maapinnale, justkui veendudes, et maa on alles ja tema ise nii igapäevane, harilik vembumees.

Seejärel ta vahtis ja vahtis kardina vahelt, tema aeg-ajalt puhkepause, istudes torni lael ning hoides kate vahel. Jah, see oli ikka veel tema ema tema ema Helen, ainukordne ja aravahetamatu inimene maa peal tema ainus ema, kelle ainus poeg oli tema, Mat. Nagu kõik teised poisid ja tüdrukud, olgu nad nii vanad kui tahes, sest siin vanus ei lugenud, nii tundis tema oma ainsa ema ees tanumeelt, mida ei olnud võimalik millegi muuga segi ajada ja mitte ühegi asja vastu vahetada. Ta oli maailmas tänu oma emale, ükskõik kui palju ta hiljem isa poole polnud hoidnud. Ta oli palju elus emale vastu ajanud lihtsalt seepärast, et emale sai vastu ajada. Mitte kellelegi teisele ei saanud nii palju vastu ajada kui oma emale, mitte kellelegi nii palju kurja teha kui temale, mitte kedagi nii karistamatult piinata kui teda. Sest rohkem kui ühte ema ei olnud kellelgi, ka kõige suurejoonelisemal mitte, ei kuningail, ei ilusail tüdrukul. Kõigil oli vaid üks ema. Ja iga ema oli kellegi jaoks üks ja ainus. Ema oli rohkem kui sa ise. Ta oli sina ise, aga lisaks sellele oli ta see, mis jäi sinu ja teiste vahele. Sinu kaitseks. Sinu üleminek maailma ja sinu tagasitõmbumine enesesse. Sinu minek ja tulek, mitte kellegi teise. Selle teadmiselega oleks võinud rahulikult ära elada.

Kui polnuks seda teist. Naine. Üks kahest kõige üldisemast bioloogilisest vastandist. Üks kõige üldisemast paarist. Peaaegu nii üleüldine, kui üldse sai olla. Ja nii emane nagu ei keegi teine. Võib-olla olid kõik emad mingil ajal nii emased. Aga kindlasti ei olnud paljud enam sel ajal, kui nende pojad rüüsis juba emaseid oskajad naha. Ema Helen oli naine nagu ei keegi.

Kuldpruunilt võbelev rasvakoekumm ja kaks mahe-dalt naeratavat suud, üks ülal, põskede vahel, teine allpoolse liha rüpes, mõlemad lopsakad, mõlemad hoolitsevalt õhtutaevaks vööbatud, valkjaslillad, nagu mustikad piimas. Jalad, mis oskasid kõike, kui küsiti armastust, ja harudevahe, mis võis mahutada elevandi, ja käed, mis pingutasid kaugele kukla taha. Silmad, mis ei osanud näha, vaid ihkasid ainult imeda, emmata, lakkuda. Silmad, mis eritasid justkui sülge nagu kõik muu. Kaks paari huuli, mis ajasid oma asukohti sega-

mani, ahned hääliitsused sügavikest, mis nõudsid toitu, rüpakus, elegantsus. Linade vahel vilades siru-lis tema ainus ema kord käsi, kord jalgu oma vaenla-male vastu, naeris kui purjus, tiris oma vaenlast, kust puhtus, ja hammustas tema kehale hellitavaid hamba-d. Siin ei olnud enam juttugi mugavast äraelami-ni, see oli puhastustuli.

Ta tundis, et ta põleb. Neid kirjeldusi oleks võinud jätkata mööda pikki, lõpmatuid ridu. Valmis ei oleks saanud ei üksiku ega üldisega. Kuni surmani jätkus tal sõnu oma ainsa ema ülistuseks ja kuni lõpliku nur-jumiseni oleks ta võinud reastada võikaid detaile emast elajast needes. Miks, Kuu, miks? lalises ta nagu mõnel teisel öhtul varemgi, kui ta küsida tahtis: miks on maa-ilmale selline murrang vajalik? Kelle heaks peab ta murduma? Mida paha on siis temalt, Matilt, inimsoole oodata, et ta juba murdeea lõkendavas kõrgpunktis ära koristatakse? Või vähemalt nii, pisut teistsuguse loogi-kaga: miks ei murdunud teised murdeea tulelööšas ja laaberdasid kampades üle tänavate? Kas murdub tema sellepärast, et ta on nii külm, nii jäik, et ei pea painu-tamisele vastu? Räägiti ju tema külmast abstraktsusest, tema varakülmast loogikast. Ei saanud salata, ta armastas abstraktsioonide puhastatud ilu. Ta oli veet-nud pikki hommikupoolikuid ja pärastlõunaid elutoa tugitoolis, käes pliiats ning süles «Matemaatiliste pähk-lite» kogukas väljaanne. Ent need ei olnud lõbusad matemaatikaülesanded, mida ta lahendas. Ta tahtis lihtsalt mõelda, jäämata süüdlaseks. Niisama käsipõsa-kil vahtimise eest oleks ta kere peale saanud. Abst-raktsust kardeti mitte ainult iseeneses, vaid ka teistes, ja eriti murdeeaalistes poistes, sest nemad muutsid kõik mässuks. Matemaatilised pähkliid jäid vaid kattevar-juks, mille taga võis mõelda kõige ohtlikumaid mõtteid. Pliiats töötas virgalt, märkides üles vaid seda, mis ei olnud oluline. Kuid eksis see, kes arvas, et abstraktsu-sed on külma hinge pärisosa.

Tema enese tarkus ütles midagi muud. Ei võinud jõuda abstraktsusteni ilma puhastumata. Abstraktsioon oli puhas algaine, asja tuum. Ja puhastuda võis üksnes leegis. Igapäevased emotsioonid olid kui ihusoojuses hoitav metallvarras, seda küll, ent mitte enam. Abst-raktsioonide ümber hõljus aga sulametalli vingu. Aeg-

- laselt, veenvalt oli see kõrvetamas hinge. Hing hakkas omadega ümber saama. Abstraktsioonide sihiks oli kauge, silmapiiritu armastuse kõrb.

Vahetevahel tuli talle tornis seistes hulljulge mõte mis oleks, kui koputaks aknale? Kui purustaks akna väljastpoolt sisse, keeraks džokimütsi õigetpidi pähe ning sooviks jõudu? Ema Helenit ta sellega ei rabaks sest emake ei olnud teda imselts tõepoolest unustanud. Ehkki tõrelemisest ta ei pääseks, sest mängureeglite pühadust ema Helen austab. Kuid mida teeks Ruuben see sasipea, kes mitte midagi ei aima? Kel pole õrna ettekujutustki sellest mängust, mida ema ja poeg vahepeel kival kokkuleppel on otsustanud mängida. Mängust, milles tema, Ruuben, oli ettur valge kuninga poolele, ettur, keda hakati lipuks ülendama, võib-olla mitte enamaks kui allaandmislipuks, toika otsa riputatud voodilina küpse naise arsenalist, kuid seegi oli midagi vaart. Ja mängust, milles koolipoiss Mati oli olnud musta kuninga poolele, ent nüüd, loodud nupuna, kõike vaid teadvalt pealt vaatas. Sest ei keegi muu kui Ruuben käis nüüd õositi ema Heleni juures.

Mati ei teadnud, kas ta oli näinud nende külaskäikude algust. Need ei saanud ju väga ammu pihta hakata. Alles ta hüüdis Ruubenit vannituppa emakese ihu pesema ja enne seda ei olnud Ruuben igatahes veel päris mangu segatud. Vannitoas tehti ta ära. Kupu emase maneerid on hurmavad. Ja see, kes oma sisimise ei ole kartnud lihakarniteenriks saada, nagu seda tema Mati, on, oskab hinnata ema Heleni usaldusavaldust. Võib-olla laks peale vannituba kõik tormitempol, sest need mõlemad ei küdenud nii veenva abstraktsusega nagu seda tema oskas; need põlesid kõige tavalisema igapäevase päikese all, mitte üksiku ja üldise kaarlogis. Igatahes nuud oli Ruuben siin päriselt oma. Tema kehaline vabadus kasvas iga vaatamanguga, laks üheteistkümnepiiride, mille uletamist Mati senini oleks hullumeelseks pidanud, oli mõistmatult eneseteadev, arusaamatult üleolev, elajalikult innukas ning eluhimuline — ja mida enam ta kõike seda oli, seda jumekamaks muutusid ema Heleni palged, seda enam rõõmsat üllatust peegeldasid tema silmad, seda enam ta naeris ja hääletitses. Ja õigupoolest oleks pidanud Mati sellele lootele ühe liikme veel juurde lisama, ehkki see kõike

juba liiga metsikult: seda paremaks sai ema Helen. Mida enam nad seal kahekesi hoorasid, seda ausamaks näis muutuvat nende meelelaad. Need olid sõnad, mida võis vaid karjades ette kujutada, sest rääkides poleks nad välja tulnud. Ja tema, Mati, ei saanud neid uskuda, kuigi ta nad ütleva pidi. Nad ei tohtinud muutuda ausamaks ja paremaks. See pidi olema pigem ausilisest väsimusest tingitud inimarmastus, pigem ükskõiksus kui ohver. Langenud inimese suütunne, peiguse paljastatud saada. Allaandja resignatsioon. Lihtsustumine, mitte selgus, tendentslik lihtsustumine. Hirmloendava abstraktsiooni ees. Tema massas selle vastu, et ta oli nõrk. Ta massas omaenese nõrkuse vastu, et ta ei saanud temast lahutada Tema pidi saama ohvritoojaks, mitte nemad.

Nagu altarihurinas lamas ema Helen seliti oma siidisid voodis ja nagu ustav ruut seisis juudinimega poiss Ruuben tema voodi ees vaibal, meheelund uhkelt naisele üle vibutuv, tugev, vererohke, renessanslik. Ja teda usaldades sirutas ema Helen välja oma hele-hella lae, haaras Ruubeni meheelundist nagu sangast ja tõmbas end kergelt istukile. Naeratades poordus ta nuud kõhuga juudiks nimetatud poisi poole, embas teda julgustavalt, ja see teenis teda surmtõsisel usus nagu vanateamentlik mees, võttes silmaga pilgutamata vastu kõik, mis ta arvas enesele kuuluvat. Ja kõik kuuluti talle, miski ei peatanud teda. Ja halastamatu juudi

mal seisis sambana katuse kohal, kaitstes oma koda. Tema, Mati, seisis nagu puuslik sealsamas kõrval, justkui jähendaks oma armetul moel suure jumala hüllest, justkui karikerides teda — ei, mitte teda, vaid ennast. Suur jumal oli ta loonud oma karikatuuriks. Ta tundis, kuidas torn tema ebakindluse all vangub, ja mõtles murgiselt sellele, et kogu loo kauneim lõpp oleks kullaks, kui torn viimaks kummuli vajuks ja tema Mati, oma filosoofilise leegitsuse traumad nukti nugade all lõpetaks. Kuid see mõte ei suutnud uskuda tema abstraktset puhtust. Labased mõtted lesid temas kiiresti läbi. Nii kadus seegi mõte. Aga kummalisel kombel säilis temast mingi jalg õhus, vees. Millegipoolest see sobis tema eelnevate mõtetega. See justkui vormida ideed. Nõrga mehe elluastumise meetod. Veidi väsinult istus ta torni laele. Miks, Kuu,

miks? Ülal akna taga naerdi ja väherdi, nad kasvatasid teda innuga.

Ei, tal ei hakanud külm. Ta ju põles. Õpiaastad näisid tõesti otsa saavat. Ei pruukinud enam päevagi oodata. Ta ei hüüdnud küll veel: peatu, viiv!, sest ta pidi veel need pukid ära koristama. Ja seejärel pidi ta end välja magama, sest väsinud peaga ei pühitseta abstraktsioonide kristallpuhast maailma.

Ta vaatas neid veel korra. Oli see nüüd armastava ema ohver või emase haiglane siivutus? Oli see Jehoova sammas või hiiglaslik fallos? Kas oli see veel ema, kas oli tõesti? Aga ta oli ka kindel, et kui tal praegu midagi hädasti vaja läheks, kui ta aknale koputaks ning abi paluks, siis veenduks ta kergesti, et see oli ta ema. Igal juhul oleks ta abi saanud. Parimat abi maailmas. Ehkki selle vaatamänguga siin püüdis ema Helen elegantselt tõestada, et mitte keegi ei ole maailmas ainult ema ning et maailm on suur üksiku ja üldise segadus. Ta peaaegu mõistis seda naist, kes oli ta ema. Ei olnud leitud muud abinõu poja ellusaatmiseks. Aga ellusaatmise aeg oli käes, seda ütles Mati sisetunnegi. Ja ta ei osanud ilma emata ellu astuda. Ema pidi talle elu puust ette tegema. Nii ta siis tegigi. Ja lõpuks sai Matigi aru. Ta ei talunud elu, aga sai temast aru ja püüdis oma arusaamist tõestada.

Tornist alla roninud, koristas ta pukid. Sisenes vaikselt majja ning vaatas esikuaknast õue. Seest välja. Tundis nagu kurbust selle üle, kui valutult ta vana-desse skeemidesse libiseb. Lahkus oma tuppa. Riietus lahti ja heitis veel kord pilgu välja. Pani siis enesele millegipärast uuesti selga need rõivad, mis ta nüüd-sama oli kõrvale asetanud — ja riietus lahti. Heitis pilgu kardina vahelt välja. Nüüd läks viimaks voodisse. Elu oli tema ümber, kumises ja rökkas. Ja tema elu oli sellega ümber, nuta või naera. Üksik ja üldine olid filosoofilise elegantsiga kokku pressitud, nii et enam luubigagi nende vahet ei teinud, ja see oli ühe inimelu lõpp.

Vähemalt siinse loo jaoks. Sest tapma siin ei hakata. Keegi ei võta vaevaks siin tappa. Ei ennast ega naist, keda ta on armastanud. Siinne lugu ei tea enam midagi järgmisest hommikust ega sellest, kuidas Mati, Ruuben või ema Helen selle hommiku vastu võtsid.

Ainult Mati unenäo-poolik on tema sabas veel ähmaselt säilinud, ja et lugu lõpetatud saaks, tuleks ka see veel ära rääkida. Ehkki see on tegelikult juba uue jutu algus ning jääb meie loo joone alla.

Nimelt põlvitas Mati tolles unenäos suure sirelipõõsa õisikute all ja tal oli pihus seesama nuga, mille tema isa kord madruse juures lorellide vastu oli vahetanud. Noa otsa oli ta ribide alt juba kõhtu sisse vajutanud, oma kõhtu muuseas, ning suunas tera liikumist krampuvate kätega ülespoole. Kuskil sisemuses voolas juba veri. See oli Kadrioriorg ja mere äär, jalgrajad jooksid mööda siitsamast, kuid inimesed ei olnud õnneks õppinud märkama. Tema kehas küdes võrratu kuumus. Ta põles nagu lipp Kadrioru sirelite all, aga keegi ei pannud seda tähele. Ta oli nüüd lihasööja. Ehtne ja õige. Ta õgis omaenese liha, terava noa ja raudse tahtega. Mitte keegi poleks talle enam öelda saanud, et ta pole mees. Sellist ütlejat polnud lihtsalt võtta. Ja tema ema Helen seisis tema selja taga, käed poja õlgadel, uhke ja õnnelik. Ning Mati kuulis, kuidas ema talle manades üle pea sosistas, sellal kui mere-tuul adrusõnniku vänget lõhna nende ümber lehvitas: stirb und werde, stirb und werde, stirb und werde... Polnud kahtlustki, et nüüd see juhtub.

1987

Vaiki keset rahvaparve,
gest et mõistmist seal ei leita,
Kiidan elavat, kel tarve
on end leekidesse heita!

Sinu armuõõde unne,
siis kui vaikne küünlal loidab,
tungib sisse võõras tunne,
teadmine su hinges koidab.

Enam sa ei kanna kette
pimeduse varjuvallas.
Ahvatlevalt pilgu ette
tõuseb viljakandvam kallas.

Valgusjanus ei tee sulle
hirmu mingid vahemaad,
kuni viimaks lendad tulle,
liblikas, ja tuhaks saad.

Sure nüüd ja uueks saal
Kes ei mõista seda,
nagu võõras läbi maa
käib kesk ööd ja häda.

Goethe, Önnis igatsus
(A. Sanga tõlge)

Märkus. Slinse romaani autor on tõlke tekstis teinud paar
omapoolset pisimuudatust.

Sagt es niemand, nur den Weisen,
weil die Menge gleich verhöhnet:
Das Lebend'ge will ich preisen,
das nach Flammentod sich sehnet.

In der Liebesnächte Kühlung,
die dich zeugte, wo du zeugtest,
überfällt dich fremde Fühlung,
wenn die stille Kerze leuchtet,

Nicht mehr bleibest du umfängen
in der Finsternis Beschattung,
und dich reißet neu Verlangen
auf zu höherer Begattung.

Keine Ferne macht dich schwierig,
kommst geflogen und gebannt,
und zuletzt, des Lichts begierig,
bist du Schmetterling verbrannt.

Und solange' du das nicht hast,
dieses: Stirb und werde!
Bist du nur ein trüber Gast
Auf der dunklen Erde.

Goethe, Selige Sehnsucht

SISUKORD

1. Sinised kärbsed	7
2. Onu Leemueli eksitus	32
3. Salamandri märkmikust	43
4. Võõras linnas	69
5. Rünnak	85
6. Kiri provintsist	107
7. Onu Leemueli imesinine päev	120
8. Sõnade ootel	133
9. Kassimäng	142
10. Bokser	151
11. Teekond küpsekartulite juurde	180
12. Püha õõ	217
13. Solitude	238
14. Amanda	269
15. Kümnes kiri Ingile	292
16. Lihasööja	319

Undusk, J.

U 53 Kuum: Lugu noorest armastusest. — Tln.:
Eesti Raamat, 1990. — 336 lk.

ISBN 5-450-00649-7

Seni end kirjandusteadlase ja novellistina avaldanud autori
(s. 1958) romaanimahuline teos, milles armastuse paatost mit-
met kujul sõnastada püütakse.

U 4702770201-060
901(15)-90 TL-11-32-88

84.3E

Литературно-художественное издание.

Ундуск Яан,
ЖАРА. Роман.

На встонском языке. Художник-оформитель М. Ундуск. Tallinn, изд-во «Ээсти раамат».
Toimetaja J. Hallas. Kunstiline toimetaja M. Raid. Tehniline toimetaja R. Lillema. Korrektorid A. Vissarionova ja H. Sillajõe. IB № 7017. Laduda antud 28. 08. 88. Trükkida antud 22. 02. 89. MH-01027. Formaat 84x108/32. Trükipaber nr. 2. Kiri: žurnalnaja kõrgtrükk. Trükipoognaid 10,50. Tingtrükipoognaid 17,64. Tingvärvitõmmiseid 17,41. Arvestuspoognaid 17,44. Trükiarv 34 000. Tellimus nr. 1339. Hind rbl 1,10. Kirjastus «Eesti Raamat», 200090, Tallinn, Pärnu mnt. 10. Trükkimise koht «Yaba Maa», 200001, Tallinn, Pikk tn. 58.